

Ang Dalan Padulong sa Kaluwasan

Santo Teofán nga Mibulag

Sulod:

Pasiuna	1
Sa pagsugod sa Kristohanong kinabuhi pinaagi sa Balaang Bunyag	3
Unsaon pagsugod sa Kristohanong kinabuhi sa atong sulod?	3
Giunsa pagsugod sa Kristohanong kinabuhi pinaagi sa sakramento sa pagbunyag?	7
Sa pagsugod sa Kristohanong kinabuhi pinaagi sa paghinulsol.....	28
Unsaon pagsugod sa Kristohanong kinabuhi sa sakramento sa paghinulsol?	28
Ang Kahimtang sa Makasasala	29
Ang Buhat sa Grasya sa Dios	32
Ang pagmata sa makasasala gikan sa katulogon sa sala	32
Ang talagsaong paglihok sa grasya sa Dios sa pagpukaw sa mga makasasala gikan sa ilang makasasalang pagkatulog	33
Ang kasagarang paagi nga gihatag ang gasa sa makapadasig nga grasya	41
Ang pagsaka paingon sa paghukom nga talikdan ang sala ug itugyan ang kaugalingon sa pagpalipay sa Dios	54
Ang pagsaka paingon sa paghukom nga talikdan ang sala	54
Ang Kabuntagon sa Saad sa Paghalad sa Kaugalingon kang Dios	61
Gihatag ang hingpit nga pagpasaylo sa penitente sa Sakramento sa Penitensya	65
Ang penitente moadto sa Sakramento sa Banal nga Komunyon	68
Sa paagi nga ang Kristohanong kinabuhi matuman, motubo ug molig-on sa atong sulod.....	71
Unsaon paghulma, paghinog, ug paglig-on sa Kristohanong kinabuhi sa sulod nato?	71
Mahitungod sa pagpreserba sa espiritu sa kadasig alang sa Dios	83
Nagpabilin sa sulod.....	83
Usa ka Panan-aw sa Lain nga Kalibutan.....	85
Pagpabilin nga lig-on sa mga pagbati nga nagdala sa paghukom.....	88
Giya sa mga Ehersisyo nga Nagtampo sa Pagpalig-on sa Espirituhanon ug Pisikal nga Gahum sa Usa ka Tawo	91
Mga ehersisyo nga nagtampo sa paghulma sa mga gahum sa kalag subay sa espiritu sa Kristohanong kinabuhi	95
Pagpadagan sa lawas subay sa espiritu sa bag-ong kinabuhi	102
Ang Han-ay sa Gawasong Kinabuhi Sumala sa Espiritu sa Bag-ong Kinabuhi.....	103
Pagduol sa padayon nga pagpuasa.....	107
Mga Lagda sa Pakigbisog Batok sa mga Kadasig, o Mga Prinsipyo sa Pagpugong sa Kaugalingon	110
Ang Unang mga Lakang Padulong sa Pagkinabuhi nga Pagkig-uban sa Dios.....	123
Ang buhi nga pakig-ambit uban sa Dios mahitabo sa kahimtang sa kahilom nga nagdala sa kawalay-pagbati.....	127

Pasiuna

Ang 'An Outline of Christian Morality' naglatid sa mga pagbati ug disposisyon nga obligasyon nato, apan dili kini ang tanan nga gikinahanglan aron masiguro ang atong kaluwasan. Ang atong pangunang buluhaton mao ang pagpuyo og tinuod nga kinabuhi sa espiritu ni Kristo. Apan kon kini lang ang atong matandog, unsa kadaghan nga kalibog ang motungha, ug unsa kadaghan nga giya ang gikinahanglan—halos sa matag tikang!

Tinuod nga gipakita ang katapusang tumong sa tawo—ang pakig-uban sa Dios—ug gihulagway ang dalan paingon niini: kini mao ang pagtuo nga gihiusa sa pagsunod sa mga sugo, uban sa tabang sa grasya sa Dios. Mahimo lang isulti: ania ang dalan! Lakaw!

Sayon ra ang pag-ingon: 'Aniay dalan, adto!' Apan giunsa man kini pagbuhat? Sa kadaghanan, kulang ang tinguha nga moadto. Ang kalag, nadala sa pipila ka pagbati, mapugos nga mosalikway sa tanang pagpugos ug

tawag; iliko niini ang panan-aw gikan sa Dios ug dili mosugot nga tan-awon Siya. Ang Balaod ni Cristo dili kini ganahan; wala kini'y tinguha bisan pa nga madungog kini: ang kalag, ingon nila, wala sa husto nga kahimtang sa pangisip. Ang pangutana mao, unsaon nato pag-abot sa punto nga matawo ang tinguha nga moadto sa Dios pinaagi sa dalan ni Cristo; unsaon nato pagsiguro nga ang balaod mapasa sa kasingkasing ug nga ang usa ka tawo, nga naglihok subay niini nga balaod, naglihok sa iyang kaugalingong kabubut-on, nga walay pagpugos, aron kini nga balaod dili mabug-atan kanila, kondili mogawas gikan sa sulod nila?

Apan kon ang usa ka tawo motuyok ngadto sa Dios, ug mahigugma sa Iyang balaod; ang pagpanaw paingon sa Dios, ang paglakaw sa dalan sa balaod ni Cristo, gikinahanglan na ba ug masiguro na ba nga molampos tungod lang kay atong gipangandoy kini? Dili. Gawas sa tinguha, kinahanglan usab nga adunay kusog ug kahanas sa paglihok: gikinahanglan ang aktibong kinaadman. Ang bisan kinsa nga mosugod sa tinuod nga dalan sa pagpalipay sa Dios, o magsugod, uban sa grasya sa Dios, sa paningkamot paingon sa Dios sa dalan sa gitudlo nga balaod ni Cristo, dili malikayan nga atubangon ang katalagman nga malimot sa dalan, maligaw ug mapukan, samtang nagtuo nga sila maluwas na. Kining mga sangang-dalan dili malikayan tungod sa nagpabilin—bisan pa sa mga nabag-o—nga makasasala nga mga hilig ug sa pagbalewala sa kaugalingon nga mga gahum, nga bisan pa niini nga kahimtang, makahimo sa pagpakita sa mga butang sa baluktot nga paagi—nga makalimbong ug makaguba sa usa ka tawo. Gidugang pa niini ang pagpangdayeg ni Satanas, nga dili gustong mobiya sa iyang mga biktima; ug kung kinsa man gikan sa iyang gingharian ang molakaw paingon sa kahayag ni Kristo, siya mosunod kanila ug magbutang og tanang matang sa bitag aron dakpon sila pag-usab—ug kanunay siyang malampuson niini. Busa, bisan pa sa mga adunay na daan tinguha nga mosunod sa agianan padulong sa Ginoo, gikinahanglan gihapon nga ipahibalo ang tanang posibleng pagliko-liko sa maong dalan, aron ang magbiyahe mapahimangnoan daan, makita ang mga katalagman nga nagpaabut, ug mahibalo unsaon paglikay niini.

Kini nga mga dili malikayan, nga pareho alang sa tanan sa dalan paingon sa kaluwasan, nagkinahanglan og espesipikong mga prinsipyo nga magiya sa kinabuhi sa usa ka Kristohanon, nga kinahanglan maghubit sa: unsaon pag-angkon sa makaluwas nga tinguha alang sa pakig-uban sa Dios ug sa kaisog nga magpabilin niini, ug unsaon pagpadayon nga luwas paingon sa Dios taliwala sa tanang sangang-dalan nga mahimong masugat sa matag hugna niining dalan — sa laing pagkasulti: unsaon pagsugod sa pagkinabuhi nga Kristohanon ug, sa diha nga nakasugod na, unsaon paglig-on niini. Kini nga giya kinahanglan magdala sa usa ka tawo gikan sa gawas sa Dios, ituyok siya ngadto Kaniya, ug dayon dad-on siya sa Iyang atubangan; Kinahanglan kini mosubay sa Kristohanong kinabuhi sa mga porma niini, sa praktis, gikan sa sinugdanan hangtod sa katapusan, sa ato pa, kung giunsa kini pagsabot, pag-uswag, paghinog ug pag-abot sa katumanan; o—nga pareho ra gihapon—kinahanglan kini ipresentar ang kasaysayan sa aktibong kinabuhi sa matag Kristohanon, nga nagpakita kung giunsa, sa matag kahimtang, siya angay molihok aron magpabiling lig-on sa iyang tawag.

Ang sinugdanan ug pag-uswag sa Kristohanong kinabuhi lahi kaayo sa kina-iya sa natural nga kinabuhi. Kini nagagikan sa talagsaong kina-iya sa Kristohanong kinabuhi ug sa relasyon niini sa atong tawhanong kina-iya. Ang usa ka tawo dili matawo nga Kristohanon, kondili mahimong usa pagkahuman sa pagkahimugso. Ang binhi ni Kristo mahulog sa yuta sa usa ka kasingkasing nga nagatibok na. Apan sama sa usa ka tawo nga natawo sa natural nga adunay kakulian ug supak sa mga gipangayo sa Kristiyanismo—samtang, pananglitan, sa usa ka tanom ang sinugdanan sa kinabuhi naa sa pagturok sa binhi, ang pagmata, ingon pa, sa natulog nga mga pwersa—mao usab ang sinugdanan sa tinuod nga Kristohanong kinabuhi sa usa ka tawo naa sa usa ka matang sa pagbag-o, ang paghatag og bag-ong kusog ug bag-ong kinabuhi. Dugang pa, atong hunahunaon nga gidawat ang Kristiyanismo isip usa ka balaod, nga mao ang paghimo og determinasyon nga mabuhi sa Kristohanong kinabuhi: kining binhi sa kinabuhi (kini nga determinasyon) dili napalibotan sulod sa usa ka tawo sa mga elemento nga paborable niini; ug bisan pa niana, ang tibuok tawo—lawas ug kalag—nagpabilin nga dili andam alang niining bag-ong kinabuhi, dili mosugot sa yugo ni Cristo; busa, gikan niining maong higayona, magsugod ang bug-at nga paningkamot sa usa ka tawo—aron pormaon ang tibuok niyang pagkatawo ug tanang gahum niini sa Kristohanong paagi. Mao kini ang hinungdan, samtang ang pagtubo sa mga tanom, pananglitan, usa ka hinay-hinay nga pag-uswag sa kusog, sayon ug walay kapoy, alang sa usa ka Kristohanon kini usa ka bug-at nga pakigbisog batok sa kaugalingon—masipit ug masubo—ug kinahanglan nga itudlo sa usa ka tawo ang iyang kusog ngadto sa butang nga dili siya natural nga hilig: sama sa usa ka mandirigma, kinahanglan niyang kuhaon pinaagi sa pakig-away ang matag yuta—bisan pa ang iya mismo—gikan sa iyang mga kaaway, gamit ang kampanaryo nga espada sa pagpugong sa kaugalingon ug pagbatok sa kaugalingon. Sa katapusan, human sa taas nga pagpaningkamot ug

paningkamot, ang mga paningkamot sa Kristohanon mopilde; naghari nga walay supak, misulod sa tibuok pagkatawo, nagpahawa sa mga panginahanglan ug tinguha nga supak kanila, ug nagdala niini sa kahimtang nga walay pagbati ug pagkabalaan, nga nag-apil niini sa kalipay sa mga putli sa kasingkasing—aron makita ang Dios sa sulod sa kaugalingon sa labing matitud-anong pakig-uban Niya.

Mao kana ang kahimtang sa Kristohanong kinabuhi sa atong sulod. Aduna kini tulo ka hugna, nga sumala sa ilang kinaiya, mahimong tawgon ingon niini: ang una — pagbalik-loob ngadto sa Dios; ang ikaduha — paghinlo o pagbag-o sa kaugalingon; ang ikatulo — pagkabalaan. Sa unang hugna, ang usa ka tawo moliko gikan sa kangitngit paingon sa kahayag, gikan sa gingharian ni Satanas paingon sa Dios; sa ikaduha, ginapahimungtan niya ang templo sa iyang kasingkasing gikan sa tanang kahugawan, aron madawat ang Ginoong Kristo nga moanha kaniya; sa ikatulo, moanha ang Ginoo, nagpuyo sa kasingkasing ug nag-ambit sa Panihapon sa Ginoo uban kaniya. Kini nga kahimtang sa malipayong pakig-uban sa Dios mao ang tumong sa tanang mga paningkamot ug pagpaningkamot!

Ang paglatid niini tanan ug paghubit niini pinaagi sa mga lagda mao ang pagtudlo *sa dalan padulong sa kaluwasan*. Ang usa ka hingpit nga giya niining butanga mokuha sa usa ka tawo nga nagbarog sa sangang-dalan sa sala, magdala kaniya sa nagdilaab nga dalan sa paghinlo, ug magtaas kaniya ngadto sa lebel sa kahingpitan nga posible alang kaniya, subay sa sukod sa pagtuman ni Cristo. Dugang pa, kinahanglan ipakita niini:

- 1) kung giunsa pagsugod sa Kristohanong kinabuhi sa atong sulod;
- 2) giunsa kini paghingpit—paghinog ug paglig-on; ug
- 3) unsa kini sa hingpit nga pagkahuman.

Sa pagsugod sa Kristohanong kinabuhi pinaagi sa Balaang Bunyag

Uban sa giya kung giunsa pagpreserbar kining grasya sa pagdako

Unsaon pagsugod sa Kristohanong kinabuhi sa atong sulod?

Kinahanglan natong masabtan alang sa atong kaugalingon kung kanus-a ug giunsa pagsugod sa tinuod nga Kristohanong kinabuhi, aron makita nato kon natukod na ba ang sinugdanan niini sa atong sulod, ug kon wala pa, aron mahibal-an nato unsaon kini pagtukod kutob sa atong makaya. Dili pa kini seguridad nga timailhan sa tinuod nga kinabuhi sa Kristo kung ang usa ka tawo motawag sa iyang kaugalingon nga Kristohanon ug sakop sa Simbahan ni Kristo. *Dili tanan nga moingon kanako, 'Ginoo, Ginoo,' mosulod sa Gingharian sa Langit...* (Mat. 7:21). *Dili usab tanan nga taga-Israel tinuod nga mga Israelita* (Roma 9:6). Posible nga ibilang ka sa mga Kristohanon apan dili ka tinuod nga Kristohanon. Kabalo niini ang tanan.

Aduna'y usa ka higayon—ug usa ka klaro kaayo nga higayon pa gyud—nga hayag kaayo nga mopakita sa dagan sa atong kinabuhi, sa dihang ang usa ka tawo magsugod sa pagkinabuhi nga Kristohanon. Mao kini ang higayon nga ang talagsaong kinaiya sa kinabuhi nga Kristohanon magsugod sa pagpakita sa maong tawo. Ang Kristohanong kinabuhi naglangkob sa kadasig ug kusog aron magpabilin sa aktibong pakig-uban sa Dios, pinaagi sa pagtuo sa atong Ginoong Jesu-Cristo, sa grasya sa Dios, ug sa pagtuman sa Iyang balaan nga kabubut-on, alang sa himaya sa Iyang labing balaan nga ngalan. Ang kinauyokan sa Kristohanong kinabuhi mao ang pakig-uban sa Dios pinaagi kang Kristo Hesus nga atong Ginoo—usa ka pakig-uban nga sa sinugdan kasagaran natago dili lamang sa uban kondili usab sa kaugalingon. Ang makita, o masinati sa sulod, nga ebidensya niining pakig-uban mao ang kalayo sa aktibong kadasig, nga nakatutok lamang sa pagpalipay sa Dios isip usa ka Kristohanon, uban sa hingpit nga paghalad sa kaugalingon ug pagdumot sa tanan nga supak niini. Busa, sa diha nga mosugod kining kalayo sa kadasig, natukod ang pundasyon sa Kristohanong kinabuhi; ug bisan kinsa nga kanunay kini nagalihok sa sulod, nagkinabuhi sa Kristohanong kinabuhi.

Kinahanglan nga atong hisgutan pa og dugay kini nga talagsaong kinaiya.

'Miabot ako aron magdala og kalayo sa yuta,' ingon sa Manluluwas, *'ug unsa pa kaha nga nagdilaab na*

kini!" (Lucas 12:49). Nagaestorya Siya bahin sa Kristohanong kinabuhi, ug giingon Niya kini tungod kay ang makita nga pamatuod niini mao ang kadasig sa pagpalipay sa Dios, nga gisiga sa kasingkasing sa Espiritu sa Dios, nga sama sa kalayo; kay sama sa kalayo nga gilamoy ang butang nga iyang gisulod, ingon usab ang kadasig alang sa kinabuhi sa Kristo mokaon sa kalag nga nakadawat niini. Ug sama sa dihang sa kalayo, ang mga dila sa kalayo moputos sa tibuok tukuranan, mao usab ang kalayo sa kadasig, sa diha nga masiga, moputos ug mopuno sa tibuok pagkatawo sa usa ka tawo.

Sa lain nga bahin, miingon ang Ginoo: *'Ang tanan pagahinan og kalayo...'* (Marcos 9:49). Ug kini nagtumong sa kalayo sa Espiritu, nga pinaagi sa kadasig, mosulod sa tibuok natong pagkatawo. Sama sa asin, pinaagi sa pagsulod sa usa ka madunot nga butang, nagpanalipod niini gikan sa pagkadaut, ingon usab ang espiritu sa kadasig, pinaagi sa pagsulod sa atong tibuok pagkatawo, nagpahawa sa sala—nga nagadaut sa atong kinaiyahan sa kalag ug lawas—bisan pa sa labing gamay nga mga lungag ug tagoanan niini, ug busa nagaluwas kanato gikan sa moral nga pagkadaut ug pagka-daotan.

Gisugo ni Apostol Pablo: *'Ayaw pagpatimawa sa Espiritu'* (1 Tes. 5:19), ug *'ayaw pagkahuyang sa pagbuhat sa maayo'; nga magdilaab sa kadasig* (Roma 12:11)—ginasugo niya kini sa tanang Kristohanon, aron hinumduman nila nga ang pagdilaab sa espiritu, o walay puas nga kadasig, usa ka dili mapulihan nga kinaiya sa Kristohanong kinabuhi. Sa lain nga bahin, iyang gihisgutan ang iyang kaugalingon: *'Nagakalingo sa mga butang nga nangagi, ug nagapaningkamot sa mga butang nga umaabut, nagasulong ako sa tumong, aron makuha ko ang ganti sa tawag sa langit sa Dios kang Cristo Jesus'* (Fil. 3:13–14); ug iyang gihangyo ang uban: *'Modagan kamo sa paagi nga makadaug kamo'* (1 Cor. 9:24). Busa, sa Kristohanong kinabuhi, ingon nga resulta sa kainit sa kadasig, adunay usa ka espirituhanong kadasig ug kusog nga gigamit sa pagbuhat sa mga buhat nga makapahimuot sa Dios, sa pagdumili sa kaugalingon ug sa boluntaryong paghalad sa Dios sa tanang matang sa paningkamot, nga dili magtipid sa kaugalingon.

Base sa kini nga pagsabot, sayon ra kaayo nga makahukom nga ang walay-bati nga pagtuman sa mga balaod sa Simbahan, ingon man ang pagka-regular sa mga lihok nga gipahimutang sa usa ka mapanukiduki nga hunahuna, ug ang pagka-masinabtanon, ang husto nga pamatasan ug pagkamatitud-anon sa pamatasan, dili pa gayud mga klarong timailhan nga ang tinuod nga Kristohanong kinabuhi naglihok sa sulod nato. Maayo man kini tanan, apan kon kini wala maglangkob sa espiritu sa kinabuhi kang Kristo Hesu, walay bili kini sa atubangan sa Dios. Ang mga buhat nga ingon niini, daw mga dios-diosan nga walay kalag. Moliwok man hapsay ang usa ka maayong orasan; apan kinsa may mosulti nga adunay kinabuhi kini?! Mao usab kini dinhi: kanunay *gitawag lang sila nga 'buhi'*, samtang sa tinuod *patay sila* (Pahayag 3:1). Kini nga pagka-angay sa pamatasan sa gawas lagmit kaayo nga magdala sa usa ka tawo sa limbong. Ang tinuod nga kahulugan niini nagdepende sa sulod nga disposisyon sa usa ka tawo, diin posible ang dakong pagliko gikan sa sukaranan nga kamatuoran bisan pa sa pagbuhat sa matarong nga mga buhat. Sama sa usa ka tawo nga sa gawas naglikay sa makasasala nga mga buhat apan sa kasingkasing nagkupot gihapon og pagka-angay niini o naglipay niini, ingon usab, samtang sa gawas nagbuhat og matarong nga mga buhat, mahimong kulang siya sa tinuod nga tinguha sa kasingkasing alang niini. Ang tinuod nga kadasig lamang ang nangita sa pagbuhat sa maayo sa tibuok kahingpitan ug pagkabalaan niini, samtang gisundan ang sala bisan pa sa labing gamay nga landong niini. Gipangita niini ang una sama sa adlaw-adlaw nga pan, samtang ginatratar ang ikaduha ingon usa ka mortal nga kaaway. Ang usa ka kaaway dili lang magdumot sa iyang kontra sa iyang kaugalingon, apan magdumot usab sa mga paryente ug kaila niini, bisan sa iyang mga kabtangan, sa iyang paboritong kolor—sa mubo, sa tanang butang nga sa bisan unsang paagi magpahinumdom kaniya niini. Ingon usab ang tinuod nga kadasig sa pagpalipay sa Dios: gilutos niini ang sala bisan sa labing gamay nga pahinumdom o timailhan niini; kay kini kadasig alang sa hingpit nga pagkabalaan. Kung dili tungod niini, unsa kaha kadaghan nga kahugaw ang mahimong ugat sa kasingkasing!

Unsa kaha kalampusan ang maasahan kung walay mainit nga kadasig alang sa Kristohanong pag-alagad sa Diyos? Ang dili magkinahanglan og paningkamot makab-ot gihapon; apan sa diha nga ang bisan unsa magkinahanglan og kusog nga paningkamot o bisan unsang paghalad sa kaugalingon, mosunod dayon ang pagdumili tungod sa kakulang sa pagpugong sa kaugalingon. Kay unya walay masaligan aron dasigon ang kaugalingon sa pagbuhat og maayong buhat; ang pagpakaluoy sa kaugalingon makaguba sa tanang suporta. Apan kon adunay laing motibo gawas sa nahisgutan nga gisagol, mahimo'g dautan bisan ang maayong buhat. Ang mga espiya nga gipadala ni Moises nahadlok tungod kay gipakaluoy nila ang ilang kaugalingon. Ang mga martir malipayong miadto sa ilang kamatayon tungod kay gisunog sila sa usa ka sulod nga kalayo. Ang tinuod nga

masigasig dili lang mosunod sa balaod, apan maminaw usab sa tambag ug sa matag maayong inspirasyon nga tinago nga gipakanaog sa kalag; dili lang siya molihok sumala sa iyang hunahuna, apan mapanlikhaon alang sa kaayohan, hingpit nga gipahinungod sa usa ka nag-inusara, malungtaron, tinuod ug walay katapusan nga kaayohan. "Sa bisan asa," ingon ni San Juan Crisostomo, "kinahanglan nato ang kadasig ug dakong kainit sa kalag, nga andam mosukol bisan sa kamatayon mismo; kay kon dili, imposible nga makab-ot ang Gingharian" (Homilia 31 sa Mga Buhat sa mga Apostoles).

Ang dalan sa pagkamapaambition ug pakig-uban sa Dios usa ka bug-at ug masakiton nga trabaho, labi na sa sayo nga mga hugna. Asa man makaplagaan sa usa ka tawo ang kusog aron buhaton kining tanan nga mga trabaho? Pinaagi sa tabang sa grasya sa Dios—sa mainitong kadasig. Ang usa ka negosyante, usa ka sundalo, usa ka huwes, usa ka iskolar, tanan nagbuhat og mga katungdanan nga puno sa kabalaka ug bug-at nga trabaho. Giunsa nila pagpadayon sa ilang mga buluhaton? — Pinaagi sa kadasig ug gugma sa ilang trabaho. Walay lain pa nga paagi aron mapadayon ang kaugalingon sa dalan sa pagkamatitud-anon. Kung wala kini, atong makaplagaan sa pag-alagad sa Dios ang kakapoy, kabug-aton sa trabaho, kakulian, ug kawalay gana. Ug ang hinay nga linalang molakaw, apan uban sa kasakit, samtang alang sa paspas nga usa o sa maliksi nga ardilya, ang paglihok ug pagbiyahe usa ka kalipay. Ang masigasig nga pag-alagad sa Dios usa ka malipayon, makapabaskog sa espiritu nga panaw paingon Kaniya. Kung wala kini, ang tibuok paningkamot mahimong mapukan. Kinahanglan buhaton nato ang tanan alang sa himaya sa Dios, batok sa sala nga nagpuyo sa atong sulod; ug kung wala kini, buhaton lang nato ang tanan tungod sa batasan, tungod sa pagbati sa husto nga buhaton, kay mao man kana ang kanunayng nahimo ug mao usab ang gibuhay sa uban. Kinahanglan nato buhaton **ang tanan**; kung dili, magbuhat kita og pipila ka mga butang ug pasagdan ang uban, ug labaw pa, nga walay pagmahay o bisan pagkahibalo sa atong mga napasagdan. Kinahanglan nato buhaton ang tanan uban sa pagtagad ug pag-amping, ingon nga **kini ang labing importante nga buluhaton**; kung dili, buhaton nato ang mga butang nga walay han-ay.

Busa klaro nga kung walay kadasig, ang usa ka Kristohanon usa ka pobre nga Kristohanon—hinay, maluya, walay kinabuhi, dili init ug dili pud bugnaw—ug ang ingon nga kinabuhi dili gyud tinuod nga kinabuhi. Sa pagkahibalo niini, paningkamotan nato nga mapamatud-an nga kita tinuod nga masigasig sa mga maayong buhat, aron kita tinuod nga makapahimuot sa Dios, nga walay hugaw o dautang hilig, o bisan unsang susama niini.

Busa, ang tinuod nga timailhan sa kinabuhi sa Kristohanon mao ang kalayo sa aktibong kadasig sa pagpalipay sa Dios. Ang pangutana karon mosulbong: giunsa pagpasiga niini nga kalayo? Kinsa ang mga nagpasiga niini?

Ang ingon nga kadasig ginapamunga sa paglihok sa grasya, apan dili kini mahitabo kung walay partisipasyon sa atong gawasong kabubut-on. Ang Kristohanong kinabuhi dili usa ka natural nga kinabuhi. Ingon usab angay nga ingon ana ang iyang sinugdanan, o ang unang pagmata niini. Sama sa kinabuhi sa tanom nga mamata sa usa ka liso kon ang kahumot ug kainit mosulod sa usbong nga natago niini, ug pinaagi niini—ang gahum sa kinabuhi nga nagpahiuli sa tanan—mao usab ang pagmata sa balaan nga kinabuhi sa atong sulod sa dihang mosulod ang Espiritu sa Dios sa kasingkasing ug magtukod didto sa basihan sa kinabuhi sumala sa Espiritu, nagapahimakas ug nagatigom sa mga natabonan ug nabungkag nga dagway sa hulagway sa Dios. Mapukaw ang tinguha ug gawasong pagpangita (pinaagi sa gawasong impluwensya); unya ang grasya moanhi (pinaagi sa mga Sakramento) ug, sa paghiusa sa kagawasan, mopamunga og kusganong kadasig. Ug ayaw tugoti nga adunay bisan kinsa nga maghunahuna nga kaya nila ipagawas ang ingon nga pwera nga nagahatag kinabuhi sa ilang kaugalingon: kinahanglan manalangin alang niini ug andam sa pagdawat niini. Ang kalayo sa kusganong kadasig mao ang grasya sa Ginoo. Ang Espiritu sa Dios, sa pag-anhi sa kasingkasing, magsugod sa paglihok sa sulod niini dili lang pinaagi sa usa ka kadasig nga nagasunog, kondili pinaagi sa usa ka kadasig nga nagalapnag sa tanan.

Mosulod sa hunahuna sa uban: ngano man nga gikinahanglan kining buhat sa grasya? Dili ba nato mahimo ang maayong buhat sa atong kaugalingon? Ani-a, nakabuhay na kita niini o niadto nga maayong buhat. Magpadayon kita sa pagkinabuhi ug magbuhat pa ug lain. Tingali halos tanan nakahunong aron hunahunaon kini nga pangutana. Ang uban nagaingon nga wala kitay mahimo nga maayo pinaagi sa atong kaugalingon. Apan dinhi, ang hisgutanan dili mahitungod sa tagsa-tagsa nga maayong buhat, kondili mahitungod sa pagkabanhaw sa tibuok kinabuhi sa usa ka tawo, mahitungod sa bag-ong kinabuhi, mahitungod sa kinabuhi sa kinatibuk-an—usa ka kinabuhi nga magdala sa kaluwasan. Usahay, dili lisod ang pagbuhat og usa ka butang, bisan usa ka butang

nga maayo kaayo, sama sa gibuhay sa mga pagano. Apan kon kinsa man ang tinuyo nga magbuhat sa pagbuhat sa hiyas nga walay kapakyasan, pagtukod sa kahusay niini subay sa Pulong sa Dios—dili lang sulod sa usa ka bulan o tuig, kondili sa tibuok kinabuhi—ug magbuhat sa matindug-anong pagtuman niini; ug unya, kon sila magpabilin nga matindug-anon niini, pasigarbohon nila ang ilang kusog; apan kon wala kini, dili ba mas maayo nga hilom na lang sila? Pila na ba ka paningkamot sa paghimo ug pag-organisar sa Kristohanong kinabuhi sa kaugalingon ang nahitabo, ug nagpadayon gihapon? Ug ang tanan niini natapos, ug nagpadayon sa pagtapos, sa walay pulos. Ang usa ka tawo magpadayon sulod sa mubo nga panahon sa bag-ong gipili nga paagi sa kinabuhi — unya biyaan kini. Ug unsaon man kaha nga lahi? Walay kaugalingong kusog. Ang walay katapusang gahum sa Dios ra ang makapahugot kanato sa atong pagbarug, taliwala sa walay hunong nga dagayday sa kausaban sa panahon. Busa, kinahanglan mapuno kita niining gahum, pangitaon kini ug dawaton sa husto nga han-ay—ug kini mag-alsa kanato ug magluwas kanato gikan sa kagubot sa karon nga kapanahonan.

Balika nato ang kasinatian ug hunahuna: kanus-a man motungha ang ingon nga hunahuna sa pagkontento sa kaugalingon? Kung ang usa ka tawo naa sa kahimtang sa kalinaw, kung walay makabalisa kaniya, walay makadani kaniya o makadani kaniya paingon sa sala, unya andam na siya para sa labing balaan ug putli nga paagi sa kinabuhi. Apan sa diha nga mosidlak ang pagbati o tukso—asa na ang tanang mga saad?! Dili ba kasagaran ang usa ka tawo nga nagkinabuhi sa malibog nga paagi moingon sa iyang kaugalingon: 'Dili na nako kini buhaton pag-usab'? Apan sa diha nga mapun-an na ang kahinam, mosidlak ang bag-ong tinguha, ug mobalik sila sa sala. Maayo ra kaayo maghisgot bahin sa pagdawat og insulto kung ang tanan natong gusto natuman, ug dili kini supak sa atong garbo. Sa ingon ana nga kahimtang, ang pagbati sa pagkasakit o kasuko nga gibati sa uban daw katingalahan ra nato. Apan kon kita mismo ang makasinati og susamang kahimtang, bisan usa ka tan-aw lang—labaw pa gani kon makasulti pa ta—makapahimo nato nga masuko kaayo. Busa, sa atong pagsalig sa kaugalingon, mahimo natong damgo nga makahimo sa pagkinabuhi nga Kristohanon sa atong kaugalingon, nga walay tabang gikan sa taas, sa dihang ang atong espiritu naa sa kalinaw. Apan sa dihang ang daotan nga natipig sa ilawom sa kasingkasing mapukaw sama sa abog nga gihuyop sa hangin, unya ang matag-usa makakaplag, pinaagi sa ilang kaugalingong kasinatian, sa pagsilot sa ilang kaugalingong pagpasigarbo. Sa dihang hunahuna sunod sa hunahuna, tinguha sunod sa tinguha—nga ang matag-usa mas grabe pa kaysa sa miaging usa—mosugod sa pagsamok sa kalag, unya ang tanan makalimot sa ilang kaugalingon ug dili tuyo nga mosinggit uban sa propeta: *'...ang tubig misaka na sa akong kalag. Nalubong ako sa lawom nga lapok'* (Salmo 68:2). *O Ginoo, luwasa ako!* *O Ginoo, dali!* (Salmo 117:25).

Dili ba kasagaran nga ang usa ka tawo mangandoy nga magpabiling matindug-anon sa pagkamakasaranganon, puno sa pagsalig sa kaugalingon? Apan unya mosulod sa hunahuna ang hulagway sa usa ka tawo o butang, matawo ang usa ka tinguha, mabanhaw ang usa ka pagbati; madala ang tawo ug matumba. Human niini, ang nahabilin na lang mao ang pagtan-aw sa kaugalingon ug pag-ingon: 'Ka-imol ni!' Apan unya moabot ang usa ka kahigayunan sa kalingawan, ug andam na usab siya nga mawala ang iyang kaugalingon. Labaw pa, kon adunay mosupak kanila, magsugod ang panagbangi, panaglalis ug paghukom; kon adunay dili matarong apan mapuslanong pakig-areglo nga motungha, kuhaon dayon nila kini: ilang pasipalahon ang usa ka tawo, mag-ambit sa lain, itulod ang ikatulo sa kilid—ug tanan niini human sa ilang pagpasigarbo sa ilang abilidad nga makalihok sa matarong sa ilang kaugalingon, nga walay partikular nga tabang gikan sa taas. Asa, nan, ang kusog? — *'Andam ang espiritu, apan maluya ang unod'* (Mat. 26:41). Nakita nimo ang maayo apan gibuhay nimo ang daotan: *'Kay dili ko buhaton ang maayo nga akong gusto buhaton, kondili ang daotan nga dili ko gusto buhaton—mao kini ang akong kanunayng nabuhay'* (Roma 7:21). Nakaulipon kita: luwasa kami, O Ginoo!

Usa sa unang mga panamastamas sa kaaway batok kanato mao ang hunahuna sa pagsalig sa kaugalingon—nga mao, kung dili man gani tin-aw nga pagdumili, nan usa ka kakulang sa pagkahibalo sa panginahanglan sa tabang nga puno sa grasya. Murag ingon ang kaaway: 'Ayaw pag-adto didto—padulong sa kahayag, diin gusto nila nga hatagan ka og bag-ong kusog! — Maayo ra ka ingon niini uban kanako.' Busa, ang usa ka tawo mosugot sa pagkamakontento. Samtang ang kaaway—dinhi siya mopanaog og bato (mga kalisdanan), didto iyang dad-on ang usa ka tawo sa madulas nga yuta (ang pangdani sa mga tinguha), ug sa ubang dapit siya magtanom og tinago nga bitag nga nagpahimutang ingon og mga bulak (usa ka hayag ug malipayong kahimtang). Walay pagtan-aw sa likod, ang usa ka tawo naningkamot nga mosaka pa gayud, nga wala maghibalo nga nagahulog siya paubos ug paubos, hangtud sa katapusan siya moabot sa kinahiladman sa daotan — sa , ang ganghaan sa impierno. Sa ingon ana nga kahimtang, dili ba nato sila tawgon, sama sa gibuhay nato kang unang Adan: 'Tawo, asa ka na? Asa ka

nawala?' Kini gayud nga tawag mao ang buhat sa grasya, nga nagpugos sa makasasala nga tan-awon sa iyang kaugalingon sa unang matitud-anong pagtan-aw.

Busa, kung gusto nimong magsugod sa pagkinabuhi nga Kristohanon, pangitaa ang grasya. Ang higayon nga ang grasya moanhi ug maghiusa sa imong kabubut-on mao ang higayon sa pagkahimugso sa kinabuhi nga Kristohanon—lig-on, matinindog, ug mabunga.

Asa man makakaplag, ug giunsa man pagdawit, sa grasya nga nagahatag kinabuhi? — Ang pag-angkon sa grasya ug ang pagkabalaan sa atong kinaiyahan pinaagi niini matuman sa mga Sakramento. Dinhi atong isumite ang atong kaugalingon sa lihok sa Dios, o ihalad ang atong dili takus nga kinaiyahan sa Dios — ug Siya, pinaagi sa Iyang lihok, mausab kini. Gusto sa Dios, aron mapailalom ang atong hambog nga hunahuna, nga itago ang Iyang gahum ilawom sa tabon sa yano nga materya sa sinugdanan gayud sa tinuod nga kinabuhi. Dili nato masabtan kung giunsa kini mahitabo, apan ang kasinatian sa tibuok Kristohanong kalibutan nagpamatuod nga dili kini mahimong lahi.

Aduna'y duha ka sakramento nga nag-unang may kalabotan sa pagsugod sa Kristohanong kinabuhi: **ang Bawtismo ug ang Penitensya**. Busa, ang mga lagda nga may kalabotan sa pagsugod sa tinuod nga Kristohanong kinabuhi gipundok, sa usa ka bahin, sa palibot sa Bawtismo, ug sa pikas bahin, sa palibot sa Penitensya.

Giunsa pagsugod sa Kristohanong kinabuhi pinaagi sa sakramento sa pagbunyag?

Ang Bunyag mao ang unang sakramento sa Kristiyanismo, nga naghimo sa usa ka Kristohanon nga takus sa pag-apil sa mga gasa sa grasya pinaagi sa ubang mga sakramento. Kung wala kini, dili makasulod sa Kristohanong kalibutan — dili mahimong miyembro sa Simbahan. Ang Walay Katapusan nga Kaalam nagtukod ug usa ka balay alang sa Iya sa yuta: ang pultahan nga mosulod niini mao ang sakramento sa bunyag. Pinaagi niining pultahan, dili lang mosulod ang usa ka tawo sa balay sa Dios, apan masul-oban usab siya og bisti nga angay niini; makadawat siya og bag-ong ngalan ug usa ka timailhan nga gipamutang sa tibuok pagkatawo sa gibunyagan, pinaagi niini mailhan ug mahan-ay sa langitnong ug yutang mga binuhat.

...*'Ang bisan kinsa nga naa kang Kristo usa ka bag-ong binuhat,'* nagtudlo ang Apostol (2 Cor. 5:17). Pinaagi sa bunyag nga ang usa ka Kristohanon mahimong kini nga bag-ong binuhat. Ang tawo mogawas gikan sa batyasan sa bunyag nga hingpit nga lahi kaysa sa tawo nga misulod niini. Sama sa kahayag nga supak sa kangitngit, ug ang kinabuhi supak sa kamatayon, ingon usab ang mga nabunyagan supak sa mga wala nabunyagan. Gaburos sa pagkadautan ug natawo sa sala, sa wala pa ang bunyag ang usa ka tawo nagbitbit sa sulod niya sa tibuok hilo sa sala, uban sa bug-at sa tanang sangputanan niini. Wala sila sa pabor sa Dios, sa ilang kinaiyahan mga anak sa kasuko; nadaut, gubot sa ilang sulod, sa balanse sa ilang mga pagbati ug gahum, ug sa ilang hilig, nga nag-una sa pagpadaghan sa sala; napailalom sa impluwensya ni Satanas, nga kusganong naglihok sulod kaniya tungod sa sala nga nagpuyo sa sulod niya. Ingon nga resulta sa tanan niini, pagkahuman sa kamatayon, dili na gyud siya makalikay sa impierno, diin siya mag-antos uban sa iyang prinsipal ug sa iyang mga alagad ug sulugoon.

Ang Bunyag nagluwas kanato gikan sa tanang datang kini. Gikuha niini ang sumpa pinaagi sa gahum sa Krus ni Cristo ug gibalik ang panalangin: ang mga nabunyagan mga anak sa Dios, kay ang Ginoo mismo ang naghatag kanila sa katungod nga matawag ug matawag nga ingon niini. *Ug kon mga anak, panulundon—mga panulundon sa Dios ug kauban ni Cristo sa panulundon* (Roma 8:17). Ang Gingharian sa Langit iya sa tawo nga gibunyagan tungod sa bunyag mismo. Sila giluwag gikan sa paghari ni Satanas, nga karon nawala na ang iyang gahum kanila ug ang iyang abilidad nga magbuot-buot sulod kanila. Pinaagi sa pagsulod sa Simbahan—ang balay sa dalangpanan—napugngan ang mga paagi ni Satanas aron duolon ang bag-ong bininyagan. Dinhi, sila sama sa naa sa sulod sa usa ka lig-on nga bakod.

Kining tanan espirituhanon ug panlabaw nga mga kaayohan ug gasa. Unsa man ang mahitabo sa sulod? — Ang pag-ayo sa sakit ug pagkadaut sa sala. Ang gahum sa grasya mosulod sa sulod ug mobalik ang balaang kahimtang didto sa tibuok nitong kaanyag; kini nag-ayo sa kagubot sa komposisyon ug relasyon sa mga gahum ug bahin, ug sa pangunang oryentasyon gikan sa kaugalingon paingon sa Dios—alang sa himaya sa Dios ug sa pagdaghan sa mga maayong buhat. Mao kini ang hinungdan nganong ang bunyag mao ang pagkabanhaw o bag-

ong pagkatawo, nga nagbutang sa usa ka tawo sa usa ka nabag-ong kahimtang. Gikumpara sa Apostol Pablo ang tanan nga nabunyagan sa Mibangon nga Manluluwas, nga nagpasabot nga sila usab adunay kinaiyahan nga masidlak sa pagbag-o sama sa gipakita sa katawhan kang Ginoong Jesu-Kristo pinaagi sa Iyang himayaong pagkabanhaw (Roma 6:4). Ang pagbag-o sa direksyon sa kinabuhi sa usa ka nabunyagan makita sa mga pulong sa maong Apostol, nga nag-ingon sa lain nga dapit nga *dili na sila mabuhi para sa ilang kaugalingon, kondili para Niya nga namatay alang kanila ug nabanhaw pag-usab* (2 Cor. 5:15). *Kay bisan namatay Siya, namatay Siya kaisahan alang sa sala; apan bisan buhi Siya, buhi Siya alang sa Dios* (Roma 6:10). *Gilubong kita uban Niya pinaagi sa bunyag ngadto sa kamatayon* (Roma 6:4), ug: *ang atong daang kaugalingon gipako uban Niya sa krus, aron ang lawas sa sala mapukan ang gahum, aron dili na kita mahimong ulipon sa sala* (Roma 6:6). Busa, pinaagi sa gahum sa bunyag, ang tanang lihok sa tawo giliko gikan sa kaugalingon ug sa sala paingon sa Dios ug sa pagkamatarong.

Talagsaon ang mga pulong sa Apostol: *'aron dili na kita mahimong ulipon sa sala'...* ug usa pa: *'Dili maghari ang sala ibabaw kaninyo'* (Roma 6:14). Nagatultol kini kanato sa pagsabot nga ang gahum nga nagadani kanato sa pagkasala, nga anaa sa atong nadaut ug nahulog nga kinaiyahan, dili hingpit nga mapapas sa bunyag, kondili madala lang kini sa usa ka kahimtang diin kini walay gahum kanato, dili kita pag-aari niini, ug dili kita mag-alagad niini. Nagpabilin kini sa sulod nato, buhi ug naglihok, apan dili ingon nga usa ka agalon. Sugod karon, ang paghari iya na sa grasya sa Dios ug sa espiritu nga tinuyo nga nagapasakop niini. Si San Diadochus, sa pagpatin-aw sa gahum sa bunyag, miingon nga sa wala pa ang bunyag, ang sala nagpuyo sa kasingkasing, samtang ang grasya naglihok gikan sa gawas; apan pagkahuman sa bunyag, ang grasya gisulod sa kasingkasing, samtang ang sala nagdani gikan sa gawas. Gipahawa kini gikan sa kasingkasing, sama sa usa ka kaaway gikan sa kuta, ug nagpuyo sa gawas, sa mga bahin sa lawas, diin kini naglihok sa pira-piraso pinaagi sa kalit-kalit nga mga pag-atake. Mao nga nagpabilin kini nga walay hunong nga manulaw ug manikas, apan dili na kini magmamando: kini makasamok ug makabalaka, apan dili magmando.

Mao kini ang pagkahimugso sa bag-ong kinabuhi pinaagi sa bunyag! Ang gikinahanglan sa usa ka tawo bahin niini, o kung giunsa siya pagbag-o pinaagi sa bunyag, gihulagway sa **An Outline of Christian Morality**, labi na sa kapitulo nga 'The Standard of the Christian Life'. Dili kini balik-balikon dinhi, tungod kay ang usa ka hamtong nga madawat og bunyag pareho ra sa usa ka makasasala nga nibalik sa Ginoo sa paghinulsol; ug ang maong hilisgutan pagahisgutan pag-ayo unya, sa ikaduhang bahin. Unya hingpit nga masubag ang kuryosidad sa tanan mahitungod niini nga butang.

Dinhi, ang atensyon gitutok sa kung giunsa pagsugod sa Kristohanong kinabuhi pinaagi sa bunyag sa mga ginabunyagan nga bata pa, nga mao ang kasagarang nahitabo sa atong taliwala. Kay dinhi, ang pagsugod sa Kristohanong kinabuhi gipakita sa usa ka talagsaong kinaiya nga nagagikan sa relasyon tali sa grasya ug kagawasan.

Nasayud na kamo nga ang grasya moabut sa usa ka gawasnong kabubut-on ug usa ka kasingkasing nga nangita, ug nga pinaagi lamang sa ilang panaghiusa nga magsugod ang bag-ong kinabuhi sa grasya, nga angay sa grasya ug sa kinaiya sa usa ka gawasnong binuhat. Ang Ginoo nagahatag sa grasya ingon usa ka gasa; apan Iyang gikinahanglan nga ang usa ka tawo mangita niini ug malipayong dawaton kini, ug hingpit nga itugyan ang kaugalingon sa Diyos. Ang pagtuman niining kondisyonha makita sa paghinulsol ug pagbunyag sa mga hamtong. Apan giunsa kini pagtuman sa pagbunyag sa mga bata? Ang usa ka bata wala pa makagamit sa rason o sa gawasnong kabubut-on; busa, dili niya makumpleto ang kondisyon alang sa pagsugod sa Kristohanong kinabuhi sa iyang kaugalingon, nga mao ang tinguha nga ihalad ang kaugalingon sa Diyos. Apan kining kondisyon kinahanglan gyud nga matuman. Tungod sa paagi nga matuman kini nga kondisyon, ang pagsugod sa kinabuhi pinaagi sa pagbunyag sa mga bata nagakahitabo uban sa usa ka talagsaong kinaiya. Kini mao:

Ang grasya moabut sa kalag sa bata ug molihok niini **hingpit nga sa** kaugalingon niini, ingon nga apil usab ang kagawasan niini, sa bugtong basihanang nga sa umaabot kining bata—nga karon wala pa mailhi ang kaugalingon ug dili molihok sa kaugalingon niini—sa dihang kini makab-ot sa kahibalo, magtugyan siya sa Dios sa malipayong pagbuot, malipayong modawat sa grasya sa dihang masayran niya ang paglihok niini sa iyang sulod, malipay siya nga naa kini, magpasalamat siya nga nahimo kini alang kaniya, ug mosugid siya nga, kon gihatagan siya og rason ug kagawasan sa higayon sa pagbunyag, wala siyay lain buhaton gawas sa nahimo na, ug wala siyay lain gustong mahitabo. Tungod sa ingon nga umaabot nga gawasnong dedikasyon sa Diyos ug sa panaghiusa sa kagawasan ug grasya, ang langitnong grasya gihatag sa tibuok niini sa bata ug, nga walay iyang

pakig-ambit, naghimo sa sulod niya sa tanan nga angay buhaton niini, base lamang sa kasiguruhan nga ang gikinahanglan nga tinguha ug pag-ilaom sa Diyos dili na ikaduha-duha, — usa ka kasiguruhan nga gihatag sa mga ninong sa dihang sila mipasalig sa atubangan sa Simbahan ngadto sa Dios nga kining bata, sa pag-abot niya sa hustong edad, gamiton niya ang iyang kagawasan sumala gayud sa gikinahanglan alang sa grasya, ug busa gidawat nila ang katungdanan nga dad-on ang bata sa maong kahintang sa pagka-andam.

Busa, pinaagi sa bunyag, ang binhi sa kinabuhi kang Kristo gitamnan sa bata ug nagpuyo sa sulod niya; apan dili pa kini, ingon pagkasulti, iya pa gayud — kini naglihok isip gahum nga nagporma kaniya. Ang espirituhanong kinabuhi, nga gipukaw sa grasya sa bunyag sulod sa bata, mahimong iya na gayud ug ipadayag kini sa hingpit nga porma, sumala dili lamang sa grasya kondili usab sa kinaiyahan sa usa ka makatarunganong binuhat, sukad sa higayon nga, sa diha nga siya makahibalo na sa iyang kaugalingon, siya, pinaagi sa iyang gawasnong kabubut-on, nagahin sa iyang kaugalingon alang sa Dios ug, uban sa malipayong malipayon ug mapasalamatong pagdawat, iyang gi-asimilar ang gahum nga puno sa grasya nga makita sa sulod niya. Hangtod niadtong panahona, usa ka tinuod nga Kristohanong kinabuhi ang naglihok sa sulod niya, apan daw walay kahibalo niya; naglihok kini sa sulod niya, apan dili pa kini tinuod niyang iya; apan sukad sa higayon sa pagkahibalo sa kaugalingon ug pagpili, nahimong iya kini—dili lang pinaagi sa grasya, kondili pinili usab niya sa gawasnong pagbuot.

Tungod niining panahona—nga mas taas o mas mubo—nga nagbulag sa pagbunyag ug sa paghalad sa Diyos, ang sinugdanan sa Kristohanong moral nga kinabuhi, pinaagi sa grasya sa pagbunyag sa mga bata, napalugway, aron isulti, ngadto sa usa ka dili matino nga panahon, diin ang bata motubo ug ang espirituhanong kinabuhi maporma ngadto sa usa ka Kristohanon sulod sa Balaang Simbahan uban sa mga Kristohanon, sama sa iyang pisikal nga paghulma kaniadto sa sabakan sa iyang inahan.

Gunit-a kini nga hunahuna pag-ayo sa imong kasingkasing, minahal nga magbabasa. Dako kaayo kini'g ikatabang kanato sa paghukom kon giunsa sa mga ginikanan, mga ninong, ug mga tigbantay pagtratar sa nabunyagan nga bata nga gisalig kanila sa Balaang Simbahan ug sa Ginoo.

Walay duhaduha nga pagkahuman sa pagbunyag sa bata, adunay dakong buluhaton ang mga ginikanan ug mga ninong: ang paggiya sa nabunyagan nga bata aron sa dihang siya moabot na sa hustong edad, mailhan niya sa iyang kaugalingon ang gahum sa grasya, dawaton kini uban sa malipayong kadasig, ingon man usab ang mga katungdanan nga may kalabotan niini ug ang pamaagi sa kinabuhi nga gikinahanglan niini. Nagatultol kini kanato sa pangutana sa Kristohanong pagpadako, o pagpadako subay sa mga gikinahanglan sa grasya sa bunyag, nga adunay tumong nga mapreserbar kana nga grasya.

Aron masabtan kung giunsa pagtratar ang usa ka nabunyagan nga bata alang sa mga katuyoan nga gipatin-aw, kinahanglan natong hinumduman ang punto nga nahisgutan kaniadto: nga ang grasya moabut sa kasingkasing ug magpuyo niini kon adunay pagtalikod gikan sa sala ug gikan sa kaugalingon paingon sa Dios. Tungod niining disposisyon nga aktibong gipakita, gihatag ang tanang uban pang mga gasa sa grasya ug ang tanang mga kaayohan sa mga bulahan: ang pabor sa Dios, pagka-kauban nga manunod kang Kristo, kaluwasan gikan sa gingharian ni Satanas, ug kagawasan gikan sa katalagman nga hukman sa impyerno. Apan sa diha nga kini nga disposisyon sa hunahuna ug kasingkasing maminusan o mawala, ang sala dayon mosugod pag-usab sa pagkupert sa kasingkasing; ug pinaagi sa sala, ipataw ang mga gapos ni Satanas, ug kuhaon ang pabor sa Dios ug ang pagka-kauban nga manunod uban ni Cristo. Ang grasya sa bata nagpugong ug nagpahunong sa sala; apan kini mahimong mabuhi pag-usab ug motindog kon hatagan kini og pagkaon ug kagawasan. Busa, ang tanang pagtagad sa mga may katungdanan sa pagpreserbar sa Kristohanong bata, nga nadawat gikan sa batyismo sa iyang pagkahingpit, kinahanglan itutok aron masiguro nga dili na usab makab-ot sa sala ang ibabaw sa bata, pagpugong ug pag-neutralisar niini sa tanang paagi, samtang ginapasiugda ug ginapalig-on ang oryentasyon sa bata padulong sa Dios. Kinahanglan nga pag-ampingon aron masiguro nga motubo ang ingon nga kinaiya sa sulod sa nagadako nga Kristohanon—bisan pa sa giya sa uban, apan sa iyang kaugalingong kabubut-on—aron siya masanay sa pagdaug sa sala ug pagdaug niini alang sa pagpalipay sa Dios, ug sa paggamit sa gahum sa espiritu ug lawas sa paagi nga dili kini trabaho para sa sala, kondili pag-alagad sa Dios. Napamatud-an nga posible kini tungod kay ang natawo ug nabunyagan, sa iyang tibuok pagkatawo, usa ka binhi sa umaabot o yuta nga puno sa mga binhi. Ang bag-ong kinaiya nga gipahimutang sa grasya sa bunyag dili lang hunahunaon o giisip nga ingon ana, kondili tinuod; sa ato pa, kini usab usa ka binhi sa kinabuhi. Kung ang matag liso motubo sumala sa iyang kinaiya, nan ang liso sa kinabuhi sa grasya sulod sa nabunyagan nga tawo mahimo usab motubo. Kung ang liso sa pagbalik-

tawo—nga nagdaug batok sa sala—gitamnan sulod kanila, nan kini usab mahimong alagaan ug dalhon sa bunga, sama sa ubang mga liso. Kinahanglan lang gamiton ang epektibong paagi alang niini o tukion ang husto nga pamaagi sa pag-impluwensya sa nabunyagan nga bata.

Ang tumong nga angay tinguhaon sa tanan niini mao nga kining bag-ong tawo, sa pagdako niya, maila ang iyang kaugalingon dili lang ingon usa ka tawo, usa ka makatarunganon ug gawasnong binuhat, kondili usab ingon usa ka tawo nga misulod sa usa ka pakigsaad uban sa Ginoo, nga ang iyang walay katapusang kapalaran hugot nga nakasumpay; dili lang nga maila niya kini, kondili usab nga makita niya nga kaya niyang molihok subay niini nga saad ug mabati sa iyang sulod ang labaw nga hilig niini. Mosulod ang pangutana: giunsa kini pagkab-ot? Unsaon pag-atiman sa mga nabunyagan aron, sa pag-abot nila sa pagkahamtong, wala na silay laing tinguha gawas sa pagkahimong tinuod nga Kristohanon? O—unsaon pagpadako sa usa ka bata sa Kristohanong pagtuo?

Ingon tubag niini, dili nato sulayan nga susihon ang tanan sa detalye. Magpabilin kita sa usa ka kinatibuk-ang pagtan-aw sa tibuok butang sa Kristohanong pagpadako, aron ipakita kung giunsa, sa matag kaso, ang pag-amuma ug pagpalig-on sa maayo sa mga bata ug kung giunsa pagpakunhod ug pagpugong sa dautan.

Dinhi, una sa tanan, ang atong pagtagad mobalhin sa bata sa duyan, sa wala pa mabanhaw ang bisan usa sa iyang mga kakayahan. Buhi ang bata; busa, posible nga maimpluwensyahan ang iyang kinabuhi. Dinhi mosulod ang Balaang Sakramento, gisundan sa tibuok kinabuhi sa simbahan; ug kauban niini, ang pagtuo ug pagkamatinud-anon sa mga ginikanan.

Kining tanan, kung atong ipundok, maghimo og usa ka makaluwas nga kahimtang palibot sa bata. Pinaagi niining tanan nga mga paagi, ang kinabuhi nga puno sa grasya nga nabuo sulod sa bata mysteryosong gipahimutang (gipukaw, gihatag. *Ed.*).

Ang kanunay nga pagdawat sa Balaang Misteryo ni Kristo (mahimo pa nga idugang: kutob sa mahimo) hayag ug epektibo nga naghiusa niining bag-ong miyembro sa Iyang Lawas sa Ginoo, pinaagi sa Iyang labing putli nga Lawas ug Dugo; kini nagasantos sa bata, nagahatag kalinaw sa iyang kalag, ug nagahimo kaniya nga dili masakpan sa mga pwersa sa kangitngit.

Ang mga naglihok sa ingon niini makamatikod nga sa adlaw nga makadawat ang bata sa Komunion, malubong kini sa lawom nga kalinaw, nga walay kusgan nga pagpadayag sa tanang natural nga panginahanglan, bisan pa gani kadtong mas hayag sa mga bata. Usahay mapuno kini sa kalipay ug malipayong espiritu, diin andam kini nga yakpon ang tanan ingon sa kaugalingon. Ang Banal nga Komunion kasagaran kauban sa mga milagro. Si San Andres sa Crete wala mag-istorya sulod sa dugay nga panahon sa iyang pagkabata. Sa dihang ang iyang nabalaka nga mga ginikanan nangaliya ug nangita sa paagi sa grasya, atol sa Banal nga Komunion giluwag sa Ginoo, pinaagi sa Iyang grasya, ang gapos sa iyang dila, ug pagkahuman napuno niya ang Simbahan sa daghang elocuensya ug kinaadman. Usa ka doktor, base sa iyang mga obserbasyon, mitestigo nga sa kadaghanan sa mga sakit sa pagkabata, ang mga bata angay dad-on aron makadawat sa Balaang Komunion, ug halos dili na niya kinahanglan pa ang medikal nga pagtambal pagkahuman niini.

Ang kanunay nga pagbisita sa simbahan, paghikap sa Balaang Krus, sa Ebanghelyo ug sa mga ikon, ug ang pagwisik og balaan nga tubig dako kaayo ang impluwensya niini sa mga bata; ingon man usab sa balay — kanunay silang ipahimutang sa atubangan sa mga ikon, kanunay paghimo sa tanda sa krus, pagwisik og balaan nga tubig, pagsunog og insenso, pagpanalangin sa duyan, pagkaon ug tanang butang nga may kalabotan kanila pinaagi sa tanda sa krus, pagdawat sa panalangin sa pari, pagdala og mga ikon gikan sa simbahan ngadto sa balay ug paghimo og mga serbisyo sa pag-ampo; Sa kinatibuk-an, ang tanan nga may kalabotan sa Simbahan milagrosong nagpainit ug nagpalig-on sa kinabuhi sa grasya sa bata, ug kanunay kini nga nag-alagad isip labing luwas ug labing dili masudlan nga depensa batok sa mga tukso sa dili makita nga ngitngit nga mga pwersa, nga kanunay andam mosulod (mosilod, moturok. *Ed.*) sa nag-uswag nga kalag aron kini mahawa sa ilang gininhawa.

Sa ilawom niining makita nga panalipod, adunay usa ka dili makita: ang Bantay nga Anghel, nga gitudlo sa Ginoo sa bata sukad pa sa higayon sa pagbunyag. Nagbantay siya sa bata, dili makita nga nag-impluwensya kaniya pinaagi sa iyang presensya, ug, kon kinahanglan, nagdasig sa mga ginikanan unsay angay buhaton alang sa ilang anak sa panahon sa dakong panginahanglan.

Apan kining tanan nga kusgan nga depensa, kining gamhanan ug epektibong inspirasyon, mapukan ug mawad-an ug bunga tungod sa kawalay pagtuo, kapabaya-an, kawalay pagsimba ug dautang kinabuhi sa mga ginikanan. Kini tungod kay, sa ingon nga mga kaso, kining mga paagi dili gamiton sa tanan o gamiton sa dili

husto; apan labi na kuni tungod sa internal nga impluwensya. Tinuod nga maloloy-on ang Ginoo, labi na sa mga inosente; apan adunay koneksyon tali sa kalag sa ginikanan ug sa ilang mga anak nga labaw pa sa atong pagsabot, ug dili nato matino kung hangtod asa moabot ang impluwensya sa una ngadto sa ikaduha; ni usab, sa samang higayon, kung hangtod asa, atubangan sa makadaut nga impluwensya sa una, moabot ang kaluoy ug pagpailub sa Dios ngadto sa ikaduha. Usahay mahitabo nga mohunong kuni nga impluwensya, ug unya mamunga ang mga hinungdan nga natigom na. Busa, ang espiritu sa pagtuo ug pagkamatinud-anon sa mga ginikanan angay ituring nga labing gamhanang paagi sa pagpreserbar, pag-amuma, ug pagpalig-on sa kinabuhi sa grasya sa ilang mga anak.

Ang espiritu sa usa ka bata, ingon man, wala pa aktibo sa unang mga adlaw, bulan, o bisan tuod mga tuig. Dili posible nga ipaabot kaniya bisan unsa pinaagi sa ordinaryong paagi aron kuni iyang masabtan. Apan posible nga maimpluwensyahan kuni sa dili direkta.

Aduna'y usa ka espesyal nga paagi diin ang mga kalag nagpakigsulti pinaagi sa kasingkasing. Ang usa ka espiritu makaapekto sa lain pinaagi sa pagbati. Mas epektibo pa gayud ang ingon nga impluwensya sa kalag sa bata kung mas hingpit ug mas lawom ang pag-atubang sa kasingkasing sa ginikanan ngadto kaniya. Ang amahan ug inahan mawala sa ilang kaugalingon sa bata ug, ingon sa giingon, hingpit nga matinud-anon kaniya. Ug kung ang ilang espiritu napuno sa pagkamatinud-anon, imposible nga kuni dili makaapekto sa kalag sa bata sa iyang kaugalingong paagi. Ang labing maayong panlabas nga agianan niini mao ang pagtan-aw. Samtang sa ubang mga pagbati nagpabilin nga natago ang kalag, ang mata nagpadayag niini sa pagtan-aw sa lain. Mao kuni ang punto diin magkita ang usa ka kalag ug ang lain. Pasagdi nga ang mga kalag sa inahan ug amahan, nga napuno sa balaan nga pagbati, moagi niining agianan ngadto sa kalag sa bata. Dili sila mapakyas sa pag-pahiran niini og niining balaan nga lana. Kinahanglan nga ang ilang pagtan-aw mosidlak dili lang sa gugma—nga natural kaayo—apan usab sa pagtuo nga sa ilang mga bukton gikuptan nila labaw pa sa usa ka bata, ug sa paglaum nga Siya, Kinsa ang nagasalig niining bahandi sa ilang pag-atiman, ingon usa ka sudlanan sa grasya, magahatag kanila og igong kusog aron mapreserbar kuni, ug, sa katapusan, walay hunong nga pag-ampo sa Espiritu, nga gipukaw sa paglaum nga natawo gikan sa pagtuo.

Kung ang mga ginikanan busa maglibot sa duyan sa ilang anak sa espiritu sa matinud-anong debosyon, ug kung, sa usa ka bahin, ang Bantay nga Anghel, ug sa pikas bahin, ang Balaang Misteryo ug ang tibuok Simbahan, naglihok sa bata gikan sa gawas ug sulod, usa ka espirituhang kahimtang nga kauban sa bag-ong kinabuhi maporma palibot niini, nga maghatag sa bata sa kaugalingong kinaiya, sama sa dugo—ang tinubdan sa kinabuhi sa hayop—nga dako kaayo ang pagsalig sa mga kinaiya niini sa hangin nga naglibot. Giingon nga ang bag-ong hinimo nga sudlanan magpabilin, sulod sa taas nga panahon kung dili man gani hangtod sa walay katapusan, ang baho sa substansiya nga gibubo niini niadtong panahona. Ingon usab kuni ang angay isulti sa han-ay nga gihulagway dinhi bahin sa mga bata. Kuni mosulod, sa usa ka grasya-puno ug makaluwas nga paagi, sa nag-usbong nga mga porma sa kinabuhi sa bata ug magbilin sa kaugalingon nga tatak niini kanila. Dinhi usab, adunay dili masudlan nga babag batok sa impluwensya sa datang mga espiritu.

Kung masugdan ang ingon nga praktis sukad pa sa kuna, kinahanglan ipadayon kuni sa tibuok panahon sa pagpadako: sa pagkabata, sa pagkabatan-on, ug sa pagka-hamtong. Ang Simbahan, ang relihiyosong kinabuhi, ug ang Balaang Misteryo sama sa usa ka tabernakulo alang sa mga bata, diin kinahanglan silang magpabilin kanunay. Ang mga pananglitan nagpakita kung giunsa kuni pagka-salbasyon ug pagka-mabungahon—si Samuel (ang propeta; 20 Agosto—*Ed.*), si Theodore sa Sikeon (22 Abril) ug uban pa. Kuni ra ang makapuli, ug sa tinuod gayud nakapuli uban sa kalampanan, sa tanang ubang paagi sa pagpadako. Ang karaang pamaagi sa edukasyon kasagaran naglangkob niini.

Samtang magsugod sa pagmata ang mga kakayahan sa bata, usa-usa, kinahanglan doblehon sa mga ginikanan ug magtutudlo ang ilang pagtagad. Kay samtang, ubos sa impluwensya sa gihulagway nga mga paagi, ang hilig sa bata paingon sa Dios motubo ug molig-on, nga nagdani sa mga kakayahan sa pagsunod niini, sa samang higayon ang sala nga nagpuyo sa sulod nila dili matulog, kondili naningkamot nga makuha ang pagpanagiya sa maong mga kakayahan. Ang dili malikayan nga sangputanan niini mao ang sulodnong pakigbisog. Tungod kay ang mga bata dili makigbisog niini sa ilang kaugalingon, ang ilang mga ginikanan maalamon nga mopuli kanila. Apan tungod kay kuni nga pakigbisog kinahanglan gihapon ipakigbisog sa kaugalingong gahum sa mga bata, ang mga ginikanan kinahanglan hugot nga magbantay sa unang paglihok sa ilang pagmata, aron hatagan sila, sukad pa sa unang higayon, og hilig nga subay sa pangunang tumong diin sila angay idirekta.

Mao kini ang pagsugod sa pakigbisog sa mga ginikanan batok sa sala nga nagpuyo sulod sa bata. Bisan pa man nga walay pikasakop kining sala, aktibo gihapon kini ug, aron makab-ot ang lig-on nga paghawid sa bisan unsa, naningkamot kini nga makuha ang gahum sa lawas ug kalag. Dili nato kini pasagdan nga mahitabo; kinahanglan nato, sa pagkasulti, kuhaon kining mga gahum gikan sa mga kamot sa sala ug ihatag kini sa Dios. Apan aron molihok dili nga walay basihan, kondili uban sa klarong pagsabot sa pagkasaligan sa napiling pamaagi, kinahanglan natong masabtan pag-ayo unsay gipangita sa nahabilin nga sala, unsay nagapakaon niini, ug pinaagi sa unsang tukmang paagi kini makapugong kanato. Ang nag-unang mga impulsong magdala sa sala mao ang paghunahuna nga sumala sa kaugalingong kabubut-on (o kuryosidad) sa hunahuna, kaugalingong kabubut-on sa pagbuot, ug paghatag-sa-kaugalingon sa mga pagbati. Busa, kinahanglan nga giyaon ug dalhon ang nagadebelop nga gahum sa kalag ug lawas sa paagi nga dili kini isuko sa pagkaulipon sa senswal nga pagpalipay sa kaugalingon, kuryosidad, kaugalingong kabubut-on, ug pagpalipay sa kaugalingon—kay kini usa ka makasasala nga pagkaulipon, — apan, sa sukwahi, kinahanglan nga masanay ang kaugalingon sa pagdumili niini ug pagdaug batok niini, ug busa, kutob sa mahimo, himuon silang walay gahum ug walay kadaut. Mao kini ang pangunang prinsipyo. Ang tanang edukasyon kinahanglan dayon ipahiuyon niini. Susihon nato, uban niining tumong sa hunahuna, ang pangunang mga gimbuhaton sa lawas, sa kalag ug sa espiritu.

Una sa tanan, mamukaw ang mga panginahanglan sa lawas, ug dayon magpabilin kini nga kanunay ug aktibo hangtod sa kamatayon. Busa, labi pang gikinahanglan nga ibutang kini sa husto nga utlanan ug palig-onon kini pinaagi sa batasan, aron dili na kini makasamok pag-ayo sa unahan. Dinhi, ang labing hinungdanon nga gimbuhaton alang sa kinabuhi sa lawas mao ang nutrisyon. Sa moral nga panan-aw, kini mao ang lingkoranan sa kadasig alang sa makasasala nga kalipay sa unod, o ang entablado alang sa pagpalambo ug pag-amuma niini. Busa, ang bata kinahanglan pakan-on sa paagi nga samtang nagpalambo sa kinabuhi sa lawas ug nagahatag niini og kusog ug kahimsog, dili kini makapukaw og tinguha alang sa makalupig nga kalipay sa kalag. Dili angay hunahunaon nga bata pa kaayo ang bata — sukad pa sa pinakamaagang mga tuig, kinahanglan sugdan ang pagpugong sa unod, nga nagdani sa daotan nga mga butang, ug ipa-anaa sa bata ang pag-ehersisyo sa pagpugong sa kaugalingon niini, aron sa pagkabatan-on, sa pagkabatan-on, ug pagkahuman niini, kini nga panginahanglan madumala nga sayon ug gawasnon. Ang unang pundasyon dako kaayo'g kahinungdanon. Dako kaayo ang nakasalalay sa diyeta sa bata sa umaabot niyang kinabuhi. Ang paghigugma sa mga tam-is ug kawalay pagpugong sa pagkaon—duha ka porma sa pagka-gluton, mga hilig nga makaguba sa lawas ug kalag—mahimong hinay-hinay nga motumaw pinaagi sa diyeta.

Tungod niini, bisan ang mga doktor ug mga magtutudlo nagatambag: 1) pagpili og himsog ug angay nga pagkaon, nga nagatan-aw sa edad sa ginadala nga bata: kay lain nga klase sa pagkaon ang angay para sa usa ka sanggol, lain para sa usa ka bata nga nagsugod na og paglakaw, usa ka pre-teen, ug usa ka batan-on; 2) ipailawom ang pagkaon sa ingon nga pagkaon sa natukod nga mga lagda (usab, angay sa edad sa bata), nga magtino sa oras, kadaghan ug paagi sa pagkaon; ug 3) pagkahuman niini, dili molihok gawas sa naestablisar nga rutina gawas kung adunay maayong rason. Sa ingon niini, makat-on ang bata nga dili mangayo og pagkaon matag gusto lang niya mokaon, kondili maghulat sa takdang oras; Dinhi usab makita ang unang mga paningkamot sa pagpraktis sa pagpugong sa kaugalingon atubangan sa kaugalingong mga tinguha. Kung ang bata pakan-on matag higayon nga kini mokurog, ug unya matag higayon nga kini mangayo og pagkaon, kini masobraan kaayo sa pagpasagad nga pagkahuman niini mobalibad ra kini og pagkaon kung masakiton. Sa samang higayon, masanay ang bata nga mapanamkon, kay makakawsa man kini pinaagi sa pag-ampo o paghilak aron makuha ang tanan niyang gusto. Kinahanglan ipatuman ang parehas nga prinsipyo sa pagtulog, sa kainit ug katugnaw, ug sa uban pang kahupayan nga natural nga gikinahanglan alang sa nutrisyon, samtang hugot nga ginahandum ang panginahanglan nga dili pasigaon ang kahiligon sa senswal nga kalipay ug masanay ang bata sa pagpugong sa iyang kaugalingon. Kinahanglan kini nga hugot nga masunod sa tibuok panahon sa pagpadako—nga siyempre, ang mga lagda iangay sa pagpatuman niini imbis sa ilang kinauyokan—hangtod ang bata, nga nakatukod na pag-ayo niini, makontrolar na ang iyang kaugalingon.

Ang ikaduhang gimbuhaton sa lawas mao ang lihok; ang instrumento niini mao ang mga kaunoran, diin nahimutang ang kusog ug sigla sa lawas—ang mga galamiton sa pagpaningkamot. Sa kalag, kini mao ang puwesto sa kabubut-on, ug dako kaayo kini'g kakayahan sa pagpalambo sa kaugalingong kabubut-on. Ang hinay-hinay ug maampingong pagpalambo niining gimbuhaton, pinaagi sa paghatag og kusog ug sigla sa lawas, nagahimo sa usa ka tawo nga masanay sa pagpaningkamot ug nagatubo ang pagkamapugong. Sa pikas bahin, ang baluktot nga

pagpalambo, kon pasagdan lang, magmugna sa uban og sobra nga sigla ug pagka-distract, ug sa uban — katamaran, kawalay gana, ug pagka-walay buhat. Ang una nagpalig-on ug nag-institusyonalisa sa pagka-wayward ug pagkasuway, nga kauban sa pagka-impetuso, pagkasuko-suko, ug walay pagpugong nga mga tinguha. Ang ikaduha naglubong sa usa ka tawo sa karniyalidad ug nagpasakop kaniya sa mga senswal nga kalipay. Busa, importante nga hinumduman nga samtang gipalig-on ang kusog sa lawas, dili kini angay gamiton aron palambo ang kaugalingong kabubut-on, o aron laglagon ang espiritu alang sa unod. Aron makab-ot kini, ang yawi mao ang pagka-moderado, disiplina, ug pagbantay. Pasagdi ang bata nga magdula-dula, apan sa takdang oras, lugar, ug paagi nga gisugo kaniya. Ang kabubut-on sa ginikanan angay maggiya sa matag lakang niya, sa natural nga paagi, sulod sa makatarunganong mga utlanan. Kung wala kini, dali ra kaayo maliso ang pagkatawo sa bata. Human sa walay klarong dula, mobalik ang bata nga dili gustong mosunod, bisan pa sa labing gagmay nga butang. Ug kini pagkahuman sa usa ka higayon lang; unsa kaha ang masulti kung kining aspeto hingpit nga pasagdan? Unsa kalisod tangtangan ang pagkasuwal sa diha nga nakagamot na kini sa lawas, sama sa usa ka kuta. Ang liog dili moliko, ang mga bukton ug mga bitiis dili molihok, ug ang mga mata dili gani gustong motan-aw sa gisugo kanila. Sa pikas bahin, ang usa ka bata mahimong labi ka matinubag sa bisan unsang sugo kung ang iyang mga lihog dili tugotan nga magbuhi gikan pa sa sinugdanan. Labaw pa, walay mas maayong paagi aron makat-on sa pagkontrol sa kaugalingong lawas kaysa pagpugos niini nga molihok subay sa mga instruksyon.

Ang ikatulong gimbuhaton sa lawas may kalabotan sa mga nerbiyos. Ang mga sensory nga nerbiyos mao ang instrumento sa pag-obserba ug ang gasolina sa kuryosidad. Apan hisgutan pa nato kana unya. Sa pagkakaron, atong hunahunaon ang lain pang kinatibuk-ang gimbuhaton sa mga nerbiyos: isip lingkoranan sa sensitibidad sa lawas, o ang abilidad sa pagdawat sa mga impresyon gikan sa gawas nga makapahimuot o makapahasol niini. Niining bahin, kinahanglan himuon nga lagda ang pag-abag sa lawas aron kini makasugakod nga walay kasakit sa tanang matang sa gawasnong impluwensya: gikan sa hangin, tubig, kausaban sa temperatura, kabasa, kainit, katugnaw, samad, kasakit ug uban pa. Ang bisan kinsa nga nakab-ot niini nga kahanas mao ang labing malipayon sa mga tawo, nga makahimo sa labing lisod nga mga buluhaton, bisan unsang orasa ug bisan asa. Sa ingon nga tawo, ang kalag mao ang hingpit nga magmamando sa lawas; dili kini maglangan, magduha-duha, o mobiya sa iyang mga buluhaton tungod sa kahadlok sa pisikal nga kakulian; sa baylo, kini mosugat uban sa usa ka matang sa kadasig bisan unsang makapahasol sa lawas. Ug kini importante kaayo. Ang pangunang dautan nga may kalabotan sa lawas mao ang paghigugma sa kainit ug ang hilig nga pasayloon ang lawas. Gikuhaan niini ang kalag sa tanang awtoridad sa lawas ug gihimong ulipon ang kalag sa lawas; sa pikas bahin, ang tawo nga dili magpasagdan sa lawas dili mapugngan sa iyang mga paningkamot tungod sa kahadlok nga motumaw gikan sa buta nga pagpanalipod sa kaugalingon. Ka-swerte sa tawo nga naandan na ni sukad pagkabata! Apil niini ang medikal nga tambag bahin sa pagligo, ang oras ug lugar sa paglakaw-lakaw, ug ang sinina; ang punoang punto mao ang dili pag-atiman sa lawas sa paagi nga makasinati lang kini og makalipay nga pagbati, kondili ipailawom kini sa makapaguol nga mga pagbati. Ang una nagpalambing sa lawas, samtang ang ikaduha nagpalig-on niini; ubos sa una, ang usa ka bata mahadlok sa tanan, samtang ubos sa ikaduha, andam sila sa bisan unsa ug makapadayon nga mapailubon sa ilang gisugdan.

Kini nga matang sa pagtratar sa lawas gisugo sa pedagogiya. Dinhi, gipakita lang nato kung giunsa usab kaangay kining tambag alang sa pagpalambo sa Kristohanong kinabuhi, labi na kay ang masigasig nga pagtuman niini nagbabag sa pagsulod sa kalag sa makadaot nga hilo sa senswal nga kalipay, pagpalugway sa kaugalingon, senswalidad o pagpakaluoy sa kaugalingon; nag-awhag kini sa mga disposisyon nga supak niini ug, sa kinatibuk-an, nag-awhag sa usa ka tawo sa pagdominar sa lawas ingon usa ka instrumento imbis nga masilotan niini. Ug kini labing importante sa Kristohanong kinabuhi, nga sa iyang kinaiyahan layo sa senswalidad ug sa tanang pagpalugway sa unod. Busa, ang pisikal nga pag-uswag sa bata dili angay pasagdan sa tsamba, kondili kinahanglan ipailawom sa hugot nga disiplina sukad pa sa sinugdanan, aron ang bata unya masaligan sa pag-atiman sa tawo nga nagpadako kaniya, nga naangay na sa Kristohanong kinabuhi imbis nga supak niini. Ang mga Kristohanong ginikanan nga tinuod gayud nga naghigugma sa ilang mga anak kinahanglan nga walay pagduha-duha—bisan pa gani sa ilang kaugalingong kasingkasing sa pagka-ginikanan—sa paghatag kanila niini nga panalangin. Kay kon dili, ang tanan nilang sunod nga mga buhat sa gugma ug pag-atiman mahimong gamay ra ang bunga o bisan walay bunga gayud. Ang lawas mao ang puwesto sa mga pagbati, ug sa kadaghanan, sa labing mabangis niini, sama sa kahilambigit ug kasuko. Kini usab ang organo diin mosulod ang mga demonyo sa kalag o mopuyo niini. Dili na kinahanglan isulti nga, sa pagbuhat niini, dili angay kalimtan ang Simbahan, ni bisan unsa

nga sulod niini nga magamit sa lawas; kay pinaagi niini ang lawas pagabalaanon ug ang malupit nga kinaiyahan niini isugpon.

Dili tanan gipatin-aw dinhi; ang kinatibuk-ang pamaagi sa pag-atubang sa lawas ra ang gipakita. Ang mga detalye mahimong klaro sa praktis alang sa mga nanginahanglan niini. Gikan niining balangkas, klaro usab kung giunsa pagtratar sa lawas sa tanang ubang panahon sa kinabuhi: kay pareho ra ang atong pamaagi niini.

Kauban sa paglitaw sa mga panginahanglan sa lawas, ang ubos nga mga gahum sa kalag dili maglangan sa pagpaila sa ilang kaugalingon sa ilang natural nga han-ay. Tan-awa, ang bata magsugod sa pagpunting sa iyang tan-aw sa usa ka butang o sa lain, magpabilin nga mas dugay sa usa ug mas mubo sa lain, ingon man daw mas ganahan kini sa usa ug dili kaayo sa lain. Kini mao ang unang paglihok sa paggamit sa mga sentido, nga gisundan dayon sa pagmata sa imahinasyon ug panumduman. Kining mga gahum nagbarug sa utlanan tali sa pisikal ug mental nga kalihokan ug , ug naglihok sila nga magkahiusa, aron ang gibuhat sa usa dayon maipasa sa lain. Kung tan-awon nato ang kahinungdanon nga ilang ginadala sa atong kinabuhi karon, unsa ka mapuslanon ug maayong epekto nga pagasantuhon ang ilang unang paglihok pinaagi sa mga butang nga gikan sa gingharian sa pagtuo. Ang unang mga impresyon nagpabilin nga lawom kaayo sa panumduman. Kinahanglan hinumduman nga ang kalag mosulod sa kalibutan isip usa ka walay sulod nga pwersa; pagkahuman lang kini motubo, mamahimong mas dato sa sulod, ug magkalainlain sa mga kalihokan. Ang unang materyal, ang unang pagkaon alang sa porma niini, nadawat gikan sa gawas, gikan sa mga sentido, pinaagi sa imahinasyon. Dili na kinahanglan isulti kung unsang klase nga kinaiya ang angay nga adunay unang mga butang sa pandama ug sa imahinasyon, aron kini dili lang makababag, kondili sa tinuod pa gani makatabang sa pagpalambo sa nagahulma nga Kristohanong kinabuhi. Kay nailhan nga sama sa dakong impluwensya sa unang pagkaon sa panglawas sa lawas, ingon usab, ang unang mga butang nga giatubang sa kalag adunay kusgan nga impluwensya sa kinaiya sa kalag o sa dagan sa iyang kinabuhi.

Ang nag-uswag nga mga pagbati naghatag og materyal para sa imahinasyon; ang gihunahuna nga butang gitipigan sa panumduman ug naglangkob, aron isulti, sa sulod sa kalag. Pasagdi nga ang mga sentido makadawat sa ilang unang impresyon gikan sa mga balaan nga butang: usa ka ikon ug ang kahayag sa lampara para sa mga mata, mga balaang himno para sa mga dalunggan, ug uban pa. Wala pa masabti sa bata ang bisan unsa sa atubangan sa iyang mga mata, apan ang iyang mga mata ug dalunggan masanay niini nga mga butang, ug samtang kini nag-okupar sa kasingkasing, gipahiluna niini ang ubang mga butang sa luyo. Busa, ang mga panamdang ug ang unang mga ehersisyo sa imahinasyon mahimong balaan; mas sayon alang sa bata nga hunahunaon kining mga butanga kaysa sa uban: mao kini ang iyang unang mga hilig. Pagkahuman niini, sa umaabot, ang katahum—nga sa usa ka bahin, suod nga nalangkit sa mga porma sa panamdang ug sa imahinasyon—mohikap lamang sa bata sa balaan nga mga porma.

Busa, pasagdi sila nga panalipdan ang bata sa tanang matang sa balaan nga mga butang; apan tangtanga nila ang bisan unsang makadaut sa bata pinaagi sa mga ehemplo, hulagway o butang. Apan pagkahuman niini, ug hangtod sa walay katapusan, kinahanglan nga ipadayon ang maong han-ay. Ilado kaayo kung unsa ka kusgan ug makadaut ang mga hulagway sa kalag, bisan unsang porma pa ang ilang pagdangatan niini! Ka-dautan sa bata nga, sa pagsira sa iyang mga mata o sa pagbiya kaniya nga nag-inusara ug nalumos sa iyang kaugalingong hunahuna, nabug-atan sa kadaghanan sa dili angay nga mga hulagway—walay pulos, makapahikayat, ug puno sa kadasig. Sama kini sa kalag sama sa aso sa ulo.

Dili usab nato kalimtan ang kinaiya sa kalihokan niining mga pwersa. Ang katuyoan sa mga sentido mao ang makakita, makadungog, makahikap, ug sa kinatibuk-an, makasinati ug makasuhid. Busa, sila ang pangunang magpukaw sa kuryosidad, nga unya, alang kanila, mosulod sa imahinasyon ug sa panumduman ug, sa diha nga moturok na, mahimong usa ka dili mapugngan nga tirano sa kalag. Dili mahimong walay sentido ang usa ka tawo: kay pinaagi lamang niini nato mailhan ang mga butang nga angay natong mahibal-an, alang sa himaya sa Dios ug sa atong kaugalingong kaayohan. Apan, sa pagbuhat niini, dili malikayan ang kuryosidad—usa ka dili mapugngan nga tinguha sa pagtan-aw ug pagpaminaw, nga walay klarong tuyo, unsay nahitabo, asa, ug giunsa kini nahitabo. Unsaon man, busa, pagpadayon? Ang mismong buhat sa pagsulay, sa kaugalingon niini, usa ka porma sa kuryosidad. Ang kuryosidad naglangkob sa paningkamot sa pagdiskubre sa tanan nga walay plano ug walay tumong, nga wala mag-ila kung kini ba gikinahanglan o dili. Busa, kinahanglan gamiton lang ang mga pagbati nga may pagka-moderado ug han-ay, nga itudlo kini ngadto sa usa ka gikinahanglan nga katuyoan ug subay sa usa ka tinuyo nga pagbati sa panginahanglan—unya ang kuryosidad dili makakaplag og pagkaon; sa ato

pa, kinahanglan ipa-anay sa bata nga masinati lamang niya ang giisip nga gikinahanglan para kaniya; ug mopalayo ug molikay sa tanan nga ubang butang. Unya, sa mismong pagbuhat sa pagsinati, kinahanglan magsunod sa hinay-hinay nga pamaagi—dili molukso gikan sa usa ka butang ngadto sa lain, o gikan sa usa ka bahin ngadto sa lain, kondili, susihon kini usa-usa, nga mag-amping sa paghimo og husto nga hulagway sa hunahuna sa butang pagkahuman. Kini nga matang sa ehersisyo makapawala sa hilig sa bata nga madisturbo bisan pa sa gitugotan, ug magtudlo kanila sa pagkontrol sa ilang mga pagbati, ug pinaagi niini, sa ilang imahinasyon. Ug dili sila molukso-lukso gikan sa usa ka butang ngadto sa lain kung walay kinahanglanon; busa, dili sila magdamgo-damgo o madisturbo sa mga hulagway, nga makasamok sa kalag ug makalabo niini sa pag-awas ug pag-uga sa ilang mga way-padulngan nga panan-aw. Ang bata nga dili makontrol ang iyang emosyon ug imahinasyon dali ra ma-distract ug dali mausab-usab ang hunahuna, gipanglutos sa usa ka kawalay-pahulay nga magdala kaniya gikan sa usa ka butang ngadto sa lain hangtod mahurot ang iyang kusog, ug walay kapuslanan.

Kauban niining mga kakayahan, motungha ang mga pagbati sa bata ug magsugod na sa pagsamok kaniya sukad pagkabata. Ang bata dili pa makasulti o makalakaw; bag-o pa lang siya nakakat-on sa paglingkod ug pagkuha sa mga dulaan, apan masuko na dayon siya, mainpidar, mag-angkon sa mga butang para sa iyang kaugalingon, magpahilom-hilom ug uban pa—sa mubo nga pagkasulti, gipakita niya ang mga epekto sa iyang mga pagbati. Kini nga dautan, nga nakaugat sa kina-animal, makadaot; busa, kini kinahanglan supakon sukad pa sa pinakaunang pagpakita niini. Lisod tukion kung giunsa kini pagbuhaton. Ang tibuok butang nagdepende sa pagka-maampingon sa mga ginikanan. Bisin pa, mahimo kining sulbaron sa mosunod nga paagi: 1) pugngan ang paglitaw niining mga pagbati (*Ed.*) pinaagi sa tanang posible nga paagi; 2) unya, kung mosidlak ang bisan unsang pagbati, kinahanglan dayon kini pugngan gamit ang mga pamaagi nga nasulayan na ug napamatud-an. Kini makatabang aron dili kini moturok ug gamot, o dili mosangpot sa predisposisyon niini. Ang pagbati nga kanunay mosidlak kinahanglan hatagan og labing pagtagad, kay mahimo kini nga dominante nga nga magmamando sa kinabuhi sa usa ka tawo. Ang labing kasaligan nga pamaagi sa pagtambal sa mga pagbati mao ang paggamit sa banal nga mga paagi. Kinahanglan kini gamiton uban sa pagtuo. Ang pagbati usa ka panghitabo sa kalag, apan sa sinugdanan, wala'y paagi ang mga ginikanan sa pag-impluwensya sa kalag... Busa, una sa tanan, kinahanglan mag-ampo sa Ginoo aron Tumanon Niya ang Iyang buhat. Ang kasinatian unya magsilbi nga dugang giya para sa masigasig nga amahan, inahan o yaya. Sa higayon nga makasabot na ang bata, magamit na ang kinatibuk-ang tambal batok sa mga pagbati. Kinahanglan nga andamon ang kaugalingon niini sa tanang paagi sa sinugdanan ug ipadayon ang paggamit niini sa tibuok pagdako sa bata, aron makat-on ug masanay ang bata sa pagdominar niini, kay ang makagubot nga pag-atake niining mga pagbati dili mohunong hangtod sa katapusan sa kinabuhi.

Kung hugot nga masunod ang gitudlo nga pamaagi sa lawas ug sa ubos nga mga gahum, ang kalag makadawat og labing maayong pag-andam alang sa tinuod nga mahimayaong kinaiya; apan kini usa ra ka pag-andam; ang kinaiya mismo kinahanglan palambuon pinaagi sa positibong lihok sa tanang gahum niini: ang hunahuna, ang kabubut-on, ug ang kasingkasing.

Mahitungod sa hunahuna. Dali ra makita sa mga bata ang ilang kaalam. Kini motubo kauban sa paglitok ug modako samtang nag-uswag ang paglitok. Busa, ang edukasyon sa hunahuna kinahanglan magsugod kauban sa pagpalambo sa paglitok. Ang labing importante nga hinumduman mao ang husto nga mga konsepto ug paghukom, nga gibase sa Kristohanong mga prinsipyo, mahitungod sa tanan nga masinati sa bata o gilauman nga tagdon niya: unsay maayo ug dautan, unsay husto ug sayop. Madali ra kini makab-ot pinaagi sa ordinaryong pakighinabi ug mga pangutana. Ang mga ginikanan mag-istorya sa usag usa: maminaw ang mga bata ug halos kanunay masuhop nila dili lang ang ilang mga hunahuna, apan pati na ang ilang mga pulong ug batasan. Busa, ang mga ginikanan, sa dihang mosulti sila, kanunay nga tawgon ang mga butang sa husto nilang ngalan. Pananglitan: unsa ang kahulugan sa tinuod nga kinabuhi, unsaon kini pagtapos, kinsa ang gigikanan sa tanang butang, unsa ang kalipay, unsa ang bili sa pipila ka mga batasan, ug uban pa. Pasultihi sila sa ilang mga anak ug ipatin-aw ang mga butang kanila, direkta man o, mas maayo pa, pinaagi sa mga sugilanon: husto ba, pananglitan, ang pagbisti-bisti; tinubdan ba sa kalipay ang pagdawat og pagdayeg, ug uban pa. O pasudla sila sa ilang mga anak unsay ilang hunahuna bahin niini o niadto, ug itul-id ang ilang mga sayop. Sa dili madugay, kining yano nga pamaagi makapahimutang og lig-on nga mga prinsipyo sa paghukom sa mga butang, nga magpabilin nga hugot sa ilang hunahuna sulod sa taas nga panahon, kung dili man gani sa tibuok kinabuhi. Sa ingon niini, mapugngan dayon ang kalibutanong spekulasyon ug kana nga malisyoso, dili mapugngan nga kuryosidad. Ang kamatuoran nagpugong sa hunahuna pinaagi sa pagtagbaw niini. Ang spekulasyon sa kalibutan, bisan pa, dili makatagbaw ug

busa nagpukaw sa kuryosidad. Pinaagi sa pagluwas kanila niini, dakong kaayohan ang madawat sa mga bata. Ug kini bisan pa sa wala pa sila magbasa og mga libro. Dugang pa, kinahanglan lang nga dili hatagan ang mga bata og mga libro nga adunay dautang mga ideya, ug ang ilang hunahuna magpabilin nga buo, sa balaan ug langitnong pagkamatinud-anon. Walay pulos ang pagpasagad sa pagbansay sa bata sa ingon ani nga paagi, tungod sa pagtuo nga bata pa kaayo siya. Ang kamatuoran maabot sa tanan. Napamatud-an sa kasinatian nga ang batang Kristohanong anak mas maalamon pa kaysa sa mga pilosopo. Mao gihapon kini karon, apan kaniadto kini ang naandan sa tanang dapit. Pananglitan, sa mga panahon sa pagkamartir, ang gagmay nga mga bata misulti mahitungod sa Ginoong Manluluwas, sa kabuang sa idolatriya, sa kinabuhi sa umaabot ug uban pa; kini tungod kay gipasabot kini sa ilang inahan o amahan kanila pinaagi sa yano nga pakighinabi. Kining mga kamatuoran natimpla sa ilang mga kasingkasing, nga nahigugma niini hangtod sa punto nga andam na silang mamatay alang niini.

Mahitungod sa tinguha. Ang usa ka bata puno sa mga tinguha: ang tanan makakuha sa iyang pagtagad, ang tanan makadani kaniya ug makapukaw sa mga tinguha. Tungod kay dili pa niya maila ang maayo gikan sa dautan, ginahandom niya ang tanan ug andam siyang buhaton bisan unsa ang iyang gustong buhaton. Ang usa ka bata nga pasagdan sa iyang kaugalingon mahimong dili mapugngan sa pagka-binuang. Busa, ang mga ginikanan kinahanglan hugot nga bantayan kini nga aspeto sa mental nga kalihokan sa bata. Ang pinakasayon nga paagi aron mapugngan kini sa husto nga utlanan mao ang pagsiguro nga ang mga bata dili molihok kung walay pagtugot. Pasagdi sila nga moadto sa ilang ginikanan matag higayon nga adunay sila'y tinguha ug mangutana: 'Mahimo ba nako kini o kana?' Kumbinsihi sila, pinaagi sa ilang kaugalingong kasinatian ug sa kasinatian sa uban, nga delikado alang kanila ang pagbuhat sa ilang tinguha nga walay pagpangayo; itanom sa ilang hunahuna ang pagkaanaa nga mahadlok pa gani sila sa ilang kaugalingong kabubut-on. Kini nga kinaiya mao ang labing gustong makab-ot, apan kini usab ang labing sayon itanom, kay ang mga bata sa kadaghanan mosangko na sa mga hamtong uban sa mga pangutana, nga nakahibalo sa ilang kaugalingong pagkawalay-hibalo ug kahuyang; Kinahanglan lang ipataas kining butanga ug ipresentar kini kanila ingon usa ka balaod nga dili malapas. Ang natural nga sangputanan sa ingon nga panghunahuna mao ang hingpit nga pagsunod ug pagsumpo sa tanang butang sa kabubut-on sa ilang ginikanan, supak sa ilang kaugalingon; usa ka disposisyon sa pagdumili sa ilang kaugalingon sa daghang aspeto ug usa ka batasan, o kahanas, sa pagbuhat niini; ug, labing importante, usa ka gipaningkamotan nga pagtuo nga dili kanunay maminaw sa kaugalingong tinguha. Masabtan kini pag-ayo sa mga bata pinaagi sa ilang kaugalingong kasinatian: daghan sila'g gusto, apan ang ilang gipangandoy makadaot sa ilang lawas ug kalag. Samtang ginabiya sila sa ilang kaugalingong kabubut-on, kinahanglan nato silang naandan sa pagbuhat sa maayo. Aron makab-ot kini, ang mga ginikanan mismo ang magtukod og tinuod nga ehemplo sa maayong kinabuhi ug ipaila nila ang ilang mga anak sa mga tawo nga ang panguna nilang kabalaka dili ang kalipay ug dungog, kondili ang kaluwasan sa kalag. Dali kaayo mo-alig ang mga bata. Sa sayo pa lang, makat-on na sila sa pag-alig sa ilang inahan o amahan! Ang mahitabo dinhi susama sa usa k sa mahitabo sa mga instrumento nga gitunero sa parehas nga tono. Sa samang higayon, ang mga bata mismo angay dasigon sa pagbuhat og maayong buhat; sa sinugdanan, isugo sila sa pagbuhat niini, ug dayon giyaon aron buhaton nila kini sa ilang kaugalingong kabubut-on. Ang labing kasagaran niini nga mga buhat mao ang: kalooy, pag-amuma, kaluoy, pagpugong sa kaugalingon ug paglahutay. Dili gyud kini lisod nga masanay sila niini tanan. Kanunay nga adunay mga kahigayunan; kinahanglan lang kini pugson. Gikan niini moturok ang usa ka disposisyon nga nagpabor sa nagkalain-laing maayong buhat ug, sa kinatibuk-an, usa ka natural nga hilig padulong sa pagkamabuotan. Ug ang pagbuhat og maayo kinahanglan tudloon, sama sa bisan unsang butang.

Mahitungod sa kasingkasing. Ilalom sa ingon nga impluwensya sa hunahuna, sa kabubut-on ug sa ubos nga mga gahum, ang kasingkasing natural nga mopabor sa pag-alima sa matarong ug tinuod nga pagbati, sa pag-angkon sa batasan sa paglipay sa tinuod nga makalipay, ug sa walay simpatiya gayud sa bisan unsa nga, sa iladman sa katam-is, nagbubo og hilo sa kalag ug sa lawas. Ang kasingkasing mao ang kapasidad sa pagtilaw ug pagbati og katagbawan.

Sa dihang ang tawo naghiusa sa Dios, nakakaplag siya og kalipay sa mga butang nga banal ug gipanalanginan sa grasya sa Dios. Human sa Pagkahulog, nawala kini nga kalipay kaniya ug nangandoy siya sa makalibog nga mga butang. Ang grasya sa bunyag nakaluwas kaniya gikan niini, apan ang makalibog nga tinguha andam na usab nga pun-on ang kasingkasing. Dili kini pasagdan nga mahitabo; ang kasingkasing kinahanglan panalipdan. Ang labing epektibong paagi sa pag-ugmad og tinuod nga panlasa sa kasingkasing mao ang kinabuhi

sa simbahan, diin ang mga bata nga ginadala kinahanglan kanunay nga malubong. Ang pagbati sa pagrespeto sa tanang balaan, ang kaanindot sa pagpuyo niini alang sa kalinaw ug kainit, ug ang pagbulag sa masidlak ug makadani nga mga palamuti sa kalibutanong pagpasigarbo—kini dili na mahimong mas lawom nga mapalawom sa kasingkasing. Ang Simbahan, ang balaang pag-awit, ug ang mga ikon ang labing maayong mga butang sa katahum sa sulod ug gahum. Kinahanglan hinumduman nga ang umaabot nga walay katapusang puy-anan sa usa ka tawo matino pinasikad sa panlasa sa kasingkasing, ug ang panlasa sa kasingkasing didto mao ang sama sa naporma dinhi. Klaro kaayo nga ang mga teatro, mga pasundayag sa perya ug uban pa nga susama dili angay para sa mga Kristohanon.

Ang kalag nga nadala sa kalinaw ug naorganisar sa ingon niini nga paagi dili, tungod sa iyang kaugalingong kagubot, makababag sa pag-uswag sa espiritu. Ang espiritu motubo nga mas sayon kaysa sa kalag, ug ipakita ang iyang gahum ug kalihokan sa wala pa kini buhaton sa kalag. Kini naglakip sa: **ang kahadlok sa Dios** (nga katumbas sa rason), **konsensya** (nga katumbas sa kabubut-on) ug **pag-ampo** (nga katumbas sa pagbati). **Ang kahadlok sa Dios** nagmugna sa pag-ampo ug naghatag kahayag sa konsensya. Dili kinahanglan nga kini tanan itudlo ngadto sa lain, dili makita nga kalibutan. Ang mga bata adunay natural nga hilig niini, ug dali nilang masagop kining mga pagbati. Ang pag-ampo, labi na, dali ra kaayo itudlo ug molihok dili pinaagi sa dila kondili pinaagi sa kasingkasing. Maong malipayong ug walay kakapoy nilang miapil sa mga pag-ampo sa pamilya ug sa mga serbisyo sa simbahan, ug nakakaplag sila og kalipay niini. Busa, dili sila angay bawian niining bahin sa ilang pagpadako, kondili hinay-hinay silang ipaila niining santuwaryo sa atong pagkatawo. Sa sayo nga maitanum ang kahadlok sa Dios ug mapukaw ang pag-ampo, mas molig-on ang debosyon alang sa umaabot nga panahon. Sa uban nga mga bata, kini nga espiritu mipadayag sa iyang kaugalingon, bisan pa sa taliwala sa mga klarong babag sa paglitaw niini. Natural ra kini. Ang espiritu sa grasya nga nadawat sa binyag, kon kini dili mapalong sa sayop nga pag-uswag sa lawas ug kalag, dili gyud mapakyas sa paghatag kinabuhi sa atong espiritu; ug sa pagbuhat niini—unsa may makapugong niini sa pagpagawas sa tibuok kusog niini? Ang konsensya, bisan pa, nagkinahanglan sa labing suod nga giya. Ang husto nga mga prinsipyo, kauban ang maayong ehemplo sa mga ginikanan ug uban pang pamaagi sa pagtudlo sa pagka-birtud, uban sa pag-ampo, maghatag kahayag sa konsensya ug magtukod niini og igo nga pundasyon alang sa mosunod nga mga buhat sa pagka-birtud. Apan labaw sa tanan, kinahanglan palambuon kanila ang disposisyon sa pagkamakonsensya ug pagkahibalo sa kaugalingon. Ang konsensya usa ka butang nga labing importante sa kinabuhi; apan sama sa kadali nga kini maporma, mao usab kadali kini mapugngan sa mga bata. Alang sa gagmay nga mga bata, ang kabubut-on sa ilang ginikanan mao ang balaod sa konsensya ug balaod sa Dios. Sumala sa kahingawa sa mga ginikanan, ipagawas nila ang ilang mga sugo sa paagi nga dili pugson ang ilang mga anak sa posisyon nga kinahanglan silang mosupak kanila; ug kung nahimo na kini, buhaton nila ang ilang makakaya aron sila mapalihok sa paghinulsol. Sama sa hamog sa yelo sa mga bulak, mao usab ang pagsuway sa kabubut-on sa ginikanan sa usa ka bata; ang bata dili na mangahas motan-aw kanila sa mata, dili gustong modawat og gugma, gusto molayas ug mag-inusara, samtang, sa samang higayon, ang kalag nagkakusog ug ang bata magsugod sa pagbinuang. Kaayo nga maayo nga andamon daan ang bata alang sa paghinulsol, aron masiguro nga, nga walay kahadlok, uban sa pagsalig ug uban sa mga luha, sila moanha ug moingon: 'Nabuhay nako ang ingon-ana nga sayop.' Dili na kinahanglan isulti nga kining tanan mahitungod lamang sa ordinaryong mga butang; apan maayo usab nga dinhi gitukod ang pundasyon alang sa umaabot, lig-on, tinuod nga relihiyosong kinaiya—ang abilidad nga motindog dayon human mahulog, ang pagpalambo sa kapasidad alang sa paspas nga paghinulsol ug pagpanglimpyo sa kaugalingon, o pagbag-o pinaagi sa mga luha.

Mao kini ang han-ay: pasagdi nga motubo ang bata niini, ug molambo pa ang iyang espiritu sa pagkamapainubsanon. Kinahanglan bantayan sa mga ginikanan ang matag lihok sa nag-usbong nga kusog ug itudlo ang tanan ngadto sa usa ka tumong. Mao kini ang lagda: sugdi gikan sa unang gininhawa sa bata, sugdi ang tanan sa usa ka higayon imbis nga usa ra ka butang, buhata kini nga tanan nga padayon, hapsay, hinay-hinay, nga walay kalit nga pagsaka, uban sa pagkamapailubon ug pagpaabut, samtang nagbantay, bisan pa, sa usa ka maalamon nga paghinay-hinay, , pagtagad sa unang mga timailhan ug paggamit niini, nga walay bisan unsang butang nga gitan-aw nga walay pulos sa usa ka butang nga ingon kaimportante. Ang mga detalye wala ipadayag; kay ang tuyo mao lamang ang pagpakita sa pangunang direksyon sa pagpadako.

Dili matino kung kanus-a masabtan sa usa ka tawo nga siya usa ka Kristohanon ug makahukom sa iyang kaugalingon nga magkinabuhi nga Kristohanon. Sa praktis, kini mahitabo sa lain-laing edad: sa 7, 10, 15 anyos, ug sa ulahi pa. Tingali moabot ang panahon sa pagtudlo sa wala pa niini, sama sa kasagaran nga mahitabo. Niining

bahin, ang dili mapulihan nga lagda mao ang pagpadayon sa tibuok naunang han-ay nga walay kausaban sa tibuok panahon sa pagtudlo: kay kini nagagikan sa kinaiya sa atong mga gahum ug sa mga panginahanglan sa Kristohanong kinabuhi. Ang han-ay sa pagtudlo dili gayud dapat supak sa espiritu nga gihulagway sa ibabaw; kung dili, ang tanan nga natukod didto madaut; nga mao, ang mga estudyante, sama sa mga bata pa, kinahanglan panalipdan sa pagkamapaambition sa tanan nga naa sa ilang palibot ug sa ilang debosyon sa Simbahan. Pinaagi sa mga sakramento, ug kinahanglan usab nga buhaton kini sa ilang lawas, kalag, ug espiritu. Niining bahin, may kalabotan sa edukasyon, igo na lang nga idugang: ipahimutang ang kurikulum sa paagi nga klaro kung unsa ang panguna ug unsa ang ikaduha. Kini nga ideya labing maayo nga mailarawan pinaagi sa pagbahin sa mga asignatura ug oras. Hinaut nga ang pagtuon sa pagtuo ikonsiderar nga labaw sa tanan; hinaut nga ang kadaghanan sa oras itugyan alang sa mga buhat sa pagka-matuod ug, kon adunay panagbangi, hinaut nga kini unahon kaysa sa akademikong pagtuon; hinaut nga ang pag-uyon makuha dili lamang pinaagi sa akademikong kalampusan, kondili usab pinaagi sa pagtuo ug maayong kinaiya. Sa kinatibuk-an, kinahanglan natong itanom sa hunahuna sa mga estudyante ang pagtuo nga ang atong pangunang katuyoan mao ang pagpalipay sa Dios, samtang ang kahibalo usa ka ikaduhang kalidad, usa ka yano nga panghitabo, mapuslan lamang sa panahon sa karon nga kinabuhi. Ug busa, dili kini angay hatagan og taas kaayo nga dungog o ipakita sa masidlak kaayo nga kahayag nga kini makapangibabaw sa tanang pagtagad ug makuha ang tanang kabalaka. Walay mas makahilo ug makaguba sa espiritu sa Kristohanong kinabuhi kaysa niining siyentipikong pamaagi ug ang eksklusibong pagkabisi niini. Maga-direkta kini sa espirituhanong pagkawalay pagtagad ug mahimong magpabilin ang usa ka tawo sa maong kahimtang hangtod sa kahangturan; sa tinuod, mahimo pa gani kini mosangpot sa moral nga pagkadaut kon paborable ang mga kahimtang niini.

Usa pa ka punto nga angay hatagan og pagtagad mao ang espiritu sa pagtudlo o ang panan-aw sa mga hilisgutan nga gitun-an. Kinahanglan kini itukod isip usa ka balaod nga dili malapas nga ang matag sanga sa kahibalo nga gitudlo sa usa ka Kristohanon kinahanglan pun-on sa Kristohanong mga prinsipyo, ug labaw pa, sa mga Ortodoks. Ang matag sanga sa kahibalo makahimo niini, ug sa tinuod, mahimong tinuod nga siyensya sa kaugalingon niini kung matuman niini ang maong kondisyon. Ang mga prinsipyong Kristiyano walay duhaduha nga tinuod. Busa, walay paglangan, dawata kini isip unibersal nga pamantayan sa kamatuoran. Ang atong labing delikadong sayop mao ang pagtudlo sa siyensya nga walay pagtagad sa tinuod nga pagtuo, nga nagtugot sa kaugalingon og kagawasan ug bisan sa bakak, sa pagtuo nga ang pagtuo ug siyensya duha ka natad nga hingpit nga nagbulag. Usa ra ang Espiritu nato. Kini mao gihapon nga Espiritu nga modawat sa mga siyensya ug mapakabuhian sa ilang mga prinsipyo, sama sa pagdawat niini sa pagtuo ug pagkapuno niini. Unsaon man, busa, nga dili sila magkita—bisan paborable o dili paborable—dinhi? Labaw pa, usa ra ang gingharian sa kamatuoran. Ngano man, busa, nga pun-on nato ang atong hunahuna sa mga butang nga dili sakop niining gingharian, o nga dili nato madala sa hayag nga hukmanan niini?

Kung ang edukasyon ipahigayon sa ingon nga paagi nga ang pagtuo ug ang kinabuhi sa espiritu sa pagtuo maoy mag-una sa tanan sa hunahuna sa mga estudyante—sa kinaiya sa mga leksyon ug sa espiritu sa pagtudlo—dili na ikalimod nga ang mga pundasyon nga gitukod sa pagkabata dili lang mapreserbar, apan mapauswag pa, mapalig-on, ug madala sa angay nga pagkahamtong. Ug unsa kaha kini ka mapuslanon!

Kung ang pagpadako sa usa ka tawo gihimo niining paagiha sukad sa sayong mga katuigan, nan, hinay-hinay, ang kinaiya sa kinabuhi nga angay niyang puy-an ipadayag kaniya; mas masanay sila sa ideya nga aduna silay katungdanan, alang kang Dios ug sa atong Manluluwas, nga mabuhi ug molihok subay sa Iyang mga sugo; nga ang tanang ubang buluhaton ug paningkamot ubos niini ug angay lamang isip usa ka padayon niining kasamtangang kinabuhi; ug nga aduna pay lain nga puy-anan, lain nga yutang natawhan, diin ang usa ka tawo kinahanglan itudlo ang tanan niyang hunahuna ug tinguha. Sa natural nga dagan sa pag-uswag sa mga kakayahan sa usa ka tawo, natural nga masabtan sa tanan nga sila tawo. Apan kon usa ka bag-ong, grasya-puno nga Kristohanong prinsipyo itanom sa ilang kinaiyahan sa pinakaunang higayon sa pagmata sa ilang mga kakayahan ug ilang kalihokan (sa bunyag), ug kon, pagkahuman, sa matag hugna sa pag-uswag niining mga gahum, kining bag-ong prinsipyo dili lang wala maghatag sa panguna kondili, sa sukwahi, kanunay nga nangibabaw, nga naghatag, ingon ba, og porma sa tanan, nan, sa pag-abot sa kaugalingong pagkahibalo, ang usa ka tawo sa samang higayon makit-an nga naglihok siya subay sa Kristohanong mga prinsipyo; makit-an niya nga usa siya ka Kristohanon. Ug kini gayud ang nag-unang tumong sa Kristohanong pagpadako: aron, ingon nga resulta, makasulti ang usa ka tawo sa iyang kaugalingon nga siya usa ka Kristohanon. Kung, bisan pa niana, pag-abot sa

hingpit nga pagkahibalo sa kaugalingon, mosulti sila: 'Ako usa ka Kristohanon, nga gipugos sa Manluluwas ug sa Dios nga mabuhi sa ingon-ana ug ingon-ana nga paagi, aron matunong nga takus sa bulahan nga pakig-uban uban Niya ug sa Iyang mga pinili sa umaabot nga kinabuhi,' — unya, pag-angkon sa kagawasan, o pagpatukod sa usa ka kaugalingong gipili, makatarunganong paagi sa kinabuhi, iyang itudlo isip iyang unang hinungdanong buluhaton ang independyenteng pagpanalipod sa mga obligasyon sa Kristohanong kinabuhi ug ang pagpasiga pag-usab sa espiritu sa pagkamapainubsanon nga kaniadto gisunod ubos sa giya sa uban.

Gihisgutan na kaniadto nga kinahanglan adunay usa ka piho nga higayon diin ang usa ka tawo kinahanglan tinuyo nga bag-ohon sa iyang hunahuna ang tanang obligasyon sa Kristiyanismo ug dawaton ang Iyang yugo isip usa ka dili mausab nga balaod. Sa pagbunyag, kini wala gidawat sa tinuyo; pagkahuman, kini gipadayon pinaagi sa hunahuna sa uban, sumala sa disposisyon sa uban ug sa pagkamapainubsanon. Karon, kinahanglan nga tinuyoang dawaton sa usa ka tawo ang maayong yugo ni Cristo, pilion ang Kristohanong paagi sa kinabuhi; itugyan ang kaugalingon eksklusibo sa Dios, aron pag-alagad kaniya uban sa kadasig sa nahibilin nga mga adlaw sa iyang kinabuhi. Dinhi lamang gayud magsugod ang usa ka tawo sa tinuod nga Kristohanong kinabuhi sa iyang kaugalingong pagbuot. Kaniadto, naa kini sa sulod kanila, apan, masulti nato, kini wala miturok gikan sa ilang kaugalingong inisyatibo, ingon ba, dili gikan sa ilang kaugalingong pagkatawo. Karon siya mismo, sa iyang kaugalingong katungod, magsugod na sa paglihok sa espiritu sa usa ka Kristohanon. Niadto, ang kahayag ni Kristo anaa sa sulod niya sama sa kahayag sa unang adlaw: dili nakatutok, nagkawalat. Apan sama sa kahayag nga kinahanglan tutukan pinaagi sa pagdani ngadto sa adlaw ug sa sentro sa mga planeta, ingon usab kining kahayag, aron masulti, kinahanglan magtapok palibot sa sinugdanan sa atong kinabuhi, ang atong kaisipan. Ang usa ka tawo mahimong hingpit nga tawo sa dihang makab-ot niya ang pag-ila sa kaugalingon ug rasyonal nga kagawasan, sa dihang siya mahimong hingpit nga magmamando ug maghuhukom sa iyang kaugalingong mga hunahuna ug binuhatan, nga nagkupot sa pipila ka mga hunahuna dili tungod kay gihatag kini kaniya sa uban, kondili tungod kay siya mismo nakamatikod nga kini tinuod. Bisan pa sa Kristiyanismo, ang usa ka tawo magpabilin nga tawo. Mao nga kinahanglan usab sila nga maghunahuna og rasonable dinhi; apan kinahanglan nilang itudlo kini nga rasonabilidad ngadto sa kaayohan sa balaan nga pagtuo. Pasagdi sila nga rasonable nga kumbinsihon ang ilang kaugalingon nga ang balaan nga pagtuo nga ilang gipanghimatuud mao ra ang tinuod nga dalan paingon sa kaluwasan, ug nga ang tanang ubang dalan, nga supak niini, magdala sa kapahamakan. Dungog kini alang sa usa ka tawo nga dili usa ka bulag nga sumusunod, kondili mahibalo nga sa paglihok niya ingon niini, ginabuhat niya ang husto. Buhaton niya kini tanan sa diha nga tinuyo niyang gikuptan ang maayong yugo ni Cristo.

Didto ra mapalig-on ug dili matandog ang iyang personal nga pagtuo—o usa ka kinabuhi nga gipuy-an nga matarong subay niining pagtuo. Dili siya malimbong sa dautang mga ehemplo, ni madala sa walay pulos nga mga hunahuna, kay klaro kaayo nga nasayud siya sa iyang katungdanan nga maghunahuna ug molihok nga determinado. Apan kung wala pa niya kini nasabti, ingon nga ang usa ka maayong ehemplo kaniadto nakapadasig kaniya sa paglihok sama sa iyang gibuhat, karon ang usa ka dautang ehemplo mahimong makapailad kaniya paingon sa dautan ug madala siya sa sala; ug ingon nga ang maayong hunahuna sa uban kaniadto nangibabaw sa iyang hunahuna nga sayon ra ug walay pagsukol, karon ang dautang hunahuna mokuptan kaniya. Ug ang kasinatian nagpakita kung unsa ka delikado ang pagpanumpa sa pagtuo ug ang pagkamaayo sa kinabuhi sa usa ka tawo nga wala pa kaniadto mailhi ang iyang kaugalingon nga usa ka Kristohanon. Ang makasugat og pipila ra ka mga tukso magpadayon sa pagtubo sa pagkamapainubsanon sa kasingkasing sulod sa mas dugay nga panahon. Apan ang dili makalikay niini nag-atubang sa dakong katalagman. Makita nato sa kinabuhi sa tanan nga nakapreserba sa grasya sa binyag nga adunay usa ka higayon nga ilang hugot nga gipahinungod ang ilang kaugalingon sa Diyos. Gihulagway kini sa mga pulong: 'ang iyang espiritu gipukaw', 'gisunog siya sa usa ka diyosnong tinguha'.

Sa pag-ila niya sa iyang kaugalingon nga usa ka Kristohanon, o sa tinuyo niyang pagbuot nga mabuhi nga Kristohanong kinabuhi, karon, uban sa labing dakong pag-amping, ipadayon niya ang pagpreserba sa pagkahingpit ug pagkabalaan sa kinabuhi nga iyang nadawat sukad pagkabata, sama sa gibuhat sa uban sa wala pa niya. Dili na kinahanglan nga hatagan siya og bisan unsang espesyal nga lagda isip giya. Sa kini nga bahin, siya kapariho sa penitente nga, human molikay sa sala, nag-angkon og mainitong determinasyon sa pagpuyo og Kristohanong kinabuhi. Busa, gikan karon paingon sa unahan, siya kinahanglan nga giya sa parehas nga mga lagda sama sa penitente, nga hisgutan sa ikatulong seksyon.

Ang kalainan tali kaniya ug sa penitente sa ilang pagpangita sa pagkahingpit mahimong klaro sa kaugalingon niini.

Karon, nagpabilin na lamang ang paghatag og pipila—bisan pa kaayo importante—nga mga pahimangno nga espesipikong may kalabotan sa mga katuigan sa pagkabatan-on. Unsa ka mapuslanon ug makaluwas nga dili lang madala sa Kristohanong espiritu, kondili ilhon usab sa kaugalingon ingon niini ug maghukom nga mahimong Kristohanon sa dili pa mosulod sa pagkabatan-on. Kini gikinahanglan, tungod sa dagkong katalagman nga dili malikayan nga masinati sa usa ka batan-on: 1) tungod sa kinaiya sa iyang edad, ug 2) tungod sa dagkong tukso nga iyang atubangon sa tibuok niining panahona.

Ang suba sa atong kinabuhi gisagulan sa nag-alon nga dagan sa pagkabatan-on. Panahon kini nga ang pisikal ug espirituhanong kinabuhi mosidlak. Ang bata ug ang tin-edyer nagpuyo nga hilom; ang lalaki gamay ra ang kalit nga mga tinguha; ang bililhon nga puti nga buhok nagpangandoy sa kalinaw; ang pagkabatan-on ra ang nagbubo sa kinabuhi. Kinahanglan lig-on kaayo ang baruganan aron makasukol sa pag-igo sa mga balod niining panahona. Ang mismong kagubot ug pagka-dali-dali sa lihoc makadaot. Nagsugod na ang unang independyenteng lihoc—ang unang paglihok sa nagmata nga gahum—ug kini ang naghatag sa tanang kahinam: pinaagi sa kusog sa ilang impluwensya, gipahawa nila ang tanan nga kaniadto nagpuyo sa hunahuna ug kasingkasing. Ang kaniadto didto mahimong damgo, usa ka pagdumot. Ang karon nga pagbati ra ang tinuod; kini ra ang adunay kamatuoran ug kahulugan. Apan kung, sa wala pa ang pagmata niining mga pwersa, nakigsaad na siya sa Kristohanong pagtuo ug estilo sa kinabuhi, nan ang tanang ubang pagdani, nga ikaduha, mahimong mas huyang ug mas dali mosugot sa mga hangyo sa nauna—tungod lang kay ang nauna mas daan na, nasulayan na ug napili na sa kasingkasing, ug, labi na gayud, giselyohan sa usa ka panata. Ang batan-on determinado nga tumanon kanunay ang iyang saad. Unsa man ang masulti bahin sa usa ka tawo nga dili lang wala maghigugma sa Kristohanong kinabuhi ug kamatuoran, apan wala gani makadungog niini?

Sa ingon niini nga kaso, siya usa ka balay nga walay bakod, nga gibyaan nga bukas sa pagpanguha, o uga nga kahoy, nga gibyaan nga masunog sa kalayo. Kung ang pagka-way-way sa hunahuna sa usa ka batan-on maghatag ug landong sa pagduha-duha sa tanan, kung siya dakong nabalaka sa paglihok sa iyang mga pagbati, kung ang iyang tibuok kalag napuno sa makapahagit nga mga hunahuna ug mga tinguha—ang batan-on naa sa kalayo. Kinsa may mohatag kaniya og usa ka tulo sa hamog aron mapabugnaw siya, o motabang kaniya, kon walay tingog alang sa kamatuoran, pagkamaayo, ug pagkabalaan nga motumaw gikan sa iyang kasingkasing? Ug kini dili motumaw gawas kon ang gugma alang niining mga butanga unang miturok sulod kaniya. Bisan ang tambag dili makatabang sa ingon nga kahimtang. Walay pulos ang pagsulay sa pagtamnan niini. Ang tambag ug pag-awhag kusgan kung kini moagi sa dalunggan paingon sa kasingkasing, mopukaw sa mga pagbati nga naa na didto ug bililhon kanato, apan natabonan lang niadtong panahona sa ubang butang, samtang kita mismo wala makakita og paagi aron buhian kini ug hatagan kini sa husto nga kusog. Niining maong kahimtanga, ang tambag usa ka bililhon nga gasa gikan sa magtatambag ngadto sa batan-on. Apan kung walay mga binhi sa usa ka putli nga kinabuhi sa kasingkasing, walay pulos kini.

Ang batan-ong lalaki nagkinabuhi sa iyang kaugalingong paagi, ug kinsa bay makasukod sa tanang lihoc ug hilig sa iyang kasingkasing? Sama kini sa pagsukod sa agi sa langgam sa kahanginan o sa kurso sa barko sa tubig!! Ang kasingkasing sa usa ka batan-on sama sa pag-alsa sa usa ka aslom nga likido, o sa lihoc sa mga elemento kon kini sagolon sa lain-laing sukod. Ang tanang panginahanglan sa gitawag nga kinaiyahan, sa ilang buhing kagubot, ang matag-usa nagpataas sa iyang tingog, nangayo og katagbawan. Sama sa paghari sa kagubot sa atong kinaiyahan, ingon usab ang kinatibuk-an niining mga tingog sama sa magubot nga mga singgit sa usa ka saba nga panon. Unsa kaha ang mahitabo sa batan-on kon wala siya tudlohan sukad pa sa sinugdanan sa paghanay sa iyang mga lihoc, ug wala siya magdedikar sa pagpailawom niini sa hugot nga pagsunod sa pipila ka mas labaw nga mga gipangayo? Kung kining mga prinsipyo hugot nga natamnan sa kasingkasing atol sa sayong pagkabata ug unya tinuyoang giuyon isip usa ka lagda, nan ang tanang kagubot mahitabo, ingon pa, sa ibabaw, malipong, nga dili makurog sa pundasyon o makabalisa sa kalag.

Ang klase sa tawo nga atong pagapakita sa atong pagkabatan-on nagdepende kaayo sa klase sa tawo nga kita sa pagsulod nato niini. Ang tubig nga nahulog gikan sa bangin mobukal ug molihok-liko sa ubos, unya hinay-hinay nga modagan sa lain-laing agianan. Metafora kini sa pagkabatan-on, diin ang tanan gisulod, sama sa tubig nga nahulog sa talon. Duha ka klase sa tawo ang mogawas niini: ang uban nagdan-ag sa pagkabuotan ug pagkamaayo, ang uban natabonan sa pagkadautan ug pagkalibog; ug usa ka ikatulong grupo—ang tunga-tunga—

usa ka sagol sa maayo ug dautan, sama sa uling gikan sa kalayo, nga usahay mopihig sa maayo, usahay sa dautan, sama sa usa ka sirang nga orasan nga usahay sakto, usahay paspas, ug usahay hinay.

Ang nakapangako na daan sa usa ka panata, daw nahimutang sa usa ka lig-on nga gamay nga bangka nga dili mosulod ang tubig, o nakabuhat og usa ka kalmado nga agianan sa tunga sa kusog nga agos sa tubig. Kung wala kini, bisan pa ang maayong pagpadako dili kanunay makaluwas kaniya. Bisan pa man kung ang usa ka tawo dili mahulog sa grabeng mga dautang batasan, apan kung dili siya nakasentro sa sulod, ang iyang kasingkasing—nga wala gipabulag sa tanan pinaagi sa panata—mapikas-pikas sa mga pagbati, ug dili malikayan nga mogawas siya sa iyang pagkabatan-on nga gikapoy na, nga wala na'y klarong direksyon.

Busa, importante kaayo nga sa wala pa ang mga katuigan sa pagkabatan-on, dili lang mag-ugmad og maayong pamatasan, kondili magpalig-on usab sa usa ka panata—nga mahimong tinuod nga Kristohanon. Ang mga determinado kinahanglan kahadlukan ang pagkabatan-on mismo sama sa kalayo, ug busa likayan ang tanang kahigayunan diin dali ra masamok ug dili na makontrol ang pagkabatan-on.

2. Delikado ang pagkabatan-on sa kaugalingon niini; apan gidugangan pa kini sa duha ka dugang nga hilig, nga kinaiya niining panahona, nga nagpahinungdan aron mas mosiga pag-ayo ang mga pagbati sa pagkabatan-on ug makab-ot ang mas dakong kusog ug katalagman. Kini mao ang: (a) usa ka kauhaw sa kahinam-hinam ug (b) usa ka hilig sa pakig-uban sa uban. Busa, ingon usa ka paagi aron malikayan ang mga katalagman sa pagkabatan-on, mas maayo nga kini nga mga pagbati mapugngan, aron dili kini magdala og kadaut imbis nga kaayohan.

Ang positibong mga disposisyon nga nabanhaw kaniadto magpabilin nga kusgan kon kini dili pugngan o supakon.

A. **Ang kauhaw sa bag-ong kasinatian** naghatag ug usa ka partikular nga pagka-dali-dali, padayon, ug lain-laing matang sa mga lihok sa usa ka batan-on. Gusto niya masinati ang tanan para sa iyang kaugalingon, makita ang tanan, madungog ang tanan, ug moadto sa bisan asa. Pangitaa siya diin adunay kahayag sa mata, katahum sa dunggan, ug luna para sa lihok. Gusto niya nga kanunay naa siya sa walay hunong nga dagan sa mga impresyon, nga bag-o ug lainlain. Dili siya makapahiluna sa balay, dili siya magpabilin sa usa ka lugar, dili siya makatutok sa usa ka butang. Ang iyang kalibutan mao ang kalingawan. Apan dili kini igo para kaniya; dili siya kontento sa tinuod, personal nga kasinatian, kondili gusto niyang masuhop ug, ingon pa man, dawaton ang mga impresyon sa uban, aron madiskubre unsay nabati sa uban ug unsaon nila paglihok sa ilang kaugalingon o sa mga kahimtang nga susama sa iya. Dayon, iyang gipunting ang iyang kaugalingon sa mga libro ug magsugod sa pagbasa; magbasa siya og sunod-sunod nga mga libro, kasagaran nga wala gyud niya masabti pag-ayo ang sulod niini; ang iyang pangunang tumong mao ang pagpangita sa gitawag nga 'epekto', bisan unsa pa ang hilisgutan ug bisan unsa pa kini mahitungod. Ang kabag-ohan, pagkabuhi-buhi, ug pagkasidlak mao ang labing maayong rekomendasyon nga mahatag sa usa ka libro kaniya. Dinhi usab, mitumaw ug namorma ang hilig sa gaan nga pagbasa—pareho gihapon nga kauhaw sa mga impresyon, apan sa lain nga porma. Apan dili lang kana. Kasagaran, mapul-an ang batan-on sa realidad, sa mga butang nga daw gipugos kaniya gikan sa gawas: kini nagpugos ug nagpugong kaniya sa sobra ka istrikto sulod sa pipila ka mga utlanan, samtang nangita siya og usa ka matang sa kagawasan. Unya kanunay siyang molayo sa realidad, mobalik sa kalibutan nga iyang gihimo, ug didto magsugod siya og lihok sumala sa tinguha sa iyang kasingkasing. Ang iyang imahinasyon nagmugna og tibuok nga mga sugilanon para kaniya, diin kasagaran siya ang bayani. Ang batan-on bag-o pa lang mosulod sa kinabuhi. Usa ka makadani ug makapahimuot nga kaugmaon ang nagpaabut kaniya. Sa paglabay sa panahon, kinahanglan usab niyang kuhaon ang iyang lugar didto: unsa kaha siya mahimong? Wala bay paagi aron itas niining tabing ug silipon? Ang imahinasyon, nga labi ka aktibo niining edad, dali kaayo mohatag og katagbawan. Dinhi masabwag ug mapalambo ang usa ka damgo-damgo nga kinaiya pinaagi sa ingon nga mga kalihokan.

Ang mga damgo, magaan nga pagbasa, kalingawan—halos pareho ra kini tanan sa espiritu: ang mga bata nangandoy og mga impresyon, nangandoy sa bag-o ug sa lain-lain. Ug ang kadaut nga ilang hinungdan pareho ra usab. Walay mas maayo nga makapalong sa maayong mga binhi nga naitanom na sa kasingkasing sa usa ka batan-on kaysa niining maong mga butanga. Ang usa ka batan-ong tanom nga gitanom sa dapit nga gihuyop sa hangin gikan sa tanang direksyon dali ra malangoy ug mamatay; ang sagbot nga kanunay gitapakan dili motubo; ang bahin sa lawas nga kanunay gikiskisan mamalanga. Mao usab kini ang mahitabo sa kasingkasing ug sa mga maayong hilig niini kon magpahimulos ang usa ka tawo sa mga damgo sa adlaw, walay pulos nga pagbasa, o mga walay pulos nga kalingawan. Ang bisan kinsa nga dugay nagbarog sa hangin, labi na sa basa nga hangin, pag-

abot niya sa usa ka dapit nga protektado, mobati nga daw wala na sa husto ang tanan sulod kaniya; ingon usab niini ang kalag nga nabalaka sa bisan unsang paagi. Sa pagbalik gikan sa pagkalibog ngadto sa iyang kaugalingon, ang batan-on makit-an nga ang tanan sa iyang kalag naa sa baliko nga han-ay; ug, labaw sa tanan, ang tanan nga maayo natabonan sa usa ka partikular nga tabon sa kalimot, samtang ang mga kalipay nga nahabilin gikan sa impresyon ra ang nagpabilin sa atubangan; busa, dili na kini sama sa kaniadto ug sama sa angay unta kanunay: ang mga disposisyon nag-ilis sa ilang mga prayoridad. Ngano man, busa, nga ang kalag magsugod og paghandum sa dihang mobalik kini sa kaugalingon human sa bisan unsang pagkalibog? Kay makit-an niini nga kini gikawatan. Ang tawo nga nalibog naghimo sa iyang kalag nga usa ka dakong dalan diin, pinaagi sa hunahuna, ang mga makadani nga butang molabay sama sa mga landong ug manghagit sa kalag nga mosunod kanila. Apan unya, samtang ang kalag daw gibulag sa iyang kaugalingon, ang yawa hilom-hilom nga mosulod, dad-on ang maayong binhi ug itanom ang dautan. Mao kini ang pagtulon-an sa Manluluwas sa dihang Iyang gipasabot kinsa ang mangawat sa gitamnan sa daplin sa dalan, ug kinsa ang nagtanom sa mga sagbot. Ang duha mao ang buhat sa kaaway sa katawhan.

Busa, batan-on! Gusto ba nimo nga mapreserbar ang pagkabulos ug pagkawalay sala sa pagkabata, o ang saad sa usa ka Kristohanong kinabuhi nga walay kapintas? Sa imong makakaya ug kaalam, likayi ang kalingawan, ang walay pag-amping nga pagbasa sa makapahikayat nga mga libro, ug—ang mga damgo! Unsa ka maayo, sa ingon ani nga kaso, nga ipailalom ang kaugalingon sa hugot ug istrikto nga disiplina ug magpabilin ilawom sa giya sa tibuok niyang pagkabatan-on. Ang mga batan-on nga lalaki nga dili tugutan nga dumalahan ang ilang kaugalingong pamatasan hangtod moabot sila sa hustong edad mahimong tawgon nga mapalad. Ug ang matag batan-on nga lalaki angay maglipay kon makita niya ang iyang kaugalingon sa ingon ani nga kahintang. Ang batan-on mismo, siyempre, halos dili kini makab-ot sa iyang kaugalingon; apan ipakita niya ang dakong kinaadman kung maminaw siya sa tambag nga mogahin og daghang oras sa balay sa pag-atiman sa iyang mga katungdanan, imbis nga magdamgo o mobasa og mga walay pulos nga sinulat. Ilisi niya ang katamaran sa pagpaningkamot, ug ang pagpanghandum-handum sa seryosong mga kalihokan ubos sa pagdumala—nga ang pagbasa, labi na gayud, kinahanglan mosubay niini, sa pagpili sa mga libro ug sa paagi sa pagbasa. Bisan kinsa ang mubuhay niini, buhata lang niya. Ang mga pagbati, pagduha-duha, ug kadasig mosidlak gayud dinhi, aron isulti, sa nagkaguliyang nga pag-alsa-alsa sa hunahuna sa usa ka batan-on.

B. Ang ikaduhang, pareho ka delikado nga hilig sa usa ka batan-on mao **ang iyang hilig sa pakig-uban**. Nagpakita kini sa panginahanglan alang sa kauban, pagkahigala, ug gugma. Maayo man kini tanan sa husto nga han-ay, apan dili kini angay ipahimutang sa batan-on mismo.

Ang pagkabatan-on usa ka panahon sa mabaskog nga pagbati. Mosubaw kini sa iyang kasingkasing sama sa pag-abot ug pag-ula sa dagat sa baybayon. Ang tanan makadani kaniya; ang tanan makapahingangha kaniya. Gibuksan sa kinaiyahan ug katilingban ang ilang mga bahandi sa atubangan niya. Apan dili ganahan ang pagbati nga itago lang sa sulod, ug ang batan-on nangandoy nga ipaambit kini. Busa nanginahanglan siya og usa ka tawo nga makabahin sa iyang pagbati—usa ka kauban ug usa ka higala. Usa kini ka mahimayaong panginahanglan, apan mahimo usab kini nga delikado! Ang tawo nga imong gisaligan sa imong pagbati, sa usa ka paagi, gihatagan nimo og gahum ibabaw sa imong kaugalingon. Busa, unsa ka maampingon ang usa ka tawo sa pagpili og suod nga higala! Mahimo nimong masugat ang usa ka tawo nga makadala kanimo sa layo kaayo nga pagkalayo sa husto nga dalan. Dili na kinahanglan isulti nga ang usa ka maayong tawo natural nga mopaduol sa pagkamaayo ug molikay sa kadautan. Ang kasingkasing adunay usa ka partikular nga instinktibo alang niini. Apan, usab, unsa ka kanunay nga ang pagkamatinud-anon madani sa limbong! Maong matarong nga tambag ang gihatag sa matag batan-on nga mag-amping sa pagpili og higala. Maalamon nga dili maghigala hangtud masulay nimo ang higala. Mas maayo pa nga ang imong unang higala mao ang imong amahan, o kinsa man nga sa daghang paagi mopuli sa amahan, o paryente—usa ka tawo nga adunay kasinatian ug buotan. Alang sa mga nakahukom nga mabuhi nga Kristohanon, ang unang higala nga gihatag sa Diyos mao ang espirituhanong amahan; makig-istorya kaniya, isugilon kaniya ang imong mga tinago, timbang-timbangon ang mga butang ug makat-on gikan kaniya. Ubos sa iyang giya, pinaagi sa pag-ampo, ang Diyos mopadala, kung kinahanglan, og lain nga higala. Apan, dili ingon ka dako ang peligro sa pagkahigala kaysa sa yano nga pakig-uban. Rara ra nato makita ang tinuod nga mga higala, kundi kasagaran mga kaila ug mga kauban lang. Ug dinhi, unsa kadaghan ang dautan nga mahimo ug unsa kini kasagaran mahitabo! Aduna'y mga grupo sa mga kauban lang nga adunay dili maayong mga lagda. Kung motugot ka kanila, dili nimo mabantayan kung giunsa ka paghiusa kanila sa espiritu, sama sa imong dili mabantayan nga

masawsaw ka sa baho sa usa ka hugaw nga lugar. Sila mismo kanunay nga mawala ang pagbati sa dili angay sa ilang pamatasan ug magpadayon sa ilang kabastos nga walay pagduha-duha. Bisan pa kon kini nga kahibalo motumaw sa usa ka tawo, kulang sila og kusog aron makigbulag. Ang tanan nahadlok mosulti, nga nagkurog nga sila pasundan bisan asa sa mga punyongan nga komentaryo, ug moingon: 'Sige na lang; tingali molabay ra kini.' *Ang dautang pakig-uban makaguba sa maayong pagkatawo* (1 Cor. 15:33). Luwasa ang tanan, O Ginoo, gikan niining kalalum sa Satanas. Alang sa mga nakahukom nga moserbisyo sa Ginoo, kinahanglan sila makig-uban lamang sa mga matinud-anon nga nangita sa Ginoo; kinahanglan sila molayo sa uban ug dili makig-uban kanila sa tinuoray, sumala sa ehemplo sa mga balaan sa Dios.

Ang labing dakong katalagman alang sa usa ka batan-on nga lalaki mao ang iyang pakig-uban sa kababayen-an. Samtang sa iyang sayong mga tukso, ang batan-on nga lalaki nagalapas lang sa tul-id nga dalan, dinhi siya usab mawala ang iyang kaugalingon. Sa sayong hugna sa iyang pagmata, kini nga butang masagol sa usa ka pangandoy sa katahum, nga sukad sa higayon sa iyang pagmata, nagpugos sa batan-on nga lalaki sa pagpangita og katagbawan. Samtang nagpadayon, ang katahum hinay-hinay nga nagporma sa iyang kalag, ug kasagaran kini usa ka porma sa tawo, kay wala kitay makita nga mas matahum pa niini... Ang hulagway nga iyang gihimo nagpabilin sa hunahuna sa batan-ong lalaki. Sukad niadto, siya nangita, ingon man, sa maanindot—ang ideal, ang dili-kalibutanon—apan sa samang higayon nakasugat siya og usa ka babayeng tawo ug nasamdan niya. Kini gayud nga samad ang kinahanglan likayan sa batan-ong lalaki labaw sa tanan, kay kini usa ka sakit nga labi pang delikado tungod kay ang nag-antos naghandum nga magmasakit hangtod sa pagkabuang.

Unsaon paglikay niini nga kasakit? Ayaw pagsunod sa dalan nga mosangpot sa ingon nga samad.

Gihulagway kining dalan sa mosunod nga paagi sa usa ka piho nga traktado sa sikolohiya. Aduna kini tulo ka liko.

Una, usa ka partikular nga masubo nga pagbati ang motumaw sulod sa batan-on—wala siya kahibalo unsa kini o asa kini gikan—apan kini mailhan sa kamatuoran nga mobati siya nga mura'g nag-inusara. Mao kini ang pagbati sa pag-inusara. Gikan niining pagbati, dali dayon nga mosulbong ang lain—usa ka partikular nga kalooy, kalumo ug pagkahibalo sa kaugalingon. Sa wala pa, nagpuyo siya nga mura'g wala gani siya kahibalo sa iyang kaugalingon. Karon iyang gitutokan ang iyang kaugalingon, gitan-aw kini, ug kanunay niyang makita nga dili siya pangit, dili usa sa labing ubos sa iyang mga kaubang pareho, kondili usa ka tawo nga adunay bili: nagsugod siya pagbati sa iyang kaugalingong katahum, sa makapahimuot nga porma sa iyang lawas, o—nga nahigugma siya sa iyang kaugalingon. Kini nagtimaan sa katapusan sa unang hugna sa pagpang-seduce sa kaugalingon. Gikan karon, ang batan-on nga lalaki mobalhin sa pagtagad sa gawas nga kalibutan.

Kini nga pagsulod sa gawasnong kalibutan gipasiugdahan sa kumpiyansa nga siya kinahanglan makapahimuot sa uban. Uban niining kumpiyansaha, misulod siya nga mapangahas ug, daw, madaugon sa entablado sa kinabuhi ug, tingali sa unang higayon, gihimo niyang lagda alang sa iyang kaugalingon ang pagka-hinapsang, pagka-hinlo ug pagka-maanyag—nga hapit na mahimong pagka-dandy; Nagsugod siya sa paglibot-libot, o pagpangita og mga kaila, daw walay klarong tumong, gipalihok sa tinago apan klarong pangandoy sa usa ka kasingkasing nga nangita, samtang naningkamot nga mosidlak pinaagi sa iyang kaalam, mahigalaong pamatasan, mapinanggaong pagtagad, ug sa tinuod, sa tanan nga iyang gilauman aron makapahimuot. Sa samang higayon, iyang gihatagan og hingpit nga kagawasan ang pangunang organo sa emosyonal nga komunikasyon—ang mata.

Sa ingon nga kahimtang sa hunahuna, sama siya sa pulbora nga gipahimutang ilawom sa siga, ug dali ra siyang mahulog biktima sa iyang kaugalingong kasakit. Gisumbag o gipusil sama sa usa ka pana sa usa ka labi ka makapahimuot nga tan-aw o tingog, siya sa sinugdan motindog sa kahimtang nga medyo nalipong sa kalipay ug nawagtangan sa hunahuna; pagkahuman mobalik ang iyang pagbati ug hunahuna, iyang masuta nga ang iyang pagtagad ug kasingkasing nakatutok na sa usa ka butang ug nadani niini sa usa ka pwersa nga dili mapugngan. Sukad niadto, ang iyang kasingkasing gisunog sa tinguha; ang batan-on nangaluya ang kasingkasing, nagpuyo sa iyang kaugalingon, nabisi sa usa ka hinungdanon nga butang, nangita sama sa usa ka nawala nga butang, ug bisan unsa pa iyang buhaton, ginabuhat niya kini alang kanang usa ka tawo ug mura'g naa siya sa ilang atubangan. Nawala gyud siya; dili na mosulod sa iyang hunahuna ang pagkatulog ug pagkaon; ang iyang naandan nga mga buluhaton nakalimtan na ug nagkagubot; walay bisan unsa nga iyang gihigugma. Gikupot siya sa usa ka mabangis nga sakit nga nagatunaw sa iyang kasingkasing, nagapugong sa iyang gininhawa, ug nagapatigbabaw sa tinubdan mismo sa kinabuhi. Mao kini ang hinay-hinay nga dagan niining kasakit! Ug dili na kinahanglan isulti pa unsa

ang angay bantayan sa usa ka batan-on aron dili mahulog niining kalisdanan. Ayaw pagsunod niining dalan! Pahawaa ang mga timailhan—ang malabo nga kasubo ug pagbati sa pag-inusara. Atubanga kini: kung masubo ka, ayaw pagdaydream, hinungdan buhata dayon ang usa ka seryosong butang nga nagkinahanglan og konsentrasyon—ug molabay ra kini. Kung ang pag-uyon sa kaugalingon o pagbati nga ikaw labaw pa sa uban magsugod og ugat—dali ug pabalika sa imong pagka-matngon ug pahawaa kini nga kabuang uban sa pipila ka pagkapintas ug kaligutgot batok sa imong kaugalingon, labi na pinaagi sa pagpatin-aw sa matarong nga hunahuna nga walay bili ang bisan unsang mosulod sa imong huna-huna. Ang dili tuyo o tinuyo nga pagdaot sa kaugalingon sa , sa niining higayona, sama sa tubig sa kalayo... Kinahanglan gyud nimo nga pag-ampingan ang pagpugong ug pagpahawa niining pagbati, kay dinhi man magsugod ang kalihukan. Hunong dinhi—dili na ka molapas pa: dili mosulbong ang tinguha sa pagpahimuot, ang pagpangita sa pagka-elegante ug pagka-dandy, ug ang tinguha sa pakig-uban sa uban. Kung kini mosulod—pakigbatok kanila. Unsa ka kasaligan nga panalipod niini mao ang hugot nga disiplina sa tanang butang, pisikal nga trabaho ug labi na gayud, mental nga paningkamot! Padasiga ang imong pagtuon, pabilin sa balay, ayaw pagpangita og kalingawan. Kung kinahanglan ka mogawas—kontrol sa imong emosyon, likayi ang pikas nga sekso, ug labaw sa tanan—amuma.

Gawas pa niining mga katalagman nga naggikan sa kinaiya sa pagkabatan-on, aduna pay duha: una, usa ka kahimtang sa hunahuna diin ang rasyonal nga kahibalo, o pagsabot nga sumala sa kaugalingong kabubut-on, mosaka sa kahitas-an. Gitan-aw sa batan-on nga usa ka bentaha ang pagbutang og landong sa pagduha-duha sa tanang butang, ug iyang gibaliwala ang bisan unsang dili moabot sa sukdanan sa iyang pagsabot. Pinaagi niini lang, iyang giputol sa iyang kasingkasing ang tibuok espiritu sa pagtuo ug sa Simbahan; busa, siya mibulag niini ug nabilin nga nag-inusara. Sa pagpangita og kapuli sa iyang gibyaan, iyang gisulod ang iyang kaugalingon sa mga teyorya nga gitukod nga walay pagtagad sa gipadayag nga kamatuoran (gipadayag sa Diyos — *Ed.*), napalibot sa mga kini, ug gipalayas ang tanang kamatuoran sa pagtuo gikan sa iyang hunahuna. Mas grabe pa ang problema kung ang pagtudlo sa siyensya sa mga eskwelahan maghatag og pasangil niini, ug kung mamahimong laganap didto ang ingon nga espiritu. Nagtuo sila nga ila ang kamatuoran, apan sa baylo, nagtigom sila og malabong, walay sulod, ug katingalahang mga ideya—kadaghanan pa gani supak sa komon nga panghuna-huna—nga, bisan pa niana, nakadani sa mga walay kasinatian ug nahimong diyos-diyosan para sa mausisaong batan-on. Ikaduha—pagka-mabubutihon. Bisan pa man og adunay pipila ka mapuslanong aspeto niini, ang pagka-dominante niini sa usa ka batan-on makadaot. Gihulagway kini sa usa ka kinabuhi nga ginadumala sa mga impresyon sa pandama, usa ka kahimtang diin ang usa ka tawo talagsa ra kaayo nga malinawon sa iyang kaugalingon, apan hapit tibuok niyang pagtagad nakatutok sa gawas nga kalibutan—bisan pa man sa mga kalihokan o sa mga damgo. Sa ingon nga panghunahuna, mosugod sila sa pagdumot sa sulod nga kinabuhi ug sa mga tawo nga naghisgot niini ug nagkinabuhi niini. Para kanila, ang tinuod nga mga Kristohanon kay mga mistiko nga naipit sa abstrakto nga mga konsepto, o mga hipokrito, ug uban pa. Ang espiritu sa kalibutan, nga naghari sa sirkulo sa hataas nga katilingban—ug diin ang mga batan-on gawasnon nga gitugotan, ug gani gidasig pa gani, nga makigkontak—nagpugong kanila sa pagsabot sa kamatuoran. Pinaagi niining pakig-uban, ang kalibutan, uban sa tanang dautang hunahuna ug batasan niini, mosulod sa madawatong kalag sa batan-ong lalaki—nga wala pa andam, wala pa mosupak niini, apan nagasuyop pa lang sa kahimtang niini—ug maporma niini sama sa pag-imprinta sa kandila; ug siya, nga wala magdahum, nahimong anak niini. Ug kini nga matang sa 'kabataan' supak sa 'kabataan' sa Dios kang Kristo Hesu.

Mao kana ang mga katalagman nga giatubang sa mga batan-on gikan sa ilang pagkabatan-on! Ug unsa kalisod nga magbarug nga lig-on! Apan alang sa usa ka tawo nga maayo ang pagkabanhaw ug nakahukom nga ihatag ang iyang kaugalingon sa Dios sa wala pa ang mga katuigan sa iyang pagkabatan-on, dili kini ingon ka delikado; gamay nga paglahutay, ug unya moabot ang labing putli ug labing malipayong kalinaw. Padayon lang sa imong saad sa usa ka putli nga Kristohanong kinabuhi niining panahona; ug pagkahuman mabuhi ka uban sa usa ka balaan nga pagkamalig-on. Ang bisan kinsa nga nakalabang nga luwas sa mga katuigan sa pagkabatan-on sama sa nakatawid sa usa ka mabangis nga suba ug, sa pagtan-aw sa likod, nagpanalangin sa Dios. Ang uban, bisan pa, motan-aw sa nangagi nga puno sa luha ang ilang mga mata, napuno sa pagbasol, ug magpanumpa sa ilang kaugalingon. Ang nawala sa pagkabatan-on dili na gyud mabalik. Makab-ot pa kaha sa mga nahulog ang gipanag-iya sa mga wala mahulog?

Base sa nahisgutan na, sayon ra masabtan nganong pipila ra kaayo ang makapadayon sa grasya sa binyag. Ang pagpadako mao ang hinungdan sa tanan, maayo man o dautan.

Ang grasya sa binyag dili mapreserbar tungod kay ang han-ay, mga lagda, ug balaod sa pagpadako nga gi-aplikar niini wala masunod. Ang nag-unang mga rason mao ang: a) Pagpalayo sa kaugalingon gikan sa Simbahan ug sa mga paagi niini sa grasya. Kini makapugong sa pagturok sa Kristohanong kinabuhi, pagbulag niini gikan sa mga tinubdan, ug kini malang, sama sa bulak nga gibutang sa ngitngit nga lugar nga malang; b) Pagpasagad sa mga gimbuhaton sa lawas. Nagtuo ang mga tawo nga ang lawas makauswag sa bisan unsang paagi nga walay kadaut sa kalag; apan sulod sa mga gimbuhaton niini nahimutang ang mga lingkoranan sa mga pagbati, nga samtang nag-uswag ang lawas, motubo, motukod ug gamot, ug makuha ang pagpanag-iya sa kalag. Pinaagi sa paglusot sa mga gimbuhaton sa lawas, ang mga pagbati makapundar og puwesto sa sulod niini, o magtukod gikan niini og matang sa dili masakop nga kuta, aron mapalig-on ang ilang gahum hangtod sa walay katapusan. c) Ang walay pagpili-pili nga pagpalambo sa mga gahum sa kalag, nga wala magpadulong sa usa ka tumong. Kung dili makita sa usa ka tawo ang tumong sa unahan, dili usab niya makita ang agianan paingon niini. Busa, bisan pa sa tanang kabalaka alang sa labing moderno nga edukasyon, wala'y lain makab-ot gawas sa pagpalig-on sa kuryosidad, kaugalingong kabubut-on, ug kauhaw sa kalipay. d) Bug-os nga pagpasagad sa espiritu. Ang pag-ampo, ang kahadlok sa Dios ug ang konsensya talagsa ra gyud ikonsidera. Gitinguha ang husto nga pamatasan sa gawas, samtang ang labing sulod nga kahimtang sa kalag kanunay lang gipasagdan ug busa gibilin sa ilang kaugalingon. e) Sa panahon sa edukasyon — ang pagtabon sa labing importante nga buluhaton sa mga ikaduhang butang, ang paglibog sa **nag-inusarang katuyoan** tungod sa kadaghan sa uban pa, f) Sa katapusan, ang pagsulod sa pagkabatan-on nga wala pa matukod ang lig-on nga mga prinsipyo ug determinasyon sa pagkinabuhi nga Kristohanon, ug labaw pa, ang kapakyasan sa pagdumala sa husto sa mga pagbati sa pagkabatan-on, ang hingpit nga paghatag sa kaugalingon sa kauhaw sa kahinam-hinam pinaagi sa kalingawan, magaan nga pagbasa, pagpukaw sa imahinasyon pinaagi sa mga damgo, walay pagpili-pili nga pakig-uban sa mga kaedad ug labi na sa kasukwahi nga sekso, eksklusibong pagtutok sa akademiko ug debosyon sa espiritu sa kalibutan, sa nag-unang mga ideya, lagda ug kostumbre, nga dili gayud makatabang sa usa ka kinabuhi sa grasya, apan kanunay mag-andam batok niini ug naningkamot sa pagpugong niini.

Bisan usa niini nga mga hinungdan igo na aron mapalong ang kinabuhi sa grasya sulod sa usa ka tawo. Apan kasagaran kini magtinabangay, ug ang usa dili malikayan nga makadani sa lain; apan, kung magkahiusa, gipugngan nila ang espirituhanong kinabuhi sa ingon ka dako nga sukod nga usahay bisan ang labing gamay nga bakas niini dili na makita, mura'g ang usa ka tawo walay espiritu gayud, wala gimugna alang sa pakig-uban sa Dios, wala'y gahum nga gituyo alang niining katuyoan, ug wala makadawat sa grasya nga nagahatag kinabuhi niini.

Ang hinungdan nganong dili gisunod ang makatarunganong pamaagi sa pagpadako mao ang kawalay kahibalo niini o ang pagpasagad niini. Ang pagpadako, kung biyaan lang sa kaugalingon, dili malikayan nga mosubay sa baluktot, sayop, ug makadaot nga dalan, una sa kinabuhi sa pamilya ug unya sa panahon sa pag-eskwela. Apan bisan pa diin, sa unang tan-aw, ang pagpadako dili pasagdan ug gisubay sa nailhang mga lagda, kasagaran kini walay bunga ug molihok layo sa katuyoan niini, tungod sa bakak nga mga ideya ug prinsipyo nga nagtukod sa sistema niini. Ang tuyo dili mao ang angay unta, ug dili usab giisip nga labaw sa tanan ang angay unta; sa ato pa, dili kini ang pagpalipay sa Dios, ni ang kaluwasan sa kalag, kondili lahi kaayo nga butang: bisan ang pagpalambo sa hingpit nga natural nga mga kakayahan, o ang pag-angay sa propesyonal nga mga papel, o ang pagka-andam sa kinabuhi sa hataas nga katilingban, ug uban pa. Apan kon hugaw ug bakak ang prinsipyo, ang bisan unsang natukod niini dili makadala og kaayohan.

Ang mga nag-unang pagliko-liko nga mailhan mao ang: 1) Ang pagdumili sa mga paagi sa grasya. Kini usa ka natural nga sangputanan sa pagkalimot nga ang tawo nga ginatudloan usa ka Kristohanon ug adunay dili lamang natural kondili usab mga gahum nga gihatag sa grasya. Ug kung walay niini nga mga paagi, ang usa ka Kristohanon sama sa usa ka tanaman nga walay bakod, gipyatakan sa mga nagalibot-libot nga demonyo, gilaglag sa unos sa sala ug sa kalibutan, nga walay bisan kinsa o bisan unsa nga makapugong kanila o makapalayas kanila. 2) Sobra nga pagtutok sa pagpangandam alang sa kalipay sa karon nga kinabuhi, samtang gipugngan ang paghinumdom sa walay katapusan. Mao kini ang gihisgutan sa balay, mao kini ang gisgutan sa mga silid-aralan, ug mao kini ang gipasiugda sa adlaw-adlaw nga pakighinabi. 3) Ang pagka-una sa panagway sa gawas sa tanang butang, bisan pa sa ministeryo.

Tungod kay wala'y preparasyon sa balay ug nakadawat og ingon nga pagpadako, dili malikayan nga mabug-atan ang hunahuna; tan-awon sa tawo ang tanan sa sayop nga mga mata; masinati niya ang tanan sa

baluktot nga paagi, sama sa paggamit og nabungkag o bakak nga salamin. Busa dili siya gustong maminaw sa iyang katapusang tinuod nga katuyoan o sa mga paagi aron makab-ot kini. Kining tanan ikaduhang kahinungdanon ra kanila, mura'g kataw-anan lang.

Dili na lisod tukion kung unsa gayud ang gikinahanglan aron matul-id kini nga makalilisang nga kahimtang. Ang gikinahanglan mao ang:

Aron masabtan ug hingpit nga ma-internalize ang mga prinsipyo sa tinuod nga Kristohanong pagpadako, ug molihok subay niini, una sa tanan sa balay. Ang pagpadako sa balay mao ang gamot ug pundasyon sa tanan nga mosunod. Ang bata nga maayo ang pagpadako ug husto ang giya sa balay dili dayon malimbong sa sayop nga edukasyon sa eskwelahan aron malisyas gikan sa husto nga dalan.

Sunod, ang edukasyon sa eskwelahan kinahanglan usbon ang estruktura sumala sa bag-ong, tinuod nga mga prinsipyo, kinahanglan idugang ang mga Kristohanong elemento niini, ug ang mga depektibo kinahanglan itul-id; labing importante, sa tibuok proseso sa edukasyon, ang estudyante kinahanglan ipabilin ilawom sa labing daghang impluwensya sa Balaang Simbahan, nga pinaagi sa kaugalingon nga estruktura niini, adunay epekto sa pagluwas sa paghulma sa espiritu. Makababag kini sa paglitaw sa makasasala nga mga impluwensya, magpalambo sa espiritu sa kalinaw, ug magpahawa sa espiritu sa kalawoman. Sa samang higayon, kinahanglan natong idirekta ang tanan gikan sa panalagsaon paingon sa walay katapusan, gikan sa gawas paingon sa sulod, ug atimanon ang mga anak sa Simbahan, ang mga miyembro sa Gingharian sa Langit.

Labaw sa tanan: 3) pagbansay sa mga magtutudlo ubos sa giya sa mga nakahibalo sa tinuod nga edukasyon dili sa teorya kondili pinaagi sa kasinatian. Human mabansay ubos sa pagdumala sa labing ekspersiyadong mga magtutudlo, sila usab ipasa ang ilang arte sa uban, sa mga mosunod, ug uban pa. Ang usa ka magtutudlo kinahanglan moagi sa tanang hugna sa Kristohanong pagkahingpit aron sa ilang sunod nga buhat, mahibalo sila unsaon paglihok, makahibalo sa mga hilig sa ilang ginatudloan, ug dayon impluwensyahan sila uban sa pagkamapailubon, malampuson, gamhanan ug mabungaon. Kinahanglan kini usa ka klase sa labing putli, pinili sa Diyos ug balaan nga mga indibidwal. Ang edukasyon mao ang labing balaan sa tanang balaan nga buhat.

Ang bunga sa maayong pagpadako mao ang pagpreserbar sa grasya sa Bawtismo sa balaan. Ang ikaduha daghan og ganti sa tanang paningkamot sa una. Kay ang pipila ka labaw nga mga bentaha iya sa mga nakapreserba sa grasya sa Bawtismo ug nagdedikar sa ilang kaugalingon sa Diyos sukad pa sa ilang sayong mga tuig.

1. Ang unang bentaha, nga daw ang basihan sa tanang uban pang mga bentaha, mao ang integridad sa natural nga kinaiyahan sa usa ka tawo nga puno sa grasya. Ang tawo gitakda nga mahimong sudlanan alang sa talagsaong halangdong gahum, nga andam ibubo kaniya gikan sa tinubdan sa tanang maayong butang, basta dili lang niya kini samaron sa iyang kaugalingon. Ug ang penitente mahimong hingpit nga maayo ug maluwas; apan daw wala siya hatagi sa kahibalo ug pagbati niini sa parehas nga sukod sama sa usa nga wala mahulog, o dili niya matilawan ang kalipay sa hingpit nga kahimtang niini niini nga kaisog nga resulta niini.

2. Gikan niining tinubdan, sa ilang kaugalingon, moturok ang kadasig, kahapsay, ug pagka-natural sa buhat nga may hiyas. Naglihok siya sa pagkamaayo sama sa usa ka kalibutan nga iya ra gayud. Kinahanglan nga magpaningkamot pag-ayo ang naghinulsol aron masanay siya niining pagkamaayo, aron mapraktis kini nga walay kalisud; apan bisan pa nga naangkon na niya kini, kinahanglan kanunay niyang ipabilin ang iyang kaugalingon sa kahimtang sa tensiyon ug kahadlok. Sa kasukwahi, ang usa nagkinabuhi uban sa pagkamapainubsanon sa kasingkasing, sa usa ka pagsalig sa kaluwasan nga nagahatag kaniya og kahupayan—usa ka pagsalig nga dili limbong.

3. Unya, usa ka matang sa kalig-on ug padayon nga kahimtang ang mosulod sa iyang kinabuhi. Wala siyay kalit nga pagtaas ug pagnaug; ug sama sa atong pagginhawa nga kasagaran lig-on, ingon usab ang iyang paglakaw sa pagkamaayo. Tinuod usab kini sa tawo nga naghinulsol, apan kini dili sayon makab-ot ug dili kini magpakita sa ingon nga kahingpitan. Ang usa ka ligid nga naayo kanunay magpakita sa iyang depekto; ug ang usa ka orasan nga naayo dili na kaayo husto sama sa wala pa naayo o bag-o.

4. Ang wala pa gayud nahulog kanunay nga batan-on. Ang mga kinaiya sa iyang moral nga pagkatawo nagpakita sa pagbati sa usa ka bata sa wala pa kini makasala sa atubangan sa iyang amahan. Aniya ang unang pagbati sa pagkawalay sala, pagkabata sa Kristo, sa pagkasulti, pagkawalay kahibalo sa dautan. Unsa kadako nga kini nagpugong kaniya sa dautang hunahuna ug sa makapaguol nga kagubot sa kasingkasing! Unya adunay talagsaong kainit, matinud-anong pagkamaayo, ug malumo nga pamatasan. Niya, ang mga bunga sa Espiritu nga

gihisgutan sa Apostol gipadayag sa tibuok gahum niini: *gugma, kalipay, kalinaw, paglahutay, pagkamaayo, pagkamaayo sa kina-iya, pagkamatinud-anon, pagkamalumo ug pagpugong sa kaugalingon* (Gal. 5:22–23). Murag gisul-oban siya sa *kaluoy, pagkamaayo, pagpaubos, pagkamabuotan ug pagkamapailubon* (Col. 3:12). Dugang pa, nagpabilin siya nga adunay tinuod nga kalipay, o espirituhanong kalipay; kay sulod kaniya ang Gingharian sa Dios, nga mao ang kalinaw ug kalipay sa Espiritu Santo. Dugang pa, mailhan siya sa usa ka partikular nga paghukom ug kinaadman, nga makakita sa tanan sulod kaniya ug sa iyang palibot, ug nakahibalo unsaon pagdumala sa iyang kaugalingon ug sa iyang mga buluhaton. Ang iyang kasingkasing mosulod sa ingon ana nga kahimtang sa hunahuna nga dayon dayon kini mosulti kaniya unsay angay buhaton ug unsaon.

Sa katapusan, masulti nato nga siya mailhan sa kawalay kahadlok sa atubangan sa kapakyasan, ug usa ka pagbati sa kasiguruhan sa Dios. *'Kinsa may makabulag kanato gikan sa gugma sa Dios?'* (Roma 8:35). Kining tanan, kung atong tan-awon nga tibuok, naghimo kaniya nga angay gayud respetohon ug hinigugma. Gidani niya ang mga tawo ngadto kaniya bisan wala pa gani siya naningkamot. Ang paglungtad sa ingon nga mga tawo sa kalibutan usa ka dakong grasya gikan sa Dios. Sila ang nag-alagad sa ministryo sa mga apostoles. Sama sa daghang mga tipik sa puthaw nga nagtapok sa palibot sa usa ka kusgan nga magnet, o sama sa usa ka lig-on nga kinaiya nga nagdani sa mga huyang, ingon usab, ang gahum sa Espiritu nga nagpuyo sa ilang sulod nagdani sa tanan ngadto kaniya, labi na gayud sa mga tawo nga anaa na ang mga binhi sa Espiritu.

Ang labing unang moral nga hiyas, bisan pa, nga iya sa usa ka tawo nga nagpabiling putli sa tibuok niyang pagkabatan-on, mao ang usa ka lig-on nga pagkamatinud-anon sa tibuok niyang kinabuhi. Si Samuel nagpabilin nga lig-on taliwala sa tanang mga tukso sa balay ni Elias ug taliwala sa kagubot sa mga tawo sa katilingban. Si Jose, taliwala sa iyang daotan nga mga igsoon, sa balay ni Potiphar, sa prisohan ug sa himaya, gipabilin niyang putli ang iyang kalag. Tinuod gayud, *maayo alang sa tawo nga magdala sa yoke sa iyang pagkabatan-on* (Lamentations 3:27). *Anak ko! Sukad pa sa imong pagkabatan-on, itugyan ang imong kaugalingon sa pagkat-on, ug makakaplag ka og kinaadman bisan pa sa pagputi sa imong buhok. Atubanga kini sama sa usa ka mag-uuma nga nag-arado ug nagtanum, ug hulata ang maayong bunga niini* (Sirach 6:18–20). Ang matarong nga pamatasan nahimong ikaduhang kinaiya, ug kung usahay kini masamok, dali ra kini mobalik sa unang kahimtang. Busa, sa Chet-Mineyot, kasagaran natong makita sa mga balaan kadtung nagpabilin nga matin-aw sa moralidad ug nagpabilin ang grasya sa pagbunyag sa ilang pagkabatan-on.

Labaw pa, bisan kinsa nga nakapreserbar sa pagkabalaan, nagahin sa iyang kaugalingon sa Dios sukad pagkabata:

1. Nagbuhat sa buhat nga labing makapahimuot sa Dios, nga naghalad Niya sa labing madawat nga halad — a) tungod kay, sumala sa balaod sa pagkamatarong, kasagaran sa Dios **ang unang mga butang** ang labing makapahimuot: ang unang bunga, ang panganay sa tawo ug hayop, ug, ingon niini, ang sayong mga katuigan sa pagkabatan-on; b) tungod kay usa ka putli nga halad ang gihalad—usa ka walay bahid nga kabatan-onan, nga mao, labaw sa tanan, ang gikinahanglan sa bisan unsang halad; c) tungod kay kini makab-ot pinaagi sa pagdaog sa dagkong mga babag, sulod ug gawas sa kaugalingon, ug pinaagi sa pagbiya sa mga kalipay nga labi niyang gipangga niining panahona.

2. Naglihok siya uban sa labing dakong pag-amping. Kinahanglan nga itugyan sa usa ka tawo ang iyang kaugalingon sa Diyos, kay sa kini ra makaplagan ang kaluwasan. Gawas kon, siyempre, misurender na siya sa pagkawalay paglaum. Apan walay mas maayo o mas kasaligan karon kay sa kana nga una natong nailhan sa atong kaugalingon — kay kinsa may nakahibalo unsay madala sa ugma? Bisin pa, kung adunay maglaum nga mabuhi pa og dugay nga wala maghalad sa tanang panahon nila sa Diyos, magpalisod ra sila sa ilang kaugalingon pinaagi sa pag-angay sa kinabuhi nga supak niini, ug ang Diyos ra ang nakahibalo kon makadaog ba sila sa ilang kaugalingon pagkahuman. Bisin pa kon mapildi nila kini: unsa kaha nga klase sa halad ngadto sa Dios kana—usa ka halad nga masakiton, payat, naputol ang mga bukton, ug dili kompleto? Bisin pa man, bisin tuod mahitabo kini tanan, unsa kaha kini ka talagsaon! Unsa kaha ka talagsaon nga ang usa nga nawalaan sa iyang pagkawalay sala makabawi niini! Ang kalisud sa pagbalik sa usa ka tawo nga wala mailhi ang matinahuron nga kinabuhi sukad pagkabata, hayag kaayo nga gipakita ni Blessed Augustine gikan sa iyang kaugalingong kasinatian sa iyang **Confessions**. 'Ang mga katuigan sa akong pagkabatan-on,' ingon niya, 'gigugol nako sa pagka-walay seryoso ug kadaut, bisin pa sa dili angay nga kinaiya, sa pagsuway ug pagbalewala sa akong mga ginikanan. Sa pagsugod sa pagkabatan-on, nagsugod ang pagkalunod sa kalapasan, ug sulod sa tulo ka tuig nahimo kong daotan kaayo nga, sulod sa sunod nga dose ka tuig, pirmi kong gisugot nga magbag-o—apan wala ko makakaplag og

kusog aron kini buhaton. Bisan pa pagkahuman nakahimo ko og dakong kausaban sa akong kasingkasing, nagduha-duha gihapon ko sulod sa duha ka tuig, nga ginapadugay ang akong pagbag-o gikan sa usa ka adlaw ngadto sa sunod. Ingon ana ka huyang ang akong pagbuot tungod sa akong unang mga pagbati! Apan, pagkahuman sa akong matinud-anong pagbag-o ug pagdawat sa grasya pinaagi sa balaan nga bunyag, kinahanglan nakong makigbisog batok sa akong mga pagbati, nga kusganong nagdani kanako pabalik sa akong daang paagi!"

Katingalahan pa ba nga pipila ra ang makaluwas sa mga nagpalabay sa ilang pagkabatan-on sa dili matarong nga paagi?! Kini nga pananglitan nagpakita sa labing klaro sa dakong katalagman nga giatubang sa bisan kinsa nga wala makadawat og husto nga giya sa pagkabatan-on ug wala maghalad sa ilang kaugalingon sa Dios daan pa. Unsa kaha ka dako nga panalangin ang madawat sa usa ka himsog, tinuod nga Kristohanong pagpadako, ang pagsulod sa mga katuigan sa pagkabatan-on uban niini, ug unya, sa maong espiritu, ang pagsulod sa mga katuigan sa pagka-hamtong.

Sa pagsugod sa Kristohanong kinabuhi pinaagi sa paghinulsol

o sa paghinulsol ug pagbalik sa makasasala ngadto sa Dios

Unsaon pagsugod sa Kristohanong kinabuhi sa sakramento sa paghinulsol?

Ang sinugdanan sa kinabuhi sa grasya isip usa ka Kristohanon naa sa binyag. Apan pipila ra ang nagpabilin niining grasya; kadaghanan sa mga Kristohanon mawala kini. Makita nato nga ang uban, sa ilang tinuod nga kinabuhi, mas o menos nadunot, nga adunay dautang mga hilig nga gitugotan nga motubo ug magmugna ug gamot sulod kanila. Sa uban, tingali, gitukod ang maayong sinugdanan, apan sa sayong mga katuigan sa ilang pagkabatan-on, pinaagi sa ilang kaugalingong hilig o sa tukso sa uban, ilang nakalimtan kini, nagsugod sila sa pag-anad sa dautan, ug nahimo na silang naanad niini. Walay bisan kinsa niini nga mga tawo ang adunay tinuod nga Kristohanong kinabuhi sa ilang kaugalingon; kinahanglan nila kini sugdan pag-usab. Ang atong balaan nga pagtuo nagtanyag sa Sakramento sa Penitensya alang niini nga katuyoan. *'Kung adunay bisan kinsa nga makasala, aduna kita'y Manalipod sa atubangan sa Amahan, si Jesu-Cristo nga matarong'* (1 Juan 2:1). Kung nakasala ka, ilhi ang imong sala ug maghinulsol. Pasayloon sa Dios ang imong sala ug ihatag pag-usab kanimo *'ang bag-ong kasingkasing ug bag-ong espiritu'* (Ezek. 36:26). Walay lain paagi: dili magkasala, o maghinulsol. Sa pagkatinuod, kon tan-awon nato ang kadaghan sa mga tawo nga mibulag sa pagtuo human sa pagbunyag, masulti gayud nga ang paghinulsol nahimong bugtong tinubdan sa tinuod nga Kristohanong kinabuhi alang kanato.

Kinahanglan masabtan nga, sa Sakramento sa Penitensya, alang sa uban ang gasa sa kinabuhi sa grasya—nga nadawat na ug aktibo na sulod kanila—gisubangon lang ug gipabaga pag-usab; alang sa uban, gipatukod ang sinugdanan niining kinabuhi, o kini nga kinabuhi gihatag pag-usab ug gidawat. Atong tan-awon kini gikan sa ikaduhang panan-aw.

Sa ikaduhang kahulugan, kini usa ka desisibo nga pagbag-o padulong sa kaayohan, usa ka pagbalhin sa kabubut-on, pagtalikod sa sala ug pag-atubang sa Diyos, o ang pagdilaab sa kalayo sa kadasig alang sa eksklusibong kalipay sa Diyos, uban sa pagdumili sa kaugalingon ug sa tanan nga butang. Ang labing nagpalahi niini mao kining masakit nga pagbalhin sa kabubut-on. Ang usa ka tawo nasanay na sa dautan; karon, daw kinahanglan niyang bungkagon ang kaugalingon. Gipasipala niya ang Dios; karon, daw, kinahanglan niyang masunog sa kalayo sa patas nga paghukom. Ang naghinulsol makasinati sa kasakit sama sa pagpanganak ug, sa pagbati sa iyang kasingkasing, matandog sa pipila ka paagi ang mga pag-antos sa impyerno. Sa nagahilak nga si Jeremias, gisugo siya sa Ginoo *nga magbungkag ug pagtukod pag-usab, ug pagtamnan* (Jer. 1:10). Ug ang masubo nga espiritu sa paghinulsol gipadala sa Ginoo sa yuta aron, sa pagsulod niini sa mga nakadawat niini *'hangtod sa pagkabahin sa kalag ug espiritu, sa mga lutahan ug utok'* (Heb. 4:12), kini makaguba sa daang tawo ug makapatukod sa mga pundasyon alang sa pagtukod sa bag-ong tawo. Sa naghinulsol nga kalag—karon

kahadlok, karon huyang nga paglaum, karon kasakit, karon gamayng kahupayan, karon ang kahadlok sa hapit na nga pagkawalay paglaum, karon usa ka gininhawa sa kahupayan sa kaluoy—nagsubay-subay kini ug nagbutang o nagpabilin kaniya sa kahimtang sa pagkadaut, o sa pagbulag sa kinabuhi, samtang nagpaabut gihapon sa pagdawat sa usa ka bag-ong kinabuhi.

Masakit kini, apan makaluwas, ug dili malikayan nga bisan kinsa nga wala pa makasinati og ingon ani ka masakit nga pagbalhin wala pa gyud magsugod sa pagkinabuhi pinaagi sa paghinulsol. Ug walay paglaum nga ang usa ka tawo makahimo sa paghinlo sa iyang kaugalingon sa tanang aspeto kung wala pa siya makalabang niining kalaharan. Ang hugot ug kusgan nga pagsukol sa sala motumaw lamang gikan sa pagdumot niini; ang pagdumot niini nagagikan sa pagbati sa dautang gidala niini; ug kini nga pagbati sa dautang gidala niini masinati sa tibuok nitong k nga kalalumon atol niining masakit nga yugto sa pagbalhin sa paghinulsol. Dinhi lamang mabati sa usa ka tawo sa tibuok niyang kasingkasing kung unsa ka dako nga dautan ang sala; dinhi lamang sila modagan niini sama sa kalayo sa Gehenna. Apan kung wala kini nga masakit nga pagsulay, bisan pa man magsugod ang usa ka tawo sa pagpanglimpyo sa iyang kaugalingon, buhaton niya kini sa ibabaw ra, mas sa gawas kaysa sulod, mas sa iyang mga buhat kaysa sa iyang kinaiya; ug busa magpabilin nga hugaw ang iyang kasingkasing, sama sa ore nga wala pa natunaw.

Ang ingon nga kausaban gihimo sa kasingkasing sa tawo pinaagi sa Balaang grasya. Kini ra gayud ang makapadasig sa usa ka tawo nga itas ang iyang kamot batok sa iyang kaugalingon, patyon ang iyang kaugalingon ug ihalad kini ingon usa ka halad ngadto sa Dios. *"Walay bisan kinsa ang makaduol kanako gawas kon ang Amahan nga nagpadala kanako ang magdani kanila"* (Juan 6:44). *'Bag-ong kasingkasing ug bag-ong espiritu'* gihatag sa Dios mismo (Ezek. 36:26). Ang tawo nagmaloloy-on sa iyang kaugalingon. Tungod kay nahimong usa siya sa unod ug sa sala, nahimong usa usab siya kanila. Usa ra ka gahum nga gikan sa gawas, nga labaw pa, ang makabuwag kaniya ug makapahimo kaniya nga supakon ang iyang kaugalingon.

Busa, ang pagbag-o sa makasasala gidala sa grasya, apan dili kini mahitabo kung walay libreng kabubut-on. Sa Bunyag, ang grasya gihatag kanato sa mismong higayon nga gihatag kini nga Sakramento; samtang ang libreng kabubut-on moabut pagkahuman ug kuhaon ang gihatag ug himoon kini nga kaugalingon. Sa paghinulsol, bisan pa, ang libreng kabubut-on kinahanglan moapil sa mismong buhat sa pagbag-o.

Ang pagbag-o padulong sa kaayohan, ang pagpanubli ngadto sa Dios, daw unta mahitabo dayon o sulod lang sa pipila ka gutlo, sama sa kasagaran nga mahitabo gayud kini. Apan, sa pag-andam, kini moagi sa daghang hugna, nga nagpasabot sa panaghiusa sa kagawasan ug grasya, diin ang grasya mohuptan sa kagawasan, ug ang kagawasan mosumite sa grasya—mga hugna nga gikinahanglan sa tanan. Ang uban dali ra makalabang niini, samtang para sa uban molungtad kini og daghang katuigan. Kinsa may makasabot sa tanan nga mahitabo dinhi, labi na kay lainlain kaayo ang paagi sa paglihok sa grasya kanato ug daghan kaayong klase ang kahimtang sa mga tawo nga gisugdan niini og lihok? Bisan pa niana, kinahanglan atong gilauman nga, bisan pa sa tanang kalainlain, adunay usa ka kinatibuk-ang han-ay sa kausaban dinhi, nga walay makalaktaw. Ang matag penitente usa ka tawo nga nagkinabuhi sa sala—ug ang grasya nagbag-o sa matag usa kanila. Busa, base sa konsepto sa kahimtang sa makasasala sa kinatibuk-an ug sa relasyon tali sa kagawasan ug grasya, posible na karon nga ilarawan kini nga han-ay ug itino kini pinaagi sa mga lagda.

Ang Kahimtang sa Makasasala

Kasagaran, ang Pulong sa Dios naglarawan sa makasasala, nga nanginahanglan og pagbag-o pinaagi sa paghinulsol, nga nalubong sa lawom nga pagkatulog. Ang nagpalahi sa ingon nga mga indibidwal dili kanunay ang hayag nga pagkadautan, kondili ang pagkawalay gayud sa gipukaw, makahuluganon nga kadasig sa pagpakamatay sa kaugalingon aron makapahimuot sa Dios, kauban ang hugot nga pagdumot sa tanang sala, — ang kamatuoran nga ang pagkamapaambition dili mao ang pangunang tumong sa ilang kabalaka ug paningkamot; nga, samtang nabalaka sila sa daghang uban pang mga butang, sila hingpit nga walay pagtagad sa ilang kaugalingong kaluwasan, wala nila masabti ang katalagman nga ilang nahimutangan, wala sila naningkamot alang sa usa ka matinahuron nga kinabuhi, ug nagkinabuhi nga bugnaw sa pagtuo, bisan pa usahay sa gawas sila matarong ug walay sala.

Kini usa ka kinatibuk-ang kinaiya. Sa piho nga pagkasulti, mao kini ang dagway sa usa ka tawo nga walay

grasya.

Sa pagtalikod gikan sa Dios, ang tawo magpokus sa iyang kaugalingon ug himuon kini nga pangunang tumong sa tibuok niyang kinabuhi ug kalihokan. Bahin niini tungod kay, gawas sa Dios, walay mas labaw pa kanila kaysa sa ilang kaugalingon; apan labi na tungod kay, sa wala pa nakadawat sila sa tanang pagkapuno gikan sa Dios, ug karon nga gihawan sila Niya, nagdali ug naningkamot sila sa pagpangita og paagi aron mapuno ang ilang kaugalingon. Ang kawad-on nga naporma sa sulod niya, tungod sa iyang pagtalikod sa Dios, walay hunong nga nagpukaw kaniya og usa ka kauot nga walay makatagbaw—usa ka walay katapusan apan padayon nga kauot. Ang tawo nahimong usa ka walay kinatumyan nga kal-ang; naningkamot siya sa tibuok niyang kusog aron mapuno kini nga kal-ang, apan wala siya makakita o mabati og bisan unsang katagbawan. Mao nga gigugol niya ang tibuok niyang kinabuhi sa singot, pagpaningkamot ug bug-at nga trabaho: nabisi sa nagkalain-laing butang diin siya naglaum nga makakaplag og kahupayan gikan sa kauwaw nga naglaglag kaniya. Kining mga butanga ang nagkuha sa tanan niyang pagtagad, tanan niyang oras ug tanan niyang kalihokan. Kini ang pangunang maayo nga iyang gipuy-an sa tibuok niyang kasingkasing. Busa klaro nganong ang usa ka tawo, nga naghimo sa iyang kaugalingon nga bugtong tumong sa iyang pagpaningkamot, dili gyud malinaw sa sulod niya, kondili hingpit nga naa sa gawas sa iyang kaugalingon, sa mga butang nga gimugna o giimbento sa garbo. Nibulag siya sa Dios, nga mao ang pagkapuno sa tanang butang; siya mismo walay sulod; siya nahabilin, ingon sa pagkasulti, nga mobubo sa walay kinutuban nga lain-laing matang sa mga butang ug mabuhì sulod niini. Busa ang makasasala naghandum, nag-atiman, ug nagpaka-abala sa mga butang gawas kaniya ug sa Diyos, sa daghan ug lain-laing mga butang. Mao kini ang hinungdan nganong usa ka kinaiya sa makasasala nga kinabuhi mao ang, sa taliwala sa kawalay pagtagad sa kaluwasan, ang pag-atiman sa daghang mga butang ug **sobra nga kabalaka** (cf. Lucas 10:41).

Ang mga nuansa ug kalainan sa sobra nga kabalaka nagdepende sa kinaiya sa mga kawad-on nga naporma sulod sa kalag. Ang kawad-on sa hunahuna nga nakalimot sa Iyang Maoy Tanan nagmugna og tinguha alang sa halapad nga kahibalo, sa pagpangutana, sa pag-eksperimento, ug sa kuryosidad. Ang kawad-on sa kabubut-on, nga nawala ang pagpanag-iya sa Iyang Tanan, nagmugna og daghang mga tinguha, usa ka paningkamot aron makapanag-iya sa daghang mga butang o alang sa unibersal nga paghari, aron ang tanan mahimong sakop sa atong kabubut-on, sa atong mga kamot—mao kini ang gugma sa kaugalingon. Ang kawad-on sa kasingkasing, nga nawalaan sa kalipay sa Usa nga mao ang tanan, nagmugna og kauhaw sa daghan ug lain-laing mga kalipay, o ang pagpangita sa kadtong dili mabilang nga mga butang diin kita naglaum nga makakaplag sa kalipay sa atong mga sentido, sulod man o gawas. Busa, ang makasasala, nga kanunay nabisi sa pagpangita sa kahibalo, kabtangan ug kalipay, malingaw niini, gipanag-iya kini ug gisulayan. Kini usa ka siklo diin siya naglibot sa tibuok niyang kinabuhi. Ang kuryosidad nagdani; ang kasingkasing naghandum nga matilawan ang katam-is ug gipahimulos ang kabubut-on. Makita sa bisan kinsa nga kini tinuod pinaagi sa pagmatngon sa lihok sa ilang kaugalingong kalag bisan sa usa ka adlaw lang.

Magpabilin ang makasasala niining sikloha kon siya pasagdan sa iyang kaugalingon: mao kini ang atong kinaiyahan kon kita naa sa pagkaulipon sa sala. Apan kini nga siklo napadako og libo ka beses ug nahimong labi pang komplikado tungod kay ang makasasala dili nag-inusara. Aduna'y tibuok kalibutan sa mga tawo nga mao kana ang ilang ginabuhat—nga nagpahirap, nagpalipay sa kaugalingon, nagtigom og bahandi—nga, sa tanang bahin niini, gisistema ang mga buhat, gisilotan kini sa balaod, ug gihimong gikinahanglan para sa tanan nga sakop sa ilang palibot; nga, pinaagi sa panag-uban, dili malikayan nga magkasugat, nagkuskosay, ug niining pagkuskosay gipataas pa sa napulo, gatus, ug libo ka beses ang ilang kuryosidad, pagpalugit sa kaugalingon, ug pagtagbaw sa kaugalingon, nga gibutang ang tanang kalipay, kalinaw, ug kinabuhi sa ilang pagkaguba. Kini **usa ka walay pulos nga kalibutan**, diin ang mga tinguha, kostumbre, lagda, koneksyon, pinulongan, kalingawan, paglingaw-lingaw ug mga konsepto—ang tanan, gikan sa labing gamay hangtod sa labing dako—napuno sa espiritu sa tulo ka anak sa sobra nga pagpanalipod nga gihisgutan sa ibabaw, ug naglangkob sa walay paglaum nga pagkaguba sa espiritu sa mga mahigugmaon sa kalinaw. Pinaagi sa pagpuyo sa usa ka buhing panaghiusa uban sa tibuok kalibutan, ang matag makasasala masangit sa libo ka sapot niini, gilukop niini pag-ayo nga dili na siya makita. Usa ka bug-at nga karga ang nagbarug sa tibuok pagkatawo sa makasasala nga makalibutanon ug sa matag bahin niini, nga tungod niini kulang siya sa kusog bisan sa paglihok nga supak sa mga agi sa kalibutan, kay aron buhaton kini kinahanglan pa niyang buhaton, ingon pa, ang pag-alsa sa gibug-aton nga libo ka pood. Maong walay bisan kinsa nga motugkad sa ingon ana ka lisod nga buluhaton, ni bisan kinsa nga maghunahuna pa sa pagsulay niini; imbis, ang tanan nagkinabuhi, nagalihok sa dalan diin sila nahulog.

Aron mas makapalala pa sa kahimtang, kining kalibutan adunay kaugalingong prinsipî, ang labing maalamon sa limbong, dautang buot, ug kasinatian sa pagpanglimbong. Pinaagi sa unod ug materyalidad nga gisagol sa kalag pagkahuman sa Pagkahulog, aduna siyay gawasnong pag-abot niini; ug sa iyang pagduol, iyang gipukaw sa sulod niini, sa nagkalain-laing paagi, ang kuryosidad, pagpalabi sa kaugalingon, ug pagpahimuot sa kaugalingon; Pinaagi sa iyang nagkalain-laing limbong, iyang gipabilin silang nakagapos nga walay makalingkawas; pinaagi sa nagkalain-laing tukso, iyang gihagit sila sa paghimo og mga plano aron matuman kining ilang mga tinguha, ug unya motabang siya sa pagpatuman niini, o gub-on kini pinaagi sa pagsugyot og lain, nga mas kusgan pa nga mga plano—tanang alang sa usa ka tumong: aron mapalugway ug malalom pa ang ilang pagpuyo niining mga kahimtang. Mao kini ang naglangkob sa sunod-sunod nga mga kasakit ug kalampusan sa kalibutan, nga wala panalangini sa Dios. Kini nga prinsipî adunay daghang mga sulugoon, mga espiritu sa dautang buot nga sakop kaniya. Sa matag higayon molupad sila og paspas sa tibuok kalibutan, nag-uma og usa ka butang dinhi ug lain didto, nagbitbit sa mga naipit sa sapot sa sala, nagbag-o sa mga panumpa nga nanghuyang o nabungkag — ug, labaw sa tanang, ginasisiguro nila nga walay bisan kinsa ang maghunahuna sa pagpagawas sa ilang kaugalingon gikan sa ilang mga panumpa ug molakang paingon sa kagawasan. Sa ikaduhang kaso, magdali sila sa pagtipon palibot sa masaway nga kalag, una usa-usa, unya sa mga tipon ug legyon, ug sa katapusan ingon usa ka tibuok hukbo—ug kini sa nagkalain-laing dagway ug pinaagi sa nagkalain-laing paagi—aron barugan ang tanang agianan sa pag-ikyas, aron bag-ohon ang mga sinulid ug lambong, ug, aron gamiton ang lain nga metapora, aron itulod pag-usab ngadto sa kal-ang kadtong nagsugod na sa pagsaka gikan niini sa mga bakilid niini nga hait. Kini nga dili makita nga gingharian sa mga espiritu adunay espesyal nga mga lugar—mga trono—diin ginahimo ang mga plano, ginapagawas ang mga sugo, ug ginadawat ang mga report, kauban ang pag-uyon o pagsaway alang sa mga nalambigit. Mao kini ang 'kalawoman ni Satanas', sumala sa mga pulong ni San Juan nga Teologo. Dinhi sa yuta, sulod sa gingharian sa ilang mga tawo nga sumusunod, kining mga lugar mao ang mga alyansa sa mga dautang buhat ug mga tawo nga nabaluktot sa malaut, labi na sa mga dili motuo ug mga mapangdaot sa Diyos, nga pinaagi sa ilang mga buhat, pulong, ug sinulat, nagpakaylap sa kangitngit sa sala bisan asa ug nagtabon sa kahayag sa Diyos. Ang instrumento nga gigamit nila aron ipadayag ang ilang kabubut-on ug gahum dinhi mao ang kinatibuk-an sa mga panaghimo sa kalibutan, nga gisawsaw sa makasasala nga mga elemento, nga kanunay maglimbong ug magpahilayo gikan sa Dios.

Mao kana ang kinaiya sa gingharian sa sala! Ang matag makasasala hingpit nga naa niini, apan labi siyang nabisi sa usa ka partikular nga butang. Ug kini nga butang, sa nawong, usahay daw masakop ra kaayo, ug bisan mapasidunggan pa gani. Si Satanas adunay usa ra ka kabalaka: nga bisan unsa ang hingpit nga nag-okupar sa usa ka tawo—ang ilang hunahuna, pagtagad, ug kasingkasing—dili lang gayud ang Dios, kondili usa ka butang gawas Niya; aron, sa diha nga ilang gipangandoy kini sa ilang hunahuna, kabubut-on, ug kasingkasing, mahimo kini nga pulihan sa Dios ug ila na lang kini pagtagaan, pangitaon, lipayon, ug panag-iyon. Dinhi, dili lang ang mga , mga makalaut ug emosyonal nga tinguha, kondili pati na ang mga butang nga daw respetado—sama sa pagka-eskolar, pagka-artista, ug mga kabalaka sa kalibutan—mahimong mga gapos nga gigamit ni Satanas aron pugnan ang mga bulag nga makasasala sulod sa iyang gingharian, nga nagpugong kanila sa pagmata sa ilang hunahuna.

Kung tan-awon nato ang makasasala, ang iyang sulod nga kinaiya ug kahimtang, makita nga bisan pa man aduna siya usahay daghang kahibalo, bulag siya sa mga butang sa Dios ug sa iyang kaugalingong kaluwasan; nga bisan pa man kanunay siyang gilibotan sa mga kalisdanan ug kabalaka, dili siya aktibo ug pasagad kon hisgutan ang pagsiguro sa iyang kaluwasan; nga bisan pa kanunay siyang nakasinati og kabalaka o kalipay sa iyang kasingkasing, hingpit siyang walay pagbati sa tanang espirituhanong butang. Sa niini nga bahin, ang tanang gahum sa iyang pagkatawo naapektohan sa sala, ug ang makasasala mailhan sa pagkabuta, katamaraan, ug kawalay pagbati. Dili niya makita ang iyang kahimtang, ug busa dili niya mabati ang katalagman sa iyang sitwasyon; dili niya mabati ang katalagman alang sa iyang kaugalingon, ug busa wala siyay pagtagad nga wagtangon kini. Wala gani kini mosulod sa iyang hunahuna nga kinahanglan siya mausab ug maluwas. Kompleto ug dili matandog ang iyang pagtuo nga naa siya sa hustong lugar, nga wala siyay angay pangandoy, ug nga ang tanang angay magpabilin nga ingon ana ra. Busa, giisip niya nga walay pulos ang bisan unsang pahimangno bahin sa lain nga paagi sa kinabuhi; wala siya magtagad niini, dili gani niya masabtan ang katuyoan niini—likayan niya kini ug modagan siya palayo niini.

Ang Buhat sa Grasya sa Dios

Nagaingon kita nga ang usa ka makasasala sama sa usa ka tawo nga nalunod sa lawom nga tulog. Sama sa usa ka tawo nga natulog pag-ayo, bisan unsang katalagman pa ang mosulod, dili siya mubanhaw sa iyang kaugalingon gawas kon adunay mosagop kaniya gikan sa gawas—mao usab, ang usa ka tawo nga nalunod sa katulogon sa sala dili mobalik sa hustong paghunahuna ni mubanhaw gawas kon ang Balaang Grasya motabang kaniya. Pinaagi sa walay kinutuban nga kalooy sa Dios, andam kini para sa tanan, moabot sa matag-usa, ug klarong nagtawag sa matag-usa: *'Mata ka, O natulog, ug bumangon gikan sa mga patay, ug si Cristo mosidlak kanimo'* (Efe. 5:14).

Kini nga pagtandi sa mga makasasala sa mga natulog naghatag og balangkas alang sa usa ka komprehensibo nga pagsusi sa ilang pagbalik sa Diyos. I.a: ang natulog gipukaw, mitindog, ug nag-andam sa pagbuhat sa iyang mga buluhaton. Ug ang makasasala nga mobalik sa Dios ug maghinulsol **gipukaw** gikan sa iyang makasasalaong pagkatulog, **nakahukom nga** magbag-o (nagmata) ug, sa katapusan, **gisul-oban sa gahum** alang sa bag-ong kinabuhi pinaagi sa mga Sakramento sa Pagpenitensya ug Banal nga Komunyon (andam na sa lihok). Sa parabula sa Anak nga Walay Pulos, gihulagway kining mga higayon ingon niini: *'pagpahibalo sa iyang kaugalingon'*—nahibalo siya sa iyang sayop; *'Mubangon ko ug molakaw'*—nagpasiya siya nga biyaan ang iyang daang kinabuhi; ug *'nibangon siya ug nilakaw'*; ug miingon siya sa iyang amahan: *'Nakasala ako'*—paghinulsol; ug gihatagan siya sa amahan og maanindot nga bisti (pagpanghimakas ug pagpasaylo sa mga sala) ug nag-andam og usa ka kombiyerto para kaniya (Banal nga Komunyon) (Lucas 15:11–32).

Busa, adunay tulo ka hugna sa pagbag-o sa mga makasasala paingon sa Dios: 1) pagmata gikan sa katulogon sa sala; 2) ang pagsaka paingon sa paghukom nga biyaan ang sala ug itugyan ang kaugalingon sa pag-alagad sa Dios; 3) pagpanamkon sa gahum gikan sa kahitas-an alang niini nga buluhaton pinaagi sa mga Sakramento sa Pagpenitensya ug Banal nga Komunyon.

Ang pagmata sa makasasala gikan sa katulogon sa sala

Ang pagmata sa makasasala usa ka buhat sa grasya sa Diyos sa iyang kasingkasing, nga tungod niini siya, sama sa nabanhaw gikan sa tulog, **makita** ang iyang pagkamakasasala, **mabati** ang katalagman sa iyang kahintang, magsugod sa pagkahadlok alang sa iyang kaugalingon, ug **magpaningkamot** sa paagi aron makagawas sa iyang kasakit ug maluwas. Sa una, siya buta, walay pagbati ug walay pag-amping bahin sa kaluwasan; karon nakakita na siya, nakabati ug nag-amping. Apan dili pa kini usa ka kausaban, kondili posibilidad ra sa kausaban ug usa ka tawag niini. Dinhi, ang grasya nag-ingon lang sa makasasala: *'Tan-awa asa ka naliso; karon, lihok paingon sa kaluwasan.'* Gipagawas lang siya niini gikan sa iyang naandan nga mga gapos, gibutang ug gipabilin siya sa gawas niini, nga naghatag kaniya og kahigayunan nga mopili og hingpit nga bag-ong kinabuhi ug itugyan ang iyang kaugalingon niini. Kung mapahimuslan niya kini, labi pa gayud nga maayo para kaniya; kung dili, itaktak siya pag-usab, ug malubong pag-usab sa parehas nga pagkatulog ug sa parehas nga kalawoman sa pagkaguba.

Ang grasya sa Dios makab-ot kini pinaagi sa pagpadayag sa hunahuna ug kasingkasing sa usa ka tawo sa kawalay pulos ug kaulaw sa butang nga iyang gipangga ug gihatagan og dako kaayong bili. Sama sa pulong sa Dios nga *'mosulod bisan hangtod sa pagbulag sa kalag ug espiritu, sa mga lutahan ug utok'* (Heb. 4:12), mosulod usab ang grasya sa pagbulag sa kasingkasing ug sa sala, ug gub-on niini ang ilang dili matarong nga panaghiusa ug kombinasyon. Nakita nato nga ang makasasala, sa tibuok niyang pagkatawo, mibaba sa usa ka gingharian diin ang mga prinsipyo, konsepto, paghukom, lagda, kostumbre, kalipay, ug mando—ug ang tanan pa—hingpit nga supak sa tinuod nga espirituhanong kinabuhi nga gitudlo alang sa tawo. Apan sa pagkahulog niya niining gingharian, dili siya magpabilin nga nag-inusara o nabulag, kondili, nga misulod sa tanang butang, nagsanib siya sa tanang butang: hingpit siyang anaa sa tanang butang. Busa, natural ra nga wala siyay nahibaloan o bisan makahunahuna og bisan unsang supak niini nga han-ay, ug wala usab siyay simpatiya niini. Ang espirituhanong gingharian hingpit nga sirado kaniya. Busa, klaro nga ang pultahan sa pagbag-o mabuksan lamang kon ang kahusay sa espirituhanong kinabuhi ipadayag sa tibuok kalinaw sa hunahuna sa makasasala—ug dili lang ipadayag, kondili makatandog usab sa kasingkasing; samtang ang kahusay sa makasasalaong kinabuhi mapahiya, matanggihan ug laglagon—usab sa atubangan sa iyang hunahuna ug pagbati. Didto ra motungha ang tinguha nga biyaan ang una ug mosulod sa ikaduha. Tanan kini matuman sa usa ka buhat sa grasya sa Dios nga nagpukaw sa

makasasala.

Sa paagi sa Iyang paglihok, ang makapukaw nga grasya sa Dios kanunay nga nagtagad dili lamang sa mga gapus nga nagpugong sa makasasala, kondili usab sa partikular nga kahimtang sa makasasala. Niining ulahing bahin, labaw sa tanan, kinahanglan hunahunaon ang kalainan sa paglihok sa grasya nga gipakita niini sa dihang kini molihok sa mga wala pa gayud matandog, ug sa mga nakasinati na niini nga paglihok. Alang sa usa nga wala pa gayud matandog, kini gihatag, ingon pa man, ingon usa ka gasa, ingon usa ka unibersal, paunang o tawag nga grasya. Walay bisan unsa nga mapangayo kaniya daan, kay ang iyang tibuok pagkatawo nagtuyok sa sayop nga direksyon. Apan sa usa nga nabati na, nga nakaila ug nakasinati unsa ang kinabuhi sa Kristo, ug kinsa napildi pag-usab sa sala, kining pagbati dili gihatag ingon usa ka libre nga gasa. Aduna'y gikinahanglan kaniya daan. Kinahanglan pa niya, sa usa ka paagi, nga kini pangitaon ug hangyoon; dili lang kini pangandoyon, kondili paningkamotan usab aron madani kining paglihok nga puno sa grasya—ang ingon nga tawo, nga nahinumdom sa iyang kaniadto nga matinud-anong pagkinabuhi isip Kristohanon, kanunay kining gihandom pag-usab, apan mapakyas siya sa pagdominar sa iyang kaugalingon; gusto unta niya nga usbon ang iyang mga pamatasan, apan dili niya makontrol ang iyang kaugalingon o mapildi ang iyang kaugalingon. Naa siya sa kahimtang sa walay paglaum nga pagkawalay kusog, gibilin sa iyang kaugalingong paagi tungod kay siya mismo kaniadto mibiya sa gasa, *'tungod sa pagapasakot sa Espiritu sa grasya ug wala pagdaot sa dugo sa Anak sa Dios'* (Heb. 10:29). Karon napukaw kaniya kung unsa ka dako kining gahum nga puno sa grasya, tungod gayud kay dili kini dayon ihatag. Pangitaa ug paningkamoti, ug pinaagi sa kalisod sa pag-angkon niini, pagkat-on sa paghatag niini og bili. Ang ingon nga tawo makit-an ang iyang kaugalingon sa usa ka medyo makapaguol nga kahimtang: siya kauhawon apan dili mapabugnaw, siya gutom apan dili mapakabusog, siya mangita apan dili makakaplag, siya maningkamot apan wala madawat. Ang uban biyaan sa ingon nga kahimtang sulod sa taas kaayo nga panahon, hangtud nga ilang mabati, daw ingon, ang pagdumili sa Dios, sama sa Dios nga nakalimot ug gisalikway sila, gihatag sila sa sumpa, sama sa yuta nga daghang higayon nangahumokan sa ulan nga nahulog niini apan nagpabilin nga walay bunga (tan-awa Heb. 6:7–8). Apan kining paglangan sa grasya nga mohikap sa kasingkasing sa nangita usa lamang ka pagsulay. Sa diha nga molabay ang panahon sa pagsulay, ang nagalihok nga Espiritu mobalik pag-usab kaniya, ingon pag-ila sa iyang paningkamot ug matinud-anong pagpangita, sama sa pag-anhi niini nga walay bayad sa uban (ingon usa ka *gasa – Ed.*). Kini nga paagi sa paglihok sa grasya nga nagaluwas nagtudlo kanato sa: a) ang katingalahang paglihok sa grasya sa Dios sa pagpukaw sa makasasala, ug b) ang ordinaryong han-ay sa pagdawad sa gasa sa grasya nga nagapukaw.

Ang talagsaong paglihok sa grasya sa Dios sa pagpukaw sa mga makasasala gikan sa ilang makasasalang pagkatulog

Alang sa mga nagkinabuhi sa grasya, importante kaayo alang sa kaluwasan sa ilang mga kalag nga mailhan kining mga lihok, aron sa diha nga makita nila ang dakong pag-atiman sa Dios alang sa mga makasasala, mapadungog nila ang dili masukod nga grasya sa Dios ug mapadasig sa paglaum sa tabang gikan sa itaas alang sa matag maayong buhat. Alang sa mga nangita sa Balaang kaayo, labi na gayud nga gikinahanglan nga mailhan nila kining mga lihok, kay niini makita nga mas hayag ang mga kinaiya sa inspirasyon nga puno sa grasya kaysa bisan asa pa; kinahanglan natong hingpit nga maila ug masabtan kini nga mga kinaiya aron matino kon ang atong nasinati ba usa ka inspirasyon nga puno sa grasya, — ug kung ang usa ka tawo naglihok na, kung naglihok ba siya gikan sa usa ka pagdani nga puno sa grasya o gikan sa kaugalingong kadasig. Ang tinuod nga Kristohanong kinabuhi mao ang kinabuhi nga gipuy-an sa grasya. Ang kinabuhi nga gikan sa kaugalingon, bisan unsa pa ka matahum ang hitsura niini ug bisan unsa pa ka suod ang pagsunod niini sa mga porma sa Kristohanong kinabuhi, dili gayud kini mahimong Kristohanon. Ang sinugdanan niini naa sa usa ka paglihok nga puno sa grasya; kinsa man ang maminaw niini dili dayon mawad-an sa grasya nga giya ug pakig-uban sa tanang panahon, basta magpabilin sila nga matinud-anon sa mga pahimangno niini. Mao kini ang hinungdan nganong kinahanglan natong klarohon alang sa atong kaugalingon kung aduna ba, o kaniadto aduna, usa ka paglihok nga puno sa grasya sa sulod nato. Aron matuman kini nga gikinahanglan, mahimo natong isulti: hukmi ang imong kaugalingon pinaagi sa mga kinaiya sa paglihok nga puno sa grasya nga nagpakita sa talagsaong mga kahimtang sa E , kay pareho ra kini sa talagsaong mga kahimtang ug sa ordinaryong dagan sa kinabuhi — sa una lang kini nagpakita nga mas buhi, mas

klaro, ug mas hayag.

Sama sa gisulti na, sa panahon sa usa ka paglihok nga puno sa grasya, ang tibuok natukod nga han-ay sa usa ka makasarili ug makasasala nga kinabuhi sulod sa hunahuna sa usa ka tawo dali ra kaayo mabungkag, ug usa ka lain, mas maayong Banal nga han-ay—ang tinuod ug malipayong han-ay—maipadayag sa atubangan. Sa mubo, kini nga han-ay mahimong ipakita ingon niini: Ang Dios, nga gisaulog sa Balaang Trinidad, nga nagmugna sa kalibutan ug nag-atiman niini, nagluwas kanato, nga mga nahulog, sa Ginoong Jesu-Cristo, pinaagi sa grasya sa Balaang Espiritu, ilawom sa giya ug panalipod sa Balaang Simbahan, pinaagi sa kinabuhi sa pagsulay ug pag-antos dinhi sa yuta, nga nagdala ngadto sa walay katapusang kalipay sa umaabot nga kinabuhi. Naghiusa kini sa mga tawo, mga panghitabo, mga institusyon, ug sa mga prinsipyo mismo nga nagdumala sa tanang butang. Kining tibuok han-ay klaro kaayo nga gipamutang sa espiritu sa makasasala nga tawo pinaagi sa paglihok sa grasya; ug, pinaagi sa katingalahang pagpadayag sa kalainan tali niini ug sa tawo mismo—uban sa iyang mga disposisyon—ug sa tanan nga kaniadto niyang gipuy-an ug gikalipay, samtang angay unta siya nga hingpit nga magkasinabot ug magkapareho ang hunahuna niini, kini misamok kaniya pag-ayo. Ang matag aspeto niini nagsilbi nga pagsaway ug pagpanghimaraot sa tawo tungod sa iyang kanhing kabuang ug kawalay pagkamatinud-anon, nga labi pang makapatingala tungod kay, sa samang higayon, nabati sa espiritu ang makalilisang nga pagkagamay sa kanhing makasasalaong kahimtang. Ilalom niining impluwensya, ang kasingkasing napalaya gikan sa kanhing mga gapos ug nagtindog nga gawasnon, ug busa gawasnon kini sa pagpili og bag-ong paagi sa kinabuhi. Mao kini ang utlanan sa epekto sa paglihok nga puno sa grasya. Guba niini sa hunahuna ug kasingkasing ang tanan nga daan—ang labing dautan—ug hayag nga gipakita lamang ang bag-o—ang labing maayo, nga nagbilin sa tawo sa maong kahimtang, nga nabigla niini, nga gawasnon sa pagpili sa bag-o o sa pagbalik sa daan. Katingalahan nga ang paglihok nga puno sa grasya kanunay nga kauban sa pagbati sa kapildihan ug usa ka matang sa kahadlok; tungod ba kay kalit lang kini, daw walay pagdahom, mopunit sa makasasala sa sangang-dalan sa kinabuhi, sama sa usa ka kriminal, ug ipresentar siya sa dili makalikayan nga paghukom sa Dios; o tungod ba kay ang bag-ong kahimtang nga gipadayag sa hunahuna hingpit nga bag-o kaniya ug klarong supak sa daan, — ug dili lang bag-o, kondili hingpit sa tanang aspeto ug tinubdan sa kalipay, samtang sa una, ang walay pulos, walay lain kondili kasakit sa kasingkasing ug nabungkag nga espiritu.

Bisan pa niana, ang sinugdanan sa tanang maayong buhat nga nagagikan sa usa ka buot nga puno sa grasya mao kini nga buhing kahibalo sa bag-ong Balaang han-ay. Sa pagpadayon gikan niining konseptoha, atong hinumduman ang tanang nangagi nga kasinatian niining buhat nga puno sa grasya. Ang kahibalo niining bag-ong kahimtang sa pag-eksister ug kinabuhi mahitabo sa duha ka paagi: (a) usahay kining maong kahimtang, sa tibuok o sa bahin niini, klaro ug masinati nga gipakita sa naghinulsol nga makasasala pinaagi sa maong panghitabo mismo; (b) sa ubang panahon, ang espiritu sa tawo madani niini ug masinati kini sa sulod.

A. Ang Mapinanggaon nga Ginoo nagpadayag sa Iyang Banal nga kalibutan—nga gitudloan nga puy-anan sa atong espiritu—sa hunahuna sa nagahimugso sa lain-laing paagi. 1) **Kasagaran**, alang niini nga katuyoan, Siya magpakita mismo, makita sa usa ka porma, samtang ang tawo nagmata o sa damgo. Sa ingon niini, nagpakita Siya kang Apostol Pablo sa iyang pagbiyahe paingon sa Damascus, kang Constantine the Great (21 Mayo), kang Eustathius Plakides (20 Septyembre), kang Neanias nga padulong sa pagpanglutos sa mga Kristohanon (mao kini si Procopius the Great Martyr; 8 Hulyo), kang Paternufius sa usa ka damgo (9 Hulyo) ug sa daghan pang uban. 2) **Usahay**, Iyang gipili nga magpadala og lain-laing mga porma gikan sa lain nga kalibutan, personal man o sa damgo, sa Iyang kaugalingong porma o sa lain nga dagway. Busa, **ang Inahan sa Dios** nagpakita na sa daghang higayon, mag-inusara, uban sa Walay Katapusan nga Bata, o kauban ang mga balaan—usa, duha, o daghan: pananglitan, si Santa Catalina, ang Dakong Martir (24 Nobyembre), nabag-o pinaagi sa usa ka pagpakita sa Inahan sa Dios kaniya sa usa ka damgo uban ang Walay Katapusan nga Bata, nga nagpakasal kaniya isip Iyang nobya.

Ang mga anghel nagpakita sa daghang mga higayon, tagsa-tagsa ug sa tibuok pulutong: pananglitan, si San Andres nga Buang alang kang Kristo (2 Oktubre) gipakita sa usa ka damgo ang tibuok pulutong sa balaang mga anghel nga supak sa daghang pwersa sa kangitngit; **ang mga santo** usab nagpakita sa daghang mga higayon: pananglitan, si San Mitrophan nagpakita sa usa ka doktor nga Lutheran, sa usa ka masakiton nga dalaga, ug sa daghan pang uban. 3) Usahay ang kalibutan mismo—ug labi na gayud ang kahusay niini ug, ingon pa, ang mga batakang prinsipyo niini—gipakita sa hunahuna nga wala magdahom pinaagi sa usa ka katingalahang hulagway, sama sa makita sa kaso nga nahisgutan na mahitungod kang San Andres nga Buang alang kang Kristo ug sa daghang uban pang mga pananglitan, diin kadtong mga nabag-o gipakita kanila ang malipayong puy-anan sa mga

matarong, sama sa nahitabo sa hari sa India ug sa iyang igsoon, human gipangbahin ni San Tomas Apostol (6 Oktubre) sa mga kabus ang kuwarta nga gihatag kaniya alang sa pagtukod og balay; o ang makalilisang nga pagpanamastamas sa mga makasasala, sama sa kaso ni Isichius nga taga-Chorivite (3 Oktubre, Prologo); o ang dagan sa Katapusang Paghukom, sama sa kaso ni Pedro nga panadero, nga mihaboy og pan sa nawong sa usa ka pulubi; o usa ka lawom nga pamalandong sa kamatayon ug sa kapalaran nga mosunod niini gipahimutang kanila, sama sa kaso ni Prinsipe Joasaph (19 Nobyembre), San Clemente (25 Nobyembre) ug usa ka batan-ong walay disiplina, nga ang iyang nag-antos sa kamatayon nga amahan nagbilin kaniya og sugo nga bisitahan matag gabii ang kwarto diin siya nag-antos sa kamatayon. 4) Usahay gitugotan ang usa ka tawo nga matuod nga mabati ang usa ka dili makita nga gahum, nga naglihok taliwala sa makita nga mga pwersa ug mga panghitabo, apan katingalahang lahi niini ug nagagikan sa lain nga kalibutan. Apil niini ang tanang milagro sa kinatibuk-an, nga imposible ihap. Ug miingon ang Manluluwas nga ang mga dili motuo dili motuo gawas kon makakita sila og mga timailhan. Kadaghanan niini gipadayag pagkahuman ni Kristo nga Manluluwas, sa unang mga adlaw sa Kristiyanismo pinaagi sa mga Apostoles, ug pagkahuman kanila pinaagi sa mga balaang martir. Ang katingalahang presensya dinhi sa dili makita nga gahum sa Dios kasagaran nakapabalhin sa tibuok baryo ug lungsod, apan wala gayud kini magpabilin nga hingpit nga walay bunga. Ang dugo sa mga martir tinuod nga nagbarug sa pundasyon sa Simbahan... Aduna usab mga higayon diin ang gahum sa Dios nagpakita diretso, nga walay pag-apil sa tawo, sama sa pagbag-o ni Maria sa Ehipto (1 Abril), o pinaagi sa balaan nga mga butang, mga ikon, mga relikyo ug uban pa. Busa, ang pagbag-o sa mga Hudiyo sa Virite nahitabo pinaagi sa mga milagrosong pakita sa ikon sa Paglansang sa Krus sa Ginoo. Sa tanang ingon nga mga pagpadayag, ang hunahuna—nga nabalot sa nagkalain-lain nga butang ug sa mga limbong sa kalibutan, ug dili makagawas sulod sa sakop sa makita, sa pandama, ug sa gawasnon— — kalit nga nabungkag gikan sa iyang mga gapos pinaagi sa usa ka makapahingangha, wala damha, ug kalit nga panan-aw sa mas labaw nga mga binuhat ug gahum gikan sa usa ka tinago nga gingharian, ug gisulod sa lain nga kahimtang sa pag-eksister ug kinabuhi, diin, tungod sa dakong kahadlok ug pagdayeg, nagpabilin kini. Ang mahitabo dinhi pareho sa dihang ang kuryente ipahinungdan sa usa ka lawas pinaagi sa kuryente sa lain nga lawas. Ang ikaduha mobungkag sa una gikan sa mga gapos sa materya ug, pagkahuman kini madani sa ibabaw, gihuptan kini sa atubangan niini.

B. Ang atong espiritu, sama sa atong nakita, natabonan ug napugngan sa daghang tabon. Apan sa iyang kaugalingong kinaiya, kini usa ka manan-aw sa Balaang Han-ay. Ang kapasidad niini alang niini andam dayon ipadayag ug tinuod gayud nga ipadayag niini ang iyang gahum sa diha-diha nga tangtangan ang mga babag nga nagpugong niini. Busa, aron mabanhaw ang espiritu nga natulog sulod sa tawo ug madala siya sa pagkontemplar sa Balaang Han-ay, ang grasya sa Dios o a) **direkta nga** molihok kaniya ug, pun-on siya sa kusog, nagtugot kaniya sa pagbuak sa mga gapos nga nagpugong kaniya, o b) **molihok sa dili direkta nga paagi**, pagtangtang sa mga tabon ug bitag gikan kaniya ug busa paghatag kaniya sa kagawasan nga anaa sa iyang husto nga kahimtang.

1. Ang Banal, nga anaa bisan asa ug naglangkob sa tanan, nga grasya naglihok **direkto** sa espiritu sa tawo, nag-imprinta niini og mga hunahuna ug pagbati nga nagbulag niini gikan sa tanang butang nga may katapusan ug nag-awhag niini paingon sa lain, mas maayong kalibutan, bisan pa man kini dili makita ug wala mailhi. Usa ka komon nga kinaiya niining mga paglihok mao **ang kawalay-kasatisfaksyon** sa kaugalingon ug sa tibuok pagkatawo, ug **ang paghandum** sa usa ka butang. Ang usa ka tawo mahimong usa nga dili malipay sa bisan unsang naglibot kaniya—dili sa iyang kaugalingong mga hiyas ni sa iyang mga kabtangan, bisan pa kini daghang bahandi—ug molakaw nga daw gipukan sa kasubo. Tungod kay wala silay makapahupay nga makita, motan-aw sila sa dili makita ug dali nila kini gikupot, tinuoray nga gihimong kaugalingon ug gihimong kabahin sa ilang kaugalingon. Daghan, nga naghunahuna kung giunsa kini matapos ug asa kini padulong, mibiya sa tanan ug gibag-o dili lang ang ilang pagbati ug pamatasan, apan pati na ang ilang tibuok paagi sa kinabuhi. Aduna'y mga higayon diin ang ingon nga kakulba gipadayag panguna sa **intelektwal nga** larangan, sama kang Justin nga Pilosopo (1 Hunyo), nga labaw sa tanan nangita sa kahayag sa panan-aw sa Banal nga Pagkatawo; usahay sa **emosyonal nga** larangan, sama kang Augustine (ang Bulahan; 15 Hunyo — *Ed.*), nga labaw sa tanan nangita og kalinaw para sa iyang nabalaka nga kasingkasing; ug usahay—bisan pa sa kasagaran—sa **aktibo nga** larangan, sa **konsensya**, sama sa kaso sa mga tulisan nga sila Moses (Murin; 28 Agosto — *Ed.*) ug David (sa Hermopolis; 6 Septiyembre — *Ed.*). Daghang mga higayon nga kalit nga nasidlak ang sulod nga santuwaryo sa espiritu, miturok ang usa ka pangandoy, ug nadani ang espiritu sa lain nga dapit (sa lain nga lugar — *Ed.*). *'Wala kamo kahibalo asa kini naggikan o asa kini paingon,'* miingon ang Ginoo bahin niini (Juan 3:8). Kasagaran, ang espiritu mabanhaw

pinaagi sa pahinumdom sa nangagi. Busa nabag-o si Maria, ang pag-umangkon ni Abraham nga Eremita (29 Oktubre), ug si Teofilo, ang tigbantay sa simbahan ug disipulo ni San Juan nga Teologo, nga naligaw ug misulod sa kinabuhi sa pagpangawat. Gikan sa sulod, usa ka tingog ang klarong misulti sa konsensya: *'Hinumdumi kung asa ka nahulog!'* (Pahayag 2:5) — ug kini misumbag sa makalimot nga tawo uban sa dakong kusog. Apil niini ang tanang pagbag-o nga mosunod sa mga paglapas sa pagkabatan-on. Walay duhaduha nga ang ingon nga mga kausaban giandam gikan sa gilay-on sa probidensya sa Dios pinaagi sa nagkalain-laing mga kahimtang nga nag-andam sa usa ka tawo sa pagdawat sa grasya-puno nga impluwensya; busa, bisan dinhi, ang pagka-dali-dali relatibo ra. Apan, sa laing bahin, kinahanglan usab nga masabtan sa usa ka tawo nga ang matag paglihok nga puno sa grasya nagpakita sa iyang kaugalingon pinaagi sa ingon nga mga paglihok ug pagmata sa atong espiritu. Ang grasya, bisan pa man molihok pinaagi sa makita nga mga paagi, kanunay gihapon nga motandog sa espiritu sa dili makita ug direkta nga paagi, nagadani niini gikan sa mga gapos nga nagapugos niini ngadto sa kahayag sa Dios, ngadto sa gingharian sa balaan nga kinabuhi.

Ang tanang paagi nga gihisgutan dinhi nagtumong sa pagbungkag sa mga gapos sa espiritu. Pahawaa ang espiritu, hatagi kini og kagawasan, ug kini mubalik sa kaugalingon paingon sa gigikanan niini — sa Dios. Ang mga gapos sa espiritu, sama sa atong nakita, tulo ka matang: a) **pagpalugot sa kaugalingon**, b) **ang kalibutan**, c) **ang yawa**. Batok niini gipunting ang makaguba nga mga lihok sa grasya nga nagpukaw sa espiritu.

Ang mga gapos nga labing duol sa espiritu mao ang gapos sa hingpit nga **pagtagad sa kaugalingon**, nga nagpakita sa atong kinaiyahan sa hayop nga kalag. Kini usab ang punto sa kontak para sa ubang mga gapos—kadtong nagagikan sa kalibutan ug sa yawa. Busa, ang pagbungkag niini labing importante, bisan pa man kini labi ka lisod ug komplikado. Kay, tungod kay ang dili pa nabag-o nga tawo nagkinabuhi hingpit pinaagi sa kinaiyahan sa iyang hayop-nga-kalag, ang mga panakop niini nga bahin motubo ug magkasagol sa daghang lain-laing paagi sa usa ka luna nga kutob sa abot sa maong kinabuhi sa hayop-nga-kalag. Aron masabtan kung giunsa pagputol kining mga panumpay, kinahanglan hinumduman nga bisan unsa ang gipangandoy niining kinabuhi, bisan unsa ang nagpalig-on niini, ug bisan unsa ang panguna nga gigamit niini sa pagpahayag sa kaugalingon, naglangkob kini og lig-on nga pundasyon; pinaagi sa pagbarug niini sa maong pundasyon, kini magpabiling lig-on ug wala'y kahadlok sa kapildihan, wala maghunahuna niini, ni magpaabot niini. Pananglitan, kon ang usa ka tawo nahigugma sa arte, sa ordinaryong kinabuhi, o bisan sa pagtuon, ug nagpuyo hingpit sulod sa usa niini nga mga natad, mosalig siya niini ug magpahulay niini uban sa tibuok niyang kusog, hunahuna, ug paglaum. Tungod kay gikan niini mitumaw ang tibuok kinabuhi nga pagpalipay sa kaugalingon, nga nagpugong sa espiritu, kining suporta sa pagpalipay sa kaugalingon sa kinaiyahan nahimong pundasyon sa pagkabakod ug kusog sa mga gapos nga gibutang niini sa espiritu, sama sa punto diin kini nga mga gapos gitali. Sa pikas bahin, busa, aron malaya ang espiritu gikan sa mga gapos sa pagka-mapahimuslanon sa kaugalingon, ang Balaang grasya, nga nagdasig kanato sa paglihok, kasagaran mopapas sa mga suporta nga gisandigan sa mapahimuslanon sa kaugalingon nga pagkatawo. Pinaagi sa pag-uyog niining mga suporta sa ilang mismong pundasyon, kini nagpaluya sa mga gapos ug nagtugot sa nag-antos ug gikapoy nga espiritu nga itandog ang iyang ulo.

Daghang haligi sa atong pagpalugway sa kaugalingon; kini makita sulod sa atong pagkatawo—sa lawas ug kalag—ug sa atong kinabuhi sa gawas, ug sa tinuod, sa tibuok han-ay sa atong paglungtad. Mao kini ang pagpalugway sa unod sa nagkalain-laing porma: senswalidad, karangyaan, kahilambigit, katamaran, hilig sa kalingawan, pagkabisi sa kalibutanong mga butang, ambisyon, ang gugma sa gahum, daw nga kalampusan sa kaugalingong mga buluhaton, kadato, usa ka makapahimuot nga panagway sa kinabuhi, ang bili sa mga koneksyon, malinawon nga relasyon sa gawas, ug paghigugma sa arte, pagtuon, ug negosyo. Tanan niini, sa nagkalain-laing porma, naglangkob sa usa ka lig-on nga pundasyon para sa atong pagbati sa kaugalingon, nga, kumpiyansa sa kasaligan ug kalig-on niini, nagapahulay nga asegurado niini ug, sa pagkuha og daghang nutrisyon gikan niini, motubo adlaw-adlaw—sa usa ka tawo mas nag-una sa usa ka aspeto, sa lain sa lain.

Mao kini ang gibuhat sa makaluwas nga Balaang grasya aron matukaw ang makasasala gikan sa pagkatulog: gitumong niini ang iyang gahum ngadto sa paglaglag sa basihanang diin gitukod ug gipahulayan sa usa ka tawo ang iyang pagkatawo.

Ang bisan kinsa nga napugos sa sobra nga pagtagad sa kalibutanong kahimut-an mahulog sa sakit; pinaagi sa pagpakunhod sa kusog sa unod, ang Espiritu hatagan og kagawasan ug kusog aron mabalik ang pagkamabinantayon ug makabawi. Ang bisan kinsa nga nadani sa kaugalingong kaanyag ug kusog kuhaan niini nga kaanyag ug ipabilin sa kanunay nga kakapoy. Ang bisan kinsa nga nagasalig sa kaugalingong gahum ug

kusog ipailalom sa pagkaulipon ug pagkaulaw. Kadtong nagsalig pag-ayo sa bahandi, kuhaon kini kanila. Kadtong magmalapason, mapahiya isip ignorante. Kadtong nagsalig sa kalig-on sa ilang mga panumpay, makita kini nga nabungkag. Kadtong nagsalig sa pagpadayon sa kahusay nga natukod sa ilang palibot, makita kini nga nabungkag tungod sa kamatayon sa mga hinigugma o pagkawala sa gikinahanglan nga mga butang. Unsa pa kaha ang makapamabantay sa mga nabihag sa kawalay pag-amping tungod sa panagway nga kalipay, gawas sa kasubo ug kalisdanan? Ug dili ba kini gayud ang hinungdan nga ang tibuok natong kinabuhi napuno sa mga kalamidad, aron mapadayon ang tuyo sa Dios nga mapamabantay kita?

Ang tanang ingon nga kagubot nga makaguba sa pundasyon sa walay kabalaka nga pagtagamtam sa kaugalingon mao ang mga liko-liko sa kinabuhi, nga tungod kay kanunay kini nga wala damha, adunay katingalahang ug makaluwas nga epekto. Ang labing kusgan nga impluwensya niini mao ang pagbati sa katalagman sa kaugalingong kinabuhi. Kini nga pagbati makapaluag sa tanang panalapi ug motuktok sa mismong gamot sa kaugalingon; ang usa ka tawo wala kabalo asa paingon. Ang mga kahimtang sa kalisud o pagbati sa kinatibuk-ang pagbiya adunay parehas nga epekto. Pareho silang magbilin sa usa ka tawo nga nag-inusara sa iyang kaugalingon, ug gikan sa iyang kaugalingon—ang labing walay bili nga binuhat—dayon siyang gipadala ngadto sa Dios, o gituyok paingon Niya.

Ang ikaduhang mga gapos sa espiritu gipataw sa **kalibutan** ug nahimutang sa mas ibabaw kaysa sa una. Ang kalibutan, uban sa iyang mga konsepto, prinsipyo, ug lagda—sa tinuod, uban sa tibuok niyang han-ay nga gihimong dili mausab nga balaod—nagbutang og bug-at ug mapugos nga kamot sa tanan niyang mga anak; ingon niini, wala'y bisan kinsa kanila ang mangahas nga maghunahuna pa sa pagrebelde batok niini o sa pagdumili sa iyang awtoridad. Girespeto kini sa tanan; mosunod sila sa mga lagda niini uban sa usa ka matang sa kahadlok ug giisip ang bisan unsang paglapas niini ingon, sa pagkasulti, usa ka kriminal nga kalapasan. Ang kalibutan walay pisikal nga porma, apan ang espiritu niini nagpadayon sa kahayag, nakaapekto kanato ug nagbugkos kanato sama sa mga pisi. Klaro nga ang iyang gahum mental, imahinaryo, ug dili tinuod o pisikal. Busa, kinahanglan lang tangtanganon kini nga imahinaryong gahum sa kalibutan—ug ang kahigayunan nga makabawi gikan sa iyang mahika anaa na sa atong abot. Mao kini gayud ang paagi sa makaluwas nga probidensya sa Dios alang kanato. Alang niini, kini:

Kanunay nga nagbitay sa atubangan sa kalibutan ug sa atubangan nato duha ka lain nga kalibutan—balaan ug langitnon—ug, niini ug pinaagi niini, nagpresentar sa atong pagtagad ug bisan nagtugot kanato nga masinati ang labing maayo, walay hunong nga gipasiugda ang kawalay sulod sa kinabuhi sa kalibutan ug sa mga paglaum sa kalibutan. Kini nga mga kalibutan sa Dios mao ang: makita nga kinaiyahan ug ang Simbahan sa Dios. Nagpakita ang kasinatian kung unsa ka kanunay nga ang hunahuna, nga natabonan sa mga aso sa kalibutan, mahimong matin-aw pinaagi sa paghunahuna sa mga binuhat sa Diyos o sa pagsulod sa Simbahan. Usa ka tawo, sa tingtugnaw, nagtutok sa usa ka kahoy nga nagtindog sa atubangan sa iyang bintana ug nabalik ang iyang pagkahibalo; ang usa pa, human sa usa ka saba nga pakighinabi, sa pagbati sa kahumot sa espirituhanong kalinaw sulod sa simbahan, gibyaan ang iyang daang mga batasan ug gipahinungod ang iyang kaugalingon sa pag-alagad sa Dios. Ang makita nga kinaiyahan ug ang balay sa Dios dili lamang kanunay nagpabalik sa hustong paghunahuna ug nagpahibalo sa mga Kristohanong pasagad ug makasasala, kondili gipaling usab ang mga pagano padulong sa tinuod nga kahibalo sa Dios ug pag-alagad Niya. Ang pulong **nga 'Hosanna'** nakahikap sa kasingkasing sa usa ka babaye ug naghimo kaniya nga Kristiyano. Ang pagbag-o sa atong mga katigulangan sa katapusan napalig-on pinaagi sa impluwensya sa simbahan kanila. Ang Dakong Martir nga si Barbara (Disyembre 6) nabalhin gikan sa mga dios-diosan ngadto sa Dios pinaagi sa pagpamalandong sa katahum sa makita nga mga binuhat sa Dios. Ang ilang gahum ug impluwensya nagbarug sa kamatuoran nga klaro ug masinati nilang gipakita sa espiritu—nga gikapoy, gikapoy kaayo, gipakahuyang ug gipanglutos sa kahakog sa kalibutan—ang usa ka mas maayo, labing malipayong kahimtang sa kinabuhi; ug, sa diha-diha dayon nga pagbubo sa kalipay niining kinabuhi sa maong espiritu, ilang gipahibalo sa tawo nga, pinaagi sa pagsumpo sa paghari sa kalibutan, ang tawo nagpahirap ug nagpasakit lamang sa iyang kaugalingon; nga ang kalipay tinago gayud sa lain nga kalibutan; ug nga kung masakit kaayo karon ang pakig-uban sa kalibutan, unsa pa kaha ang maasahan pagkahuman? Nagmugna kini og tawag paingon sa gingharian sa Dios ug pagbulag gikan sa walay pulos nga kalibutan, nga—usahay sa porma sa usa ka kusgan nga pagdani, ug usahay hinay-hinay—sa katapusan ug hingpit nga nagbulag sa espiritu sa tawo gikan sa mga gapos sa kalibutan. Busa, ang kinaiyahan ug ang Simbahan mao ang mga magdala palayo, ang mga magpahawa, ang mga magtangtang sa kaanyag niining walay pulos ug makadani nga kalibutan. Tungod

niini gayud nga rason, gibutang sila sa Ginoo sa ingon nga relasyon kanato, aron sila makalihok kanato sa mas kanunay ug padayon, nga nagpakita sa kalainan tali sa usa ka paagi sa kinabuhi ug sa lain sa labing katingalahang paagi.

Ang ikaduhang paagi sa grasya-puno nga pagluwas gikan sa mga gapos sa kalibutan mao ang kamatuoran nga, pinaagi sa grasya sa Dios nga Labing Maamigo, usa ka kinabuhi nga hingpit nga supak sa gipang-agian sa usa ka tawo gipakita gayud sa atubangan sa iyang mga mata. Kini labi na nga magamit sa tanang pagbag-o sa kinabuhi nga nahitabo pinaagi sa **pagkamartir**, ug daghan na kaayong mga pananglitan niini. Usahay, ang pagkamartir sa usa ka tawo nakapabag-o sa tibuok baryo ug lungsod. Dinhi, klaro kaayo ang presensya sa usa ka moral nga pwersa gikan sa lain nga kalibutan—dili ang atong kalibutan. Usahay, daw dili na malikayan ang kapildihan, apan dili kini mahitabo; ang ginahirasan nagpabilin nga dili mapildi ug malinaw, nga wala masayri nganong o giunsa. Ang dali nga pagkahibalo niini mosulod sa hunahuna ug mopapas sa pagdani sa karaang paagi sa kinabuhi. Makatumang usab kini sa pagbag-o sa salawayon ni Haring Mauritius, nga imbis nga patyon siya, gitagad siya uban sa kaluoy, ingon usa ka tawo nga angay niini; ang pagbag-o sa buang, nga gihangyo sa usa ka inahan nga mag-ampo aron mabuhi pag-usab ang iyang bugtong anak nga lalaki, ug ang sa lain nga buang nga naghinulsol tungod lang sa pagtan-aw sa mga monghe, nga mapainubsanon nga nag-ampo ug nagpamalandong, samtang siya mismo nagmalimot-ot sa kahimayaan ug kalibog sa maong balay. Ug ang tanang ingon nga mga pag-awhag **pinaagi sa mga ehemplo sa kinabuhi** angay usab dinhi. Ang gahum sa ilang epekto nagagikan sa kamatuoran nga makita sa atubangan mismo ang mga nawong nga kontento ug malinaw, nga walay kalipay ug kahupayan nga bisan pa sa kadaghan niini, ang usa ka tawo dili makakaplag og kontento o kalinaw. Busa mosangpot kini sa pagkawalay paglaum ug pagbag-o sa estilo sa kinabuhi.

Ang ikatulong paagi sa pagpalayo sa hunahuna gikan sa kalibutan mao ang pagpahiya niini pinaagi sa kaugalingong mga anak. Si Julian (ang Apostata – *Ed.*) nagpataas sa iyang kaugalingon labaw sa tanan, naglagot pag-ayo batok sa mga Kristohanon ug naghulga nga durugon sila sa iyang gahum, apan kalit lang nahulog. Kini dili lamang nakapalig-on sa pagtuo sa mga magtutuo, apan nakapaling usab sa daghang dili magtuo padulong sa tinuod nga Dios. Batok kang San Macario (sa Ehipto – *Ed.*), base sa bakak nga pagpamatuod, ang tibuok baryo mitindog batok kaniya, gipukpok siya, gipaka-antos, ug gipahamtang og silot: midaug ang kalibutan; apan unya napadayag ang kamatuoran, nga nagpahiya sa tanan ug nagpabalik kanila sa pagrespeto ug kahadlok sa Dios. Apil niini ang tanang mga leksyon nga gitudlo sa mga pagkahugno ug dili angay nga kamatayon sa mga gamhanan ug bantugan sa kalibutan. Ang pagka-ulaw sa kalibutan dinhi nagapakauubos niini sa panan-aw sa mga nagsunod niini, nagapadayag sa kakulang sa gahum niini ug, sa usa ka bahin, nagapahilayo sa mga tawo gikan niini, samtang sa pikas bahin, nagahatag kanila og kaisog sa pagsukol niini.

Sa katapusan, dili na katingad-an nga ang kalibutan mismo ang magpugos ug magpahawa sa mga tawo, ingon ba sa kaugalingon niini, tungod kay napakyas kini sa pagtuman o bisan sa pagkaulaw sa mga gilauman. Nangita kita og kalipay; apan sa kalibutan adunay lamang himaya, dungog, gahum, bahandi, ug mga kalipay – apan walay bisan usa niini ang makatagbaw sa nangita. Ang usa ka maampingong tawo dali nga makamatngon sa limbong ug mobalik sa hustong paghuna-huna. Makita nato sa mga santo sa Dios nga daghan kanila, human masaksihan ang kawalay pulos ug kagubot sa kalibutan, mibulag niini ug matinud-anon nga nagpahinungod sa ilang kaugalingon sa Dios. Ang anak nga palahulog, sa parabula, miingon: '*Gagutom ko hangtod mamatay*' (Lucas 15:17).

Ang ikatulong matang sa espirituhanong pagkaulipon naggikan kang **Satanas** ug sa iyang mga espiritu. Kini dili makita ug, sa kadaghanan, nagkasinabay sa mga gapos sa pagpalugway sa kaugalingon ug sa pagka-mundo, nga gipalig-on ni Satanang pinaagi sa iyang impluwensya ug pinaagi niini iyang gipabilin ang hunahuna sa kangitngit. Apan aduna usab butang nga direkta nga nagagikan kang Satanang. Gikan kaniya ang usa ka malabo nga kahadlok ug pagduha-duha, nga kanunay nagalibog sa kalag sa makasasala, labi na kon magbuot siya sa pagbuhat og maayo. Kini hapit pareho sa usa k —usa ka agalon nga naghulga sa iyang sulugoon sa dihang magsugod kini sa pagbuhat og supak sa iyang kabubut-on ug mga plano. Gikan kaniya naggikan ang nagkalain-laing porma sa espirituhanong pagpangdayeg, sama sa: sa uban, sobra ug walay basihanang paglaum sa kaluoy sa Dios, nga dili sila mabalik sa hustong panghuna-huna kondili mas malubong pa gayud sila sa gugma sa sala; sa uban, sa pikas bahin, kawad-on sa paglaum; niining usa ka — pagduha-duha ug kawalay pagtuo; niining usa ka — pagsalig sa kaugalingon ug pagpangatarungan sa kaugalingon, nga nagpugong sa bisan unsang pagbati sa paghinulsol. Oo, daghan, daghan kaayo, ang direkta nga nagdepende kang Satanang, bisan pa man lisod kini tukion.

Apan ang tanan nga makasasala kinahanglan ihatag kaniya isip gigikanan, kay siya ang prinsipal niining makasasala nga kalibutan. Usa sa iyang malimbongong limbong mao ang pagtago sa iyang kaugalingon—sa ato pa, ang pagpatungha sa mga makasasala og pagtuo nga wala siya maglungtad—unya siya magburot nga mabangis sa sulod sa makasasala nga kalag, naghiusa sa mga makasasala nga tinguha nga iyang gipangtanum sa kanila, sa kinaiyahan, ug nagapalihok kanila sa pagreklamo batok sa Dios, nga giingon nga nagdili sa unsay natural ug nagmando sa dili nila makaya nga buhaton. Ang grasya sa Diyos, nga nagpabalik sa mga tawo sa ilang paghuna-huna, kanunay nakaluwas sa mga makasasala gikan sa baba sa impierno pinaagi sa pagpakaulaw kang Satanas. Gipadayag kini kaniya sa kahuya ug gihimong kataw-anan, gipadayag ang iyang kawalay gahum ug kabuang ug gipagawas ang iyang mga limbong. Busa napakaulaw siya sa pagkatawo ni Simon nga Mago, sa pagkatawo ni Cyprian sa Antioquia, ug sa daghan pa. Ang tanang ingon nga mga hitabo gisundan sa pagbag-o ug kahayag sa daghang gidaghanon sa mga nabuta. Sa mga adlaw sa Ginoo sa yuta, ang mga demonyo—ang gigikanan sa kawalay pagtuo ug pagduha-duha—nahimong mga magtutudlo sa pagtuo. Ug ang mga balaang martir, pinaagi sa gahum sa labawng Ginoo, kanunay nilang napugos ang amahan ug ang mga anak sa bakak sa pagsulti sa kamatuoran pinaagi sa mga dios-diosan sa mga templo. Ang ingon nga pagpadayag sa mga limbong sa Daotan magdala sa makasasala ngadto sa pagtuo nga siya anaa sa malisyoso ug kaaway nga mga kamot, nga siya ginadani alang sa iyang kaugalingong kadaut, nga siya ginadala sa limbong sa usa ka ngitngit nga dalan paingon sa pagkaguba, ug nga gusto nila nga malipay sa iyang pagkaguba. Kini dili malikayan nga magmugna og pagbati sa kahadlok alang sa kaugalingong kaayohan, pag-amping, pagduhaduha, ug pagdumot—batok sa manlimbong, sa iyang mga imbento—mga bisyo ug mga tinguha—ug sa tibuok niyang karaang kinabuhi. Gikan dinhi, ang pagbalhin ngadto sa tinubdan sa kamatuoran, pagkamaayo, ug kalipay—ang Dios—dili na layo.

Mao kini ang mga paagi ug himan nga gigamit sa grasya sa Dios sa espiritu sa tawo, nga nagbulag niini gikan sa mga gapos sa usa ka kinabuhi nga dili angay kaniya ug nagpadayag sa nawong-sa-nawong sa lain, mas maayong kinabuhi—usa ka kinabuhi diin makaplagan ang kalipay ug kalinaw. Apan klaro nga kining tanan, sa ilang kaugalingon, dili kompleto, mura'g wala kini hingpit nga nagpadayag sa tibuok kamatuoran. Pananglitan, mitumaw ang usa ka tinguha alang sa mas maayo: apan asa man kini nga 'mas maayo' nga butang, ug unsaon kini pag-angkon? O ang kahadlok sa kamatayon ug paghukom misulod—unsa, nan, ang buhaton aron makagawas sa kaugalingon gikan niining kalamidad? Ingon usab kini sa tanang ubang kaso. Hilom sila: sa tanan niini kinahanglan idugang ang usa pa ka paagi nga makapahuman. Mao kini ang Pulong, o ang sermon. Ang Pulong sa Dios, sa nagkalain-laing porma niini, tinuod gayud nga kauban sa tanang gipahimutang nga mga paagi, nagpasabot niini ug nagtudlo sa ilang katapusang katuyoan. Kung wala kini, magpabilin gihapon ang tawo sa kahimtang sa pagduha-duha ug, ingon nga sangputanan, dili nila makab-ot ang tanan nga gikinahanglan. Busa, ang Apostol Pablo gitun-an pinaagi sa usa ka langitnong panan-awon. Apan ang Ginoo wala magbuhat sa tanan kaniya didto dayon, kondili miingon: 'Adto kang Ananias, ug siya magasulti kanimo unsay buhaton' (Buhat 9:6). Si Justin nga Pilosopo, ang Dakong Martir nga si Barbara, ug si Prinsipal Joasaph nakakita sa bakak, apan aron mailhan ang kamatuoran, nanginahanglan sila og espesyal nga mga maggiya ug maghubad. Maong ang Ginoo, ang Magtugot, nagmando pinaagi sa balaod nga *ang ebanghelyo ipangwali sa tanang tawo bisan asa*, aron sila maghinulsol (Buhat 17:30). *Ang pagtuo naggikan sa pagpaminaw, ug ang pagpaminaw naggikan sa pulong sa Dios* (Roma 10:17). Ug kini nga pulong, gikan sa mga Apostoles pinaagi sa ilang mga manununod, karon gipahayag na sa tibuok kalibutan. Ug dinhi makita ang sukaranan nga panginahanglan sa pagpahayag—ang pagpahayag sa unibersal ug makaluwas nga han-ay sa Dios—ug ang panginahanglan nga mahibaloan sa tanan kinsa ang mga tawo ug mga lugar nga angang adtoan sa nangutana nga kalag alang sa interpretasyon, aron dili nila sayangon ang ilang kadasig o maligaw niini sa mga bakak nga dalan, nga magsayang sa ilang kusog ug oras nga walay bunga. Ang katekesis kinahanglan madungog nga walay hunong (ug sa tinuod, madungog gayud) sulod sa Simbahan. Ang mga matinud-anon—kadtong nagbarug nga lig-on—matukod pa gayud ug labi pang lig-on; samtang kadtong nahulog ug kadtong nabalaka makabaton dayon ug kasaligan nga giya. Ka bililhon gayud sa katungdanan sa mga pari ang pagpahayag sa makaluwas nga mga dalan sa Dios sa takdang panahon ug sa dili takdang panahon, nga dili mosalig sa kasagarang kahibalo, nga kadaghanan ginagban-ban lang!

Apan ang Pulong sa Dios dili lang makadugang sa tanang pamaagi nga nahisgutan, kondili kini usab mopuli niini. Gipukaw niini ang kalag sa mas hingpit ug mas klaro nga paagi. Tungod sa pagkapareho niini sa atong espiritu, nga naggikan usab sa Dios, mosulod kini paglawom, hangtod sa pagkabahin sa kalag ug espiritu, mubanhaw sa espiritu ug itanom kini aron kini mamunga sa bunga sa espirituhanong kinabuhi (maong ang Pulong

gitawag nga **liso**).

Ang gahum niini sa pagpukaw labi pang hinungdanon kay kini naglihok sa samang higayon sa tibuok tawo, sa tibuok niyang pagkatawo—lawas, kalag, ug espiritu. Ang tunog, o ang paglitok sa pulong, motandog sa dalunggan; ang hunahuna motandog sa kalag; ug ang dili makita, natago nga kusog niini motandog sa espiritu, nga kon magmatngon kini, sa higayon nga makalusot na ang pulong sa lawas ug kalag—kini nga mga bug-at nga babag—maburug-an ug, sa ilawom sa tensiyon, makabuak sa mga gapos nga nagpugong niini.

Ang Pulong sa Dios, sa mga paagi nga gihulagway, mopukaw usab sa espiritu; sa ato pa: o pinaagi sa labing hayag nga paglarawan sa Balaang han-ay ngadto sa hunahuna, o pinaagi sa pagpasulod sa atong espiritu niini, pinaagi sa pagbungkag sa mga babag nga nagpugong niini. Pananglitan, usa ka tigulang nga sulugoon miingon sa yano nga paagi sa iyang masakiton nga agalon: 'Bisan unsa pa ka paningkamot nimo, sir, kinahanglan ka mamatay,' — ug pinaagi niini napukaw siya sa paghinulsol. Ang lain, samtang nagtutok sa hulagway sa Ginoo nga gipako sa krus, nabasa: 'Mao kini ang akong gibuhay para kanimo; unsa kaha ang imong buhaton para kanako?' ug napukaw siya gikan sa iyang pagkatulog. Si Santa Pelagia, pagkadungog sa kamatayon, paghukom ug sa mapait nga kapalaran sa mga makasasala, mibulag sa usa ka makasasalaong kinabuhi. Si Prinsipe Vladimir, Kapariho sa mga Apostoles, naantig sa usa ka paghulagway sa tibuok langitnong han-ay, gikan sa paglalang sa kalibutan hangtod sa katapusan sa tanang butang, ang Katapusang Paghukom, ug ang walay katapusang kapalaran sa mga maayo ug sa mga dautan. Sa pagkatinuod, ang pagwali sa mga Balaang Apostoles—ug, nga nagsunod sa ilang mga bakod, sa tanang magwawali sa Ebanghelyo—naglangkob sa usa ka yano, walay palamuti nga pagpresentar sa kamatuoran. Si San Pablo nga Apostol miingon mahitungod sa iyang kaugalingon nga ang iyang pulong ug pagwali wala maggamit og makahikayat nga mga pulong sa kinaadman sa tawo, kondili sa yano nga pagpahayag sa mensahe sa kaluwasan pinaagi sa atong Ginoong Jesu-Kristo, nga gilansang sa krus (1 Cor. 2:24). Ug kini, masulti nato, mao ang labing natural nga paagi sa pagtrabaho pinaagi sa pulong—ang paglarawan sa kamatuoran kung unsa kini, nga dili kini itabon sa intelektwal nga mga hunahuna ug, labi na gayud, sa mga asumsyon bahin sa posibilidad. Ang kamatuoran susama sa espiritu. Kung ipadayag kini sa yano ug matitudanon nga paagi, makaplagan niini ang espiritu; apan kon kini gidayandayan sa mga hulagway, gipalamuti ug gipalamuti, magpabilin kini sa hunahuna; kon pun-on kini sa mga argumento ug ebidensya, magpabilin kini sa pangisip o sa kalag, nga mapakyas sa pag-abot sa espiritu ug biyaan kini nga walay sulod. Masulti nga ang tanang kawalay bunga sa pagpangwali naggikan sa mga intelektwal nga spekulasyon nga gipuno niini. Apan ipatin-aw ang kamatuoran sa yano nga paagi, ipadayag kung unsa kini—ug mapabor ang espiritu. Usa ka Hudiyo ang mibasa sa Ebanghelyo—ug nabag-o, kay iyang nakita ang kamatuoran sa yano nga naratibo sa Ebanghelyo. Sa tinuod, daghang mga liberalista ang nabag-o pinaagi sa buhi nga kahibalo sa mga butang sa langit, nga giya sa Pulong sa Dios—bisan kini gisulti o gisulat. Ang kamatuoran nagpahawa sa kangitngit sa walay pulos nga mga hunahuna, nagpabag-o sa kalag, ug naghatag kahayag sa espiritu. Dako kaayo ang kapuslanan kung kanunay natong isulod sa adlaw-adlaw nga pakig-istorya ang usa ka mubo nga pagbalik-tan-aw kung giunsa kini tanan nagsugod, giunsa kini matapos, ug ngano.

Sa laing bahin, ang gahum sa pulong kasagaran makaguba sa mga babag sa espiritu ug nagahatag niini og kagawasan. Busa, si San Antonio nga Dako nakadungog sa pulong mahitungod sa kawalay bili sa mga butang sa kalibutan — ug gibyaan niya ang tanan. Usa ka batan-on nakadungog og sermon bahin sa Anak nga Ligaw — ug naghinulsol. Pinaagi sa paghulagway sa kawalay pulos sa kinabuhi sa kalibutan, daghang mga santo, bisan pa sa ilang pagminyo, nakumbinse ang ilang mga kapikas sa pagkinabuhi nga walay sala ug putli. Sa kinatibuk-an, ang pagpresentar sa Balaang han-ay—sa usa ka bahin—ug ang pagpadayag sa nagkalain-lain kaanyag—sa pikas bahin—nagpuno sa kalag sa pagkahingpit sa **makaluwas nga kahibalo**, o sa klaro ug makumbinsing pagsabot sa dalan paingon sa kaluwasan, nga kasagaran dili makasukol ang pagkamatarug sa kasingkasing. Daghang mga tawo, kon dili sila molihok sumala sa angay nilang buhaton uban sa pag-amping, apan magpabilin sa pagkatulog ug kawalay pag-amping, buhaton nila kini tungod kay wala nila mailhi ang mga makaluwas nga kamatuoran, o mailhan lang nila kini sa bahin-bahin. Ang hingpit nga kahibalo mananaog, kay unya walay dapit nga matago ang usa ka malimbungan nga kasingkasing.

Tungod sa kining hingpit nga pagka-unibersal nga nagtumong sa pagmata sa mga makasasala, ang Pulong sa Dios naglibot sa kalibutan ug moabot sa atong mga dalunggan sa daghang porma. Kini madungog nga walay hunong sa mga simbahan, sa matag banal nga serbisyo, ug gawas sa simbahan, sa matag ritwal sa simbahan; makita kini sa mga awit ug himno sa simbahan; makita kini sa mga sermon sa mga Amahan ug sa matag libro

nga mapuslanon sa kalag; makita kini sa mga pakighinabi nga makaluwas sa kalag ug sa mga pulong nga makapabalaan nga gipasa sa mga katuigan; makita kini sa mga eskwelahan, sa mga pintura, ug sa matag makita nga butang nga nagrepresentar sa espirituhanong mga kamatuoran. Base niini, napalibotan kita sa Pulong sa Dios; gipahayag kini kanato gikan sa tanang kilid. Gikan sa tanang direksyon, moabot kanato ang mga tingog nga sama sa trumpeta nga nagtawag sa paglaglag sa mga kuta sa sala, sama sa mga pader sa Jerico. Sa tanang porma, gipakita na sa Pulong sa Dios, ug nagpadayon sa pagpakita, sa Iyang mapinadaunong gahum batok sa kasingkasing sa tawo. Kinahanglan lang nato masiguro nga ang mga agianan diin naglapnag ang Pulong sa Dios mapreserbar ug walay babag—nga ang matinud-anong pagpangwali dili maumol, nga ang mga banal nga serbisyo ipahigayon subay sa ritwal ug alang sa pagtukod, nga ang pagpintal sa mga ikon husto ug balaan, ug nga ang pagkanta matinahuron, yano, ug matinahum. Ang pagtuman niini naa sa mga ministro sa halaran. Busa sila, sa kamot sa Pag-atiman sa Diyos, mao ang labing hinungdanon ug labing gamhanan nga mga instrumento alang sa pagbag-o sa mga makasasala. Kinahanglan nga masabtan nila kini ug dili maghilom, dili lamang sa mga simbahan kondili usab sa ilang mga panimalay, sa pagdakop sa matag kahigayunan—bisan pa sa paghulagway sa pulong sa Dios, o sa pagpadayag sa mga limbong sa atong espiritu pinaagi sa mga hulagway sa kalag ug sa lawas (ang labing matahum nga mga pananglitan niini makita kang San Tikhon. Siya, daw, mas lawom ang pagsabot kaysa bisan kinsa nga ang labing maayong paggamit sa gasa sa pagsulat ug pagsulti mao ang pag-awhag sa mga makasasala gikan sa ilang pagkatulog. Mao kini ang tumong sa halos tanan niyang sinulat. Ingon usab, angay nga ingon ana ang matag sermon sa simbahan ug matag pakighinabi).

Ang kasagarang paagi nga gihatag ang gasa sa makapadasig nga grasya

Napansin na nga, sa taliwala sa nagkalain-laing mga lihok sa pagdasig sa grasya, ang paagi sa grasya batok sa usa ka makasasala nga nakasinati na niining mga pagdasig apan mibalik pag-usab sa sala—usa ka hugot nga pagbalik sa iyang kasagarang mortal nga mga sala—labing angay tagdon. Mas kanunay nga mahitabo kining mga pagbalik-laglag, mas mahuyang ang pag-uyog, kay ang kasingkasing, ingon pa, masanay niini, ug kini mosulod sa larangan sa ordinaryong mga panghitabo sa espirituhanong kinabuhi. Kauban sa pagkunhod niini, kini molihok gikan sa pagbati sa kusog nga naghulagway niini sa karon nga porma, nagaduol pag-ayo sa usa ka yano nga hunahuna ug sa katapusan nahimong usa ka yano nga hunahuna ug paghinumdom. Sa pipila ka panahon, kini nga hunahuna dawaton sa malipayong pagbuot; unya, kini pasagdan na lang—dili tungod sa kasuko, kondili bugnaw ug walay partikular nga pagtagad; ug unya kini mahimong samok, nga dali-dali niyang tangtangon aron makagawas dayon, ug sa katapusan, kini mopukaw og pagbati sa kakulba ug pagdumot; dili na kini gihigugma, kondili gikaligut-an, gipanglutos ug gipahawa. Sumala niini, ang pagtuo sa panginahanglan sa usa ka mas maayong espirituhanong kinabuhi nagakunhod; sa sinugdan, kini nga panginahanglan daw tingali lang; unya kini natabonan sa mga pagduha-duha, sa porma sa mga pangutana bahin sa lain-laing aspeto niini; pag-abot pa niana, ang dili kinahanglan ug sobra nga kinaiya niini nahimong labaw pa sa lagmit; sa katapusan, usa ka desisyon ang nahimo sa sulod: 'Padayon lang sa kinabuhi, kay mabuhi man gud ing-ana; ang tanan nga ubang butang kay dili kinahanglan nga kasamok.' Dinhi, ang usa ka tawo malunod sa kahiladman sa dautan ug pagkawalay pagtagad—usa ka kahimtang nga susama sa usa nga wala gayud matandog sa paglihok.

Klaro nga ang kaluwasan sa ikaduha anaa sa dakong katalagman. Dako ang kaluoy sa Dios, apan bisan kini dili na makabuhay og bisan unsa para kaniya, sama sa yuta nga kanunayng gisagulan sa ulan nga nahulog niini apan nagpabilin nga walay bunga, nga nahimong '*dili angay ug hapit na pagpakamaldito*' (Heb. 6:8). Ug kini gayud ang sangputanan sa kapakyas sa pagpadayon sa kinabuhi nga gikinahanglan sa mga pahimangno sa grasya, nga kinahanglan gayud nga ipahimutang sa hunahuna sa mga nanginahanglan niini. Tinuod nga ang Balaang grasya dili napugngan sa ingon nga mga sukod ug kahulugan sa Iyang mga lihok, apan usahay kini mosubay niini. Busa, bisan pa man nga dili angay mawagtang ang paglaum sa posibilidad sa pagbag-o ug kaluwasan, bisan pa unsa ka huyang ang pagtawag sa pagbalik sa maayong kinabuhi, kinahanglan gihapon kanunay nga hunahunaon uban sa pagpaubos ug kahadlok ang kaugalingong kahimtang atubangan sa ingon nga kahuyang. Dili ba kita nahulog sa ingon ka ubos nga punto nga napalampas na nato ang katapusang higayon sa pagdawat niining mga pahimangno nga puno sa grasya? Dili ba nato nababaran ang tanang agianan diin ang Banal nga Grasya, nga mainit kaayo ang tinguha sa atong kaluwasan, makalihok kanato? Dili ba kini ang iyang

katapusang paningkamot nga moduol kanato, aron mapabalik kita sa atong pagka-matngon ug tapuson ang kagubot sa atong kinabuhi? Busa, sa diha nga mohuyang na ang ingon nga mga tawag, kinahanglan nga magdali kita sa paggamit niini uban sa hingpit nga pagkamatarong sa tuyo—bisan pa nga kini mas rasyonal—ug palig-onon kini kutob sa gitugotan sa kagawasan sa tawo. Klaro nga ang ingon nga paningkamot dili lain kondili ang pag-abli sa kaugalingon sa grasya nga gihangyo ug gipangita—usa ka pag-abli, kay sa atong mga miaging pagkahulog, mas nagkalisod kita ug gisirad-an nato ang atong kaugalingon sa grasya sa lainlaing paagi. Makabot kini pinaagi sa pag-isumite sa kaugalingon sa grasya sa dalan nga karon gipakita aron mosaka sa kusog sa unang nabanhaw nga kalag; kay kinahanglan hunahunaon nga kini motubo samtang mokuha ka og lain-laing butang aron pukawon ang natulog nga espirituhanong lihok. Busa, samtang sa kaso sa 'una nga gipukaw' nahuman ang tanan uban sa kadasig, kapaspasan, ug kainit sa pagtuo, sa ikaduhang kaso ang proseso nagpadayon nga bugnaw, hinay-hinay, ug uban sa dakong kalisud. Murag biyaan siya sa grasya sa iyang kaugalingong paagi, aron mabati niya kung unsa ka bililhon ang walay duha-duha nga pagsunod sa Dios nga nagtawag, ug aron ang disposisyon sa pagtamod sa tabang sa Dios moturok. Gipreserbar sa Ginoo kini nga tinguha, apan dili dayon Iya ihatag ang pagbulag, kondili ginapabilin Niya ang tawo sa tunga-tunga, sa kahimtang sa paghandum, nga daw wala magsalig niini o niadtong kilid, aron masulay ang ilang kadasig ug mapalig-on ang tinguha ug saad sa pagkamapailubon. Unya, pagkahuman Niya silang masulay, Iya na ihatag ang pagbulag.

Pinaagi niining pipila ka mga punto, among gisulayan nga ilain ang duha ka paagi sa paglihok sa grasya sa Dios, nga ang usa gisulti sa Ginoo: '*Ani-a, nagtindog ako sa pultahan ug nagatuktok*' (Pahayag 3:20), ug ang usa pa: '*...mangita kamo, ug makakaplag kamo; tuktoka kamo, ug pagabuksan kamo*' (Lucas 11:9). Atong gihulagway ang unang paagi; bahin sa ikaduha, mosulod ang pangutana: unsaon nato pagpangita, ug asa nato pagtuktok?

Sa talagsaong mga kaso, ang grasya sa Diyos molihok dayon ug matin-aw, sama sa atong makita, pananglitan, sa kaso ni Apostol Pablo, ni Maria sa Ehipto ug sa uban pa; apan sa kasagarang dagan sa pagbag-o, kasagaran lang nga ang usa ka tawo matandog sa hunahuna nga usbon ang iyang kinabuhi ug mahimong mas maayo sa iyang mga buhat ug sulod nga pagbati. Motungha ang hunahuna—apan unsa kadako nga paningkamot ang kinahanglan buhaton aron kini makadaog batok sa kalag! Sa kadaghanan, ang ingon nga maayong tinguha magpabilin nga walay bunga, dili tungod sa ilang kaugalingong sala, apan tungod sa dili husto nga pagtan-aw niini sa bahin sa mga tawo nga ilang giduaw sa espiritu.

Ang pinakauna ug labing dakong sayop sa pag-atubang kanila mao ang pagbyaan sila nga walay natuman, gipabay-i adlaw-adlaw. Ang paglangan-langan usa ka kasagarang balatian ug ang pangunang hinungdan sa dili na pag-ayo. Ang tanan moingon, 'Buhaton ra nako unya,' ug nagpabilin nga naipit sa daan nga paagi sa ilang naandan nga dili himsog nga kinabuhi. Busa, kon moabot kanimo ang usa ka maayong hunahuna sa pagbag-o—dakpa kini, sugdi dayon ang buluhaton nga gipadala uban niini, ug alang niini, labaw sa tanan, palagsa ang paglangan-langan.

1) **Pahawaa ang paglangan-langan.** Ayaw tugoti ang imong kaugalingon nga moingon, 'Buhaton ra nako ugma o unya'; sugdi dayon ang trabaho. Himua ang matarong nga pangatarungan nga imong armas, ug pinaagi niini:

a) Dali nimong hulagwaya sa imong hunahuna ang kabuang, kapintas, ug katalagman sa paglangan-langan. Nagaingon ka, 'unya,' apan unya mas lisod na kini buhaton, kay mas naanad na ka sa sala, ug ang imong makasasala nga kahimtang ug mga pagkabihag mas komplikado na. Apan unsa may pulos sa usa ka tawo nga naipit sa sala nga nagpadayon sa pagpalalom sa iyang kaugalingon, samtang nagtuo nga parehas ra kadali ang paggawas unya sama karon? Kung nasabtan nimo nga dili na ka makapabilin sa imong kahimtang karon, ngano man nga naglangan ka? Sa katapusan, basin moingon na ang Dios: '*Gikapoy na ko nimo*' (cf. Isa. 1:14), ug basin malapas ka sa utlanan diin walay pagbalik. Ug kini ang klase sa kalamidad nga aron malikayan, walay paningkamot nga sobra. Kung ang usa ka matinud-anong hunahuna mag-amping sa pagpresentar niini tanan nga klaro ug hayag, nan ang tanang nag-unang pwera sa kalag molikay sa paglangan-langan; sa sulod, walay mosuporta niini. Makita nimo nga kini kaaway kanimo, ug ikaw mismo motan-aw niini nga may pagdumot.

b) Naglangan kita tungod kay ang maayong hunahuna nga miabot kanato nagpabilin lang sa atong sulod isip hunahuna; wala pa kini makapukaw og simpatiya, ni makapukaw og bisan unsang tinguha. Sa taliwala sa atong ubang mga interes, kini mitungha nga daw estranghero, nagtawag gikan sa gilay-on, apan napakyas sa pagbilin og malungtaron nga impresyon. Ikaw na ang magdala niini sa kahaladmon sa imong kalag ug ipadayag

ang bili ug kaanyag niini. Busa, ipauna kini; hunahuna ang pagka-balido niini; ipakita ang kalipay ug kadunggan nga gisaad niini; kumbinsihi ang imong kaugalingon sa kadali sa pagpatuman niini. Gamay ra ang epekto sa usa ka maayong hunahuna ug mapakyas kini sa pagdakop sa kasingkasing tungod kay aduna pay ubang mga plano sa hunahuna, aduna pay mas makalingaw nga mga hilisgutan, sumala sa gipang-awhag sa mga hilig nga kaniadto nag-okupar kanimo. Busa, ipagawas silang tanan sa hayag ug itandi sila nga patas. Kung itandi sa gipresentar sa maayong hunahuna, walay bisan unsa nga makasukol; ang tanan mobalik sa lagyong-lagyong luyo. Ang gitudlo sa maayong hunahuna magpabilin nga nag-inusara ug, isip nag-inusarang butang nga bililhon ug matahum, kini magdani kanimo.

c) Nag-antos kita sa paglangan-langan panguna tungod kay, sa ingon nga mga panahon, gitugotan nato ang atong kusog nga mahina; ginatugotan nato ang katamaran, kawalay gana, pagkatulog-tulog ug pagduha-duha, sa hunahuna ug sa atong aktibong gahum; busa mahimo usab natong atubangon kini gikan niining anggula, pinaagi sa hayag nga paghunahuna kung unsa ka-mapasipala ang pagtugot niini sa paghitabo sa ordinaryong mga butang, labi na gayud sa labing hinungdanon nga butang sa kaluwasan — nga sa tanang butang ang usa ka tawo angay magpakita nga siya buhi ug paspas sa paglihok; makauwaw ang pagtugot sa sukwahi, ug makauwaw ang paglangan hangtod ugma sa unsay mahimo ug angay buhaton karon.

Pahawaa ang paglangan-langan gamit kini ug susamang mga pamaagi. Bisan unsaon nimo pagbuhat niini, buhata lang kini. Kung moabot ang usa ka maayong hunahuna sa imong huna-huna, pugsaa ang imong kaugalingon nga dili na kini ipalangan sa pagbuhat; andama ug pugsaa ang imong kaugalingon nga magsugod dayon sa paglihok niini. Alang sa mga nagpalangan sa buluhaton hangtod unya, wala nay lain nga tambag nga mahatag karon.

Apan nagtuo kami nga kini nga mahimayaong ideya gidawat na ug nakakuha sa among pagtagad. Karon kinahanglan natong magdali aron madala kini sa ingon ka taas nga lebel sa pagkabanhaw nga mahimo kini nga usa ka gamhanang palakol, nga sayon ug kusganong makapalihok sa tibuok atong sulod. Aron makab-ot kini, kinahanglan natong tugotan kini nga walay babag nga mosulod sa sulod; ug aron mahimo kini, kinahanglan natong, sa pagkasulti, buhaton ang pipila ka mga operasyon sa atong kaugalingon, ingon nga labing gikinahanglan ug epektibong preparasyon alang niining pagkabanhaw.

Kining mga 'operasyon' kinahanglan supak sa mga pino nga bitag, o sa maong hulma sa disposisyon, diin ang usa ka tawo gipakaulipon sa sala. Ang sala nagbitay sa kalag sa daghang bitag o nagtago sa ilawom sa daghang tabing, kay kini sa iyang kaugalingon dautan kaayo ug makapawala sa tinguha sa unang tan-aw. Ang labing lawom nga belo, ug ang labing duol sa kasingkasing, gilangkoban sa **pagpanglimbong sa kaugalingon, kawalay pagbati ug kawalay pag-amping**; sa ibabaw niini, nga mas duol sa nawong, naa ang **pagkalibog** ug pagka-abalang—ang nag-unang mga ahente nga nagtago ug nagpakaon sa sala, ingon man usab sa makasasala nga mga batasan ug praktis; ang labing ibabaw nga belo mao ang **paghari sa unod**, usa ka belo nga mas hayag kaysa sa uban, apan dili kini mas gamay sa gahum o kahinungdanon kaysa kanila.

Ang unang tabing mao ang sukaranan nga tabing. Nagpahinabo kini nga ang usa ka tawo dili makamatngon sa katalagman sa iyang kahimtang ug dili gustong usbon kini. Ang duha ka sunod kay mga instrumento ra; nagpadayag ug nagpadayon lang sa maong makasasala nga kahimtang. Sa pag-abot sa Balaang grasya, kini mosulod *hangtod sa pinakahinungdan nga pagbahin tali sa kalag ug espiritu*, direkta nga motumaw sa unang tabon ug magisi kini. Sa ilawom sa impluwensya niini, ang makasasala nga tawo dayon mailawom ug motindog sa atubangan sa iyang kaugalingong hunahuna sa tibuok niyang kapintas. Apan kon ang usa ka tawo nagapangita pa gihapon niini nga grasya-puno nga paglihok sa iyang kaugalingong kabubut-on, kinahanglan niyang sugdan pinaagi sa paglihok gikan sa gawas ug pagsulod paingon sa sulod.

Busa, kung gusto nimong tukmang atubangon ang hunahuna nga misakop kanimo—ang hunahuna sa pag-usab sa imong dautang kinabuhi—sugdi sa pagtangtang sa imong makasasala nga mga tabon, sama sa pagtangtang sa mga patong sa yuta aron ipadayag ang natago sa ilawom.

a) Una sa tanan, atimana ang **lawas**. Balibaraa kini sa mga kalipay ug kahimut-an; limitahi ang katagbawan bisan sa labing natural nga panginahanglan; pahabaa ang oras sa pagpangmata; pakunhura ang imong naandan nga pagkaon; dugangi ang imong mga paningkamot og bag-ong trabaho. Labaw sa tanan, sumala sa imong gusto ug sa imong makaya, pagaan-a ang unod ug pino-a ang kabaskog niini. Sa ingon niini, ang kalag maluwas gikan sa pagkaulipon niini sa materyal nga kalibutan, nga mahimong mas maliksi, mas gaan, ug mas madawat sa mga maayong impresyon. Ang materyal nga lawas, pinaagi sa pagdaug batok sa kalag, nagahatag sa kaugalingon niini

nga pagkawalay lihok ug kabugnaw. Ang pisikal nga paningkamot makapaluya niining mga gapos ug makatangtang sa ilang mga sangputanan. Tinuod nga dili tanang makasasala nagkinabuhi sa kawalay pagpugong ug nagatugot sa lawas, apan halos walay tawo sa ordinaryong kinabuhi nga dili kinahanglan isalikway sa lawas ang pipila ka butang kon ang tinguha sa kaluwasan makab-ot na sa kasingkasing. Ug ang tumong dako kaayo'g bili: kini hingpit nga nagbag-o sa mga lihok sa usa ka tawo. Ang imong kaniadto gibuhat tungod sa batasan o alang sa imong mga tinguha, sugdi karon pagbuhat—uban sa pipila ka mga kausaban, siyempre, ug dugang nga pagka-igpit, alang sa kaluwasan—ug imong mabati gayud ang kalainan.

b) Ang lawas bug-at kaayo sa kalag; **ang kabalaka** ug **ang pagkalibog sa hunahuna** nagpahuyang niini gikan sa sulod. Atong hunahunaon nga napildi na ang unod—mao kini ang unang lakang; apan duha ka babag ang nagbulag sa kalag gikan sa kaugalingon niini.

Ang kabalaka dili maghatag og panahon aron atimanon ang kaugalingon. Kung naa kini, usa ra ka buluhaton ang naa sa kamot, apan daghan kaayong buluhaton ang naa sa hunahuna. Mao nga ginapadagan nila ang tawo padulong sa unahan, nga wala'y gihatag nga higayon nga mohunong ug motan-aw sa iyang kaugalingon. Busa, biyaa lang sa pipila ka gutlo ang imong mga kabalaka, tanan walay eksepsyon; biyaa lang sila sa mubo nga panahon; pagkahuman, buhata na usab nimo ang imong naandan nga mga buluhaton, apan karon, biyaa lang sila, buhata sila ug pahawaa sila sa imong hunahuna.

Apan bisan pa niana, sa diha nga mihunong na kining mga bug-at nga buluhaton, magpabilin ang kalibog sa hunahuna sulod sa dugay nga panahon: ang usa ka hunahuna mosunod sa lain, usahay magkasinabot, usahay supak sa usag usa; ang kalag nabahinbahin, ang hunahuna maglibot-libot sa tanang direksyon ug busa mapugngan ang bisan unsang kanunay ug lig-on nga moturok sa sulod. Tiguma, unya, ang imong nagkabulag-bulag nga mga anak, sama sa mag-uuma nga nagtigom sa iyang panon sa karnero o sama sa salamin nga nagtigom sa nagkabulag-bulag nga mga sinag, ug itudlo sila paingon kanimo.

Ang tinguha nga mas mosulod pa sa kaugalingon ug atimanon ang sulod nga kaugalingon, nga tapuson ang pagkatibulaag sa hunahuna ug magmatngon, magkinahanglan siyempre—isip usa ka dili malikayan nga paagi—sa usa ka bahin, sa pag-inusara, ug sa pikas bahin, sa paghunong sa kasagarang mga kalihokan, sa panimalay ug propesyonal; samtang ang nahisgotan nga pagdaug-daug sa unod magkinahanglan og kausaban sa paagi sa pagtubag sa natural nga mga panginahanglan. Base niini, ang labing angay nga panahon aron makab-ot ang kausaban sa kinabuhi mao ang panahon sa pag-ayuno, labi na ang Dakong Kwaresma. Ang tanan nakatutok niini—sa balay, sa simbahan, ug bisan sa katilingban. Gitan-aw sa tanan kining panahona ingon usa ka preparasyon alang sa paghinulsol. Bisan pa, dili kini nagpasabot nga kung motungha ang usa ka maayong hunahuna bahin sa pagbag-o sa kinabuhi, kinahanglan ipalangan ang pagpatuman niini hangtod sa pagsugod sa Kwaresma. Ang tanan nga gikinahanglan niini mahimo buhaton sa bisan unsang panahon gawas sa Kwaresma. Apan, siyempre, sa pag-abot sa balaan nga pag-ayuno, usa ka sala nga pasagdan lang kini nga molabay nga wala magtagad sa kaluwasan sa kalag, sama sa pagpasagad sa ubang mga panahon. Alang sa bisan kinsa nga naigo sa usa ka makaluwas nga hunahuna sa pagbag-o sa ilang kinabuhi gawas sa Kwaresma, ug makakaplag og bisan unsang babag sa ilang adlaw-adlaw nga kinabuhi nga nagpugong kanila sa pagbuhat niini, labing maayo nga mubulag sa kalibutan sa pipila ka panahon ug moadto sa usa ka monasteryo. Didto, mas sayon ang pagkontrol sa kaugalingon.

c) Dinhi karon nagtindog ka sa atubangan sa imong kaugalingong kasingkasing. Sa atubangan nimo nagahigda ang imong sulod nga kaugalingon, nalunod sa lawom nga tulog sa kawalay pag-amping, kawalay pagbati, ug pagkabulag. Sugdi ang pagpukaw niini. Ang maayong hunahuna nga miabot nakapukaw na niini gamay. Busa, padayon uban sa mas dako nga kumpiyansa ug labing konsentrasyon sa hunahuna; tipuna ang tanan nimong pagtagad, sugdi ang paghimo sa lain-laing matang sa mental nga hulagway—mas kusgan o dili kaayo—apan gamita kini sa imong sulod nga kahimtang.

Una sa tanan, tangtanga sa hunahuna ang mga tabon nga nagpabilin niini sa **kahimtang sa pagkabuta**. Kung ang usa ka tawo dili molikay sa sala ug dili modagan gikan niini, kini tungod kay wala siya mailhi ang iyang kaugalingon o ang katalagman nga iyang nahimutangan tungod sa sala. Kung ablihan ang iyang mga mata, modagan siya gikan sa sala sama sa pagdagan sa usa ka tawo gikan sa balay nga gisunogan. Ang ingon nga pagkabuta mosangpot usab gikan sa kakulang sa pagpamalandong sa kaugalingon: ang usa ka tawo wala mailhi ang iyang kaugalingon tungod kay wala pa gyud siya motan-aw sa sulod niya o nagpamalandong sa iyang kaugalingon ug sa iyang moral nga kahimtang; apan sa kadaghanan, kini nga pagkabuta gipadayon sa pipila ka

espesipikong daan nga pagtuo bahin sa iyang kaugalingon. Ang usa ka tawo, sa iyang kaugalingon, naghabi og usa ka partikular nga sapot sa hunahuna nga sistematikong nagpanalipod kaniya gikan sa iyang kaugalingon. Bisan pa man kini nga mga hunahuna sama sa nipis nga sapot, mga maluya ra nga posibilidad—apan ang hunahuna walay panahon aron masuta kini sa klaro; ug bisan pa niana, ang kasingkasing kusog kaayo mosulti sa ilang kamatuoran ug tinuod. Kini, sa tinuod, mao ang atong moral nga mga ilusyon o mga pagdumot, nga nagagikan sa pakialam sa kasingkasing sa mga kalihokan sa hunahuna. Busa, sugod karon, kinahanglan natong iuban ang lawom nga pagmatngon ug usa ka angay nga pagkamapamalandong, nga mopugong sa tanang pagpangdayeg gikan sa limbong nga kasingkasing. Sugod karon, kung kinahanglan sa kasingkasing nga mobati og bisan unsa, pasagdi kini nga mobati ubos sa impluwensya sa mga ideya sa hunahuna, ug dili sa kaugalingon niini, nga daw nagdali-dali; kay kon dili, pugson na usab niini ang hunahuna nga makita ang mga butang sa paagi sa kasingkasing, pag-uliponon kini pag-usab sa kaugalingon niini, magdala pag-usab og kagubot sa atong mga konsepto ug, imbis nga kahayag, ilubong kita sa labi pang dakong kangitngit.

Karon nga imong gibutang ang imong kaugalingon niining posisyon, sugdi ang pagpadayag sa nagkalain-laing hunahuna nga nagpabilin kanimo sa kangitngit, ug ipailawom kini sa hugot ug patas nga paghukom.

a) **'Kristohanon ko,'** ingon nimo, ug naglipay ka niini. Dinhi makita ang unang porma sa pagpanglimbong sa kaugalingon: ang pag-angkon sa mga pribilehiyo ug saad sa pagka-Kristohanon alang sa kaugalingon, nga walay pagtagad sa pagmugna sa tinuod nga pagka-Kristohanon sa sulod sa kaugalingon, o sa pag-angkon sa usa ka ngalan nga makapahimutang ug makabarog lamang sa kusog ug sulod nga bili. Ipasabot unya sa imong kaugalingon nga ang paglaum sa ngalan lang usa ka limbong; nga ang Dios makapahimugos og mga anak para kang Abraham bisan pa gikan sa mga bato, ug mubawi Siya sa Iyang mga saad bisan kanus-a kon dili matuman ang mga kondisyon aron mak-ambit niini. Labaw sa tanan, klaroha sa imong kaugalingon unsa ang kahulugan sa pagka-Kristohanon; sukda ang imong kaugalingon batok niini nga ideal — ug makita nimo kung unsa ka lig-on ang basihanan niining haligi sa imong pagkabuta.

b) **"Apan dili kita sa mga labing ubos;** nakahibalo kita og usa o duha ka butang, ug kung atong ipahinungod ang hunahuna sa paghisgot og usa ka butang, kaya nato kini buhaton, ug among gipadagan ang among mga buluhaton dili basta-basta o walay taktika, sama sa gibuhat sa uban." Busa ang uban malimbong sa ilang espirituhanong mga hiyas. Ang uban, sa pikas bahin, nabutho sa pisikal nga mga kinaiya—kusog, kaanyag, kaliwatan. Mas mapalala pa ang pagkabulag sa duha ka grupo samtang mas taas ta kaysa sa tanan sa atong palibot. Busa, siguroha sa imong kaugalingon:

1) Nga ang natural nga gasa walay moral nga bili, tungod kay dili kini atong kaugalingong nahimo kondili gihatag kanato sa Dios; labi na sa Kristiyanismo, diin ang tanan nga natural walay bili tungod sa kadaut sa kinaiyahan nga dala sa Pagkahulog. Balaana ang imong mga gasa pinaagi sa pagtuo kang Kristo nga Manluluwas ug sa pagpuyo subay niining pagtuo; unya lamang nimo kini angay ituring nga usa ka panalangin.

2) Usab—nahimo na ba nimo ang tanan nga imong makaya ug angay buhaton sumala sa imong mga gasa? Mas dako ang imong pananagutan, kay mas daghan ang gihatag kanimo. Dili kini bahin sa abilidad, kondili sa paggamit niini. Ipakita unsa ang imong nakab-ot pinaagi niini. Ang nakab-ot ba haom sa paningkamot nga imong gigahin?

3) Dili na kinahanglan hisgutan pa ang pisikal o bisan unsang uban pang insidental nga bentaha. Sa usa ka talata, gihulagway ni San Crisostomo ang usa ka tawo nga nagdayeg sa lain tungod kay gwapo, dunggan, dato, tag-iya og maanindot nga balay, nagsakay og mga kabayo nga maayo kaayo pag-andam ug uban pa, ug unya gitubag siya niining mga pulong: 'Ngano man nga wala ka maghisgot kanako bahin sa tawo mismo? Ang tanan nimong gisulti dili siya.'

4) Bahala na ang uban; walay pulos nga tan-awon sila; pasagdi sila sa ilang kaugalingon. Ang matag-usa maghatag og pasaysay para sa iyang kaugalingon. Tan-awa ang imong kaugalingon, ug, pagbulag nimo sa uban, hukmi ang imong kaugalingon nga mag-inusara nga dili ka ikumpara sa uban. O, kung gusto gyud nimo nga ikumpara ang imong kaugalingon sa bisan kinsa, ikumpara kini sa mga balaang santo. Sila mao ang buhing balaod Kristiyano, o ang buhing ehemplo sa mga ginaluwas. Kung sa ila ka maghukom sa imong kaugalingon, dili ka masayop.

c) **"Dili pa man ta ingon ana kabati:** murag dili man ta magbuhat og makauwaw, ug dili man ta giisip sa uban nga daotan; dili man nila gikuha ang ilang respeto ug pagtagad kanato — ug labaw pa, dili man sila ordinaryo nga mga tawo, kondili mga inila nga personalidad." Unsa kaha ka dakong tabon sa kinahiladman nga

kangitngit kining pagkabuta nga dala sa panagway sa pamatasan ug sa pakig-uban sa gawas! Himua nga mas klaro pa gayud kanimo nga ang gawasnong porma walay bili kung walay sulod. Ang husto nga pamatasan sa gawas sama sa mga dahon; ang maayong kinaiya sa sulod mao ang bunga. Ang igos nga kahoy nagsaad og bunga uban sa iyang mga dahon, apan ang Manluluwas, sa dihang wala Siya makakita og bunga niini, gisumpa kini. Ingon usab, sa Iyang panan-aw, mao ang bisan kinsa nga walay kapintasan sa gawas apan kulang sa usa ka matitud-anon nga maayo ug mahadlok sa Dios nga kasingkasing. '*Anak ko, ihatag kanako ang imong kasingkasing*,' ingon sa Ginoo pinaagi sa Maalamon (Hulagway 23:26). Gikan sa kasingkasing naggikan ang tanan nga maayo ug ang tanan nga dautan. Sumala sa imong pagkatawo sa sulod sa imong kasingkasing, mao usab kana sa atubangan sa Ginoo. Kung mapahitas-on ka sa kasingkasing, bisan pa unsa ka mapainubsanon ang imong pagpakita sa gawas, makita ka sa Ginoo nga mapahitas-on. Ingon usab ana sa tanang uban pang mga butang. Ug ang paghukom sa uban usa ka limbong nga pagpangdayeg. Wala gyud mailhi kita sa uban, apan buotan gihapon sila kanato, tingali tungod kay gihunahuna nila nga maayo kita, o tungod sa angay nga batasan. Dili ba tinuod nga ang mga tawo sa atong palibot, bisan pa makakita sila sa atong dautan, dili nila kini ipahibalo kanato tungod sa ilang kaugalingong rason? Wala ba usab bay mga higayon nga ang uban, sa dihang makakita sila og dautan sa uban, dayegon pa gyud nila kini ug busa makapukaw og espiritu sa kawalay pag-amping sa pagbuhat sa dautan; ug ang ilang walay pag-amping nga sumusunod nalunod pa gayud sa dautan ug pagkadautan nga walay hunong; kay kung makita sa usa ka tawo nga ang mga tawo sa iyang palibot malipayong nagngisi tungod sa iyang gibuhay, magpabilin siya sa dautan uban ang usa ka matang sa pagkasatisfy sa kaugalingon. Dili usab nato tugotan ang atong kaugalingon nga mahulog sa bisan unsang susama niini, kung maminaw kita nga maampington kaayo sa mga paghukom nga gihimo sa uban bahin kanato!

d) "Apan bisan pa adunay dautan sa **akoa—ako ra ba ang ingon ani?** Pareho pud si kinsa-kinsa, ug si kinsa pa, ug bisan kana nga tawo didto. Sigurado nga daghan pa ang dautan, mas grabe pa kaysa nako..." Gitalipatan nato ang kadaghan sa sala nga naglibot kanato. Hibal-i, busa, nga ang kadaghan sa mga makasasala dili mag-usab sa balaod sa pagkamatarong ni magpahupay sa responsibilidad sa bisan kinsa. Ang Dios dili motan-aw sa kadaghanon. Bisan pa man nga ang tanan nakasala, silotan Niya silang tanan. Pila kaha ka tawo ang natawo sa wala pa ang Baha, apan nangamatay silang tanan gawas sa walo ka kalag; ug sa Sodom ug Gomorra, lima ka siyudad ang gilunok sa kalayo nga gikan sa langit, ug walay bisan kinsa ang naluwas gawas kang Lot ug sa iyang mga anak nga babaye. Dili usab moubos ang kabug-aton sa pag-antos sa impierno tungod lang kay daghan ang nag-antos didto; sa kasukwahi, dili kaha mapalala pa ang pag-antos sa matag indibidwal tungod sa ilang pagkauban? Pinaagi sa ingon ani ug susamang mga argumento, padali sa pagtangtang sa kangitngit sa mapanghusga nga mga hunahuna, nga nagpabilin kanimo sa kahimtang sa pagkabulag ug nagpugong kanimo sa pagtan-aw sa imong kaugalingon sumala sa angay. Itudlo nga tumong sa unang ehersisyo sa pagpauswag sa kaugalingon ang buluhaton sa pagduhaduha sa imong kaugalingon ug pagpahinay sa imong pagtuo sa kasiguruhan sa imong kahimtang. Maabot nimo kini sa natural nga paagi kung, usa-usa, sugdan nimo pagtangtang sa mga haligi nga bakak nga gipundar sa atong pagkabuta; kung, hinay-hinay, sugdan nimo pagbungkag sa mga walay sulod nga paglaum sa imong kaugalingon ug sa bisan unsang imoha; *kung*, hinay-hinay, sugdan nimo pagbungkag sa mga *hinimo-himong rason alang sa mga sala*, (Salmo 140:4) nga mao ang hilig nga pirme ug sa tanang butang ipangatarungan ang imong kaugalingon. Kumbinsihi ang imong kaugalingon nga walay bili ang imong pagka-Kristohanon kung daotan ka; nga ang imong ginatawag nga mga pagka-hingpit nagakondena kanimo kaysa sa pag-inot kanimo; nga ang imong panagway nga pagkamatarong usa ka pagpakaaron-ingnon nga nagdumot sa Dios, samtang ang imong kasingkasing nagpabilin nga daotan; nga ang pagdayeg sa uban ug ang pagka-lapad sa panghunahuna sa pakig-uban sa kadautan dili ka maprotektahan gikan sa paghukom ug kasuko sa Dios. Hinay-hinay, ikaw mahimong bulag sa imong mga hunahuna ug mag-inusara—inusara sa atubangan sa pagtan-aw sa imong hunahuna ug konsensya, nga mopataas og kusgan nga tingog batok kanimo, labi na pagkahuman nimong ikumpara ang imong kaugalingon sa angay nimong mahimong pagkatawo sa Kristo ug imong masuta nga layo kaayo ka sa imong ideal. Busa, kung dili ka limbongan sa imong konsensya, natural nga mahadlok ka para sa imong kaugalingon. Gibulag, ingon og, gikan sa tanan ug gipahawa sa tanang suporta, mabati nimo ang pagbati sa kawalay paglaum ug kahadlok para sa imong kaugalingon. Sa tanang paagi, kinahanglan nimo nga dad-on kining buhata sa pagbuta sa imong kaugalingon hangtod sa tukmang niining puntoha. Ang pagkabanhaw niining pagbati kanunay nga mao ang pasiuna sa paglayas gikan sa sala, sama sa gubat diin ang pagduha-duha sa han-ay sa kaaway usa ka timaan sa ilang hapit nga kapildihan.

1. Sa diha nga mosidlak gani ang labing gamay nga pagbati sa imong pagka-makasasala ug sa katalagman sa pagpabilin niini, susiha pag-ayo ang imong kaugalingon ug, uban sa mas kusog nga pagtuo sa hunahuna, pahampak sa imong kaugalingon og pipila ka makalilisang ug makapahunahunaong mga panan-aw; huyopa ug palumo ang imong **batong kasingkasing** pinaagi niini, sama sa usa ka bug-at nga martilyo nga nagpalumo sa usa ka lig-on nga bato.

(a) Hinumdumi ang imong ka-mortal. Ingna ang imong kaugalingon: 'Ala, duol na **ang kamatayon**.' Usa ka tawo human sa usa ang namatay sa imong palibot; hapit na moabot ang imong takna. Ayaw paglangan sa takna sa imong kamatayon, kumbinsihi ang imong kaugalingon nga ang Anghel sa Kamatayon gipadala na, padulong na, ug nagkadool na. O hunahunaa ang imong kaugalingon nga usa ka tawo nga adunay espada nga nakabitay sa iyang ulo, andam na nga mohampak kaniya. Unya, klaroha sa imong hunahuna kung unsa ang mahitabo kanimo sa kamatayon ug pagkahuman niini. *Nagpaabot ang paghukom sa ganghaan.* Ang imong mga tinago ipadayag sa atubangan sa mga Anghel ug sa tanang mga santo. Didto, sa atubangan sa tanan, mag-inusara ka uban sa imong mga binuhatan. Pinaagi niini, ikaw hukman o mapamatud-an nga matarong. Ug unsa man **ang langit**, ug unsa man **ang impyerno**? Sa langit adunay kalipay nga dili masukod; sa impyerno adunay pag-antos nga walay kahupayan o katapusan; kini giselyohan sa hingpit nga pagdumili sa Dios. Dad-a kini tanan sa imong kasingkasing ug puga ang imong kaugalingon nga magpamalandong niini hangtod mapuno ka **sa kahadlok** ug **kahadlok**.

b) Unya, higda sa Diyos ug ipahimutang ang imong kaugalingon, nga hugaw ug nabug-atan sa daghang mga sala, sa atubangan sa Iyang nawong—Siya nga anaa bisan asa, makahibalo sa tanan, maloloy-on kaayo, ug mapailubon! Magpadayon ka ba sa paglagot sa panan-aw sa Dios pinaagi sa imong makalilisang ug makasasala nga dagway? Magpadayon ka ba sa pagtalikod uban sa kawalay-pagtamod kang Kaniya nga nagpakita kanimo og kaluoy sa tanang paagi? Ipiyong pa ba gihapon nimo ang imong dalunggan sa tingog sa Amahan nga nagtawag kanimo uban sa kalooy? Balibaran pa ba gihapon nimo ang kamot nga gipahaba aron dawaton ka? Dad-a kini nga dili pagkasinabtanay sa kasingkasing ug padali sa pagpukaw ug pagpalig-on sa sulod nimo **sa kalooy ug kasubo alang sa Dios**.

c) Hinumdumi usab, nga ikaw usa ka Kristohanon, gipalit sa Dugo ni Kristo, gihugas sa tubig sa bunyag, nakadawat sa Espiritu Santo, nag-apil sa Panihapon sa Ginoo ug gipakaon sa Iyang Lawas ug Dugo. Ug tanan niini imong gitamay tungod sa sala, nga nagaguba kanimo! Aros sa imong hunahuna paingon sa Gólgota ug sabta kung unsa ang bili sa imong mga sala... Ipanakitan pa ba nimo ang ulo sa Ginoo sa mga tunok sa imong mga sala? Ipako pa ba nimo Siya sa krus, tuslok ang Iyang kilid ug pasipalahan ang Iyang pagkamapailubon? O wala ba nimo mahibaloan nga pinaagi sa pagpakasala, kaapil ka sa pag-antos sa Manluluwas ug busa kaapil usab sa kapalaran sa Iyang mga manigpaka-antos; apan kon isalikway nimo ang sala ug maghinulsol, makig-ambit ka sa gahum sa Iyang kamatayon? Pilia ang usa sa duha ka butang: o ipapako Siya sa krus ug malaglag hangtod sa kahangturan, o ipapako ka uban Niya ug panunodon ang kinabuhi nga walay katapusan uban Niya.

d) Hunahunaa pa gayud kung unsa kini nga sala nga imong gipangandoy pag-ayo. Daotan kini, ang labing makalaglag sa tanang daotan; nagpalayo kini kanato sa Dios, nagagubot sa kalag ug lawas, nagasailalim kanato sa mga pag-antos sa konsensya, nagabutyag kanato sa mga silot sa Dios sa kinabuhi, sa kamatayon ug pagkahuman sa kamatayon, ug nagataktak kanato sa impyerno, nga nagasirado kanato gikan sa paraiso hangtod sa kahangturan. Unsa ka daotan nga binuhat ang atong gihigugma! Timan-i pag-ayo ang tanang kadautan nga gikan sa sala, ug paningkamoti **nga kasuk-an kini ug molikay niini**.

(d) Sa katapusan, tan-awa ang sala gikan sa panan-aw sa yawa, ang unang nagpasugod ug nagpalapnag niini, ug hunahunaa kung kinsa ang imong gitrabahuan pinaagi sa sala. Ang Dios nagbuhat na ug nagpadayon sa pagbuhat sa tanan para kanimo, apan dili nimo Siya palipay-on; ang yawa wala'y buhata para kanimo ug ginahimuslan lang ka niya pinaagi sa sala, apan boluntaryo ug walay kapoy ka nga nagtrabaho para kaniya. Ikaw iyang higala pinaagi sa sala, samtang siya nagatago ug dautang buot batok kanimo tungod niini. Gidani ka niya sa sala pinaagi sa saad sa kalipay niini; apan siya magpahirap ug magdaugdaug sa mga nahulog sa sala. Dinhi iyang gisugyot nga ang mga sala walay bili, apan didto iyang ipataas kini isip ebidensya batok kanato, ingon bug-at nga mga kaso. Nagkurog siya sa malisyosong kalipay kung ang usa ka tawo masangit sa bitag sa sala ug magpabilin didto. Hunahunaa kini tanan ug pukawa sa imong sulod ang pagdumot batok niining misantropo ug sa iyang mga binuhatan.

Sa diha nga imong ipasulod sa imong kasingkasing, usa-usa, ang mga pagbati nga pareho nga nagagisi ug nagapahupay — karon kahadlok ug pagkahadlok, karon kasubo ug kalooy, karon pagdumot ug kasuko — hinay-

hinay kini nga mo-init ug mabuhi, ug uban niini, ang imong maluya nga kabubut-on mosugod sa paglihok ug pag-igting. Sama sa mga kuryente sa elektrisidad nga naghatag ug tensiyon ug kadasig sa lawas, o sama sa limpyo ug bugnaw nga hangin sa buntag nga naghatag ug kabag-ohan ug kusog, mao usab kining mga pagbati, sa pagpuno sa kalag, magmata sa natulog nga kusog niini ug mubanhaw pag-usab ang tinguha ug kahandaan sa paglihok aron makalingkawas gikan sa delikadong kahimtang niini. Mao kini ang unang paglihok sa aktibong pagtagad alang sa kaugalingong kaluwasan. Busa, gikan karon, lihok uban sa labi pang kusan nga determinasyon.

2) Pahawaa **ang katulogon sa kawalay pag-amping**. Ang imong pagbuot sa pagbuhat og maayo napaluya tungod sa dugay nga pagpuyo sa sala—karon tipuna kini sa ingon nga mga hunahuna nga kasagarang makapukaw og kusog: sa bahin sa maayo, hulagwaya ang kaluwasan, pagkamakabanaag, pagka-unibersal, ang kahapsay sa pagtuman ug pagtangtang sa mga babag, ang kalipay nga andam na, ug labaw sa tanan—ang pagka-kinahanglanon; apan sa kiliran sa sala, naa ang tanan nga supak niini; ipatin-aw kini sa imong kaugalingon sa taas nga panahon ug uban sa tibuok pagkamatitud-anon, hangtod mapukaw nimo ang imong kaugalingon ug madala sa kahimtang sa alerto nga kusog, andam nga sugdan dayon ang buluhaton. Ingna ang imong kalag:

a) Sa katapusan, duha ra ka butang ang mahitabo: o malaglag ka sa walay katapusan kung magpabilin ka nga ingon niini, o, kung dili nimo gusto kini, maghinulsol ka ug balika sa Ginoo ug sa Iyang mga sugo. Ngano pa man ka maglangan? Mas dugay ka maghulat, mas grabe pa ang mahitabo. Pagbantay ka, kay hapit na ang kamatayon.

b) Dako ba kaayo kini nga paningkamot? Sugdi lang; paningkamoti lang. Duol ang Ginoo, ug andam na ang tanang tabang gikan Niya para kanimo.

c) Ug unsa kaha ka dako nga panalangin kini! Imong ikawala kining karga ug kini nga mga gapos, ug mosulod ka sa kagawasan sa mga anak sa Dios.

d) Ngano man nga ginapahasol nimo ang imong kaugalingon, murag ikaw usa ka kaaway? Wala kay makaplagan nga kalinaw, sa adlaw ug sa gabii. Sa bisan asa, adunay kalibog ug kabalaka. Buhata lang ang usa ka kausaban sa sulod nimo, ug mawala na kini tanan; makita nimo ang kalipay sa kinabuhi.

e) Tan-awa, ang tanan nangadto na sa Ginoo... ang usa nakabalik, ang lain, ug ang ikatulo. Ngano man nga nagbarog ka didto? Lakaw! Mas dautan pa ba ka kaysa sa uban?

f) Ang tanan nga naa sa imong palibot buhi ug ang tanan nagtawag kanimo ngadto sa kinabuhi. Ang Dios dili Dios sa mga patay, kondili Dios sa mga buhi. Apil ka sa mga nagkinabuhi sa Iyang kinabuhi. Lakaw, inom gikan sa mga tinubdan sa buhing tubig.

Ang kusog sa hinay nga kabubut-on kanunay nga mausab kung ang usa ka tawo ibutang ang iyang kaugalingon taliwala sa duha ka ekstremidad — malaglag o usbon ang iyang kinabuhi. Ang instinkt sa pagpanalipod sa kaugalingon dayon mopukaw kaniya sa paglihok. Pagpakita pagkahuman kung unsa kadako nga panalangin ang gipaabot gikan sa pagbag-o sa kinabuhi ngadto sa mas maayo, kung unsa kini kadali buhaton, ug kung ikaw makahimo niini ug gitawag alang niini, ug naa kanimo ang tanang kapanguhaan; unsaon paglipay sa tanang maayo, sa yuta ug sa langit, sa ilang pag-uban kanimo, sa ilang pagkuha kanimo sa ilang mga bukton, ug sa pag-agos sa kalipay sa komunal nga kinabuhi uban sa tanan nga nagkinabuhi kang Kristo Hesus atong Ginoo — ipakita kini tanan, ug ang imong nanghuyang nga kabubut-on mabuhi pag-usab, ug ang imong nangluya nga mga tuhod mapalig-on.

Pinaagi sa pagpaningkamot nimo sa ingon ani sa imong kaugalingon, labi pa gyud nimong mapalayas ang imong pagkabuta, pagkawalay pagbati, ug pagkawalay pag-amping. Apan magpaningkamot ka, ug magpaningkamot nga walay pagkapoy. Aduna'y kaugalingong limbong ang makasasala nga kalag, nga sa tanang paagi molikay sa pagpaninguha alang sa kaluwasan. Ani, dakpa kini ug dal-a; dili kini mosukol—dili lang gayud kini gustong molihok. Sa sulod sa imong sulod nga kaugalingon, walay lain nga mahimong agalon gawas kanimo. Sulod sa imong kaugalingon ug bungkaga, patumba ug pasabta ang imong kaugalingon; ipanghimakak ang imong kaugalingon sa atubangan sa Dios; pahimangnoa ug kumbinsihi ang imong kaugalingon. Maong sa buhat sa pagbag-o, ang pagpangatarungan sa kaugalingon mao, masulti pa gani, ang nag-inusarang agianan niini. Kung dili ka magpangatarungan sa imong kaugalingon ug hunahunaon unsay buhaton, kinsa may mubuhay niini para nimo? Busa gisulti kanimo: 'Hunahuna kini, hunahuna kana, susiha kini ug kana.'

Gikan niini masabtan nato kung unsa ka dakong panalangin alang sa usa ka makasasala kung ang iyang pagkadaut wala pa hingpit nga makapalong sa sulod niya sa kahayag sa kahibalo sa kamatuoran. Bisin pa dauta ang iyang kinaiya, hugaw ang iyang pagbati; apan kung nagpabilin ang husto nga mga konsepto sa iyang kalag,

aduna gihapon siya'y masandigan alang sa usa nga nagsugod na sa pagpanghunahuna bahin sa kaluwasan. Apan kon mawala na gani kini, kon madunot usab ang hunahuna—bisan pa kini mahulog sa pagduha-duha, mawala ang pagtuo niini, o modawat sa hingpit nga dautang mga pagtulon-an—dili na adunay nahabilin nga buhaton sa usa ka tawo para sa iyang kaugalingon; unya kinahanglan niyang ilhon nga walay integridad siya gikan sa ulo hangtod sa tiil. Gamay ra, bisan pa, ang makaabot sa ingon nga kahimtang. Ug kadtong makaabot niini, kon adunay posibilidad sa ilang pagbag-o, mausab sila pinaagi sa talagsaon ug katingalahang mga buhat sa grasya sa Dios. Ang kadaghanan sa mga makasasala, bisan pa niana, dili mawala ang ilang pagtuo, o, sa mga pulong sa Apostol, ang 'husto nga pagtulon-an', kondili mahimong daotan lang sa moralidad. Alang sa ingon nga mga tawo, igo na nga pasig-uhan pag-usab ang mga konsepto nga nangalipong tungod sa pagpasagad ug lig-onon ang ilang nahuyang nga pagtuo—nga nagagikan sa kawalay pagtagad ug pagkawalay pagtagad sa tanan nga maayo sa kinatibuk-an. Lingkod ug susiha sa imong kaugalingon kung unsa ang angay nimong tuohan, unsaon pagkinabuhi, ug unsa ang angay nimong paglauman, subay sa Kredohan ug sa mga sugo sa Ginoo. Kung lisod kini para kanimo, tan-awa ang katekismo; kung dili gani nimo kini mabuhay, pakig-istorya sa usa ka tawo—ug labaw sa tanan, sa imong espirituhanong amahan. Sa diha nga imong nabuhay kini, ang maharlikang kamatuoran mubangon nga mananaog sulod kanimo—ug magsugod, uban sa awtoridad, sa pagpahawa sa bakak sa mga binuhatan, disposisyon, ug pagbati nga nakahupot kanimo. Unya dali na lang alang sa imong rason nga ipadayag ang imong kaugalingong pagkabulag, pukanon ang imong kawalay pagbati, ug wagtangan ang imong pagkawalay pag-amping.

Kung daghan kaayong mga hilisgutan ang gipahimutang nga ang usa ka tawo kinahanglan hunahunaon sa iyang kaugalingon, dili nato hunahunaon nga kini butang nga mga eskolar ra ang makahimo. Bisan kinsa makahimo sa paghunahuna sa kaugalingon bahin sa kaluwasan, bisan pa usa ka bata. Dili kini pareho sa pang-eskolar nga pangatarungan. Ang matag kamatuoran nga mosulod sa hunahuna dayon magdasig sa gikinahanglan niini. Kinahanglan lang nga matinud-anon ka ug pasigaon pag-usab ang matinud-anong tinguha alang sa imong kaugalingong kaayohan, uban sa pagkaandam nga mosunod sa giya sa kamatuoran. (Bisan pa niana, dili gayud kini sobra nga adunay ka mga libro bahin sa kaluwasan sa kalag, diin klaro ug kusgan nga gipatin-aw ang tanang butang nga angay hunahunaon sa sulod sa kaugalingon. Niining bahin, bililhon kaayo ang mga artikulo sa sinulat ni San Tikhon mahitungod sa sala, sa espirituhanong pagkabulag, sa pagpasaylo alang sa dili maghinulol, ug ang iyang mga sulat monastiko. Ingon nga tabang niining maong pagpamalandong sa kaugalingon, usa ka koleksyon sa mga sinulat sa mga Balaang Amahan ang gipatik ubos sa titulo: 'Bangon, O natulog...').

Apan sa tanang paagi, ang usa ka tawo kinahanglan maghimo sa iyang pagpamalandong sa usa ka paagi nga angay sa tumong—nga maimpluwensyahan ang kalag ug pukawon kini sa paglihok. Alang niini:

a) Sa diha nga magpamalandong ka, ayaw pag-apil sa intelektwal nga spekulasyon pinaagi sa pagpangutana og lain-lain mga pangutana, apan, human nimong klarohon ang hilisgutan para sa imong kaugalingon, dad-a kini sa imong kasingkasing gikan sa anggulo nga imong gilauman nga labing makapahikap, ug hunahuna kini sa ingon nga paagi.

b) Ayaw pagdagan-dagan gikan sa usa ka hunahuna ngadto sa lain—mas lagmit kini makapawala sa hunahuna kaysa makatigom niini, ug walay epekto sa kalag. Dili pud makapainit ang adlaw sa bisan usa ka binuhay sa yuta kung molabay kini sa ibabaw sa yuta sa usa ka gutlo. Ibilin nga ang simpatiya maoy sukdan sa imong pangatarungan sa bisan unsang hilisgutan. Dad-a ang matag hunahuna ngadto sa lebel sa pagbati, ug ayaw kini buhian hangtod kini mosulod sa imong kasingkasing.

c) Kung mahimo, ayaw biyai ang hunahuna nga walay sulod, sa putli nga rasyonal nga porma, ingon man lang, kondili tabuni kini sa usa ka hulagway ug dad-a kana nga hulagway sa imong hunahuna isip kanunay nga pampukaw. Mas maayo, kung mahimo, nga paghiusa ang daghang makapukaw nga mga hulagway sa usa ka hulagway. Busa, si Santo Tikhon, aron ipatunong sa hunahuna sa makasasala ang katalagman sa iyang kahimtang, miingon sa mosunod: "Sa ibabaw nimo ang espada sa hustisya; sa ilawom nimo ang impierno, andam nga mokaon kanimo; sa unahan ang kamatayon; sa luyo nimo daghang mga sala; sa tuo ug wala nimo daghang malisyosong kaaway: makaya ba gyud nimo nga magpabilin nga kampante?" Mas sayon hinumduman ug mapabilin sa hunahuna ang usa ka hulagway; mas kusgan ug mas gamhanan ang epekto niini.

d) Pilia ang mubo apan kusgan nga mga pulong nga angay sa imong kahimtang, ug balik-balika kini sa imong kaugalingon kanunay, sa hunahuna o sa tingog. Pananglitan: '*Ang baka nakaila sa iyang tag-iya, ug ang asno sa dayami sa iyang agalon*' (Isaias 1:3), apan ikaw ba? *O gibaliwala ba nimo ang bahandi sa pagkamaayo,*

pagkama-humok, ug pagkamapailubon sa Dios? Apan tungod sa imong pagkamatarug ug dili maghinulsol nga kasingkasing, nagtigom ka ug kasuko alang sa imong kaugalingon sa adlaw sa kasuko ug pagpadayag sa matarong nga paghukom sa Dios (Roma 2:5–6). Busa, magbantay kamo, kay wala kamo kahibalo sa unsang takna moabot ang inyong Ginoo (Mateo 24:42). Aniaay akong lubnganan; aniaay nagpaabot ang akong kamatayon. Asa ako paingon gikan sa Imong Espiritu, ug asa ako makatakas gikan sa Imong atubangan? (Salmo 138:7). Ang sala, kon kini motubo na, magbunga og kamatayon (Santiago 1:15). Ang inyong kaaway, ang yawa, nagalibot sama sa usa ka leon nga nanggurog (1 Pedro 5:8). 'Thatag ang usa ka pag-ila sa imong pagdumala' (Lucas 16:2). 'Sa kinsa daghan ang gihatag, daghan usab ang pagapangayoan' (Lucas 12:48). 'Apan kana nga sulugoon nga nakahibalo sa kabubut-on sa iyang agalon ug wala mag-andam sa iyang kaugalingon o wala magbuhat sa iyang kabubut-on, daghan ang pagahampakon kaniya' (Lucas 12:47). Hinumdumi kung asa ka nahulog (Pahayag 2:5), 'ug uban pa. Tipuna ug itugyan sa imong hunahuna kining mga pulong, ug pahungawa ang imong kasingkasing niini. Tingali usa niini mahimong usa ka nagdilaab nga pana nga motuslok ug magdilaab kanimo.

Ayaw pagpadugay sa usa ka linya sa pangatarungan, bisan pa; ilisi kini sa pag-ampo. Kay karon, pareho ra gihapon ang atong gibuhay sama sauna, sa dihang gusto nato bunalan ang usa ka kahoy nga lawom kaayo ang gamot sa yuta. Moabot kita ug guygon kini, gipugos nato ang atong gahum sa pangatarungan sa atong kaugalingon, sa pagpangumbinsi sa kaugalingon, sa pagpamatud-an sa kaugalingon. Atong giuyog kini, apan dili nato kini makuha—ang mga gamot hugot kaayo nga nakatanum sa yuta. Busa, kulang kita sa kusog; kulang kita sa kusog bisan sa pagputol niining mga gamot. Busa mangayo ka og tabang!

a) Kung, samtang naghunahuna, usa ka pagbati ang motandog sa imong kasingkasing o usa ka pagbati sa pagkamabuotan ang mobati sa sulod nimo — barog ug pag-ampo. Pag-ampo nga balaanon sa Dios ang imong paningkamot sa imong mapalig-on nga kasingkasing, nga Iya kining hatagan og gahum aron ang pipila sa imong mga hunahuna makaguba ug makatukod, o nga Siya mismo ang moanha ug pahumokon, pagmataon, ug tusloka kini.

b) Niining pag-ampo, ampoa sa imong kaugalingong mga pulong; sultihi ang naa sa imong kasingkasing, ug ipadayag ang imong labing lawom nga panginahanglan uban sa kumpiyansa, gamit ang yano, bata-bata, mubo nga mga pulong—o mas maayo pa, walay pulong gayud—busa magkumpit ka sa Dios sa usa ka tinuoray nga paghangyo kaniya.

c) Ayaw pag-overthink niini, ayaw paghimo og mga pag-ampo. Duola Siya sa pagkamapadayonon, uban sa imong bugtong panginahanglan, sama sa masakiton nga moadto sa doktor, sama sa nakagapos nga moadto sa manluluwas, sama sa paralisado nga moadto sa mananambal, uban sa matinud-anong pag-angkon sa imong kahayang ug sa imong kakulang sa pagdaog sa imong kaugalingon, ug uban sa pag-isumite sa imong kaugalingon sa gamhanang lihok sa Dios.

d) Mohapa, mokurbo—daghang, daghang higayon—ug tukboka ang imong dughan. Ug ayaw hunong sa pag-ampo samtang nagpadayon pa kini. Kung mapabugnaw ang pag-ampo, mobalik sa meditasyon, ug gikan didto mobalik pag-usab sa pag-ampo.

e) Ug alang sa pag-ampo, sama sa meditasyon, andama ang mubo nga mga pagtawag kang Dios ug balik-balika kini: *'Kaluy-i ang Imong binuhat, O Ginoo!'* — *'O Dios, kaluy-i ako nga makasasala!'* — *'O Ginoo, luwasa ako!'* — *'O Ginoo, hatagi ako og kalampusan!'* Hinumdumi ang makapukaw nga mga himno sa Simbahan ug awita kini: *'Tan-awa, ang Nobyo nagkadool...'* *'Sa paghunahuna sa daghang dautang buhat nga akong nabuhat, ako, ang maluya, nagkurog sa makahadlok nga Adlaw sa Paghukom. Akong kalag, akong kalag, bangon, ngano man ka natulog?'* — ug uban pa...

Busa, samtang nagpaningkamot kita sa ingon ani, padayon nga tukiona ang pultahan sa kaluoy sa Dios.

Unsa man ang atong gipangita pinaagi niining paningkamot? Ang makapukaw nga grasya sa Dios. Ang grasya sa Dios naandan nga mopili og pipila ka paagi aron molihok kanato, sama sa gisulti sa paghulagway sa talagsaong paglihok sa grasya. Busa, gamita kini nga mga paagi alang sa imong kaugalingon ug lakaw ilawom sa ilang panalipod ug impluwensya. Dili kaha mahulog ang usa ka sinag sa grasya kanimo usab, sama sa nahulog kini sa uban, mga makasasala sama nimo?

a) Ang grasya sa Dios napili ang mga simbahan sa Dios ug ang han-ay sa pagsimba ingon nga mga paagi sa paglihok niini. Adto sa simbahan ikaw mismo, ug pag-antos sa mga balaan nga ritwal nga mapailubon, matinud-anon ug matinahuron. Ang pagtan-aw sa simbahan uban sa arkitektura niini, ang han-ay sa mga serbisyo, ug ang pagkanta ug pagbasa—kini tanan makahimo og epekto. Ug dili katingad-an nga, pagkasulod nimo sa

simbahan nga walay kabalaka, mahimo ka mopahawa nga nakabati na sa espiritu sa kaluwasan.

b) Ang grasya naglihok pinaagi sa Pulong sa Dios. Kuhaa kini ug basaha kini. Tingali makakita ka ug usa ka bersikulo nga makapukaw kanimo, sama sa bersikulo nga nakita ni Augustine sa dihang gibuksan niya ang Bag-ong Tugon.

c) Ang mga kasingkasing sa uban pang mga makasasala napalumo pinaagi sa pakig-istorya sa mga debotong tawo. Adto ug makig-istorya ka mismo. Pulong sa pulong sa pakighinabi—dili kaha adunay usa nga mosulod kanimo hangtod sa pagbulag sa kalag ug espiritu, **nga mohukom sa mga hunahuna ug tinguha sa kasingkasing?** Tingali ang buhing pulong, nga gipainit sa gugma, mosulod sa kahiladman sa imong kasingkasing ug makurog sa mga kuta sa sala nga nagtamnan didto.

d) Gamhanan ang pag-ampo sa mga kabus. Adto ug padaghan ang imong paglimos; pahawaa ang mga luha sa mga nag-antos; ug, kon mahimo, tabangi kadtong nawad-an og kaayohan. Ang pag-ampo nga paghilak sa usa ka pulubi moabot sa langit ug molabang pa sa kataas-taasan nga langit. Dili kaha kini magpadala og usa ka Anghel nga Manalipod kanimo, sama sa gibuhat niini kang Cornelio nga senturyon?

Samtang nagbuhat ka niini ug sa susamang mga buhat, makigkita ka sa mga sudlanan ug magdala sa grasya. Tingali ang hamog nga nagahatag kinabuhi motulo kanimo gikan sa lain nga dapit ug mubanhaw sa mga natugnaw nga punla sa espirituhanong kinabuhi sa sulod nimo.

Busa, karon nga miabot na kanimo ang hunahuna sa pagbag-o sa imong kinabuhi ug sa imong kinaiya—paglikay sa paglangan-langan, pugonga ug pagaan-a ang imong unod pinaagi sa pisikal nga paningkamot; biyaa ang imong mga kabalaka ug mga samok pinaagi sa pansamantalang paghunong sa imong kasagarang mga buluhaton ug pagpangita og kahilom; ug unya, human nimong itutok ang imong pagtagad sa sulod nimo, paningkamoti, pinaagi sa nagkalain-laing makaluwas nga hunahuna, nga wagtangan ang pagkabuta, pagkawalay pagbati ug pagkawalay pag-amping pinaagi sa pagpangatarungan sa imong kaugalingon o pakig-istorya sa imong kalag, pag-ilis-ilis kini sa pag-ampo ug pagbutang sa imong kaugalingon ilawom sa impluwensya sa ingon nga mga kahimtang nga gipili na sa Balaang Grasya isip paagi sa pagpakita sa Iyang impluwensya sa mga kalag sa mga makasasala.

Maningkamot, paninguha, pangitaa—ug makakaplag ka; toktoka—ug ablihan ka. Ayaw pagkahuyang o pagkawala sa kadasig. Apan sa tanan niini, hinumdumi nga kining mga paningkamot paningkamot ra sa atong bahin aron madani ang grasya, ug dili pa kini ang tinuod nga gipangita nato. Ang labing importante kulang—ang paglihok nga puno sa grasya. Klaro kaayo nga, bisan naghunahuna kita, nag-ampo, o nagbuhat pa og bisan unsa, mura'g gipugos nato ang usa ka butang nga langyaw sa atong kasingkasing gikan sa gawas. Usahay mahitabo nga, depende sa kabaskog sa atong paningkamot, ang usa ka epekto gikan niining mga paningkamot mosulod sa lawom nga bahin sa kasingkasing, apan mapalayas usab kini dayon gikan didto, tungod sa pagkamalig-on sa usa ka kasingkasing nga dili malumo ug dili naanad niini, sama sa usa ka baston nga gilubong patindog sa tubig, nga mapalayas gikan sa tubig. Pagkahuman niini, mobalik ang kabugnaw ug kabug-aton sa kalag—klarong timailhan nga wala'y grasya nga puno nga impluwensya dinhi, kondili atong kaugalingong paningkamot ug kusog. Busa, ayaw pagkontento niining mga buhat lang, ni magsalig kanila nga mura'g mao na gayud kini ang angay nimo pangitaon. Delikadong ilusyon! Pareho ka delikado nga hunahunaon nga kining mga paningkamot usa ka merito nga kinahanglan gayud ihatag ang grasya. Dili gayud! Kini usa lamang ka pag-andam aron madawat kini; ang gasa mismo hingpit nga nagdepende sa kabubut-on sa Maghahatag. Busa, samtang masigasig nga gigamit ang tanang paagi nga gipakita sa ibabaw, ang mananapaw kinahanglan magpadayon sa pagpaningkamot, nagpaabut sa pagbisita sa Dios, nga, bisan pa, dili moabut sumala sa atong gusto, ug walay nakahibalo kung diin kini gikan.

Sa dihang moabot na kini nga makapadasig nga grasya, magsugod na ang tinuod nga sulodnong buhat sa pagbag-o sa kinabuhi ug kinaiya sa usa ka tawo. Kung wala kini, dili gayud mapadangat ang kalampusan—mabigo ra gayud ang tanang paningkamot. Si Balaan Augustine nagpamatuod niini: dugay siyang nakigbisog sa iyang kaugalingon, apan napildi ra niya kini sa dihang miabot kaniya ang grasya. Magpaningkamot ka samtang naghulat, uban sa lig-on nga paglaum. Moabot kini—ug ipahimutang sa husto ang tanan.

Ang natural nga pangutana nga mosunod mao: unsa, unya, kini nga paglihok sa grasya? Unsa nga kahimtang ang gidala niini sa makasasala nga tawo? Ug giunsa kini nga kahimtang nga lahi sa ubang susamang kahimtang? Kinahanglan mailhan ang kinaiyahan nga mga kinaiya niining pag-uyog aron dili kini mapalampas nga walay pulos, ug aron dili masayop ug hunahunaon nga usa ka natural nga kahimtang kini. Ang kahimtang sa kalag nga giuyog sa grasya gihulagway pinaagi sa kasumpaki niini sa kahimtang sa kalag nga gipahulog sa sala:

Ang sala nagbulag sa Dios ug sa tawo. Ang tawo, nga moliko gikan sa Dios paingon sa sala, dili mabati ang iyang pagsalig sa Dios; nagkinabuhi siya nga daw dili siya iya sa Dios ug ang Dios dili iya, sama sa usa ka suulog nga ulipon nga nilayas gikan sa iyang agalon. Karon, kini nga babag guba na.

Mibalik **ang pagbati sa pagsalig sa Dios**. Hapsay nga nabati sa tawo ang iyang hingpit nga pagsumpo sa Dios ug ang iyang bug-os nga pananagutan sa Iyang atubangan. Sa una, ang langit mura'g bug-at kaayo kaniya, nga naglangkob sama sa бага nga tabing ibabaw sa iyang ulo; apan karon usa ka sinag sa kahayag ang misulod sa niining ngitngit nga tabing ug nagtudlo kaniya paingon sa Dios, ang Ginoo ug, sa samang higayon, ang Hukom. Usa **ka** gamhanan nga **pagbati sa pagka-Diyosnon**, uban sa tanang Kanyang pagkahingpit, ang nabati sa sulod niya, ug nagbarug nga dili mapugngan sa kalag, nga nagpuno niini sa hingpit. Dinhi makita ang basihanang ug ang posibilidad sa umaabot nga kinabuhi sa espirituhanong grasya.

Kaniadto, gilibotan sa sala ang tawo sa pagkabuta, pagkawalay pagbati, ug pagkawalay pag-amping. Sa higayon nga mosugod ang grasya, kini nga tulo ka patong, napetrifikadong panit mapukan gikan sa kalag nga iyang gipangapuslan. Karon klaro na nga **makita sa tawo ang tanan** niyang sulod nga **kapintas**, ug dili lang kini makita, **gibati** usab **kini**. Sa samang higayon, masabtan nila ang katalagman sa ilang kahimtang, magsugod sila og kahadlok para sa ilang kaugalingon ug **mabalaka** sa ilang kapalaran. Ug dili lang kahadlok ang mosulod sa ilang kalag, apan uban sa pagbati sa ilang responsibilidad sa atubangan sa Dios, ang kahadlok, kasakit, kasuko ug kaulaw mosugod og lawom nga pag-igo sa ilang kasingkasing. **Ang ilang konsensya mokaon kanila**.

Apan sa maong higayon usab, gihatagan siya og usa ka pagbati sa katam-is sa kinabuhi nga gipangabuhi sumala sa Dios. Sa pagbati sa hingpit nga kawalay bili sa usa ka makasasalaon nga kinabuhi ug sa pagbati og pagdumot niini, sama sa usa ka dagat sa dautan, sa samang higayon nakita niya nga ang kalipay ug kahupayan natago sa gingharian sa pagkamaayo nga karon napadayag sa iyang sulod nga mata. Gitan-aw niya kini ingon sa Gisaad nga Yuta, ingon sa labing malipayon ug labing luwas nga dapit, nga walay kagubot. Kini gayud nga paunang pagtilaw mao, labaw sa tanan, usa ka panghitabo sa makasasala nga kalag nga dili mahimo sa usa ka tawo pinaagi sa iyang kaugalingong paningkamot. Kini mao ang mga panalangin sa Dios, ug kini naa sa Iyang gahum. Ang paghunahuna bahin niini dili parehas sa pag-eksperyensya niini. Ang Dios mismo magdala sa espiritu sa usa ka tawo ngadto sa Iyang bahandi ug tugotan siya nga matilawan ang mga panalangin niini.

Tan-awa kung unsa ka importante kini nga buhat sa kaayo sa Dios sa dalan padulong sa kagawasan sa kalag gikan sa gingharian sa sala. Ang katuyoan sa kini nga paglihok nga puno sa grasya ug ang gahum niini nagbarug sa kamatuoran nga kini nagdani sa usa ka tawo gikan sa mga gapos sa sala ug nagbutang kaniya sa usa ka punto sa pagkawalay pagtagad tali sa maayo ug dautan. Ang timbangan sa atong kabubut-on, nga kaniadto mibali-bali sa usa ka kilid ug sa pikas, kinahanglan nga mabalanse karon. Apan dili kini mahitabo gawas kon tugutan ang makasasala nga matilawan, bisan pa sa pagpaabot, ang katam-is sa pagkamabuotan. Kung kini dili matugotan, ang katam-is sa sala, nga pamilyar na kaayo, mas kusog nga makadani kaniya kaysa sa kaayo, ug ang iyang kapilian kanunay mahulog sa kilid sa ikaduha, sama sa mahitabo sa mga determinasyon nga usbon ang kinabuhi nga walay pulso nga puno sa grasya. Kay kini usa ka unibersal nga balaod: **ignoti nulla cupido**—nga nagpasabot, ang dili mailhi, dili gustong-gusto. Apan sa dihang, sa kahimtang sa inspirasyon nga puno sa grasya, hatagan siya og pagtilaw sa katam-is sa pagkamabuotan, magsugod usab kini sa pagdani kaniya paingon niini, ingon usa ka butang nga nasinati na, nailhan ug nabati. Nahimong patas ang timbangan. Ang tawo adunay hingpit nga kagawasan sa paglihok.

Busa, sama sa kilat, ang tanan sulod sa tawo ug sa iyang palibot masidlak sa niining banal nga inspirasyon. Sa usa ka gutlo, ang ilang kasingkasing gibalik sa maong kahimtang diin kini gipahawa sa sala; sila gibalik sa kadena sa paglalang, sa maong panag-uyon nga ilang tinuyoang gipabulag sa ilang kaugalingon pinaagi sa sala. Maong kining lihok sa grasya hapit kanunay nga gimarkahan sa kalit nga pagkahibulong ug usa ka kusog nga pagkahigot, sama sa usa ka tawo nga naglakaw nga nagdali-dali samtang naghunahuna og lawom nga kalit nga mahadlok sa kalit nga pagtuaw og 'Pahunong!'. Kung tan-awon kini nga kahimtang gikan sa sikolohikal nga panan-aw, kini wala'y lain kondili ang pagmata sa espiritu. Sa tinuud, kinaiya sa atong espiritu nga masabtan ang Balaan ug usa ka mas taas nga kalibutan o han-ay sa mga butang, nga magtaas sa tawo ibabaw sa tanan nga sensorial ug dad-on siya sa hingpit nga espirituhanong gingharian. Apan sa kahimtang sa sala, mawala ang gahum sa atong espiritu ug kini masagol sa kalag, ug pinaagi niini sa mga sentido, hangtod nga daw kini mawala na gayud niini. Karon, pinaagi sa grasya, kini gihila gikan didto, gibutang, sama sa usa ka kandelerero, sulod sa atong sulod nga santuwaryo, ug nagdan-ag sa tanan nga naglungtad didto ug makita gikan didto.

Ang kahimtang diin gibutang ang kalag atol sa usa ka pagmata nga puno sa grasya susama sa daghang natural nga kahimtang, apan kini dili angay ilibog niini.

Sa usa ka kahimtang sa grasya, ang usa ka tawo makakaplag sa iyang kaugalingon sa usa ka piho nga masakiton, masubo nga kahimtang sa kawalay-kasatisfaksyon sa iyang kaugalingon ug sa iyang mga kahimtang; apan kini dili pareho sa kabagot. Sa kabagot, walay piho nga butang: dinhi ang usa ka tawo gipisil ug nasubo, nga wala'y kahibalo ngano o unsa ang hinungdan; sa kasukwahi, sa usa ka kahimtang sa grasya adunay piho nga butang sa kasubo, mao kini: ang paglapas batok sa Dios ug ang pagkahugaw sa kaugalingon. Ang una emosyonal, samtang ang ikaduha espirituhanon; ang una makapahugno, malungkot, ug makapawala sa gana, mao nga moingon ang mga tawo, 'Ang kalungkutan makapahugno sa usa ka tawo,' samtang ang ikaduha nagpabuhi ug nagpukaw sa kalag. Sa atong ordinaryong adlaw-adlaw nga kinabuhi, daghan kitag ingon ana nga malabo nga pangandoy, nga tagsa-tagsa adunay kaugalingong nuansa. Lakip niini, ang pangandoy alang sa atong langitnong yutang natawhan, ang pagbati sa kakulang sa katagbawan sa tanang binuhat, ug ang pagbati sa espirituhanong kagutom mao ang labi nga angay tagdon. Ug kini usa sa natural nga lihok sa atong espiritu. Sa dihang hinay-hinay nang hilom ang mga pagbati, ang espiritu mopataas sa kaugalingong paghilak—nga klarong motunog sa kasingkasing—batok sa mapugos ug makauwaw nga kahimtang diin kini gipugngan, nagpangutana nganong kini dili pakan-on sama sa angay unta, apan ginasakit sa gutom. Kini usa ka paghandum sa yutang natawhan, usa ka paghungihong nga nadungog bisan sa Apostol sa tanang binuhat (Roma 8:22). Apan bisan kini dili pareho sa usa ka paglihok nga napuno sa grasya. Kini usa sa mga natural nga lihok o gimbuhaton sa atong espiritu, ug sa kaugalingon niini, kini huyang ug walay bunga. Ang paglihok sa grasya moabot kaniya ug naghatag kaniya og kahayag ug kusog.

Sa paglihok sa grasya, adunay pagkabali sa espiritu, pagmata sa kasakit sa konsensya; apan kini lahi kaayo sa kasagarang pagpanghimaraot sa kaugalingon tungod sa mga sayop sa atong adlaw-adlaw nga kinabuhi, gamay man o dako. Ginasakit nato ang atong kaugalingon kung mosulti ta og sayop o mobuhay ta og sayop, ug kasagaran sa tanang higayon diin, ingon nila, nakahatag ta og kaulaw sa atong kaugalingon; mosulti pa gani kita sa ingon ani nga mga panahon: 'Oh, kaulaw ko kaayo!' Apan kini lahi kaayo sa tingog sa konsensya sulod sa espiritu, nga karon nadungog. Didto, ang usa ka tawo naghunahuna lamang sa iyang kaugalingon ug sa iyang mga panahong kahimtang; dinhi, sa pikas bahin, hingpit niyang kalimtan ang iyang kaugalingon ug ang tanan nga panahong butang, ug makita lamang ang Dios, nga napasipala, ug ang iyang kaugalingong walay katapusang relasyon Kaniya nga nabungkag. Didto, mupanalipod ang usa ka tawo sa iyang kaugalingon ug sa mga balaod sa tawo; dinhi, alang sa kabubut-on sa Dios ug sa Iyang himaya. Didto, masubo ang usa ka tawo tungod kay napahiya siya sa atubangan sa mga tawo; dinhi, tungod kay napahiya siya sa atubangan sa Dios, samtang ang mga tawo ug bisan pa ang tibuok kalibutan wala'y bili kaniya. Dugang pa, didto ang kasubo walay paglaum, samtang dinhi kini gipahupay sa pipila ka paglipay. Kay didto, ang iyang tibuok pagsalig nakabase kaniya mismo ug sa uban, ug kung kini nga pundasyon mabungkag, wala na siyay lain paingnan; samtang dinhi, ang tanan gikan sa Dios, nga Dili niya gilauman nga balibaran Siya, apan sa Kinsa niya gibutang ang iyang paglaum. Ug ang atong kasagarang kasakit sa konsensya nagasundog sa paglihok sa tinuod nga konsensya: masulti pa gani nga kini usab mga buhat sa konsensya, bisan pa man kini usa ka baluktot nga konsensya, nga napukan gikan sa iyang angay nga puwesto. Kauban sa espiritu, nahulog usab kini gikan sa iyang angay nga kahitas-an, gikan sa espirituhanong gingharian, ug nahulog sa kamot ug gahum sa kalag ug sa lawas; nahimong mag-alagad lamang kini sa mga katuyoan sa kalibutan, nahimong, aron isulti, usa ka kalibutanong konsensya, nga mas mabati pag-ayo ang mga sala batok sa tawo kaysa sa mga sala batok sa Dios.

Kung matandog sa grasya, ang kasingkasing gihatagan og pagbati sa lain, mas maayo, mas hingpit ug mas malipayong kinabuhi; apan kini lahi kaayo sa mahitabo sa mga nakasinati sa pagmata sa hayag nga mga impulsos sa espirituhanong kahayag ug sa labing mahimayaong mga tinguha (mahimo kini tawgon nga lihok sa mga ideya). Kini nga mga panghitabo pareho kay nagtaas sila sa usa ka tawo ibabaw sa ordinaryong kahimtang sa mga butang ug naningkamot sa pagtuman sa gipukaw; apan dako kaayo ang ilang kalainan sa direksyon ug tumong. Ang ikaduha magdala ngadto sa usa ka malabo nga gingharian, samtang ang una magdala ngadto sa Dios, nagtudlo sa kalinaw Niya, ug naghatag og usa ka pagtilaw niini. Ang tumong sa una mao ang kinabuhi uban sa Dios uban sa walay katapusang kalipay, samtang ang ikaduha naghunahuna og usa ka butang nga, siyempre, kanunay nga dako ug espesyal, apan wala nay masulti pa gawas sa 'usa ka butang'. Ang labing katingalahang kalainan tali nila, bisan pa man, mao ang kamatuoran nga ang ikaduha panagsa ra ug naglihok nga nag-inusara: ang espiritu matandog

dinhi sa usa ka tawo sa usa ka aspeto, sa lain sa lain; ang una, sa laing bahin, giakop ang tibuok espiritu sa kinatibuk-an ug, pinaagi sa pagpadulong niini sa tumong, kini mapahimutang o maghatag og pagtilaw sa hingpit nga katumanan niining han-ay. Ang mga balud sa labing hataas nga mga tinguha sa espiritu mao ang nahibilin sa hulagway sa Dios sa tawo—usa ka hulagway nga nabungkag—ug busa nagpakita kini sama sa mga sinag nga nabahin-bahin ug nagkawalat. Kini nga mga sinag kinahanglan tipuon sa usa, ingon man, ipokus, ug unya usa ka masidlak nga sinag ang maporma sa sentro. Kini, aron isulti, ang konsentrasyon sa mga sinag sa espiritu—nga usa ra sa kaugalingon apan nabahin-bahin sulod sa daghang aspeto nga kalag—mao ang nagmugna sa grasya nga nagpukaw niini ug nagpasiga sa kalayo sa espirituhanong kinabuhi, nga nagdala sa tawo dili sa bugnaw nga pagkontemplar kondili ngadto sa usa ka matang sa kainit nga nagahatag kinabuhi. Ang ingon nga pagtigom sa espiritu naghiusa ngadto sa pagbati sa Divino: dinhi nahimutang ang binhi sa kinabuhi. Ingon usab kini sa kinaiyahan: ang kinabuhi dili makita hangtod ang mga pwersa niini molihok nga nagkabulag-bulag, apan sa diha nga ang labawng gahum magtigom niini, usa ka buhing binuhat—pananglitan, usa ka tanom—dayon motungha. Ingon usab kini sa espiritu. Basta ang mga tinguha niini mosidlak sa nagkalain-laing paagi—usa ka butang dinhi, lain didto, usa sa usa ka direksyon ug lain sa lain nga direksyon—walay kinabuhi sa sulod niini. Apan sa diha nga ang labaw, Balaan nga gahum sa grasya, samtang nagahatag kinabuhi sa espiritu, maghiusa sa tanang tinguha niini ug magkupot niini sa maong pagkahiusa—unya anaa ang kalayo sa espirituhanong kinabuhi.

Pinaagi niining mga timailhan, dali ra mailhan ang kahimtang sa grasya-puno nga pagkataas gikan sa kasagarang mga panghitabo sa espirituhanong kinabuhi sa usa ka tawo, aron dili masayop sa paglibog sa duha ug, labaw sa tanan, dili mapakyas sa paggamit niini alang sa kaugalingong kaluwasan. Labi na kini nga importante alang sa mga ginahimoan sa grasya sa Dios nga walay bisan unsang daan nilang paningkamot ug dili usab kaayo kusog. Dili angay balewalaon kini nga kahimtang sa espirituhanong paglihok, apan posible nga dili kini hatagan og angay nga pagtagad ug, pagkahuman masinati kini, mobalik sa naandan nga siklo sa lihoc sa kalag ug lawas. Kini nga paglihok dili makompleto ang buhat sa pagbag-o sa usa ka makasasala, kondili nagsugod pa lang niini; pagkahuman niini, naa pa ang buluhaton sa pagpaningkamot sa kaugalingon—usa ka buluhaton nga labi ka komplikado. Ang tanan nga may kalabotan niini, bisan pa man, mahitabo sa duha ka hugna sa kagawasan: una, sa lihoc paingon sa kaugalingon, ug unya gikan sa kaugalingon paingon sa Dios. Sa una, mabalik sa tawo ang awtoridad sa iyang kaugalingon nga nawala; sa ikaduha, iyang ihalad ang iyang kaugalingon ingon usa ka halad sa Dios—usa ka halad nga gisunog sa kagawasan. Sa una, makab-ot niya ang determinasyon nga talikdan ang sala; sa ikaduha, samtang nagkadool sa Dios, siya nagsaad nga iya ra gayud sa Dios ang nahibilin niyang kinabuhi.

Ang pagsaka paingon sa paghukom nga talikdan ang sala ug itugyan ang kaugalingon sa pagpalipay sa Dios

Ang pagsaka paingon sa paghukom nga talikdan ang sala

Bisan pa man kung ang grasya moanha sa usa ka tawo sa kaugalingon niini o kung ang usa ka tawo mangita niini ug makakaplag—ang kahimtang nga gibutang niini sa usa ka tawo sa unang epekto niini kanila pareho ra sa duha ka kaso. Ang tawo nga nabatihan gibutang sa grasya sa usa ka kahimtang nga tunga-tunga sa sala ug pagkamaayo. Gipalaya siya gikan sa mga gapos sa sala, gikuhaan kini sa gahum nga pugson siya sa paglihok, ingon ba nga supak sa iyang kabubut-on; apan dili siya ibalhin ngadto sa kilid sa maayo, kondili gitugotan lang siya nga masabtan ang kahingpitan ug kalipay niini, kauban ang pagbati sa obligasyon nga motindog sa kilid niini. Ang tawo karon nagtindog gayud sa taliwala sa duha ka sangang-dalan, ug usa ka hinungdanong kapilian ang nag-atubang kaniya. Si San Macario sa Ehipto miingon nga bisan ang grasya nga moabot kaniya (sa tawo) dili gayud 'nagpugos sa iyang kabubut-on pinaagi sa puwersa, ni dili usab kini naghimo kaniya nga dili mausab sa pagkamakamaayo, bisan pa gusto niya o dili. Sa kasukwahi, ang gahum sa Dios nga anaa sa tawo nagbilin og luna para sa kagawasan, aron ang kabubut-on sa tawo ipadayag, mosugot man kini sa grasya o dili' (Homily 1. On the Guarding of the Heart, ch. 12). Sukad karon, magsugod na ang panaghiusa sa kagawasan ug grasya. Ang grasya naglihok hingpit nga sumala sa kaugalingon niini—ug nagpadayon nga naglihok hingpit nga sumala sa kaugalingon niini. Mosulod kini sa sulod ug magsugod sa pag-angkon sa mga gahum sa espiritu lamang kon ang usa ka tawo, pinaagi sa iyang kaugalingong tinguha, magbukas sa dalan alang

niini sa iyang kaugalingon, o magbukas sa iyang baba aron dawaton kini. Kung ang usa ka tawo maghandum niini—andam na kini uban sa tabang sa grasya sa Diyos. Dili makahimo o makapatukod ang usa ka tawo og pagkamaayo sulod sa iyang kaugalingon, apan siya maghandum niini ug naningkamot alang niini; ug alang sa katuyoan niining paningkamot, ang grasya nagpalig-on sulod sa tawo sa pagkamaayo nga iyang gipangandoy. Magpadayon ang tanan sa ingon niini hangtod sa katapusan makab-ot sa tawo ang hingpit nga pagdumala sa iyang kaugalingon alang sa pagkamaayo ug aron malipay ang Diyos.

Ang tanan nga buhaton sa usa ka tawo niining paningkamot sa pagpauswag sa kaugalingon, o aron makaabot sa usa ka determinasyon, pareho ra sa kasagarang mahitabo kon magbuot kita sa pagbuhat sa bisan unsang buluhaton o paningkamot. Kasagaran, sa diha nga motungha ang hunahuna sa pagbuhat og usa ka butang, mopabor kita niining hunahuna pinaagi sa tinguha, tangtangan ang mga babag, ug magbuot kita. Mao usab kini sa determinasyon sa pagpuyo og Kristohanong kinabuhi: kinahanglan: a) madani niini pinaagi sa tinguha, b) tangtangan ang bisan unsang internal nga babag sa paghimo niining determinasyon, ug c) maghimo og desisyon. Bisan pa man nga ang lihok sa grasya mopukaw sa espiritu ngadto sa kahimtang sa pagpukaw, ang pag-awhag niini sa pagbag-o sa kinabuhi usa gihapon ka hunahuna, bisan pa man kini mas hayag o dili kaayo hayag: 'Dili ba nako biyaan ang sala?' o: 'Kinahanglan nako kini biyaan.' Ang usa ka tawo nga nagmata gikan sa tulog makakita nga oras na ug kinahanglan na siyang mobangon, apan aron makabangon, kinahanglan siyang mohimo og espesyal nga paningkamot ug mohimo og piho nga mga lihok gamit ang lain-laing bahin sa lawas. Iyaha gipakusog ang iyang kaunoran, gilabay bisan unsa pa ang natabonan kaniya, ug mobangon.

Busa, sa pagbati nimo niining paglihok nga puno sa grasya sa sulod nimo, dali sa pag-uyon sa imong kabubut-on sa mga gipangayo niini; sumalig sa pagduso niini nga ikaw, nga manubag sa atubangan sa Dios ug hugaw, kinahanglan gyud nga usbon nimo ang imong mga dalan ug sugdi **dayon** kini buhaton.

Alang sa usa ka tawo nga nangayo og tabang nga puno sa grasya ug karon nabati na ang presensya niini, ang ingon nga tinguha kinahanglan nga anaa na kaniya—nagiya na kini kaniya sa tanang gipanghigutan nga paningkamot; apan dinhi, aduna usab usa ka butang nga gidugang sa komposisyon niini, o sa kahingpitan niini. Aduna'y tinguha sa hunahuna: ang hunahuna nangayo, ug ang tawo gipugos ang iyang kaugalingon; ang ingon nga tinguha nagdumala sa mga preparatoryong paningkamot.

Aduna'y usa ka simpatiyang tinguha; kini motumaw ubos sa impluwensya sa usa ka paglihok nga puno sa grasya. Sa katapusan, aduna'y usa ka aktibong tinguha—ang pag-uyon sa kabubut-on sa pagsugod sa buluhaton sa pagbangon gikan sa kaugalingong mga kapakyasan karon gayud; kini karon kinahanglan nga mamorma, pagkahuman sa paglihok nga puno sa grasya. Ug kini mao ang unang buluhaton sa usa nga nabanhaw niining paglihok.

Komun nga kahibalo nga dili tanan nga nabati og pag-awhag mosugod sa pagbag-o sa ilang kinabuhi alang sa kaayohan, sama sa dili tanan nga mamata mosugod dayon sa pagbangon, apan mahimong matulog pag-usab sa daghang higayon.

Kining pag-uyog nga puno sa grasya, sa usa ka bahin, nagbutang sa usa ka tawo sa kahimtang sa kahupayan ug kadasig, samtang sa pikas bahin, nagpataw kini og medyo lisod nga mga kinahanglanon. Kinsa man karon nga mas mosubay sa una mahimong tugotan ang ilang hunahuna nga malunod ug sayo pa masurender sa kalipay sa kinabuhi, ingon nga naa na kanila ang tanan nga angay unta nilang makab-ot. Kini nga sobra nga pagpahimulos sa kaugalingon makapugong sa usa ka tawo sa paghatag og hustong pagtagad sa nahitabo, ug ang sulod nga pagbalhin-balhin sa hunahuna nga kauban niini dali ra makapabugnaw sa kahimtang—ug mapalampas ang maayong higayon ug ang kahimtang sa hunahuna. Pag-usab, mosulod ang kasagarang pagka-hinay, diin dili na makapugong sa kaugalingon ang usa ka tawo. Ang uban, sa laing bahin, nga mas mopabor sa ikaduhang aspeto, mahimong tugotan ang ilang kaugalingon nga makagawas gamay gikan niining pagpugong, sama sa usa ka bata nga tangtangan ang bendahe gikan sa samad nga adunay pampalig-on nga plaster tungod lang kay hugot kaayo kini. Sa pagbuhat niini, ang usa ka tawo, aron wagtangan ang iyang gihunahuna nga mga masulub-on nga hunahuna, mobalhin sa mga yano nga kalingawan—pakighinabi, pagbasa—samtang ang usa pa nag-usisa sa mabug-at nga pagbati nga mitumaw, nga naningkamot sa pagsabot ngano ug giunsa kini nahitabo. Didto, ang mga impresyon sa gawas, ug dinhi, ang makaguba nga epekto sa pagsusi, nagatabok sa mapuslanong kausaban nga nahitabo sa sulod. Busa, kining tawo usab sa ulahi mobalik sa iyang naandan, walay kausaban nga katamaran.

Murag dili unta kini ang angay mahitabo, apan mahitabo kini, tungod kay bisan ang mga gipanalanginan nga pagbati adunay nagkalain-laing lebel, ug ang mga kahimtang diin kini motumaw mahimong makapahilom sa

kahinungdanon ug bili sa ilang pagpadayag sa sulod. Gitugotan kini sa kaugalingon sa kinaadman, nga nagsulay sa gawasong kabubut-on sa tawo. Mao nga ingon kita: sa diha nga imong mabati ang grasya niining paglihok, ug masabtan nimo nga kini na gayud kini—ug walay lain pa—dali sa pag-uyon sa imong kabubut-on sa mga pagdani niini. Ug aron buhaton kini:

a) Tuohi sa yano nga kasingkasing nga kini gikan sa Dios, nga ang Dios mismo ang nagtawag kanimo ngadto kaniya, nga siya mismo ang miduol kanimo aron magdala og makaluwas nga kausaban sa sulod nimo.

b) Sa diha nga nakatuo na ka, ayaw pasagdi nga walay pulos kini nga buhat sa grasya sa Dios. Kini nga pag-uyog lamang ang nagahatag kanimo og kusog aron mapildi ang imong kaugalingon. Sa diha nga kini molabay na, dili na nimo mapildi ang imong kaugalingon sa imong kaugalingon. Ug kung kini mobalik pa ba, dili nimo masulti. Tingali kining buhat sa kaluoy nagpakita na kanimo sa katapusang higayon. Human niini, mahulog ka sa kahimtang sa pagkamatig-a sa kasingkasing, ug gikan niini—sa pagkawalay paglaum ug kawalay paglaum.

c) Paningkamot ug buhata ang tanan nimong makaya aron mapadayon ka sa maong makaluwas nga kahimtang diin ikaw gibutang. Sama sa usa ka butang nga dali masunog, kon itugot nga magpabilin sa atubangan sa kalayo sulod sa dugay nga panahon, dili lang kini mainit, apan mahimo usab kini masunog; ingon usab, ang tinguha alang sa usa ka kinabuhi sa grasya natural nga masiga kon magpabilin ka sa ilawom sa impluwensya sa grasya pa sa dugayng panahon.

d) Busa, tangtanga ang tanan nga makapalong niining bag-ong siga, ug palibota ang imong kaugalingon sa tanan nga makapabuhi niini ug makahimo niini nga kalayo. Mura sa kahilom, pag-ampo, ug hunahuna sa sulod nimo kung unsaon pagpadayon. Ang han-ay sa kinabuhi, mga paningkamot ug trabaho nga gipahimutang na—ug nga imong gipugos ang imong kaugalingon nga mosunod sa imong pagpangita sa grasya—mao ang labing paborable aron mapadayon sa sulod nimo ang grasya nga nagsugod na og epekto. Ang labing maayo niini, sa kini nga kaso, mao ang pag-inusara, pag-ampo ug pagpamalandong. Sa pag-inusara, mas pokus ang imong hunahuna; sa pag-ampo, mas lawom ang imong debosyon; ug sa pagpamalandong, mas epektibo ang imong paghunahuna. Maghunahuna ka sa imong kaugalingon; balika ang tanang hunahuna nga imong nakatigom kaniadto samtang naningkamot ka sa pagtangtang sa pagkabulag, pagkawalay pagbati, ug katamaran. Pasagdi nga mawala na kining tulo, apan kinahanglan nimo pasiga ang tinguha nga sugdan dayon ang buhat. Itudlo ang tanan nimong paningkamot niini. Karon, ang imong pagpamalandong dili na sama sa kaniadto. Kung walay pagpukaw, kasagaran kini malunod sa mga kinatibuk-an; karon, sa sukwahi, sa pag-alig sa grasya ug paggiya niini, kini maghisgot sa tanan diretso kanimo, nga walay bisan unsang pasangil o paglibog; ipresentar niini kanimo ang mga butang gikan sa mga anggulo nga labing lagmit makaapekto kanimo. Busa, niining higayona, dili ka kaayo maghunahuna-hunahuna kondili magbalhin-balhin gikan sa usa ka pagbati ngadto sa lain.

Sa maong paningkamot sa pagpauswag sa kaugalingon, uban sa tabang sa grasya, diha gayud paglitok sa imong kasingkasing ang pulong nga madungog sa usa ka Dios ug kanimo: 'Panahon na gayud; busa, magsugod na ako karon.' Klaro nga kini usa ka konklusyon; apan unsang mga balaod ug unsang mga premisa ang gigikanan niini, walay siyensya nga makahibalo. Ang tanang hilisgutan sa miaging mga argumento mahimong masabtan pag-ayo, apan dili maabot ang konklusyon mismo. Mahitabo pa gani nga ang usa ka tawo ipatin-aw kining tanan nga hilisgutan sa ingon ka kusgan nga pamulong nga, pinaagi sa iyang impluwensya, napulo ug gatusan ang makaabot niining konklusyon, samtang alang kaniya mismo, kini wala masulti sa iyang kasingkasing. Walay bisan kinsa nga makasulti kung asa ang naglihok dinhi—grasya ba o kagawasan—kay mahitabo nga ang buhat sa grasya molabay nga walay makabantay, samtang ang tanang paningkamot sa kagawasan magpabilin nga walay bunga. Nagkahiusa sila sa paagi nga dili nato masabtan, apan ang matag-usa nagpabilin gihapon sa iyang kaugalingong kinaiya. Mahimo kining isulti sa ingon ani: ang kagawasan nag-isunod (naghatag, nag-iyuk — *Ed.*) sa kaugalingon, samtang ang grasya modawat ug mosuhop niini. Busa, ania ang gahum sa tinguha: 'Sige, magtrabaho na kita.'

Sa katapusan, ang tawo mituyok ngadto sa pagkamaayo, andam na mosugod niining balaan nga dalan, andam na molakaw sa mga maayong buhat nga makapahimuot sa Dios; apan sa maong higayon, ang tibuok kalawoman sa dautan nga nagatago sa kasingkasing nabuhat sama sa abog ug naningkamot pag-usab nga tabunan ang tibuok kalag. Sa higayon sa kadasig ug tinguha, ang sala nagpabilin nga hilom, mura'g wala kini'y labot sa nahitabo sa tawo; apan karon, sa dihang paninguhaon na nila kini'ng tapakan, kini—nga libo'g ulo, sumala sa pagtawag ni San Juan Climacus—nagpagawas og liboan ka mga pag-agak-agak batok sa tawo nga nagplano niini. Sama sa usa ka tawo nga nagmata na apan naghunahuna pa lang sa pagbangon, kalmado pa ang tanan niyang

lawas. Apan sa diha nga mosugod na gyud siya sa pagbangon ug gamayng paglihok sa iyang mga kaunoran, ang tanang kasakit sa iyang lawas—nga wala pa siya'y nabati hangtod niadto—makabati na ug mopahayag sa ilang mga reklamo. Ingon usab, alang sa usa ka tawo nga mitugot sa mahigalaong tawag, ang kasakit sa sala nagpabilin nga hilom hangtod moabot siya sa punto sa pag-uyon; apan sa diha nga nakahukom na siya sa pagsugod sa buluhaton, kining tanan nga mga kakulian mopahibalo og alarma—usa ka kusog ug makabalisa. Huna-huna pagkahuman sa huna-huna, lihok pagkahuman sa lihok, ilang gilabwan ang pobre nga tawo ug gihulbot siya pabalik, nag-atake nga walay han-ay, gilibutan ang iyang kalag gikan sa tanang kilid ug gilubong kini sa ilang kagubot. Ang tanang maayo sa usa ka tawo mura'g nakasabit sa usa ka hilo, ug siya mismo andam sa matag higayon nga makabulag gikan sa nagkupot kaniya ug mobalik pag-usab sa maong palibot nga iyang gipangandoy nga makalingkawas. Usa ka butang ang nakaluwas kaniya—kadtong katam-is, kadtong kahupayan ug kadtong kalipay nga gitugotan siyang matilawan niadtong higayon sa inspirasyon, ug kadtong kusog nga nabati niya sa dihang miingon siya sa iyang kasingkasing: 'Busa, karon magsugod na ko.' Bisan kinsa nga nakakita sa gamay nga siga nga naglupad-lupad sa aso, apan daw nagpabilin gihapon sa kaugalingon, o usa ka gamay nga partikulo sa kahoy nga gilukso-lukso sa kusog nga agos—karon pataas, karon paubos, karon sa tuo, karon sa wala—makaila niini nga susama sa mahitabo karon mismo sa maayong tinguha sa usa ka tawo. Dili lang ang kalag ang nagkaguliyang, apan ang dugo mismo mosamot; aduna pa gani'y tingog sa dalunggan ug hamog sa atubangan sa mga mata. Dili lisod sabton nga ang ingon nga kagubot dili lang naggikan sa sala nga nagpuyo sa kasingkasing, kondili gikan sa amahan sa tanang sala—ang yawa—nga dili makapahulay kon mosulod ang ingon nga samokon sa iyang gingharian. Miingon si Santo Tikhon: "Sa dihang ang usa ka makasasala, nga gipadasig sa grasya sa Dios, magsugod sa paghinulsol, makasugat siya og nagkalain-laing mga tukso. Sa diha nga ang usa ka tawo magsugod sa pagduol kang Kristo, sundon siya ni Satanas (ginasundan, ginahigot — *Ed.*) ug ginabaliwala siya gikan kang Kristo, ginatintal siya ug nagkatibulaag og nagkalain-laing mga bitag." Dinhi sa atong nasud, ang mga tawo mosulti og mga sugilanon bahin sa mga kalag—makalilisang ug makadani—nga masugat sa mga nangita og usa ka partikular nga bulak sa paglaum nga makakaplag og natabonan nga bahandi; kini nga sikolohikal nga mito maoy labing maayong paghulagway sa tanang paningkamot sa yawa aron iliso ang pagtagad sa tawo gikan sa maayong tuyo nga makuha ang bililhon nga mga kuwintas o sa pag-ukay sa bahandi nga natago sa kabukiran.

Dinhi, ang usa ka tawo makigbisog batok sa iyang kaugalingon, ingon pa, usa ka desisibo nga pakig-away batok sa sala. Dinhi, kinahanglan nilang mapugos ug mapildi ang ilang kaaway, tapakan kini nga bitin, gapuson kini ug ubuson ang tanan niyang kusog. Ang paglaum ug kamatuoran sa tanan nilang sunod nga kadaugan sa ilang tagsa-tagsa nga pakigbisog batok sa sala nag-agad sa malampusong pagdaog batok sa sala dinhi. Dili posible nga ihulagway ang tanan nga mahitabo dinhi, tungod sa kalainlain sa mga karakter nga nalambigit. Ang nag-unang mga punto, o hugna, niining pakigbisog dili lisod mailhan, bisan pa kini alang sa kaayohan sa mga nag-apil sa pakigbisog kaysa alang sa kahibalo.

Klaro nga ang kalag walay lig-on nga baruganan: kini nagalibog (maga-alangan, nagkaguliyang — *Ed.*), bisan pa man nga kini nagpabilin nga buo, dili mapukan sa iyang maayong tinguha, gisuportahan sa grasya sa Dios. Ug kinsa pa ang mosuporta niini, kinsa pa ang mopalig-on niini? Busa karon, mas gikinahanglan kaysa kaniadto nga kini mosinggit ngadto sa Dios sa tibuok kusog niini, sama sa pagsinggit sa usa ka tawo nga nalumos. Gikupot siya sa kaaway ug gusto siyang lunukan—magsinggit ka, sama ni Jonas sa tiyan sa balyena o sama ni Pedro samtang nalunod. Nakita sa Ginoo ang imong panginahanglan ug ang imong pakigbisog—ug Iya kang tudloan sa tabang, suportahan ka ug lig-onon ka sama sa usa ka mandirigma nga mosulod sa gubat.

Didto makita ang imong suporta! Labing delikado kung ang kalag magtuo nga makaplagaan niini ang suporta sa kaugalingon; kay mawala niini ang tanan. Pagadaugon pag-usab kini sa dautan, tabunan ang kahayag nga huyang pa sa sulod niini, ug patyon ang kalayo nga bag-o pa lang nagsugod pagsiga. Nasayud ang kalag kung unsa kini ka walay gahum kung kini mag-inusara; busa, nga wala'y gilauman sa kaugalingon, pasagdi kini nga mohugno sa pagpaubos sa atubangan sa Dios, pasagdi kini nga ipakunhod ang kaugalingon ngadto sa **walay bili** sa kaugalingong kasingkasing. Unya ang labawng gamhanang grasya maghimo sa tanan sulod niini gikan niining **kawalay-bilib**. Kinsa man, sa hingpit nga pagpahiubos sa kaugalingon, magbutang sa iyang kaugalingon sa kamot sa Dios, makadani Niya—ang Maloloy-on—ngadto kaniya ug mahimong kusgan pinaagi sa Iyang kusog.

Bisan pa niana, sa pagpaubos sa kaugalingon, dili angay nga mahulog sa espirituhanong katapulan, ni usab, pagkahuman masalig sa Diyos, mahulog sa kawalay lihok. Dili; samtang nagpaabut sa tanan gikan sa Diyos ug sa wala gikan sa kaugalingon, kinahanglan usab maningkamot sa paglihok ug molihok sa labing maayo sa

iyang abilidad, aron adunay butang nga pag-abut sa Balaang tabang, butang nga pagtabonan sa Balaang gahum. Anaa na ang grasya, apan kini molihok pinasikad sa kaugalingong paningkamot, ug pun-on ang kahuyang niini pinaagi sa kaugalingong gahum. Busa, human motindog nga lig-on sa mapainubsanon ug mapangamihon nga pag-ilaom sa kabubut-on sa Dios, lihok ka mismo nga walay pagluya.

Pakigbatok sa sala sa kinatibuk-an, apan labi na gayud sa mga ugat nga hinungdan niini. Kung ang tanan magubot sulod sa kalag, ug ang mga hunahuna, sama sa mga kalag, motindog ug molukop niini, naglabay ug mga pana gikan sa tanang kilid diretso sa kasingkasing—dili lisod maila ang nag-unang nag-awhag sa dautan, aron isulti. Sa luyo sa kadaghanan sa gagmay nga kaaway, sa pinakailadman, nagtindog ang mga pangunang kumander, nagmando, nagbantay sa tanang paghan-ay ug sa tibuok dagan sa gubat. Kini, sa kinauyokan, mao ang mga gamot nga hinungdan sa sala. Kini mao ang angay tutukan sa tanang pagtagad; batok kanila, ang usa ka tawo kinahanglan direkta nga mag-andam sa iyang kaugalingon, daogon sila ug laglagon. Sa higayon nga mapildi na sila, ang mga ubos nga mandirigma magkawalay-sa ilang kaugalingon.

Gipakita sa Manluluwas kung kinsa ang mga pangunang nag-awhag sa sala ug ang mga pangunang nagdependa niini sa dihang gitawag Niya ang mga tawo nga mosunod Kaniya (Marcos 8:34–38). 'Kinsa man ang gustong mosunod kanako,' miingon Siya, *'kinahanglan ikalimod ang iyang kaugalingon'*—likay sa iyang kaugalingon, tan-awa ang iyang kaugalingon ingon usa ka estranghero, dili angay tagdon o simpatiyahan, dili takus ipanalipdan. Nagpasabot kini nga sa usa ka kasingkasing nga mahigugma sa sala kanunay nagpuyo ug naghari ang usa ka disposisyon nga supak **niini—pagkaluoy sa kaugalingon**, ingon man gayud kini. Ang makasasala nga tawo motagad sa iyang kaugalingon sama sa pagtagad sa usa ka inahan sa iyang pinalanggang anak: lisod kaayo kanila ang pagdumili sa bisan unsa o ang pagsupak sa ilang kaugalingong tinguha; dili nila mahimo nga istrikto sa ilang kaugalingon sa bisan unsang paagi. Dugang pa, ang Manluluwas nagmando kanato nga isalikway ang tanan nga naa sa kalibutan alang sa kaluwasan sa kalag: *'Kay unsa may kapuslanan sa tawo kung makuha niya ang tibuok kalibutan, apan mawala ang iyang kalag?'* (Marcos 8:36). Ang kalibutan mao ang kinatibuk-an sa mga butang gawas kanato: ang makita, ang matandog, ang masinati sa pandama. Busa, kini nga obligasyon nagpasabot og usa ka hilig sa kasingkasing sa tawo padulong sa materyal, usa ka pagka-andam alang sa matandog, ug usa ka piho nga tinguha nga magpakaon sa kaugalingon ug mangita og kalipay lamang sa makita ug masinati sa pandama. Ug sa tinuod, **ang pagkamahiligon** usa ka kinaiya sa mahigugmaon sa sala: wala siyay hilig sa dili makita ug sa espirituhanon, samtang ang tanan nga mahiligon pamilyar kaayo ug nasulayan na pag-ayo. Unya, gihangyo kita sa Ginoo nga dili kita mahiya kaniya niining malimbungon ug makasasala nga kalibutan. Nagpasabot kini nga sa kasingkasing nga mahigugmaon sa sala adunay kahadlok sa hunahuna sa uban, nga makadaot sa pagkamaayo ug kamatuoran. Ug mao kini gayud. Kasagaran, ang usa ka tawo mabuhi pinaagi sa dili malapas nga kahimtang sa naestablisar nga han-ay o relasyon sa iyang palibot; tungod niini, nahadlok sila nga usbon kini ug, aron mapadayon kini, mas andam silang ikompromiso ang ilang konsensya kaysa supakon ang gusto sa uban, magpakita og kawalay respeto, o makasulod sa problema. Kini mao **ang tinguha sa pagpalipay sa uban**: 'Unsa kaha ingon sa mga tawo, ug unsaon nako kung kinahanglan nakong putlon ang mga relasyon?' Kini tingali ang labing sensitibo nga panakot sa sala, kung aron mabungkag kini, ang usa ka tawo gihulga sa kaulaw sa unibersal nga paghukom: *'Kay bisan kinsa ang maulaw kanako ug sa akong mga pulong niining maluib ug makasasala nga kaliwatan, maulaw usab kaniya ang Anak sa Tawo sa diha nga moanhi siya sa himaya sa iyang Amahan uban sa mga balaan nga anghel'* (Marcos 8:38). Kini nga katapusang paghangyo sa umaabot nga panahon nagpadayag sa kawala sa bisan unsang pagbati sa kinabuhi nga umaabot sa kasingkasing nga mahigugmaon sa sala; nagdala kini sa usa ka tawo sa pagtuo nga, kutob sa iyang bahin, wala maglungtad kana nga kinabuhi, ug hingpit siyang nalunod sa karon nga kinabuhi. Ug mao gayud kini. Kasagaran, ang mga tawo nagpuyo dinhi sa yuta nga daw magpuyo sila dinhi hangtod sa walay katapusan, samtang kalimtan nila ang umaabot; nailhan ra nila ang kalipay dinhi sa yuta, ug ang tanan nilang tumong nagkahiusa sa usa ka tumong—unsan pagkinabuhi nga maayo dinhi—samtang wala silay hunahuna sa unsay mosunod pagkahuman niini. Busa, **ang pagpakaluoy sa kaugalingon, senswalidad, ang tinguha sa pagpalipay sa uban**, ug **pagka-mundo** (ang pagtuo nga ang kinabuhi naglangkob lamang sa mga butang dinhi sa yuta) mao ang kinaiya sa usa ka kasingkasing nga mahigugmaon sa sala—ug ingon niini, mao kini ang punoang hinungdan sa sala ug ang mga pangulo niini. Kita mismo, nga mga makasasala, dili unta nato sila mailhan; ug kung wala sila gipakita sa Manluluwas, sigurado nga wala unta nato sila mailhi. Karon, bisan pa, nga napadayag na sila, klaro nga kini, daw, mao gyud ang angay mahitabo. Ang tawo, nga nahulog gikan sa Dios, mitutok sa iyang kaugalingon—ug gisilotan sa pagpakaluoy sa

kaugalingon: kini nagagikan sa pangunang kinaiya sa Pagkahulog. Ang tawo nga nahulog nahimong gubot sa sulod niya; nahulog siya gikan sa espiritu ngadto sa unod—ug nag-antos sa senswalidad. Ang nag-unang entablado diin nagpakita ug naglagot ang sala mao ang katilingban sa mga makasasala nga tawo, uban sa ingon nga mga han-ay ug relasyon tali nila nga nagpakaon ug nagpadayon sa sala. Kung, sulod niining tanang estruktura sa sala, hapsay ang dagan sa tanan—mao kana ang kalipay. Apan tungod kay ang ingon nga dagan sa mga panghitabo maglungtad lamang niining panahona, samtang ang umaabot nga panahon nanginghanglan og hingpit nga lain nga butang, wala gani'y hunahuna bahin niini—dili kini mohaom sa hunahuna ug, labi pa gayud, wala'y simpatiya sa kasingkasing.

Busa kini gayud nga mga gamot sa sala ang nag-awhag sa tanang hunahuna nga mosulong sa usa ka tawo kon andam na siya molihok gikan sa gingharian sa sala paingon sa pagkamaayo—nagpukaw kini og tibuok panon sa mga makapahikayat nga hunahuna nga makalibog, makapahadlok, ug makababag. **Ang pag-uyam sa kaugalingon** misinggit: "Unsa kaha kini nga kinabuhi? Sa unahan, walay lain gawas sa kapoy, kalisud, kasubo ug kakabus nga walay katapusan; sama sa paglakaw nga walay sinina sa tunga sa mga tunok—biktima sa samad matag higayon!" **Ang senswalidad** mitubag: 'Biyaa kini, ug kana; undang sa pagbuhat niini, ug kana—sa mubo, tanan nga akong nalipay—ug itugyan ang imong kaugalingon sa espirituhanon lamang! Abstrakto kini, uga, dili makatagbaw, walay kinabuhi.' "**Unsa kaha ingon sa mga tawo?** Hunahunaon nila nga katingalahan kini ug mosugod sila sa paglikay kanako; apan kinahanglan nakong putlon ang duha ka relasyon—unsa kaha unya? Ug gikan niining bahin, pag-andam usab sa pagdumot." Mao kini ang pagtu-aw **sa tinguha nga malipay ang mga tawo**. Apan ania ang pagtu-aw **sa pagka-mabutihon**: 'Ang umaabot, siyempre, moabot—kinsa bay mosupak niini?—apan layo pa kini kaayo; unsaon man nako pagkinabuhi sa pagkakaron? Nakabuhi man ang uban ingon ani... Nailhan nato ang kinabuhi dinhi sa yuta, apan unsa man ang sa lain? Kini naa sa atong abot, apan asa man kana?'

Sa tinuod, kon ang usa ka tawo mosugod sa pag-alagad sa Ginoo, ang tanan niini mosupak kaniya. Ug lain pa unta kon kini mga malipong nga hunahuna lang, apan dili kini ingon ana: mosulod kini sa kahiladmon sa kalag, mopigo ug mobira kanimo paingon sa ilang kiliran, sama sa usa ka tawo nga nakasabit og kawit sa buhing unod ug nagabira kanimo paingon kaniya. Unsa man ang buhaton sa usa ka tawo dinhi?

Aduna'y tabang nga duol... Kinahanglan lang ka magpaningkamot—ug malabwan nimo kini, apan buhata ang paningkamot nga maalamon. Sa diha nga nakapahimutang ka sa pag-ampo, ingon sa giingon na, pinaagi sa mapainubuson nga pag-ila sa kabubut-on sa Dios ug sa gamhanang paglihok sa grasya: a) Dali sa pagpahawa sa tanang hunahuna nga ingon niini gikan sa imong kalag; pahawaa sila sa imong hunahuna pinaagi sa usa ka espesyal nga paningkamot sa pagpugong sa kaugalingon; pugosa sila nga mobalik sa tinagoan nga dapit diin sila nanggawas, ug ibalik ang kalinaw sa imong kasingkasing; kay hangtud nga dili pa malinaw ang imong kasingkasing, dili ka makabuhat pa ug bisan unsa. Alang niini, sa unang higayon pa lang, ayaw sila tagda bisan gamay ug ayaw pakighinabi kanila, bisan pa man ug dili kini malinawong pakighinabi. Ang usa ka grupo sa mga walay kahibalo dali ra mangkatibulaag kung atubangon nimo sila nga istrikto sukad sa sinugdanan; apan kung mosulti ka og usa ka mapang-ibabaw nga pulong sa usa, unya sa lain, unya sa ikatulo — makakuha sila og kaisog ug mas mapugos sila sa ilang mga hangyo. Sa samang paagi, ang hugpong sa mga makatintal nga hunahuna mahimong mas mapugos kung tugotan nimo silang magpabilin sa imong kalag bisan sa usa ka gutlo, ug labi na gayud kung makigsabot ka kanila. Apan kung balibaran nimo sila sa pinakaunang higayon pinaagi sa kusgan nga paningkamot sa kabubut-on, pagdumili, ug pag-adto sa Diyos, mobalik sila dayon ug mobiya sa kahimtang sa imong kalag nga putli.

b) Apan bisan pa kon kini nga ngitngit nga kawan sa dautang hunahuna napalayas na, bisan pa kon ang kasingkasing malinaw na usab ug ang kalag nahayag—kinahanglan hinumduman nga, sa tinuod, wala pa gyud nahimo alang sa katuyoan. Buhi pa gihapon kining mga kaaway. Gipahawa lang sila sa atong hunahuna ug posible nga tinuyo lang silang mitago, aron sa usa ka kalit nga pag-atake sa paborableng higayon, mas masiguro pa gyud nilang mabalik ang kadaugan. Dili, dili gayud angay mohunong didto bisan unsa pa man ang kahimtang; kay kon dili, walay kalinaw ni kalampusan. Kinahanglan silang patyon, dayonon paggawas ug patyon sa halaran sa paghalad sa kaugalingon.

Busa, human ka usab magbarug sa mapangamendong pag-ila sa pagkasaylo sa Diyos ug sa Iyang grasya, tawga ang matag usa sa mga nag-awhag sa sala ug paningkamoti nga iliko ang imong kasingkasing gikan kanila paingon sa ilang sukwahi—busa maputol sila sa imong kasingkasing ug mamala. Alang niini, hatagi og hingpit

nga kagawasan ang matarong nga pangatarungan, ug pasagdi ang imong kasingkasing nga mosunod sa iyang mga bakod. Pinaagi sa kahayag sa kamatuoran ug tabang sa grasya nga nagalihok sa tago, pasagdi ang imong pangatarungan nga: a) una, ipakita ang hingpit nga pagkasamot niini, nga atong masulti nga mga anak sa impyerno; samtang imong gihangyo ang imong kasingkasing nga mobati **og pagdumot** batok kanila; b) dayon pasagdi kini nga hayag nga ipakita ang katalagman diin sila maglubong kanimo, ug ipakita sa ila ang labing dautan sa mga kaaway; ikaw, sa imong bahin, kinahanglan pukawon ang imong kasingkasing aron magbati og **kasuko** batok kanila; c) unya ipakita niini kanimo sa hingpit ang tanang kaanyag ug kaamot sa kinabuhi nga ilang gipugngan kanimo nga masudlan, ang tanang kaanyag sa kagawasan gikan niining mga tirano; ug ikaw, nga ang imong kasingkasing nakabati na og kasuklam ug kasuko batok kanila, paningkamoti **nga moliko** gikan kanila paingon niining kinabuhira, sama sa usa ka usa nga padulong sa tinubdan sa tubig. Sa ingon niini, makab-ot ang gitinguhang resulta. Mubo kini nga programa, apan ang buluhaton dili dayon makompleto. Dinhi, gipakita lang ang mga punto diin ang pangatarungan kinahanglan mobalhin; ang hilo sa pangatarungan mismo—**unsaon** kini paggiyahan ug pagdala ngadto sa tumong—kinahanglan dumalahan sa matag usa para sa iyang kaugalingon; sa maalamon nga hunahuna, usa ka epektibo ug gamhanan nga hunahuna motungha sa usa ka paagi o lain. Kinahanglan masabtan, bisan pa man, nga ang pangatarungan usa lamang ka palakol; ang tinuod nga butang naa sa mga kausaban sa kasingkasing. Masulti nga sa diha nga mahitabo na sa kasingkasing ang gipakita nga mga kausaban, maabot na nato ang atong tumong.

Kini nga paningkamot mao ang labing hinungdanon sa proseso sa pagbungkag sa kabubut-on. Kinahanglan kini sundon nga kusgan ug dili mohunong hangtud ang kasingkasing, sa mga liko-liko niini, moabot sa kinatumyan sa iyang gahum; ug kini nga mga utlanan mao **ang pagsukol** sa makasasala nga mga tinguha —mga disposisyon nga supak sa batakang mga panginahanglan sa sala. Busa, kinahanglan nga paningkamotan sa usa ka tawo ang iyang kaugalingon hangtod nga, sa baylo sa **pag-uyon sa kaugalingon**, matawo pag-usab **ang kawalay-kaluoy** ug pagkawalay-saba sa kaugalingon, ug mabati ang kauhaw sa pag-antos, ang tinguha nga pasakitan ang kaugalingon, nga pahuyangon ang lawas ug ang kalag; hangtud nga, sa baylo sa **tinguha nga malipay ang uban**, mosubang, sa usa ka bahin, **ang pagdumot** batok sa tanang dautang kostumbre ug pakig-uban, usa ka matang sa pagbatok nga puno sa kasuko ug kapungot batok niini, ug sa pikas bahin, **ang pagkaandam nga isilot ang kaugalingon** sa tanang kawalay-hustisya ug tanang pagsaway sa tawo; hangtud nga, imbis sa **hilig** sa materyal, senswal ug makita ra, mosubang **ang pagdumot** ug pagkahugno niini, ug magsugod ang pagpangita ug paghandum sa espirituhanon, sa putli ug sa Divino; hangtud nga, imbis sa **pagkamapang-kalibutanon**—ang paglimitar sa kinabuhi ug kalipay sa yuta ra—mapuno ang kasingkasing sa pagbati **nga usa ka estranghero dinhi sa yuta**, uban sa bugtong pangandoy padulong sa langitnong yutang natawhan.

Sa diha nga maporma na kining mga disposisyon, mabungkag ang tanang pundasyon sa sala. Mawad-an kini og kalig-on ug sa gahum nga nagmando niini, nga karon mobalhin na sa tawo mismo. Mataboy ang sala, ug mahimong usa ka butang nga gawasnon. Sukad niadto, usa na lang kini ka tukso, dili na usa ka pwersa nga nagmando. Ug sa matag higayon nga kinahanglan, igalihok lang ang mga supak nga pagbati nga nakuha na karon batok niini aron mapalayas kini. Gikan niini klaro kaayo kung unsa kadako ang kahinungdanon sa paningkamot nga gihulagway karon: pinaagi niini, usa ka bag-ong kaugalingon ang naporma sa sulod nato gikan sa sulod nato, nga adunay hugot nga pagdumili sa dautan ug pag-atubang sa maayo—usa ka hinungdanon nga pagbalhin sa kabubut-on ang mahitabo, nga tungod niini ang tanan sa sulod nato kinahanglan magbaton og bag-ong han-ay.

Ania ang usa ka tawo nga nagbarog na sa pinakataas nga daplin sa gingharian sa sala—wala nay bisan unsa nga makabulag kaniya gikan sa yuta sa kahayag, kagawasan, ug kalipay. Naputol na ang mga gapos; nabati sa kalag ang kahayag ug kalipay; andam na kini molupad paingon sa Dios. Apan wala pa nahurot ang limbong sa kaaway. Aduna pa siyay usa ka pana nga iyang gipreserba para sa katapusang gutlo. Sa diha nga hapit na ang kalag nga tipuon ang iyang kusog aron buhaton ang katapusang lakang gawas sa gingharian sa makasariling sala, usa ka masubo nga pagtuaw ang nakakuha sa iyang pagtagad: 'Usa pa ka adlaw lang ug igo na kana; ugma molabang ka niining utlanan.' Bisan pa man tungod kay sa miaging pakigbisog napul-an na ang kalag ug nangandoy og pahulay, o tungod kay mao kana gayud ang kinaiya sa sala, kining tingog ra ang madungog. Walay pagsupak sa pagkamakasarangan dinhi, kondili usa lang ka hangyo—aron pahupayon ang tensiyon nga natigom, bisan gamay lang. Kini nga paghilak mao ang labing makadani sa tanan: ang kaaway daw anaa sa atong kiliran, naghangyo kanato nga kalooyon ang atong kaugalingon; apan kon motugot ka bisan gamay lang niini nga paghilak, niini nga sugyot, mawala kanimo ang tanan nimong nakab-ot. Pinaagi sa sekreto nga paagi, ang mga

gipalayas nga maninggit sa sala mosulod sa kasingkasing, makighilawas niini nga wala nato masayri—ug gub-on ug samokon ang tanan nga gipangplano, aron sa dihang makabawi ang usa ka tawo sa iyang paghuna-huna, makit-an niya nga mibalik siya sa daang dalan, mura'g wala gyud siya nakasuway sa pagpaningkamot sa pagbag-o sa iyang kaugalingon. Pagkatugnaw, pagkahinay, ug pagka-dili makalihok mibuntog pag-usab kaniya, nga kinahanglan niyang sugdan pag-usab ang tanan nga daw nahuman na. Busa, ayaw pagdumot niining daw yano ra kaayo nga hangyo: daw gamay ug walay pulos kini, apan sa tinuod mao kini ang kinauyokan sa tanang dautan; mao kini ang makadani nga panapton sa pagkaulipon nga nagpakaaron-ingnon nga kagawasan, usa ka mapuslanong pagkahigala nga nagtago sa usa ka dili mapahiuyon nga kaaway. dumota kini sa tibuok nimong kusog, ug sa diha-diha nga makabantay ka niini—kay molahutay kini sama sa kidlat—dali sa pagtangtang sa bakas niini aron walay bisan gamayng marka ang mabilin. Balik sa imong kaugalingon sa kahimtang diin ikaw kaniadto, ug paningkamoti nga mapadayon kana nga susamang tensiyon sa sulod ug sa gawas hangtod sa kahangturan. Human nimo mapildi usab kining kaaway, magpabilin kang usa ka determinado nga mananaog sa , nga nakab-ot na ang kontrol sa imong kaugalingon; ikaw na ang hingpit nga agalon sa imong kaugalingon.

Busa, pagkahuman sa paglihok sa grasya, ang **unang** buluhaton nga atubang sa kagawasan sa tawo mao **ang paglihok paingon sa kaugalingon**, nga nahimo pinaagi sa tulo ka buhat: a) kini mopiling paingon sa maayo—gipili kini; b) gikuha niini ang mga babag ug giputol ang mga gapos nga nagpabilin sa tawo sa sala, gipahawa gikan sa kasingkasing **ang pagpakaluoy sa kaugalingon, ang tinguha nga malipay ang uban, ang hilig sa senswalidad**, ug **ang pagka-mabaw**, ug sa ilang lugar gipukaw ang disiplina sa kaugalingon, ang pagkawalay pagtagad sa senswalidad, ang pagkaandam nga isumite ang kaugalingon sa tanang matang sa kaulaw, ug ang pag-andam sa kasingkasing alang sa umaabot nga kapanahonan uban ang pagbati nga estranghero dinhi; c) sa katapusan, siya gipukaw sa pagsugod dayon sa dalan sa pagkamabuotan, nga dili gayud magpahiluna sa iyang kaugalingon bisan gamay, kondili magpabilin sa kahimtang sa kanunay, hapsay nga tensiyon. Sa ingon niini, ang tanang kagubot mohilom sulod sa kalag. Sa ingon nga napukaw, nga nakagawas na sa tanang gapos, miingon siya sa iyang kaugalingon nga hingpit ang pag-andam: *'Mubangon ako, molakaw na'*

Sukad karon, magsugod na **ang lain nga lihok sa kalag—padulong sa Dios**. Human napildi ang iyang kaugalingon, nakontrol ang tanang pagpadayag sa iyang mga lihok, ug nabawi ang iyang kagawasan, kinahanglan na niyang ihalad ang tibuok niyang kaugalingon isip halad sa Dios. Nagpasabot kini nga katunga pa lang ang nahuman sa buluhaton.

Ang Kabuntagon sa Saad sa Paghalad sa Kaugalingon kang Dios

Mura'g nahuman na gyud ang tanan, sa diha nga nahimo na ang determinasyon nga biyaan ang sala ug ang nahabilin na lang mao ang paglihok. Ug tinuod, makalihok ang usa ka tawo; apan unsang klase nga kalihokan kini, ug unsang espiritu ang anaa niini? Ang tawo nagpabilin lang nga nakatutok sa iyang kaugalingon. Kung magsugod sila og lihok gikan niining sinugdanan, molihok sila gikan sa ilang kaugalingon ug alang sa ilang kaugalingon, bisan pa sa moral nga paagi. Kini usa ka makasarili, paganong moralidad. Aduna'y mga tawo nga moingon nga nagbuhat sila og maayo alang sa pagbuhat og maayo—buhaton nila kini tungod kay gikinahanglan sa dignidad sa tawo, o tungod kay kung molihok sila sa laing paagi, kini dili dungog o dili maalamon. Ang tanan nga ingon niini nga mga tawo nagpadayag nga ang paghulma sa sulod, moral nga tawo sa ilang sulod wala pa nahuman: nibalik sila sa ilang kaugalingon, apan wala sila molihok gikan sa ilang kaugalingon paingon sa Dios ni maghalad sa ilang kaugalingon isip halad kaniya—busa, mihunong sila sa tunga-tunga. Ang katuyoan sa kagawasan sa tawo dili ang kagawasan mismo, ni ang tawo, kondili ang Dios. Sa kagawasan, gihatagan sa Dios ang tawo og usa ka bahin sa Iyang pagka-Diosnong awtoridad, apan sa kondisyon nga ang tawo mismo, sa iyang kaugalingong gawasnong kabubut-on, iyang kini ihalad sa Dios ingon nga labing hingpit nga halad. Busa, kon napildi na nimo ang imong kaugalingon, adto ug ihalad karon ang imong kaugalingon sa Dios. Sa dihang nakasala ka, dili lang nimo nawala ang imong kaugalingon, apan sa pagkawala nimo sa imong kaugalingon, nakalayo usab ka sa Dios. Karon, sa pagbalik gikan sa pagkaulipon sa sala, human nimo mapildi ang imong kaugalingon, iuli ang imong kaugalingon sa Dios. Morag ang pagbalhin gikan sa kaugalingon paingon sa Dios dili unta lisod o komplikado, sama sa pagbalhin gikan sa kasadpan paingon sa sidlakan. Apan sigurado, ang makasasala nga miduol sa Dios dili usa ka tawo nga independente Kaniya, ni miduol siya Kaniya nga daw walay nahabilin sa iyang gahianan. Dili, sama siya sa usa ka ulipon nga nilayas nga mibalik sa iyang agalon, o usa ka tawo nga nakasala nga nagpakita sa atubangan sa nawong sa hari-hukom. Busa, kinahanglan magduol sa paagi nga madawat

ka. Sa pakig-uban sa tawo, dawaton sa agalon ang ulipon ug ibalik sa hari ang pabor sa nakasala kon, sa pagduol kanila, ang matag-usa moangkon sa iyang sala, maghinulsol niini, ug mohatag og matinud-anong saad nga magbuhat na lang og matarong sukad karon.

Ang parehas usab magamit sa pagbalik sa makasasala ngadto sa Dios. Dawaton siya sa Dios kon a) iyang maila ang iyang mga sala, b) siya maghinulsol niini, ug c) siya mipanumpa nga dili na mobalik sa pagkasala. Kini ang mga hinungdanong buhat sa usa ka tinuoray nga pakig-uli sa Dios, diin nag-agad ang pagkamalahutay sa bag-ong kinabuhi, ang pagkahingpit niini, ug ang kasiguruhan sa walay paglubad nga pagtuman sa mga gikinahanglan niini. Ang walay pagsalig nga anak, sa pagbalik niya sa iyang amahan, miingon: *'Moingon ako: Nakasala ako'* — pagkahibalo sa sala; *'Dili ako takos'* — pagsilot sa kaugalingon; *'dawata ako ingon usa sa imong mga sulugoon'* — saad sa pagtrabaho (Lucas 15:18–19). Busa, sa pagbalik ngadto sa Dios:

a) **Ilha ang imong mga sala.** Ug sa paghukom nga biyaan ang sala, nahibalo ka nga ikaw usa ka makasasala; kay kung dili, nganong kinahanglan pa man nga magplano og kausaban sa kinabuhi? Apan kining pagkamakasasala mitungha kanimo niadto sa usa ka malabong porma. Karon kinahanglan nimong masuta sa hingpit kung unsa gayud ang makasasala ug hangtod kanus-a — klaro, hayag, ingon sa pagbisa sa imong mga sala, uban sa tanang kahimtang nga makapamenos o makapalala sa pagkasala sa imong mga lihok: susiha pag-ayo ang tibuok nimong kinabuhi, uban sa hugot ug patas nga paghukom.

Alang niini, ibutang sa usa ka bahin ang balaod sa Dios, ug sa pikas bahin ang imong kinabuhi, ug tan-awa kung asa sila magkasinabot ug asa sila magkalahi. Kuhaa ang imong kaugalingong pamatasan ug sukda kini batok sa balaod, aron makita kung kini balaodnon; o kuhaa ang balaod ug tan-awa kung kini natuman na ba sa imong kinabuhi. Aron masiguro nga walay malimtan niining hinungdanong butanga, sundi ang usa ka han-ay. Lingkod ug hinumdumi ang tanan nimong katungdanan sa Diyos, sa imong isigkatawo, ug sa imong kaugalingon, unya susiha ang imong kinabuhi sumala niining tanan nga aspeto. O — susiha ang Napulo ka Sugo ug ang Mga Beatitud, usa-usa, uban sa tanang kahulugan niini, ug tan-awa — kon ang imong kinabuhi ba uyon niini. O — basaha ang mga kapitulo sa Balaang Ebanghelyo sumala kang Mateo, diin gipadayag sa Manluluwas ang espesipikong Kristohanong balaod, ingon man ang Epistola ni San Santiago nga Apostol, ug ang katapusang mga kapitulo sa mga Epistola ni San Pablo nga Apostol, diin gisumada ang mga katungdanan nga gikinahanglan sa usa ka Kristohanon, pananglitan: gikan sa kapitulo 12 sa Epistola ngadto sa mga Romano, gikan sa kapitulo 4 sa Epistola ngadto sa mga Efeso, ug uban pa. Ang mga ulahi labi ka importante kay gipatin-aw nila ang espiritu sa Kristohanong kinabuhi. Kini nga espiritu klaro ug gamhanan usab nga gipadayag sa Unang Epistola ni San Juan nga Teologo. Basaha kini tanan ug susiha ang imong kinabuhi aron masuta kon kini uyon niini. O, sa katapusan, kuhaa ang han-ay sa Kumpisal ug gamita kini aron susihon ang imong pamatasan. Hunahunaa ang imong kinabuhi ug mga buhat dili lang ingon mga buhat sa usa ka tawo, kondili ingon mga buhat sa usa ka Kristohanon, ug labi pa, sa usa ka piho nga ranggo ug kahimtang.

Ingon nga resulta sa ingon nga pagrepaso sa imong kinabuhi, usa ka dili masukod nga kadaghan sa mga buhat, pulong, hunahuna, pagbati ug dili matarong nga mga tinguha ang mapadayag—mga butang nga dili unta buhaton apan gitugotan; usa ka kadaghan sa mga butang nga unta buhaton apan wala buhata; ug usa ka daghang gidaghanon sa mga buhat nga gihimo subay sa balaod mapamatud-an nga nadungisan sa hugaw nga motibo. Kung kini tanan tiponon, posible nga ang tibuok kinabuhi sa usa ka tawo puro lang dautang buhat. Ang labing importante nga hinumduman sa unang hugna sa pag-ila sa pagkasalawayon sa usa ka tawo mao ang tukmang paghubit sa iyang mga buhat. Sama sa paghimo sa rekord sa serbisyo nga tukma sa numero, kinahanglan usab nga hulagon sa hunahuna sa matag tawo ang listahan sa iyang kaugalingong mga buhat uban sa parehas nga katukma—apil ang tanang kahimtang sa oras, lugar, mga tawo, mga babag ug uban pa. Kung ang atong pagsusi sa kaugalingon magpabilin nga walay bunga, tungod kay kinatibuk-an ra ang atong pagtan-aw.

Bisan pa niana, dili angay magpabilin sa pagtagad niining mga gamayng detalye, kondili kinahanglan magpadayon pa sa dalan sa sala, o mosulod pa sa mas lawom sa makasasala nga kasingkasing. Ilalom sa atong mga buhat, mga pulong, tinago nga hunahuna, tinguha, ug pagbati, anaa ang kanunay nga disposisyon sa kasingkasing, nga mao ang naghatag sa atong tinuod nga kinaiya. Ang uban sa atong mga lihok nahitabo lang sa tsamba, samtang ang uban misibya gikan sa kasingkasing nga kusog kaayo nga wala kita'y gahum nga mapugngan kini; ang uban pa gihimo nga walay hunong, nahimong, ingon pa gani, balaod sa ilang kaugalingon. Ang ingon nga pagsusi ipadayag kanato kung unsang mga pagdani ang natago sa kasingkasing ug nagmugna og kanunay, sulodnong pagdani aron buhaton kini. Kini mao gayud ang kinauyokan sa mga dautang hilig. Pinaagi sa

pagpadayag niini, atong ipadayag ang estruktura sa atong kasingkasing, ang gidaghanon ug interaksyon sa mga hilig niini.

Sa pagbuhat niini, bisan ang pangunang pagbati, nga nagdumala sa tanan, dili na magpabilin nga natago. Ilado nga ang gamot sa tanang sala mao ang paghigugma sa kaugalingon. Gikan sa paghigugma sa kaugalingon moturok ang garbo, kahakog, ug senswalidad, ug gikan niini—ang tanang uban pang pagbati, diin walo ang giisip nga panguna, samtang ang uban, nga gikan niini, dili na mabilang. Ang matag makasasala adunay tanan niini nga mga pagbati—ang uban nagalihok na, ang uban pa sa ilang unang hugna—tungod kay sa matag usa nga makasasala, ang paghigugma sa kaugalingon, nga mao ang binhi sa tanang pagbati o makasasala nga mga hilig, maoy nagdumala sa ilang mga kalihokan. Apan dili sa tanan kini magpakita sa parehas nga lebel: sa usa, nangibabaw ang garbo; sa lain, ang senswalidad; sa ikatulo, ang kaugalingong interes. Ug ang mga garboso dili supak sa senswal nga kalipay—apan wala'y kalainan kung dili man diay nila kini malingaw. Ug ang mga makasarili taas ang pagtan-aw sa ilang kaugalingon—apan wala'y kalainan kung, alang sa ganansya, usahay kinahanglan pa silang mohimo og ubos nga buhat. Ug ang hedonista ganahan kaayo sa kalipay—apan dili kini dakong kawad-on kung mapalit ang ingon nga kalipay. Busa, ang matag-usa adunay usa ka dominante nga hilig. Ang tanan nga uban nagpabilin sa landong, supeditado niini, ug ginadumala niini, nga wala'y kaisog nga molihok nga supak sa dominante nga hilig. Ang tanang hilig ug dautang batasan, nga mailhan na sa usa ka tawo sa iyang kaugalingon, gibutang sa palibot sa usa ka piho nga pagbati ug kini gipukaw niini. Dinhi gayud makita sa hingpit ang gamot sa tanang dautan—ang paghigugma sa kaugalingon—sa maong tawo. Ang pagkahibalo sa kaugalingong pagka-makasasala kinahanglan mopahimutang sa pag-ila niini.

Busa, sa katapusan, mailhan nimo ang gamot sa imong pagka-makasasala ug ang mga direkta nga sanga niini—ang imong mga hilig—ingon man usab ang mas daghang sanga niini, ang imong daghang mga buhat; imong makita sa hunahuna ang tibuok kasaysayan sa imong pagka-makasasala ug ipakita kini sama sa usa ka pintura.

b) Sa pagkahibalo nimo sa imong pagka-makasasala, ayaw pagpadayon nga bugnaw nga manan-aw niini, kondili paningkamoti nga pukawon **ang** makaluwas **nga pagbati sa tinuod nga paghinulsol** nga angay niini. Tingali mura'g motungha kining mga pagbati sa imo sa diha-diha nga mailhan nimo ang sala, apan sa tinuod dili kini kanunay mahitabo. Ang kasingkasing mamahimong bato tungod sa sala. Sama sa usa ka trabahante nga mamahimong bato ang panit tungod sa iyang trabaho, mao usab ang makasasala nga tawo, nga nagabaligya sa iyang kaugalingon sa bug-at nga trabaho sa sala—nagtuktok og mga tinik ug nagakaon niini. Busa, dinhi usab, kinahanglan nga paningkamotan sa tawo ang iyang kaugalingon aron pukawon ang pagbati sa paghinulsol.

Ang usa ka tawo makaabot niining mga pagbati pinaagi sa pagbati **og sala** tungod sa iyang mga pagkasala ug sa pagbati nga dili siya makatubag niini. Ang pagbati og sala nagbarug sa tunga-tunga sa pag-ila sa mga pagkasala ug sa pagbati og paghinulsol, ug kini mismo dala **sa pagpanghimaraot sa kaugalingon**.

Busa, sugdi una **sa pagpasangil sa imong kaugalingon**—ug buhata kini. Ibutang sa kilid ang tanan nga ubang butang ug biyaan ang imong kaugalingon nga mag-inusara uban sa imong konsensya sa atubangan sa nawong sa Dios—ang Makakita sa Tanan nga Hukom. Ipadayag nga nahibalo ka nga sayop kini, apan gihandom gihapon nimo; nga mahimo unta nimo kini nga likayan—apan napakyas ka sa paggamit sa imong pagpugong sa kaugalingon alang sa imong kaayohan: ang imong rason ug ang imong konsensya supak niini, ug aduna gayud mga babag, apan wala nimo tagda kining tanan nga pahimangno. Buhata kini alang sa matag sala. Makita nimo nga ang matag sala gihimo sa kaugalingong kagustuhan, uban sa hingpit nga kahibalo sa pagkasala niini ug bisan pa sa paningkamot aron malampasan ang mga babag — ug ang imong konsensya mopugos kanimo sa pag-angkon sa imong sala nga walay pagduha-duha. Ang kalimbungan sa makasasalaong kasingkasing mahimong magsugod sa paghimo og mga pasangil—bisan pa sa kahuyang sa kinaiyahan sa tawo, sa kusog sa temperamento sa usa ka tawo, sa kombinasyon sa mga kahimtang, o sa mga presyur sa adlaw-adlaw nga kinabuhi—ayaw sila pagpaminawa. Tanan niini nga mga butang mahimong nakapalig-on sa hilig padulong sa sala, apan walay bisan kinsa ang makapugos kanimo sa pag-uyon sa sala—kanunay kini usa ka butang sa gawasnong kabubut-on. Kung moingon ka, 'Dili ko gusto,' mohunong ang tanang tukso! Supak *sa* niining *mga paningkamot aron pahupayon ang pagbati sa sala sa imong mga pagpakasala*, susiha pag-ayo ang imong personal nga kahimtang: kinsa ka, asa, kanus-a ug giunsa nimo pagpakasala, aron ipadayag kung unsa ka-grabe ang imong partikular nga pagpakasala, sa imong kaso ug sa imong kahimtang—ug sa tanan niini makita nimo dili ang basihan sa mga pasangil, kondili ang mga hinungdan nga nagpadugang sa imong sala. Ang utlanan sa proseso sa pagpasangil sa

kaugalingon mao ang pagbati sa dili malikayan nga pagkasala—usa ka kahimtang diin ang kasingkasing mosugid: 'Wala koy depensa—salaon ko.'

Niining buhat sa pag-akusar sa kaugalingon sa atubangan sa konsensya, ang usa ka tawo moangkon sa usa ka sala pagkahuman sa lain, ug moingon: 'Salaon ko niini, ug niadto, ug sa ikatulo; sa tanan, sa tanan salaon ko'—akuon nila ang ilang mga sala ug magsugod sa pagbati nga nagpabayat kini kanila sa bug-os nga karga niini. Sa pag-ila sa kaugalingong mga sala, mahimo gihapon nga hunahunaon nga kini naglungtad gawas sa kaugalingon; apan niining buhat sa pagsilot, kini makita sa sulod nato sa labi ka espesipiko nga paagi ug nagpabug-at kanato, ug labi pa gayud kini nagpabug-at kanato tungod kay wala kitay ikapangatarungan niini. Pag-abot sa niini nga punto, unsa pa kaha ang mabilin nga isulti sa makasasala gawas sa: '**Makasubo ako!** Dili maayo kana, ug dautan kini; ako mismo ang angay basulon sa kamatuoran nga dili kini maayo ug nga naglungtad kini sa sulod nako.'

Sa diha nga ang usa ka tawo mosulti sa iyang kasingkasing, 'Ako usa ka salawayon,' dali dayon mosubaw sa iyang sulod ang masakit nga pagbati sa paghinulsol sa iyang mga sala, usa ka sunod-sunod. Nabati niya **ang kaulaw** nga mipanaug siya sa ingon ana ka ubos nga mga buhat; **nabalaka siya** nga gipasagdan niya ang iyang kaugalingon ug misugot sa iyang dautang mga tinguha; **nasakitan siya** nga gidala niya ang iyang kaugalingon sa ingon ana ka moral nga pagkaguba; ug **nahadlok siya** nga nakapasakit siya sa Dios ug gibutang ang iyang kaugalingon sa ingon ana ka delikadong kahimtang, sa kini nga kinabuhi ug sa kahangturan. Mosunod-sunod kining mga pagbati, ug ang tawo nasunog sa sulod kanila sama sa kalayo. Makita niya ang iyang kaugalingon nga nagbitay ibabaw sa usa ka bangin ug, sa iyang pagbati, mibaba siya ngadto sa kahimtang sa mga gipahimulag. Kining walay paglaum nga kasakit mopuli sa pagbati sa kawad-on sa paglaum. Ug dinhi na usahay hikapon sa demonyo sa kawad-on sa paglaum ang makasasala, nga nagahingusog: '*Mas dako pa gayud ang imong sala tungod kay gibyaan ka sa imong kaugalingon.*'

Ang matag makasasala makasinati niini nga mga pagbati sa mas dako o mas gamay nga sukod. Dili kinahanglan nga magbasol nga naglungtad kini; sa baylo, ang usa ka tawo angay nga maghandum nga naglungtad kini, ug mahimong labi pang kusgan. Mas modako ang pagsunog sa usa ka tawo niini, ug mas kusog ang kalayo, mas makaluwas kini. Sa kusog niining pagsunog makita ang basihan sa umaabot nga paghinulsol. Dinhi masabtan sa kasingkasing kung unsa ka tam-is ang bunga sa sala, ug gikan niini kini makakuha og kusog aron malikayan ang pagdani niini.

c) Ang pagbati sa paghinulsol klaro nga adunay makaguba nga epekto. Adunay usa ka pulong nga mosulod bisan hangtod sa pagkabahin sa kalag ug espiritu, sa mga lutahan ug utok sa bukog, ug mohukom sa mga hunahuna ug tinguha sa kasingkasing. Apan ang katuyoan nga kini ipahinabo sa usa ka tawo pinaagi sa grasya sa Dios dili lang aron makaguba, kondili aron makahimo og bag-o pinaagi sa paglaglag sa daan. Kini nga pagkabag-o gitamnan pinaagi sa usa ka gininhawa sa paglaum sa posibilidad nga matul-id ang tanan. Posible nga matul-id ang sayop ug mabalik ang nawala; kinahanglan lang nga sugdan ang maong buluhaton. Morag gikan sa pagbati sa paghinulsol adunay direkta nga pagbalhin ngadto sa usa ka saad: 'Busa, gisalikway ko ang sala ug nagsaad ko nga moserbisyo sa usa ka Dios pinaagi sa pagtuman sa Iyang mga sugo.' Apan ang usa ka tawo nga naghimo og ingon nga saad kinahanglan asegurado, sa usa ka bahin, nga ang iyang nangagi nga mga kapakyasan mapatawad, ug sa pikas bahin, nga makadawat siya sa kusog nga gikinahanglan aron magpadayon sa saad. Mao kini ang hinungdan nganong ang paghimo sa panata sa pag-alagad sa Ginoo mahimong posible pinaagi sa pagsalig sa Iyang kaluoy ug sa pagdawat og tabang gikan sa itaas; ug kini nga pagsalig natawo gikan sa pagtuo sa Ginoo nga atong Manluluwas, Kinsa pinaagi Niya, sa krus, ang talaan sa atong mga sala gipikas-pikas ug, human sa Iyang pag-alsa, '*ang tanan nga gikinahanglan alang sa kinabuhi ug pagkamakatawo*' gihatag kanato '*pinaagi sa Iyang gahum nga diosnong*' (2 Ped. 1:3). Kung wala kini nga pagtuo ug ang paglaum nga kini nagmugna, ang usa ka tawo nga gipanglutos sa makalumos nga pagbati sa paghinulsol mosunod sa dalan ni Hudas. Niining panahona gayud ang Krus sa Manluluwas mahimong tinuod nga angkla alang sa usa ka tawo! Naglutaw-lutaw, sama sa ibabaw sa kal-ang, sa masakitong paghinulsol sa iyang mga sala, iyang gitan-aw kini isip iyang bugtong manalilipod; nagkapot siya niini sa tibuok kusog sa iyang pagtuo ug paglaum, ug gikan niini iyang gikuha ang kusog aron matuman ang iyang saad. Sama sa usa ka tawo nga nalumos nga hugot nga nagkapot sa kahoy, mao usab ang penitente nagkapot sa Krus ni Kristo, ug nabati niya nga dili na siya malaglag. Kasagaran natong masayud sa gahum sa kamatayon sa Ginoo sa Krus, apan kinsa ang nakasinati niining masakiton nga paghinulsol sa iyang mga sala makabati gayud niini, kay kini nahimong usa k nga kabahin sa iyang kinabuhi.

Busa, gipanglutos sa pagbati sa paghinulsol ug nagkaguol na sa kawad-on sa paglaum, samtang

nagpadulong ka sa imong gipangandoy nga saad:

a) Una, padali sa pagbanhaw sa buhing pagtuo sa gahum sa pagkrusipisyon ni Kristo nga Manluluwas. Ang tanang sala sa tanang tawo gipako sa krus, ug ingon ana usab ang imoha. Banwaha kini nga kasiguruhan, ug ang kalipay mohuyop sa imong kasingkasing, ug kini mosaka ngadto sa paglaum sa diha nga kini mapainit niining pagtuo.

b) Idugang niini ang lig-on nga pagtuo nga hatagan ka og kusog aron matuman ang imong saad sa diha-diha nga madawat nimo ang mga Sakramento. Walay bisan kinsa ang balibaran niini. Tungod niini gayud nga rason, giandam kini sa Ginoo aron kini ipahatag. Kini nga pagtuo mopukaw sa imong kaugalingong kusog ug magmugna og kahanduraw nga magpaningkamot pag-ayo uban sa maong tabang. Makahimo ba og panata kung walay pagsalig sa tabang gikan sa taas? Apan, sa laing bahin, moabot ba kini nga pagsalig kung ang usa ka tawo wala gani maghunahuna sa paghimo og panata? Dinhi adunay usag-usa nga interaksyon.

c) Ug sa dihang motumaw na kini nga kombinasyon sa pagsalig ug pagka-andam sa sulod nimo, maghimo ka og panata—**nga** mosilbi sa usa ka tinuod nga Dios sa tanang adlaw sa imong kinabuhi. Kini nga tibuok-kasingkasing nga saad, nga gihimo sa pagtuo kang Ginoo nato nga si Jesu-Kristo ug matinud-anon nga gipahayag, makapawala sa tanang kangitngit nga nagpabayat sa imong kalag ug maghatag og kahayag sa matag aspeto sa imong sulod nga kinabuhi ug sa matag han-ay sa imong gawasnong kinabuhi. Dinhi makita ang pakigsaol sa kasingkasing uban sa Dios sa Kristo Hesu. Busa, pinaagi niining buhata, ang imong kaniadto nga determinasyon nakabaton og tinuod nga Kristohanong kinaiya.

Ang pagsaka paingon sa panata nagmarka sa kulminasyon sa pagbiyahe sa penitente nga makasasala padulong sa Ginoo. Karon pipila na lang ka lakang ang nahabilin niya nga buhaton sa wala pa niya madawat ang Ginoo nga miabot aron makigkita kaniya. Gisugat sa amahan ang walay pulos nga anak pinaagi sa pag-abot sa iyang mga bukton sa liog ug paghalok kaniya isip timailhan sa hingpit nga pagpasaylo; dayon gipahuman siya og husto ug nag-andam og usa ka salo-salo para kaniya. a) Ang Dios naghatag og hingpit nga pagpasaylo sa penitente sa Sakramento sa Pagpanamastamas; b) Gihulman niya siya sa kusog ug gihatagan siya og panihapon sa Sakramento sa Balaang Komunyon.

Gihatag ang hingpit nga pagpasaylo sa penitente sa Sakramento sa Penitensya

Sa higayon nga ang usa ka makasasala nakahukom na nga moserbisyo sa usa ka tinuod nga Dios sugod karon, kinahanglan siya magdali sa Sakramento sa Penitensya. Dako kaayo ang panginahanglan niini nga, kung wala kini, ang tanan nga nahimo hangtod karon dili lang magpabilin nga dili kompleto, apan mawala usab nga walay bili. Ang tanan niyang gibug-aton, kahulugan, ug gahum naggikan lamang niining Sakramento. Busa, kung walay Sakramento sa Penitensya, walay tawo nga nagkinabuhi sa tinuod nga Kristohanong paagi.

(a) Ang unang butang nga naghimo niini nga Sakramento nga gikinahanglan mao ang pipila ka kakulang sa pagkamapailubon sa sulod nga kalihokan sa kinatibuk-an, pipila ka kawalay klaro ug kawalay kalig-on niini. Ang atong mga hunahuna, samtang naa pa kini sa atong huna-huna, dali mausab ang dagan, gubot ang han-ay, ug dili lig-on ang lihok—ug tinuod kini dili lang kung ang hilisgutan wala pa klaro, apan usab kung atong hisgutan kini pag-ayo. Apan sa diha nga atong isulat kini sa papel, dili lang kini ma-han-ay, apan hingpit usab kini nga mapalinaw ug mapamatud-an. Sa eksaktong parehas nga paagi, ang pagbag-o sa kinabuhi, kon kini gihunahuna lang sa sulod, nagpabilin nga dili sigurado ug dili lig-on sa kaugalingon, ug ang mga porma sa kinabuhi nga gilantaw niadtong panahona dili lig-on ug walay klaro. Makab-ot nila ang lig-on nga basihan sa Sakramento sa Pagpanamastamas, kon ang makasasala mosugid sa iyang mga kapakyasan sa simbahan ug mopamatud-an ang iyang saad nga usbon ang iyang mga binuhatan. Ang natunaw nga kandila modagayday nga walay porma; apan kon kini ibubo sa hulmahan o timbagan sa selyo, kini makabaton og klarong porma. Ug ang atong sulodnong kaugalingon kinahanglan timbagan sa usa ka selyo aron kini makabaton og klarong porma. Kini matuman sa Sakramento sa Penitensya: didto, ang langitnong grasya sa Espiritu Santo ang nagatimbang niini.

b) Ang usa ka tawo makadawat sa espirituhanong kinabuhi gikan sa Espiritu sa Dios. Ang grasya sa Espiritu nagpuyo sa atong sulod, nagsugod sa pagkinabuhi ug paglihok sa atong sulod, ug naghatag ug kinabuhi

sumala sa Espiritu. Sa penitente, hangtod karon kini naglihok gikan sa gawas: gikan sa gawas kini mipukaw kaniya, gikan sa gawas kini nagtan-aw sa tanang korektibong lihok sa sulod ug mitabang niini; apan wala pa kini mosulod sa sulod, ni nagpuyo pa didto. Gibuhat kini sa Espiritu sa Sakramento sa Pagkumpisal (ug, alang sa usa ka tawo nga unang motunong sa Ginoo, sa Bunyag). Sama sa usa ka tawo nga gilupigan sa kauhaw nga makabati og kabugnaw ug kusog sa pag-inom og bugnaw nga tubig, ingon usab ang usa ka tawo nga nagdilaab sa kalayo sa paghinulsol makadawat, sa Sakramento sa Pagkumpisal, og usa ka hingpit nga —usa ka gahum nga nagpahupay sa ilang kasubo ug nagpalig-on kanila.

c) Ang naghimo sa Sakramento sa Penitensya nga labi ka gikinahanglan mao, sa usa ka bahin, ang kinaiya sa sala, ug sa pikas bahin, ang kinaiya sa atong konsensya. Sa dihang makasala kita, nagtuo kita nga walay bisan unsang bakas sa sala nga nabilin, dili lang sa gawas nato kondili usab sa sulod nato. Samtang nagbilin kini og lawom nga mga bakas sulod nato ug gawas nato—sa tanang naglibot kanato, ug labi na sa langit, sa mga sugo sa Balaang hustisya. Sa higayon sa pagpakasala, didto gihukman unsa na ang nahimo sa makasasala: sa Basahon sa Kinabuhi, gisulod siya sa rehistro sa mga gikondenar—ug busa napugngan siya sa langit. Ang grasya sa Diyos dili mopakanaog kaniya hangtod nga matangtang siya sa listahan sa mga gikondenar sa langit, hangtod nga makadawat siya og absolusyon didto. Apan ang Dios nakahukom nga ang langitnong absolusyon—ang pagtangtang sa listahan sa mga gikondenar sa langit—magdepende sa absolusyon sa mga napugos sa sala dinhi sa yuta. Busa, dawata ang Sakramento sa Penitensya, aron ikaw ikonsiderar nga takus sa hingpit nga absolusyon ug ablihan sa imong sulod ang dalan para sa Espiritu sa grasya. Ang atong konsensya, nga karon napalimpyo ug nabawi ang pagkasensitibo ug pagkahibalo sa moral nga han-ay, dili maghatag kanato og kalinaw hangtod nga hingpit kitang makasiguro sa pagpasaylo. Mao kana ang kinaiya niini sa ordinaryong dagan sa atong kinabuhi: dili gani kini motugot kanato nga makita ang atong nasakitan hangtod nga masiguro nato nga napasaylo na kita nila. Apan kon bahin sa Dios, mas mapili pa gayud kini. Bisan pa man, sa higayon nga ang usa ka tawo motindog aron maghimo og hugot nga saad, usa ka matang sa kasiguruhan ang moabut kaniya nga dili na siya supak sa Dios, kining kasiguruhan—tungod kay siya mismo ang naghimo niini—dili magdugay; dali ra kini matandog sa pagduha-duha: 'Tinuod ba gyud kini, o limbong lang ba sa kaugalingon?', ug kini nga pagduha-duha magturok og kabalaka sa sulod, ug gikan sa kabalaka mosulod ang kawalay pag-amping. Busa, ang kinabuhi sa usa ka tawo kulangon sa pagkamapisan ug sa kahusay. Busa, kinahanglan paminawon sa usa ka tawo ang saad sa unibersal nga pagpasaylo gikan sa nawong sa Dios, aron, sa diha nga hingpit na siyang masiguro pinaagi sa pagsalig sa kaluoy sa Dios, makalihok na siya nga mas mapangusog ug mas matinindigan niining pagsalig. Adtoa, busa, ug ipahayag ang imong mga sala—ug madawat nimo gikan sa Dios ang pahibalo sa pagpasaylo.

Kinahanglan nga mag-andam pag-ayo ang usa ka tawo alang sa usa ka pag-angkon sa sala nga makaluwas. Ang bisan kinsa nga nakasubay sa tanan nga gisulti hangtod karon andam na. Padayon, busa, uban sa matinahuron nga pagtuo!

(a) Sa diha nga hingpit na kang napuno sa pagtuo sa pagka-kinahanglanon niining Sakramento, duola kini—dili ingon nga usa ka yano nga dugang sa kausaban sa imong kinabuhi o usa ka simpleng batasan, kondili uban sa hingpit nga pagtuo nga alang kaniyo, ingon usa ka makasasala, kini ra ang bugtong dalan paingon sa kaluwasan; nga, kon imo kini pasagdan, magpabilin ka sa taliwala sa mga gipangdaotan ug, ingon niini, mawagtang ka sa tanang kaluoy; nga, gawas kon mosulod ka niining kwarto sa pagtambal, dili nimo mabalik ang kahimsog sa imong espiritu ug magpabilin ka, sama sa una, masakiton ug nabalaka; nga dili nimo makita ang Gingharian gawas kon mosulod ka niini pinaagi sa pultahan sa paghinulsol.

b) Uban niining mga pagtuo, pasiga pag-usab sa sulod nimo ang tinguha alang niining Sakramento. Dili nimo kini duolon ingon usa ka dapit sa halad, kondili ingon usa ka tinubdan sa mga panalangin. Kinsa man ang klarong makahuna-huna sa bunga nga matawo sa atong sulod pinaagi sa kumpisal, dili mapugngan ang pagpaningkamot niini. Ang usa ka tawo moadto didto nga natabonan sa mga samad, nga walay bisan usa ka himsog nga bahin gikan sa ulo hangtod sa tiil, apan mobalik gikan didto nga himsog ang tanang bahin, buhi, kusgan, ug adunay pagbati sa seguridad batok sa umaabot nga mga kasakit. Moadto siya didto nga nagbitbit og bug-at nga karga—ang bug-os nga gibug-aton sa iyang nangaging mga sala nga nagpugos kaniya ug nagkuha sa tanan niyang kalinaw—apan mobalik siya gikan didto nga napagaan, naglipay, malipayon ang pagbati, nga nakadawat og kasulatan sa unibersal nga pagpasaylo.

c) Pasagdi nga mamando ang kaulaw ug kahadlok—busa, mao na! Kini nga Sakramento angay gayud nga giandom tungod kay kini nagmugna og kaulaw ug kahadlok; ug sa mas dako nga kaulaw ug kahadlok, mas

makaluwas kini. Sa paghandom niini nga Sakramento, handomi ang mas dako nga kaulaw ug mas dako nga kahadlok. Wala bay kahibalo ang bisan kinsa nga magpa-tambal nga masakiton kini? Kabalo man sila, apan sa ilang pagdesisyon nga magpa-tambal, nagdesisyon usab sila nga motugot sa kasakit nga kauban niini sa paglaum nga makabawi. Ug ikaw, sa dihang gilutos ka sa pagbati sa paghinulsol nga misulod kanimo ug naningkamot ka nga moduol sa Dios, wala ba ka miingon: 'Andam ko nga mag-antus bisan unsa, basta lang kalooy ug pasayloa ako!' Ug busa nahitabo kini sumala sa imong tinguha. Ayaw tugoti nga ang kaulaw ug kahadlok nga imong nabati karon makabalisa kanimo—kini nalambigit niining Sakramento alang sa imong kaayohan. Pinaagi sa pag-andam sa imong kaugalingon pinaagi niini, molig-on ka sa imong kinaiya. Napalimpyo na ka sa kalayo sa paghinulsol kapin sa usa ka higayon—palimpyoha pag-usab. Kaniadto, gipalimpyo ka sa atubangan sa Diyos ug sa imong konsensya, apan karon palimpyoha sa atubangan sa usa ka saksi nga gitudlo sa Diyos, ingon usa ka pagpamatuod sa pagkamatitud-anon sa maong pribadong paghinulsol, ug tingali aron pun-on ang kakulang niini. Adunay paghukom, ug kauban niini ang desperadong kaulaw ug kahadlok. Ang kaulaw ug kahadlok nga masinati atol sa kumpisal mopasaylo sa kaulaw ug kahadlok niadtong panahona. Kung dili nimo gustong atubangon kana, pag-antus niini. Labaw pa, kanunay nga mas dako ang kaguol nga masinati sa penitente, mas daghan ang kahupayan nga iyang madawat pagkahuman sa kumpisal. Dinhi gayud gipadayag sa Manluluwas ang Iyang kaugalingon ingon nga Maghupay sa mga gikapoy ug nabug-atan! Ang nakasinati og tinuoray nga paghinulsol ug pag-ako nakahibalo niini nga kamatuoran pinaagi sa personal nga kasinatian, ug dili lang kini gidawat pinaagi sa pagtuo.

d) Unya, sa paghinumdom pag-usab sa tanang mga sala nga imong nabuhat ug sa pagbag-o sa panata nga nakagamot na sa imong sulod nga dili na kini balikon, pukawa ang buhing pagtuo nga ikaw nagtindog sa atubangan sa Ginoo mismo, nga midawat sa imong pag-ako, ug isaysay ang tanan, nga walay pagpanago sa bisan unsa nga nagpabug-at sa imong konsensya. Kung miabot ka uban sa tinguha nga ikauwaw ang imong kaugalingon, dili ka magtago og bisan unsa, kondili ipakita, kutob sa imong makaya, ang imong kaulaw tungod sa imong hilig sa sala. Kini maghatag og kahupayan sa imong naghinulsol nga kasingkasing. Kinahanglan masiguro nga ang matag sala nga gikumpisal gipahawa sa kasingkasing, samtang ang matag sala nga gitago nagpabilin niini, nga nagdala og mas dako nga paghukom tungod kay, uban niining samad, ang makasasala duol sa Tibuok-Naglutong Medico. Pinaagi sa pagtago sa sala, gitabonan niya ang samad, nga wala niya masayri nga kini nagpahirap ug nagpalain sa iyang kalag. Sa sugilanon sa bulahan nga si Theodora, nga nag-antos sa iyang mga pagsulay, giingon nga ang iyang dautang mga maninumbong wala makakaplag sa ilang mga talaan sa mga sala nga iyang gikumpisal. Ang mga anghel sa ulahi nagpasabot kaniya nga ang kumpisal mopapas sa sala gikan sa matag dapit diin kini narekord. Ni sa libro sa konsensya, ni sa libro sa kinabuhi, ni sa mga dautang maninira dili na kini narekord batok sa maong tawo—ang kumpisal nakapapas niini nga mga narekord. Busa, ilabay ninyo, nga walay pagduha-duha, ang tanan nga nagpabug-at kaninyo. Ang gilapdon sa pagpadayag sa imong mga sala mao ang paghatag sa espirituhanong amahan og tukmang pagsabot kanimo, aron maila ka niya sa imong tinuod nga pagkatawo, ug sa paghatag sa dispensa, mapatawad ka gayud niya, ug dili ang lain; aron sa dihang moingon siya: 'Pasayloa ug dispensa ang naghinulsol sa mga sala nga iyang nabuhat,' — wala nay nahabilin sa imong sulod nga dili masakop niining mga pulonga. Ang mga tawo nga, samtang nag-andam sa pag-ikumpisal sa unang higayon human sa dugay nga panahon sa pagpuyo sa sala, mopahimulos sa kahigayunan nga makig-istorya una sa ilang espirituhanong amahan ug isaysay kaniya ang tibuok kasaysayan sa ilang makasasalaong kinabuhi, nagbuhat og maayo. Sa ingon niini, walay katalagman nga makalimot o makalimod sa bisan unsa sa kalibog atol sa pag-ikumpisal. Ang tanang paningkamot angay buhaton aron masiguro ang hingpit nga pagpadayag sa mga sala sa usa ka tawo. Ang Ginoo naghatag sa gahum sa paghatag og pasaylo dili walay kondisyon, kondili subay sa kondisyon sa paghinulsol ug pag-ako sa sala. Kung kini dili matuman, mahitabo nga sa dihang ang espirituhanong amahan moingon, 'Gipasaylo ug gipasayloan tika,' ang Ginoo moingon, 'Apan ako nagasilot kanimo.'

d) Natapos na karon ang kumpisal. Ang amahan sa espirituwal itas ang epitrachelion, tabunan niini ang ulo sa nagakumpisal ug, samtang gibutang niya ang iyang kamot niini, ipahayag ang pasaylo sa tanang sala, ug selyohan kini sa tanda sa krus sa ulo. Ang mahitabo sa kalag niadtong takna nahibal-an sa tanang matitud-anon nga naghinulsol. Mibahá ang mga sapa sa grasya gikan sa ulo paingon sa kasingkasing ug pun-on kini sa kalipay. Kini dili gikan sa tawo—dili gikan sa nagpakaila sa sala ni gikan sa naghatag sa pasaylo: kini mao ang misteryo sa Ginoo, ang Manalangin ug Maglipayon sa mga kalag... Usahay mahitabo nga ang uban klarong makadungog og usa ka pulong sa Diyos sa ilang kasingkasing, nga nagserbisyo isip tinubdan sa kusog ug inspirasyon alang sa ilang umaabot nga mga paningkamot. Kini, ingon pa, usa ka espirituhanong armas nga gihatag ni Kristo nga

Manluluwas sa usa ka tawo nga karon misalmot sa han-ay sa mga nakig-away ilawom sa Iyang bandila. Ang bisan kinsa nga giisip nga takus nga makadungog sa ingon nga pulong kinahanglan nga itago kini pagkahuman ingon usa ka tinubdan sa kahupayan ug inspirasyon; usa ka tinubdan sa kahupayan, kay klaro nga gidawat ang pag-ako sa sala sa dihang gipahimuslan sa Ginoo ang kahigayunan nga makig-istorya, ingon ba, sa naghinulsol; usa ka tinubdan sa inspirasyon, tungod kay sa takna sa tukso, igo na nga hinumduman kini, ug gikan niini kuhaon ang kusog! Unsaon man sa mga sundalo sa gubat pagpukaw sa ilang kaugalingon aron molihok? — Pinaagi sa pulong sa pakigpulong sa kumander nga labing dako og epekto. Ingon usab niini.

e) Ug busa, nahuman na ang tanan... Ang nahabilin na lang mao ang pag-uyog sa kaugalingon sa atubangan sa Dios sa pagpasalamat sa Iyang dili masukod nga kaluoy ug paghalok sa Krus ug sa Ebanghelyo isip timailhan sa usa ka saad — nga maglakang nga matinud-anon sa dalan nga gilatid sa Ebanghelyo, pinaagi sa pagpakrusipikar sa kaugalingon, aron mosunod sa mga bakod ni Cristo nga Manluluwas, sama sa gihulagway sa Ebanghelyo, ilawom sa Iyang malumo nga yugo, nga bag-o pa lang nimo gisagop. Human niini, adto sa kalinaw, determinado nga molihok eksakto sama sa imong gisaad, hinumdumi nga sugod karon pagahukman ka sa imong kaugalingong mga pulong. Kung nakabuhat ka og panata, tuman-a kini; kung giselyohan nimo kini sa Sakramento, mas pag-umol pa gayud sa imong pagkamatinud-anon niini, aron dili ka na usab mahulog sa kategorya sa mga nagatamay sa grasya.

g) Kung ang imong espirituhanong amahan maghatag kanimo og penitensya, daw-a kini uban sa kalipay. Ug kung ang imong espirituhanong amahan dili maghatag, hangyog siya nga buhaton kini. Kini magsilbi dili lamang isip giya para kanimo sa maayong dalan nga imong gisudlan, kondili usab isip proteksyon ug taming batok sa malain nga mga lihoc sa uban nga gitumong kanimo sa imong bag-ong paagi sa kinabuhi. Mao kini ang gisulat sa Iyang Kasantosohan nga Patriarka sa Constantinople (Jeremias — *Ed.*) bahin niini nga hilisgutan sa iyang 'Tubag sa mga Lutero': 'Gikuyog namo ang pagpasaylo sa mga sala uban sa penitensya tungod sa daghang balido nga mga rason. Una, aron pinaagi sa boluntaryong pag-antos dinhi, ang makasasala mapalaya gikan sa grabeng dili boluntaryong silot didto, sa kinabuhi nga umaabot, kay walay makapahupay sa Ginoo sama sa pag-antos, ug labi na gayud ang boluntaryong pag-antos. Mao nga si Santo Gregorio miingon nga ang mga luha ganti-an sa gugma alang sa katawhan. Ikaduha, aron ang makasasala nga mga tinguha sa unod nga hinungdan sa sala mapapas sa sulod sa makasasala, kay nasayud kita nga ang susama tambalan sa susama. Ikatulo, aron ang penitensya magsilbi, ingon ba, nga mga gapos o tali sa kalag, nga mopugong niini sa pagbalik sa maong mga bisyon diin bag-o pa lang kini gilimpyohan. Ika-upat, aron masanay kita sa pagpaningkamot ug pagkamapailubon, kay ang pagkamaayo bunga sa pagpaningkamot. Ikalima, aron makita ug masayran nato kon tinuod ba nga gikaligut-an sa penitente ang sala."

Bisan kinsa nga moagi niining tibuok kurso sa espirituhanong pagtambal sumala sa angay, ug—labaw sa tanan—mopahayag sa iyang mga sala nga walay pagtabon, mobalik gikan sa balay sa Dios sama sa pagbalik sa mga nakasala gikan sa hukmanan, nga didto ilang nadungog, imbis nga silot sa kamatayon, usa ka pahibalo sa pasaylo ug pagpasaylo sa ilang mga krimen, — mobalik sila uban sa labing lawom nga pagpasalamat ngadto sa Manluluwas sa atong mga kalag, uban sa lig-on nga determinasyon nga ihalad ang nahibilin nilang kinabuhi kaniya ug sa pagtuman sa iyang mga sugo, uban sa labing dakong pagdumot sa tanang ilang kanhing mga sala ug usa ka dili mapugngan nga tinguha nga pahawaon ang tanang bakas sa ilang kanhing dautang kinabuhi. Ang nakadawat sa absolusyon mobati sa iyang sulod nga dili siya walay buhat, nga usa ka talagsaong gahum ang miabut kaniya. Ang grasya sa Diyos, nga hangtod karon naglihok lang kaniya gikan sa gawas aron matabangan siya nga mapildi ang iyang kaugalingon, karon, uban sa mga pulong nga 'Gipasaylo ko ug gitugotan ko', misulod na sa sulod, nagsanib sa iyang espiritu, ug napuno siya sa usa ka kadasig ug sigasig nga karon iyang gigamit aron buhaton ang iyang mga buhat ug katungdanan hangtod sa katapusan sa iyang kinabuhi.

Ang penitente moadto sa Sakramento sa Banal nga Komunyon

Sa parabula sa Anak nga Nagpalaglag, ang amahan, pagkahuman gidawat ang iyang anak nga nibalik kaniya uban sa paghinulsol, pagkahulog niini sa iyang mga tiil ug paghalok kaniya isip timailhan sa hingpit nga pagpasaylo, nagsugo nga siya pagasul-oban ug nga pagahikayon ang usa ka malipayon ug malingaw nga panihapon. Ang kasingkasing sa amahan dili lang kontento sa pagpasaylo; determinado siya nga masiguro sa iyang anak ang ilang pag-uli sa panag-uyon ug mas hayag nga ipadayag ang kalipay sa ilang panagtagbo pagkahuman sa masubo nga pagbulag. Ang gugma sa amahan naghatag sa wala gani damha sa paglaum sa anak.

Unsa kaha nga makasasala ang makadahom og mas dako pa human makadawat og hingpit nga pagpasaylo? Ug bisan pa niana, giimbitar usab siya sa Panihapon sa Ginoo, diin ang Ginoo mismo nagahatag kaniya sa Iyang Unod aron kan-on ug sa Iyang Dugo aron imnon. Kini ang labing hataas nga himaya sa pagkamaabiabihon ngadto sa makasasala nga nagahinulsol; apan dili kini sobra, kondili usa ka hinungdanon nga gikinahanglan alang sa paghiusa pag-usab sa Ginoo.

Ang Kristohanong kinabuhi mao ang kinabuhi sa Ginoong Jesu-Kristo. Ang magtutuo gisul-oban kang Kristo ug nagkinabuhi pinaagi Niya. Ang usa nga nahulog pagkahuman sa bunyag mawalaan niini nga grasya; sa pagbangon gikan sa pagkahulog ug pagbalik ngadto sa Ginoo, kinahanglan nga mahimong takus siya pag-usab niini—ug mahimong takus siya pinaagi sa Balaang Komunyong. *'Ang mokaon sa akong unod ug muminom sa akong dugo nagpuyo kanako, ug ako kaniya,'* ingon sa Ginoo (Juan 6:56). Dinhi, sa naghinulsol nga kalag, nahimutang ang sinugdanan sa kinabuhi sa Kristo Jesus. Miingon ang Ginoo nga Siya mao ang baging, ug ang mga nagtuo kaniya mao ang mga sanga (tan-awa Juan 15:46). Ang sanga dili mabuhi gawas kung kini naa sa baging; ingon usab, ang mga magtutuo dili mabuhi gawas kung sila naa sa Ginoo. Walay tinuod nga kinabuhi gawas niining baging. Bisan unsa nga wala niini patay na. Busa, bisan kinsa ang gustong mabuhi sa tinuod kinahanglan itanum sa baging, madawat ang nagahatag-kinabuhi nga katas niini, ug mabuhi pinaagi sa pagpakabusog niini. Kini nga pagkapanday mahitabo sa Banal nga Komunyong: dinhi ang Kristohanon nahimong usa ka buhing sanga sa Ginoo. Sa dihang ang Ginoo nagiya pa lang sa usa ka makasasala padulong sa hingpit nga paghinulsol, Siya nagatuktok pa lang sa pultahan sa kasingkasing; apan sa dihang ang maong pultahan ablihan pinaagi sa paghinulsol ug pag-ila sa sala, Siya mosulod ug mag-ambit sa Panihapon sa Ginoo uban sa nakadawat sa Komunyong.

Karon, ang usa ka tawo natawo pag-usab. Nagsugod alang kaniya ang usa ka kinabuhi nga hingpit nga bag-o. Dili magpadayon ang kinabuhi kung walay pagkaon, ug labi na gayud, pagkaon nga angay niini. Ug ang ingon nga pagkaon mao gayud ang Lawas ug Dugo sa Ginoo. Siya mismo ang miingon: *'Ang akong unod mao ang tinuod nga pagkaon, ug ang akong dugo mao ang tinuod nga ilimnon'* (Juan 6:55). Pinaagi niini pagamustahon sa usa ka tawo nga nagsugod og bag-ong kinabuhi kining kinabuhi. Mas gikinahanglan pa gayud nga makatagamtam niining pagkaona sa sayo pa nga hugna, sa pinakaunang, aron masulti, paglihok sa bag-ong kinabuhi sa usa ka tawo. Giingon nga ang unang pagkaon makaapekto sa kinaiya sa pisikal nga kinabuhi sa usa ka tawo ug unya mahimong kanunay nga panginahanglan sa lawas. Unsa kaha, busa, ang angay nga kinaiya sa kinabuhi sa usa ka naghinulsol? Usa ka kinabuhi nga nakasentro kang Kristo Hesus, atong Ginoo. Unsa man ang angayng maglangkob sa iyang kanunay nga panginahanglan? Ang panginahanglan sa pakig-uban sa Ginoo. Busa, sa sinugdanan pa lang niining kinabuhaha, magdali siya sa pag-apil sa Lawas ug Dugo ni Kristo, aron, sa pagkasulti, matukod ang pundasyon sa usa ka kinabuhi nga haom kang Kristo, ug mapasiga ang buhing tinguha alang sa kanunay nga pakig-uban kaniya pinaagi niini nga pag-apil. Sa diha nga matilawan na sa usa ka tawo kining langitnong manna ug matilawan ang katam-is niini, dili na niya mapugngan ang paghandum ug pag-agah sa mas labi pa alang niini nga pakig-uban.

Busa, pagkahuman nimo makadawat og kaluoy ug hingpit nga pagpasaylo pinaagi sa paghinulsol, padayon ngadto sa Balaang Komunyong, alang sa hingpit nga pagbag-o sa imong sulod nga kaugalingon.

Walay kinahanglan nga magtukod og espesipikong mga lagda alang sa pag-andam niini. Ang naghinulsol nga tawo adunay na sa iyang kaugalingon ang tanan nga gikinahanglan, ug natural nga mosugod sa Balaang Komunyong. Kinsa man ang nakasubo sa iyang mga sala ug nakumpisal niini, andam n nga moapil niining dakong Sakramento. Ug ang Apostol wala nay lain gisugo; ingon lang siya: *'Susiha sa tawo ang iyang kaugalingon, ug unya mokaon siya sa pan ug moinom sa kopa'* (1 Cor. 11:28). Masulti nato: panagsaa ang imong naa, o ayaw kalimti ang imong naa — ug igo na kana.

Sumala sa atong naestablisar nga praktis, dili kaayo dugay ang agi sa panahon tali sa Kumpisal ug Komunyong: kasagaran, gabii lang, buntag, ug ang Misa. Niining mga higayona, kinahanglan mag-amping aron mapadayon ang malinawong kahimtang sa hunahuna nga nadala gikan sa simbahan human sa Kumpisal, ug gamiton kini sa pakig-uban sa Ginoo sa Balaang Komunyong.

a) Pabilin nga dili malipat ang imong pagtagad ug malinaw ang imong kasingkasing. Likayi ang mga samok ug kabalaka; biyaa ang tanan, tan-awa ang sulod sa imong kasingkasing ug mag-inusara uban sa usa ka hunahuna sa Ginoo nga hapit na moanha kanimo. Biyaa ang tanang naglaylay nga hunahuna ug, samtang nagpamalandong sa usa ka Ginoo, pag-ampo kaniya uban sa walay samok, tinuoray nga pag-ampo.

b) Kung dili mapugngan sa imong hunahuna kining usa ka hunahuna, pun-a kini sa pagpamalandong sa Komunyon mismo; ug, aron kini dili kaayo malibog, gapusa kini sa mga pulong sa Ginoo ug sa balaang mga Apostoles mahitungod niining Sakramento.

c) Samtang nagpamalandong ka sa bisan unsang pulong sa Ginoo o sa mga Balaang Apostoles, kuhaa ang pagtukod gikan niini ug andama ang imong kaugalingon alang sa pag-ampo nga mapinamalandong. Sa diha nga moabut ang pag-ampo, lumuhod sa atubangan sa Ginoo ug ayaw pagbiya sa pag-ampo samtang kini nagpadayon.

d) I-gahin ang gabii sa pagbuhat niini nga mga butang hangtod matulog ka. Moabot ang buntag. Sa diha nga makabawi ka sa imong hunahuna pagmata, una sa tanan, pasiga pag-usab ang imong pagkahibalo sa kadako sa adlaw nga mibuntag para kanimo. Apan ayaw pag-inayaw, ayaw pagpalipat sa daghang butang, hunahunaa lamang ang angay nga uban kanimo ug sulod kanimo. Pagbantay ka! Ang kaaway mosulay kanimo sa tanang paagi aron madala ang imong kalag sa kahimtang sa dautan, naningkamot nga ipanglalis ang imong hunahuna, o magmugna og kabalaka bahin sa usa ka butang, o magpukaw og kakulang sa pagkasatisfied sa usa ka butang, o magpukaw og kasuko batok sa usa ka tawo. Pagbantay sa imong kaugalingon samtang nag-ampo ka sa Ginoo, ug malikayan nimo kining mga bitag.

d) Sa pagsulod nimo sa simbahan, bati nga mura ka naa sa Kwarto sa Ibabaw sa Siyon, diin gihatag sa Ginoo ang Balaang Komunyon sa mga balaang Apostoles, ug hatagi pa gyud og mas dakong pagtagad kaysa sa dihang gina-awit ang mga himno ug gina-basa ang mga pagbasa, nga itudlo ang tanan nimong hunahuna sa pagkahibalo nga ang Ginoo mismo ang nag-andam niining panihapon nga makaluwas para kanimo.

(e) Sa pagbuhat niini, lig-ona **ang imong pagtuo** sa tinuod nga presensya sa Ginoo ug Manluluwas mismo sa Balaang Misteryo. Pinaagi niining pagtuo ug sa pagpamalandong sa Ginoo mismo, ingon nga Siya nagaduol na kanimo, pagtuaw **sa pagkamaubos**: *'Ginoo, dili ko takus nga mosulod Ka sa akong atop'* (Mateo 8:8). Gikan niining pagkamaubos, lumakaw ngadto sa usa **ka mahadlokong nga pagrespeto**—dili usa ka makapugong, kondili usa ka makahatag og matinahuron nga pagkamapamalandong. Tungod kay ang Ginoo mismo ang nagdapit ug nagmando kanimo nga moduol, andam ka nga moduol **uban ang kumpiyansa**, uban ang tinguha ug **pangandoy**, sama sa *usa ka usa nga nagapangita ug sapa sa tubig*, ug **paabota** uban ang kasiguruhan nga madawat nimo ang Ginoo mismo, ug uban Niya ang tanang bahandi sa kinabuhi nga natago sa sulod Niya. Gikan niining paglaum, nga dili ka ikauwaw, balika pag-usab ang imong kaugalingon, andam nga makigkita sa Ginoo; pasiga pa gayud **ang paghinulsol** sa imong kasingkasing, ug bag-oha **ang imong saad** nga molikay sa sala, bisan pa og kini magkinahanglan sa imong kinabuhi.

g) Paninguha nga motindog sa tibuok Liturhiya, nga magbalhin-balhin gikan sa usa niini nga pagbati ngadto sa lain, ug niining espiritu sa debosyon, sa katapusan duola ang Kaliz sa Ginoo; sa pagtan-aw niini, hatagi og pagdayeg ang Ginoo nga nagkadool kanimo, ug, sa pag-abli sa imong baba ug kasingkasing, dawata Siya, nga mapainubuson ug matinahuron nga misinggit uban kang Apostol Tomas: *'Ginoo ko ug Dios ko!'* (Juan 20:28). Himaya kanimo, O Dios! Himaya kanimo, O Dios! Himaya kanimo, O Dios!

Sa pagduol sa Chalice sa Ginoo uban sa ingon nga pagbati, ug sa pagbiya niini, imong mabati sa imong kasingkasing: tinuod gayud nga pulong... nga nakatagamtam sa mga langitnong grasya, kay dili ako nag-inusara, kondili uban Kanimo, akong Kristo, ang Tri-sun nga Kahayag nga nagpasidaan sa kalibutan. Sukad karon, magsugod ka na sa pagdala kang Kristo sa sulod nimo. Busa, pag-amping pag-ayo nga pahupayon Siya sa tanang paagi ug aron mapabilin Siya sa sulod nimo. Kung si Kristo anaa sa sulod nimo, kinsa may makalaban kanimo? Ug ang tanan nga uban pa, imong makaya pinaagi sa Ginoo nga nagpalig-on kanimo.

Kini nagmarka sa pagtapos sa paghulma sa espirituhanong kinabuhi sa Kristohanon, nga human sa Pagkahulog, mibalik pag-usab sa pag-alagad sa Dios.

Mao kini ang tibuok proseso sa pagbag-o! Gipresentar kini dinhi isip usa ka taas nga naratibo aron mas klaro nga makita sa usa ang tanang hugna nga angay paningkamotan sa magbabalik, pinaagi sa panag-uban sa kagawasan ug grasya. Ang tanan nga nahisgutan mahitabo sa matag magbabalik, apan kung giunsa ug hangtod kanus-a kini magdepende sa indibidwal ug sa ilang kahimtang. Alang sa uban, ang tibuok proseso sa pagbag-o mahitabo sulod lang sa pipila ka minuto; sa samang higayon, sila mausab, maghinulsol ug mosaka sa kahimtang sa determinasyon. Ang espirituhanong mga panghitabo dali ra kaayo mahitabo. Bisan pa, talagsaon kaayo ang ingon ani nga mga ehemplo sa pagbag-o; kasagaran, ang pagbag-o dili mahitabo sa kalit lang, kondili hinay-hinay. Bisan pa man nga ang sulod nga mga kausaban dali ra mahitabo, dili kini kanunay maabot dayon, kondili usahay human sa taas kaayo nga panahon sa pagpugong sa kaugalingon. Busa, alang sa uban, ang hingpit nga

pagbag-o molungtad og daghang katuigan. Ang mga punoang punto diin mahitabo ang paghunong mao kadtong diin kinahanglan masakitan ang paghigugma sa kaugalingon, pananglitan sa pagdaog sa mga babag o mga tukso sa pagpakasala, sa panahon sa pag-ikumpisal, ug uban pa. Ang katapusang kahimtang nga angay makab-ot mao ang hingpit nga pagbulag sa tanang butang ug ang pag-isumite sa kaugalingon sa Ginoo. Gikan niadto nga higayon, magsugod na ang tinuod nga Kristohanong kinabuhi, kay nakaabot na ang tawo sa tumong—nga mao ang pagkatago sa Dios. Ang tanan nagdepende sa kadasig sa usa ka tawo sa pagkupot sa iyang kaugalingon, ug sa pagtuo nga bisan unsa ang gikinahanglan kinahanglan buhaton—karon man o unya, apan kinahanglan kini buhaton: mas maayo pa karon, sa tinuod—ug busa magsugod siya sa paglihok, ug sa dili madugay magpabilin nga lig-on. Ug ang paglig-on mao ang pangunang buluhaton sa pagbag-o.

Sa paagi nga ang Kristohanong kinabuhi matuman, motubo ug molig-on sa atong sulod

o, sa laing pagkasulti, sa han-ay sa usa ka kinabuhi nga makapahimuot sa Dios

Unsaon paghulma, paghinog, ug paglig-on sa Kristohanong kinabuhi sa sulod nato?

Atong itutok ang atong pagtagad sa kamatuoran nga ang usa ka tawo bag-o lang mibaling gikan sa kangitngit ngadto sa kahayag, gikan sa gingharian ni Satanas ngadto sa Dios; bag-o lang misugod sa usa ka bag-ong dalan diin wala pa siya makahimo bisan usa ka lakang, apan nagdilaab sa kadasig sa pagbuhat sa bisan unsang gikinahanglan aron magpadayon sa buhat nga ilang gisugdan ug dili na usab mapildi sa ilang kanhing mga agalon, nga nagpalayo kanila sa Dios ug sa Manluluwas ug nagdala kanila sa kapahamakan.

Mibangon karon ang pangutana: asa siya moadto, ug unsa ang iyang buhaton aron maabot niya ang iyang destinasyon ug makaabot didto sa husto, diretso, paspas, ug malampuson? Ang tumong nga ang mananapaw kinahanglan itudlo sa tibuok niyang pagtagad ug paningkamot mao ang kinatunayan nga tumong sa katawhan ug pagtukod sa kaluwasan, nga mao ang pakig-uban sa Dios, usa ka buhing panaghiusa uban Niya, ug pag-isip kaniya nga takus sa pagpuyo Niya. Sa ingon ana lamang makakaplag og pahulay ang nangita ug masigasig nga espiritu, sa diha nga makab-ot na niini ang Dios, matilawan Siya ug mapahimutang. Busa, ang unang balaod alang kaniya mao: *'Pangitaa ang Ginoo ug ang Iyang gahum; pangitaa kanunay ang Iyang nawong'* (Salmo 104:4). Ang sulod niining panalangin labaw pa sa pagsabot sa tawo. Ang tawo mismo dili gani makahunahuna og ingon ana ka kahitas-an. Apan sa dihang gipahimutang sa Dios kaniya kining ranggo, mapangahason alang sa tawo nga balibaran kini tungod sa kawalay pagtuo, kawalay pagtagad, o pagpasagad niini sa hunahuna, bisan pa sa taliwala sa iyang mga paningkamot. *'Puy-an ko sila,'* ingon sa Dios, 'ug kini—pinaagi sa tanang Persona sa Labing Balaan nga Trinidad' (2 Cor. 6:16). Sa paghisgot sa Dios Amahan ug sa Iyang Kaugalingon, miingon ang Ginoo: *'Moanha kami kaniya* (ang magtutuo ug ang nagahigugma) *ug magpuyo kami uban kaniya'* (Juan 14:23). Mahitungod Kaniya ra: *'Moanha Ako kaniya ug magkaon uban kaniya'* (Pahayag 3:20); ug labi pang klaro: *'Ako anaa sa akong Amahan, ug kamo anaa kanako, ug ako anaa kaninyo'* (Juan 14:20). Alang sa Espiritu Santo, miingon ang Apostol: *'Ang Espiritu sa Dios nagpuyo kaninyo'* (Roma 8:9).

Angay hinumduman nga kini nga pagpuyo sa Dios dili lang usa ka panghunahuna, sama sa mahitabo sa pagkontemplar sa Dios sa bahin sa tawo ug sa pabor sa Dios, kondili usa ka buhi, hinungdanon nga panaghiusa, diin ang una kinahanglan ituring nga usa ka paagi lang. Ang intelektwal ug matinud-anong paningkamot paingon sa Dios, ilawom sa pabor sa Dios, nag-andam sa tawo nga madawat ang Dios sa kamatuoran; kini usa ka panaghiusa diin, nga wala mag-absorb sa kusog o pagkatawo sa tawo, *ginabuhat sa Dios sa iyaha ang tinguha ug ang buhat sumala sa Iyang maayong kabubut-on* (Fil. 2:13); ug, sumala sa Apostol, *dili na siya ang nagkinabuhi, kondili si Cristo ang nagkinabuhi kaniya* (tan-awa Gal. 2:20). Kini ang tumong dili lang sa tawo, kondili sa Dios mismo. Ang tanan nga gimugna nagbarog sa Dios ug pinaagi sa Dios. Ang mga libre nga binuhat gibilin sa ilang kaugalingong mga paagi, apan dili pinal o hangtod sa kahangturan; kondili, aron sila usab

mosumiter sa ilang kaugalingon sa labawng gamhanang Dios, nga dili magtukod sulod sa Gingharian sa Dios og usa ka bulag nga gingharian nga independente sa Dios. Mura'g katingalahan nga ang paghiusa sa Dios kinahanglan pa makab-ot, bisan pa man nga kini naglungtad na o gihatag na sa Sakramento sa Bunyag o Penitensya, kay giingon: *'Kamo nga tanan nabunyagan kang Cristo, gisul-oban kamo kang Cristo'* (Gal. 3:27); o: *'Kamatay kamo, ug ang inyong kinabuhi natago uban kang Cristo sa Dios'* (Col. 3:3). Sa tinuod, sa labing yano nga pagsabot, ang Dios anaa bisan asa, *dili layo sa bisan kinsa kanato, aron atong makaplagan Siya* (cf. Buhat 17:27), ug andam Siya nga puy-an ang bisan kinsa nga andam modawat Niya. Ang kawalay-gusto, pagpasagad, ug pagkasalawayon ra ang makabulag kanato kaniya. Karon, sa dihang ang usa ka naghinulsol nga tawo mibiya sa tanan ug nagsumiter sa iyang kaugalingon sa Dios, unsa may makapugong sa Dios nga magpuyo sa sulod niya?

Aron matabangan kining kalibog, kinahanglan nga maila ang kalainan sa nagkadaiyang matang sa pakig-uban sa Dios. Nagsugod kini sa higayon sa pagmata ug nagpakita sa bahin sa tawo, ingon usa ka pagpangita ug usa ka paghandum sa Dios; sa bahin sa Dios, ingon grasya, tabang ug panalipod. Apan ang Dios naa pa sa gawas sa tawo ug ang tawo naa sa gawas sa Dios; wala pa sila magkasulod o mag-sulod sa usag usa. Sa Sakramento sa Bunyag o Penitensya, ang Ginoo, pinaagi sa Iyang grasya, mosulod sa tawo, makig-uban kanila sa buhi nga paagi ug tugotan sila nga matilawan ang hingpit nga katam-is sa Pagkadiyosnon, ka daghan ug ka klaro nga angay sa hingpit; apan unya Iyang itago pag-usab kini nga pagpadayag sa Iyang pakig-uban, ug bag-ohon kini panagsa ra—ug bisan pa ingon ana, hinay-hinay lang, sama sa usa ka yano nga pagbalik-sidlak kaysa sa orihinal—nga nagbilin sa tawo nga wala mailhi Siya ug ang Iyang pagpuyo sa sulod niya hangtod sa usa ka hugna sa pagkahamtong o pagdako, sumala sa Iyang maalamon nga giya. Pagkahuman niini, bisan pa, ang Ginoo klaro nga nagpadayag sa Iyang pag-uyon sa espiritu sa tawo, nga unya nahimong templo sa Dios nga Trinidad nga nagpuno kaniya.

Busa, adunay tulo ka matang sa pakig-uban sa Dios: ang usa mental, nga mahitabo sa panahon sa pagbag-o, samtang ang duha ka uban tinuod; apan ang usa niini natago, dili makita sa uban ug wala mailhi sa tawo mismo, samtang ang usa hayag kaayo bisan sa uban. Ang unang matang sa pakig-uban, nga mao ang labing masabtan ug kasagaran, dili mohunong sa ikaduhang hugna o bisan sa ikatulo, kay ang espirituhanong kinabuhi usa ka intelektwal nga kinabuhi; apan sa niining mga hugna kini lahi sa una sa iyang bata kang kinaiya, nga bisan pa man dili gyud mailhan sa mga pulong. Ang tibuok espirituhanong kinabuhi naglangkob sa pagbalhin gikan sa mental nga pakig-uban sa Diyos ngadto sa usa ka tinuod, buhi, mabati ug hayag nga pakig-uban.

Gitan-aw nato ang usa ka tawo nga naghinulsol—sa ato pa, usa nga tinuod nga misulod sa pakig-uban sa Dios, bisan pa man nga kini nga pakig-uban natago pa, sekreto pa ug wala pa maila, ug ang tumong niini mao ang pag-angkon sa hingpit, masinati ug matandog nga pakig-uban. Kinahanglan natong tukion kini nga mas tukma alang sa atong kaugalingon ug masiguro kini, kay ang tibuok kalihokan sa naghinulsol padulong sa kaluwasan kinahanglan tukoron base niining mga konsepto; nga mao kini: nga sa Sakramento sa Pagpenitensya (o Bawtismo), ang grasya moanhi sa paagi nga masabtan sa espiritu, apan dayon matago sa kahibalo, bisan pa nga sa tinuod dili kini molakaw — ug magpadayon kini hangtod sa paghinlo sa kasingkasing, sa diha nga kini itanom sa makita ug hingpit nga paagi. Klaro nga ang mga Balaang Amahan ra ang atong giya niini nga butang. Niini, walay nakadeskribe niini nga ingon ka maayo sama kang San Diadochus, Obispo sa Photiki, ug kang San Macarius sa Ehipto. Ihatag nato ang ilang mga testimonya aron suportahan ang atong mga proposisyon.

Ang grasya gipahimutang sa usa ka tawo ug nagpabilin kaniya sukad sa pagdawat niya sa Sakramento. "Ang Grasya," ingon ni Santo Diadochus, "gikan sa mismong higayon nga atong madawat ang pagbunyag (o paghinulsol), nagpuyo sa kinahiladman sa kalag..." Dugang pa: "Ang grasya sa Diyos, pinaagi sa Balaang Pagbunyag, naghiusa sa usa ka dili masukod nga gugma, uban sa mga kinaiya sa hulagway sa pagkapareho sa Diyos, ingon usa ka panata sa pagkapareho." San Macario: "Ang grasya kanunay nga anaa sa usa ka tawo, nga naghiusa ug nagtamnan kanila sukad pagkabata, sama sa usa ka natural ug dili mapabulag nga butang sa ilang kasingkasing, nga nahimong, ingon man, usa ka binuhat uban kanila."

Pinaagi sa unang pagpuyo niini pinaagi sa mga Sakramento, kini nga grasya nagtugot sa usa ka tawo nga hingpit nga makatagamtam sa kalipay sa pakig-uban sa Dios. "Ang Labawng Balaan nga Espiritu," ingon ni San Diadochus, "sa sinugdanan sa atong espirituhanong pagtubo, kon masigasig nato nga gihigugma ang kina-ya sa Dios, nagahatag sa kalag og hingpit ug makatagbaw nga pagtilaw sa katam-is sa Dios pinaagi sa tanang pagbati niini, aron ang hunahuna makab-ot og tukmang kahibalo sa katapusang ganti alang sa mga buhat nga makapahimuot sa Dios. Dugang pa: 'Kasagaran unang gipahimakas sa grasya ang kalag sa iyang kahayag

aron kini masinati pag-ayo.' Kini nga masinati nga pag-anhi sa grasya unang gisimbulo sa puti nga bisti nga gisul-ob sa mga nabunyagan sulod sa **pito** ka adlaw. Nga kini dili lang usa ka ritwal makita sa mga pananglitan sa mga balaang nabalhin sa pagtuo, kay ang uban klarong nabisti sa kahayag, sa uban misulod ang usa ka salampati, ug sa uban nahan-ay ang ilang mga nawong. Sa kinatibuk-an, bisan pa man, ang tanan nga tinuod nga miduol sa Ginoo nakasinati niini ingon usa ka matang sa paglukso sa ilang espiritu, susama sa paglukso sa Mibabaye sa Ginoo sa sabakan ni Elizabet sa pagduol sa Inahan sa Dios ug, pinaagi kaniya, sa Ginoo. Ang kinabuhi ni Simeon ug Juan (21 Hulyo) nagasaysay nga nakakita sila og kahayag nga naglibot sa usa ka igsoon nga nabunyagan ug nakapanumpa sa monastikong panata — ug kini nagpadayon sulod sa **pito** ka adlaw. Sa pagbati nila, sa pagkuha sa monastikong mga panata, sa usa ka talagsaong buhat sa Dios sulod kanila, ilang gipaningkamotan nga mapreserbar kini hangtod sa kahangturan, ug alang niini, sila dayon misulod sa pag-inusara—ang labing angay nga porma sa ascesis alang niini nga tumong.

Unya ang grasya magtago sa iyang kaugalingon gikan sa ginaluwas; ug bisan pa man kini nagpuyo ug naglihok sulod kaniya, buhaton kini sa paagi nga dili niya kini mabantayan, ug sa tinuod dili siya kaayo kahibalo nga kanunay niyang gihunahuna nga siya gipabaya sa Dios ug gipahamtang sa silot, diin siya mahulog sa kasubo, paghilak ug bisan gamay nga pagkawalay paglaum. Busa, si Santo Diadochus, nga nagsunod sa mga bersikulo nga gimention sa ibabaw, nagpadayon: "Labaw pa, sulod sa dugay nga panahon pagkahuman, Iyang gitago ang bili sa kini nga gasa nga nagahatag kinabuhi, aron kita, bisan pa nga atong tumanon ang tanang hiyas, magtan-aw sa atong kaugalingon nga hingpit nga walay bili, tungod kay wala pa nato nahimo nga batasan sa atong kaugalingon ang balaang gugma sa E ,," "apan, samtang nagpadayon kita sa atong espirituhanong pakigbisog, Gihimo Niya ang Iyang tinago nga mga buhat sulod sa kalag nga nangita sa Dios sa paagi nga wala mailhi niini, aron, sa unang bahin, mahimong pabor Niya kita—nga gitawag gikan sa pagkawalay-hibalo paingon sa kahibalo—nga malipayong mosugod sa dalan sa banal nga pagkontemplar; ug, sa ikaduhang bahin, taliwala sa atong mga pakigbisog, aron bantayan ang atong kahibalo batok sa garbo". Sa lain nga bahin iyang gipasabot kung giunsa sa grasya ang kasagarang paglihok: "Sa sinugdan, gitago sa grasya ang iyang presensya, nagpaabot sa gawasnong kabubut-on sa kalag; ug sa diha nga ang usa ka tawo hingpit nga mosangko sa Ginoo, dayon ipadayag niini ang iyang presensya sa kasingkasing pinaagi sa usa ka dili masukod nga pagbati ug magpaabot pag-usab sa tubag sa kalag, nga sa samang higayon, gitugotan ang mga pana sa yawa nga makaabot sa kahiladman sa pagkatawo niini, aron kini mangita sa Dios uban sa labing mainit nga tinguha ug labing mapainubuson nga pagbati... Apan, kinahanglan masabtan nga, bisan pa sa pagpanago sa grasya sa iyang presensya gikan sa kalag, naghatag gihapon kini og tabang sa tinago nga paagi, aron ipakita sa mga kaaway nga ang kadaogan iya ra sa kalag. Maong ang kalag unya makakaplag sa iyang kaugalingon sa kawad-on sa paglaum, kasubo, pagpaubos ug bisan pa sa katunga-tungang pagkawalay paglaum'. Ug si San Macario sa Ehpto miingon nga "ang gahum sa grasya sa Dios, nga anaa sa tawo (ug nga gihatag na), ug ang gasa sa Espiritu Santo, nga ang usa ka matitud-anong kalag giisip nga takus nga madawat pinaagi sa dakong paningkamot—pinaagi sa taas nga paghulat, paglahutay, mga tukso ug mga pagsulay—makuha," nga nagpasabot dili sa unang pagdawat niini, kondili sa hingpit nga pagpuyo ug paglihok niini, sama sa makita sa iyang mga pulong diin giingon niya nga ang grasya, uban sa dakong pagkamapailubon, kinaadman ug usa ka misteryosong pagsulay sa hunahuna, magsugod sa paglihok sa usa ka tawo nga dugay nang naningkamot sa nagkalain-lain nga kahimtang. Gipasabot niya kini pinaagi sa mga pananglitan nila Abraham, Jacob, Jose, ug David, nga pagkahuman madawat ang dagkong saad, kinahanglan pa nga mag-antos sulod sa taas nga panahon sa kangitngit hangtod sa katapusan nga ilang makita ang pagtuman niining mga saad. Angay hinumduman nga kini nga pagkatago ug dili pagkahibalo dili kanunay, apan usahay mapapas sa mga paglipay, bisan pa nga kini nga mga paglipay lahi kaayo sa mga mosunod sa pagpuyo sa Espiritu.

Sa katapusan, sa dihang matapos na kini nga panahon sa tinago nga pakig-uban sa Dios ug sa paglihok sa Dios sulod sa kalag—nga ang padayon niini dili naa sa kamot sa tawo kondili sa nagiya nga kinaadman sa grasya nga nagluwas sa tawo— **Ang Dios nagpuyo sa tawo sa usa ka espesyal nga paagi**, klarong pun-on siya, hiuson kaniya ug makig-uban kaniya; kini mao ang tumong sa tanang pagpanumangnong sa kaugalingon ug sa tanang paningkamot sa tawo, ug sa tibuok buhat sa kaluwasan gikan sa Dios, ug sa tanang mahitabo sa matag tawo niining kasamtangang kinabuhi gikan sa pagkahimugso hangtod sa lubnganan. Giingon ni San Macarius nga, human sa taas nga mga pagsulay, ang buhat sa grasya sa katapusan mapadayag sa hingpit, ug ang kalag madawat og hingpit nga pag-ampon isip anak sa Espiritu. Gisalig sa Dios ang Iyang kaugalingon sa

kasingkasing, ug giisip ang tawo nga takus nga mahimong usa ka espiritu uban sa Ginoo. Sumala kang Diadochus, ang gisulayan mahimong, sa tanang aspeto, puy-anan sa Espiritu Santo. Ang grasya naghayag sa iyang tibuok pagkatawo uban sa pagbati sa lawom nga kahiladman. Kini nga lihoc nagpakita sa iyang kaugalingon o gisundan sa lain-laing paagi gikan sa usa ka tawo ngadto sa lain.

Kining duha ka paagi sa tinuod nga pakig-uban sa Dios matahum nga gipakita ug gihulagway sa labing maalamon nga si Sirach, sa iyang paghisgot sa Kaalam, nga mao ra ang grasya sa Dios nga nagluwas kanato: *kay sa sinugdan siya maglakaw uban kaniya sa mga liki-likhi nga dalan, magpamutang kaniya og kahadlok ug pagkahilakaw, ug pagahapsayon siya sa iyang pagdumala, hangtud masiguro niya ang iyang kasingkasing ug sulayan siya sa iyang mga sugo; apan pagkahuman makigkita siya kaniya sa tul-id nga dalan ug lipayon siya, ug ipadayag kaniya ang iyang mga tinago.* (Sir. 4:18–21).

Kay sa sinugdan siya maglakaw uban kaniya sa mga liki-likhi nga agianan — nga mao ang pagkasaba, istrikto, walay kalooy, nga daw adunay kakulang sa gugma.

Ipanimanman niya kaniya ang kahadlok ug pagkahadlok—ang kahadlok nga biyaan siya sa Dios ug sa kanunay nga nagpaabot nga pag-atake sa mabangis nga mga kaaway; ug, sumala kang Diadochus, ang grasya molihok sama sa usa ka inahan nga nagtago gikan sa iyang anak, nga tungod sa kahadlok, magsugod sa paghilak ug pagpangita sa iyang inahan, labi na kon makakita siya og mga estranghero sa iyang palibot.

Ug kini magpahirap kaniya pinaagi sa iyang giya—pinaagi sa dugay nga pagbutang kaniya sa sekreto ug istrikto nga pagbansay niini. Sumala kang Santo Macarius, 'Ang Grasya, sa daghang ug lain-laing paagi, sumala sa kaugalingon niyang kabubut-on ug alang sa kaayohan sa tawo, naghan-ay sa tanang butang, gipasakop siya sa daghang mga tukso ug misteryosong pagsulay sa hunahuna, ug uban pa.

Hangtud nga masaligan na siya sa Iyang espiritu ug masulayan Niya siya subay sa Iyang kaugalingong mga lagda—mao, hangtud madala Niya siya sa punto nga hingpit na siyang masaligan, ingon usa nga nasulayan ug matinud-anon. Miingon si San Macario: 'Sa dihang ang kabubut-on, pagkahuman makasinati og daghang mga pagsulay, mapamatud-an nga makapahimuot sa Espiritu Santo ug, sa taas nga panahon, mapakita nga kini mapailubon ug dili matandog niini; kung ang kalag dili makasala batok sa Espiritu sa bisan unsang paagi, apan, pinaagi sa grasya, nag-uyon sa tanang mga sugo,' unya *ang Espiritu mobalik diretso kaniya*—sa ato pa, magpakita kini kaniya sa hayag, atubangan-atubangan, ingon sa usa ka pag-usab pagkahuman sa pagkabulag ug pagkawalay. Unya, sumala kang Santo Macarius, ang buhat sa grasya hingpit nga mapadayag kaniya—makaangkon siya og hingpit nga pag-ampon; o, sumala kang Diadochus, ang grasya nagpasiga sa iyang tibuok pagkatawo uban sa lawom nga pagbati sa usa ka butang, ug siya nahimong hingpit nga puloy-anan sa Espiritu Santo: ang kahayag sa nawong sa Dios misidlak kaniya (Salmo 4:7); ang Ginoo ug Dios miabot ug nagpuyo sulod kaniya (cf. Juan 14:23).

Ug malipay kini kaniya. 'Maglipay ang inyong mga kasingkasing,' ingon sa Ginoo, 'ug walay bisan kinsa nga makawagtang sa inyong kalipay' (Juan 16:22). Ang Gingharian sa Dios mao *ang kalipay sa Espiritu Santo* (Roma 14:17). Ang kahayag nga nagdan-ag sa sulod sa usa ka tawo, ingon ni San Macarius, hingpit nga misulod sa iyang kinahiladman nga pagkatawo, nga nalunod sa katam-is ug makalipay nga pagbati, hingpit siyang nawala sa iyang kaugalingon tungod sa nag-awas nga gugma ug sa tinago nga mga Misteryo nga iyang gikontemplar sa sulod niya. "Sunog unya ang kalag," ingon ni Santo Diadochus, "ug uban sa dili masukod nga kalipay ug gugma naningkamot nga mobiya sa lawas ug moadto sa Ginoo, ingon nga wala kini'y mahibaloan sa kining panahong kinabuhi."

Ug Iyang ipadayag kaniya ang Iyang mga misteryo—ang mga misteryo sa Balaang kinaadman, sa Labing Balaan nga Trinidad, ang pagtukod sa kaluwasan, ang pag-angkon niini, ang mga misteryo sa sala ug pagkamaayo, ang probidensya sa mga makatarunganon ug materyal nga binuhat, ug, sa kinatibuk-an, ang tibuok banal nga han-ay sa mga butang, sama sa detalyadong paghulagway ni Santo Isaac nga taga-Siria sa iyang Epistola kang Simeon. "Sa dihang ang hunahuna nabag-o ug ang kasingkasing nabalaan... unya masinati sa usa ka tawo ang espirituhanong kahibalo sa binuhatan; ang pagpanumdom sa mga misteryo sa Balaang Trinidad mosidlak sulod kaniya, kauban ang mga misteryo sa Diyosnong pagtan-aw kanato, nga angay pagsimba; ug unya makab-ot niya ang labing hingpit nga kahibalo sa paglaum sa umaabot. Ang ingon nga tawo dili magtuon o mag-imbetiga, kondili nagkontemplar sa himaya ni Kristo ug malingaw sa kalipay sa pagkontemplar sa mga misteryo sa bag-ong kalibutan. Ang ingon nga kahingpitan sa kahibalo moabut uban sa pagdawat sa Espiritu, Kinsa nagpasulod sa atong espiritu ngadto niadtong kalibutan, kana nga han-ay o gingharian sa pagpamalandong." Ang Balaang

Espiritu nagtangtang sa tabing gikan sa kalag, nagadala niini ngadto niadtong kapanahonan ug nagpadayag sa tanan nga katingalahan niini.

Busa, karon klaro na nga ang grasya nga moabot sa bag-ong pagtuo pinaagi sa mga Sakramento naghiusa kaniya ug una gipasagdan siyang matilawan ang hingpit nga katam-is sa kinabuhi sa Dios, ug unya gitagoan niya kaniya ang iyang presensya, nga nagbilin kaniya nga molihok, ingon pa, nga nag-inusara, taliwala sa kakapoy, singot, kalibog ug bisan kapakyasan; sa katapusan, sa diha nga milabay na kini nga yugto sa pagsulay, nagpuyo kini sa sulod niya nga hayag, epektibo, gamhanan ug masinati.

Mosulod ang pangutana: unsa may hinungdan nga ang grasya sa Dios dili dayon ipanukod sa hingpit, o, sa laing pagkasulti, nga ang kadaugan sa hingpit nga pakig-uban sa kalag uban sa Dios dili dayon mapadayag? Kinahanglan mailhan kini nga hinungdan aron mapugngan kini, ug aron mas malampuson nga mabuhay kini, kay pinaagi lamang sa pagtangtang niini nga makab-ot ang hingpit nga pagpuyo sa grasya.

Aron masabtan ngano nga ingon niini, atong tan-awon ang sulod nga kahimtang sa bag-ong pagtuo. Ang sala mohakop sa usa ka tawo ug magdani sa iyang pagtagad, sa tanan niyang mga tinguha, ug sa tanan niyang mga gahum paingon kaniya. Sa paglihok ilawom sa impluwensya sa sala, pun-on sa usa ka tawo ang tibuok niyang pagkatawo niini; ang matag bahin sa iyang pagkatawo ug tanang gahum naanad sa paglihok sumala sa mga pagdani niini. Kining langyaw nga kalihokan, nga gipugos gikan sa gawas, masulod pag-ayo kanato pinaagi sa dugay nga pag-eksperyensya hangtud nga kini mahimong usa ka kinaiya, nga nagpakita nga natural, ug busa dili mausab ug gikinahanglan. Busa, pananglitan, ang pagkamapahitas-on masagol sa hunahuna, ang pagkamakasarihan sa mga tinguha sa usa ka tawo, ang kahakog sa kasingkasing, ug ang pagka-makasarihan—uban sa usa ka matang sa pagdumot batok sa uban—sa tanang paningkamot sa usa ka tawo. Busa, sa iyang hunahuna ug gawasnong kabubut-on, sa mga gahum sa kalag—ang panghuna-huna, ang kabubut-on ug ang pagbati—sa tanang gimbuhaton sa lawas, sa tanan niyang gawasnong lihok, sa iyang pamatasan, sa iyang mga relasyon, mga lagda ug mga kostumbre—ang tawo hingpit nga napuno sa sala, nga mao ang pagka-makasarihan, mga kahiligon ug pagpalugway sa kaugalingon. Gihulagway kini ni San Macarius sa mosunod nga paagi: ang sala, nga misulod kanato sa Pagkahulog, misul-ob, ingon ba, sa tibuok porma sa usa ka tawo, mao nga gitawag siya nga carnal, soulish, ug external nga tawo; ug busa gisul-oban niini ang katugbang nga mga bahin sa atong kinaiyahan sa iyang kaugalingong mga bahin: hunahuna sa hunahuna, ang kabubut-on uban sa kabubut-on, ug uban pa; ug, pagkahuman mapugngan ang natural nga kalihokan sa atong mga gahum, gipakita niini ang kaugalingong dili natural nga kalihokan ingon nga ila, samtang ginapabilin ang tawo sa pagtuo nga kini, sa tinuod, natural. Niining kangitngit, ilawom sa yugo sa sala, sa gingharian ni Satanas, nagpuyo ang matag tawo nga wala pa nabag-o, wala pa maghinulsol, ug wala pa nakaabot sa pagbuot nga mosilbi sa Dios sa espiritu ug sa kamatuoran.

Ang grasya sa Dios nga miabut—una pinaagi sa paglihok sa kalag, ug unya pinaagi sa yugto sa pagbag-o—nagbahin sa usa ka tawo ngadto sa iyang tinuod nga kaugalingon, nagdala kaniya sa kahibalo niining dualidad, sa usa ka panan-aw sa unsay dili natural ug unsay angay nga natural, ug nagdala kaniya sa determinasyon nga isalikway o limpyohan ang tanan nga dili natural, aron ang iyang kina-iya nga sama sa Dios mapadayag sa hingpit nga kahayag. Apan klaro nga ang ingon nga determinasyon mao pa lamang ang sinugdanan sa proseso. Pinaagi niini, ang usa ka tawo pinaagi lamang sa kahibalo ug kabubut-on mibulag gikan sa gingharian sa dili natural nga misangko kaniya ug nagpadayag sulod kaniya, gisalikway kini, ug mituyok padulong sa pagka-natural nga gilauman ug gitinguha: apan sa tinuod, sa tibuok niyang pagkatawo, nagpabilin gihapon sila sama sa kaniadto, nga mao, nalumos sa sala, ug sa kalag uban sa tanang gahum niini, ug sa lawas pinaagi sa tanang paglihok niini, naghari gihapon ang kahilig sama sa kaniadto, uban sa bugtong k nga kalainan nga kaniadto kining tanan gipangandoy, gipili ug gibuhay sa tawo, uban sa tinguha ug kalipay, samtang karon dili na kini gipangandoy, dili na gipili, kondili gikaligtaan, gitamakan sa tiil ug gipahawa. Niining kahimtanga, ang tawo mura'g migawas gikan sa iyang kaugalingon, gikan sa usa ka nabubulok nga bangkay, ug nagtan-aw kung unsang bahin kaniya ang nagpagawas sa baho sa kahilig; ug, batok sa iyang kabubut-on, usahay mabaho niya, hangtod matabunan ang iyang hunahuna, ang tibuok baho nga iyang gipagawas.

Busa, ang tinuod nga kinabuhi nga puno sa grasya sulod sa usa ka tawo sa sinugdan usa lamang ka liso, usa ka siga; apan usa ka liso nga gitamnan taliwala sa mga tinik, usa ka siga nga natabonan sa abo sa tanang kilid... Usa gihapon kini ka huyang nga kandila, nga nagdan-ag sa pinakakapal nga hamog. Pinaagi sa kahibalo ug gawasnong kabubut-on, ang usa ka tawo mipilit sa Diyos, ug gidawat siya sa Diyos, nga naghiusa kaniya niining gahum nga may kahibalo sa kaugalingon ug gawasnong kabubut-on, o hunahuna ug espiritu, sama sa

giingon ni mga Balaan nga sila Antonio ug Macario ang Dako. Ug kana ra ang tanan nga maayo, nga naluwas, ug makapahimuot sa Diyos sulod sa usa ka tawo. Ang tanang uban nga bahin nagpabilin sa pagkaulipon ug hangtod karon dili pa mosugot ug dili pa makahimo sa pagsunod sa mga gikinahanglan sa bag-ong kinabuhi: ang hunahuna dili makahuna-huna sa bag-ong paagi, kondili maghunahuna gihapon sama sa kaniadto; ang kabubut-on dili makahandom sa bag-ong paagi, kondili maghandum gihapon sama sa kaniadto; ang kasingkasing dili makabati sa bag-ong paagi, kondili mobati gihapon sama sa kaniadto. Mao usab kini sa lawas, sa tanang gimbuhaton niini. Busa, ang tibuok tawo hugaw gihapon, gawas sa usa ka punto, nga gitukod sa makahibalo ug gawasnong gahum—ang hunahuna o espiritu. Ang Dios labing putli ug naghiusa Siya sa maong usa ka bahin; apan ang tanang uban nga bahin, tungod kay hugaw, nagpabilin sa gawas Niya, layo kaniya, bisan pa nga andam Siya nga pun-on ang tibuok tawo, apan dili Niya buhaton tungod kay hugaw ang tawo... Unya, sa diha nga maputli na ang tawo, ang Dios dayon nagpadayag sa Iyang hingpit nga pagpuyo. Nagsulat si Santo Gregorio sa Sinai: 'Kung ang atong kinaiyahan dili mapreserbar gikan sa kahugawan pinaagi sa Espiritu ug dili mahimong putli sama sa kaniadto, nan dili sa niining kinabuhi ni sa umaabot nga kinabuhi mahimo nga maghiusa kang Kristo sa usa ka lawas ug espiritu; kay ang gahum sa Espiritu nga naglangkob sa tanan ug naghiusa dili naanad sa pagtahi sa mga panapton sa nagkadaut nga mga pagbati sa bag-ong bisti sa grasya aron kini mahimong hingpit.' Dili hingpit nga makapuyo ang Ginoo sa atong sulod—dili pa andam ang puloy-anan; dili hingpit nga mapuno ang grasya niini—depektibo pa ang sudlanan. Ang pagbuhat niini magpasabot sa walay pulos nga pag-usik ug paglaglag sa espirituhanong bahandi. *Unsa bay pakig-uban sa kahayag sa kangitngit? Unsa bay panag-uyon si Cristo kang Belial?* (2 Cor. 6:14–15). Ug ang Ginoo, nga nagsaad nga moanhi uban sa Amahan ug magtukod og puloy-anan, naghimo sa pagtuman sa mga sugo nga usa ka dili mapulihan nga kondisyon alang niini — siyempre, ang tanang sugo; kay kon dili, nagpasabot kini og matarong nga pamatasan sa tanang butang, nga imposible nga makab-ot kung walay pagkamatarong sa kaugalingong gahum, ug ang pagkamatarong sa kaugalingong gahum imposible kung dili isalikway ang pagkadautan nga misulod niini, o sa pagbiya sa pagka-makasasala ug mga pagbati. Niini, sa usa ka paagi, mahimong ipahimutang ang mosunod nga bersikulo: *'Kung mag-angkon kita nga adunay pakig-uban kaniya apan maglakaw kita sa kangitngit, magbakak kita ug wala magbuhat sa kamatuoran; apan kung maglakaw kita sa kahayag, sama sa iyang pag-anaa sa kahayag, adunay kita pakig-uban sa usag usa'* (1 Juan 1:6–7). Kini nga kangitngit mao ang kangitngit sa mga pagbati, kay si San Juan sa ulahi, sa susamang mga talata, gigamit ang 'kakulang sa gugma' ug 'ang tulo ka matang sa kahakog' ingon pulihan niini (1 Juan 2:10–11, 16). Ang kahayag, sa pikas bahin, mao ang kahayag sa mga birtud; ug usab, kini tungod kay sa ulahi, ang 'kahayag' gipulihan sa 'mga birtud' sa iyang mga sinulat. Gikan niini, klaro nga ang usa ka tawo makapuyo gayud sa kahingpitan sa pakig-uban sa Dios kon ang kangitngit sa mga pagbati mapalayas na ug ang kahayag sa mga hiyas mosidlak na, kon kini mahimong naka-ugat na, ingon ba, nahilakip sa atong pagkatawo, nga nagsul-ob ug misulod sa atong mga gahum, nagpahawa ug nagpahilayo sa mga pagbati gikan niini aron kini dili na lang simpleng masalamin, apan kini nagdan-ag sa kaugalingon. Hangtud niining panahona, ang pakig-uban sa Dios tinago kaayo, ngitngit kaayo, nga daw wala kini naglungtad ug, sa pipila ka bahin, kinahanglan kini tan-awon nga dili kasaligan, dili sigurado, dili kompleto, o supak sa kaugalingon.

Busa, ang kamatuoran nga ang Ginoo, pagkahuman Niya mosulod sa panaghiusa sa espiritu sa tawo, dili dayon kini pun-on pag-ayo o puy-an sa sulod niini, dili tungod Kaniya—nga andam pun-on ang tanang butang—kundi tungod kanato, sa ato pa, tungod sa mga pagbati nga nasagol sa kusog sa atong kinaiyahan, nga wala pa gilabay o gipulihan sa ilang supak nga mga birtud. 'Ang makasasala nga mga pagkahilig,' ingon ni San Antonio nga Dako, 'dili magtugot sa Dios nga mosidlak sa sulod nato' (Ang Gugma sa Kaayohan, Bol. 1: Mga Tuntonan sa Maayong Moralidad ug Balaang Kinabuhi, Kapitulo 150). Kung, busa, ang pangunang tumong nga angay pangandoyon sa penitente mao ang hingpit nga pakig-ambit sa Dios—usa ka pakig-ambit nga hayag ug malipayon—ug ang labing dakong babag niini mao ang presensya sa sulod niya sa mga pagbati nga nagpadayon ug aktibo, ang kapakyasan sa pagtamnan sa mga birtud, ug ang sayop nga paggamit sa iyang mga gahum—nan klaro nga ang iyang pangunang buluhaton, dayon pagkahuman sa pagbag-o ug paghinulsol, mao ang paglaglag sa mga pagbati ug pagtamnan sa mga birtud—sa usa ka pulong, ang pagbag-o sa iyang kaugalingon... Ang pagtangtang sa tanan nga sayop ug ang pagdawat o pagtukod sa matarong; ang pagpahawa sa makasasala nga mga pagbati, batasan, ug mga kakulian—bisan pa gani kadtong daw natural—ug uban pang mga dautang binuhatan, bisan pa unsa ka mapasaylo kini; ug ang pag-amuma sa mga birtud, maayong kinaiya, mga prinsipyo, ug, sa kinatibuk-an, hingpit nga pagkamatarong, nga walay pagpasagad, bisan pa, dili mawala sa panan-aw ang katapusang tumong, apan molihok uban sa tibuok

kadasig batok sa mga pagbati, samtang ginatutok sa hunahuna ang Diyos—dinhi makita ang sukaranan nga prinsipyo nga kinahanglan sundon sa pagtukod sa tibuok han-ay sa usa ka kinabuhi nga makapahimuot sa Diyos, diin ang pagkamatarong ug pagkadautan sa mga lagda nga gihimo ug sa mga paningkamot nga gihimo kinahanglan sukdon. Kinahanglan nga hingpit kaayo ang pagtuo niini, kay daw ang tanang aktibong sayop naggikan sa pagkawalay-hibalo niini nga prinsipyo (kini nga tuyo gipadayag sa tibuok kalapad niini ni Santo Isaac nga taga-Sirya sa iyang epistola kang Santo Simeon nga Stylite. Tan-awa usab ang 1st ug 2nd Discourses ni Santo Macarius nga Dako). Kung mapakyas sa pagsabot sa gahum niini, ang uban magpuyo lamang sa gawasnong porma sa espirituhanong mga ehersisyo ug mga paningkamot sa pag-ascetismo; ang uban magpokus lamang sa maayong mga buhat ug sa batasan sa pagbuhat niini, nga wala'y pag-abot sa mas taas pa; samtang ang uban mopadayon diretso sa kontemplasyon. Kinahanglanon kini tanan, apan ang tanan adunay husto nga han-ay. Sa sinugdanan, ang tanan naa sa binhi; unya kini motubo dili eksklusibo, apan kadaghanan sa usa ka aspeto o sa lain; apan ang hinay-hinay nga pag-uswag dili malikayan—usa ka pagsaka gikan sa gawasnong mga buhat ngadto sa sulodnong mga buhat, ug gikan sa duha ngadto sa pagkontemplasyon, ug dili sa baliktad.

Human natukod kini, dali na nato makuha ang mga giya nga prinsipyo alang sa usa ka kinabuhi nga makapahimuot sa Dios, o ang espiritu ug estruktura sa pagpanamastamas.

Mobalik kita gamay ug itutok pag-usab ang atong pagtagad sa tawo nga naghalad sa iyang kaugalingon sa Diyos ug nanumpa nga molihok kanunay ug sa tanang butang subay sa Iyang kabubut-on, alang sa Iyang himaya, ug aron manggaranon sa tinuod nga maayong mga buhat. Human nakahukom sa pagbuhat niini, unsaon pa kaha niya paglihok sa ingon niini nga paagi kung, sama sa atong nakita, wala'y bisan usa sa mga bahin sa atong pagkatawo nga makahimo niini? Ang sala gikaligtaan sa espiritu, apan ang lawas ug kalag mosimpatya niini, magkuyog niini, tungod kay kini gisul-oban sa mga pagka-andug-andug. Ang pagkamaayo o ang kabubut-on sa Dios gihigugma sa espiritu, apan ang lawas ug kalag dili mosimpatya niini, moliko gikan niini, o, kung dili man gani, dili nila kini mapraktis. Busa, ang usa ka tawo nga nakahukom, tungod sa kadasig, nga magpabilin nga matinud-anon sa gisaad ug, tungod sa nailhang panginahanglan, nga magpabilin sa pagkamaayo, dili gyud malikayan, sa matag maayong buhat (ug dili siya angay adunay bisan unsang dautang buhat), nga supakon ang mga hangyo sa iyang lawas ug kalag ug, pinaagi sa pagdumili niini, pugson sila sa pagbuhat sa sukwahi. Ug tungod kay ang lawas ug kalag dili mobiya sa iyang pagkatawo, kundili mao kini ang nagporma kaniya, kini mao ang parehas sa pagsupak sa kaugalingon sa dautan ug pagpugos sa kaugalingon sa pagbuhat sa maayo. Ang **pagbatok sa kaugalingon ug pagpugos sa kaugalingon** duha ka porma sa kadasig nga nabanhaw sa espiritu, nga nagmugna, ingon ba, sa mismong pundasyon sa pagpanamastamas. Pareho silang naglangkob sa pakigbisog sa tawo batok sa iyang kaugalingon, o, sa laing pagkasulti, usa ka buhat sa pagkamaayo.

Busa, sukad pa sa pinakaunang mga gutlo sa iyang bag-ong kinabuhi, ang naghinulsol nga bag-ong tinuohan dili mapugngan nga mosugod sa usa ka hagit, usa ka pakigbisog, usa ka paningkamot, ug magsugod sa pagdala og karga, usa ka yugo. Ug kini kaimportante kaayo nga ang tanang mga balaan nag-ila sa kasakit ug kalisud niini ingon nga nag-inusarang tinuod nga dalan paingon sa pagkamaayo, samtang ang kahapsay nga supak niini usa ka timailhan sa bakak nga dalan: *Ang Gingharian sa Langit kuhaon pinaagi sa kusog, ug kadtong naningkamot maoy makakuha niini* (Mat. 11:12). Kadtong wala magpakigbisog, wala magbuhat og buhat sa pagpugong sa kaugalingon, naglimbong sa iyang kaugalingon. Ingon sa Apostol: kadtong dili disiplinado dili anak (Heb. 12:78).

Busa, ang masigasig nga tawo naningkamot pinaagi sa mga buhat sa pagpugong sa kaugalingon ug pagsukol sa kaugalingon uban ang tumong sa pag-ayo sa kaugalingon, o sa pagpanumbalik sa ilang orihinal nga pagkabalaan, aron mas paspas silang mahimong takus sa pakig-ambit sa Dios. Klaro nga kutob sa iyang pagkamadasigon, mapisan, ug matinud-anon sa pagbuhat niini, mas malampuson siyang makab-ot sa iyang tumong. Pareho ra kini sa pag-ingon nga kutob sa pagdumot ug pagsukol sa kaugalingon, ug kutob sa mas hugot ug mas determinado ang paglihok, mas dali nga makab-ot ang pagkab-ulag. Busa makita nato nga ang tanang mga balaan nga misaka sa kahitas-an sa Kristohanong pagkahingpit, pagkahuman sa ilang pagbag-o, nagbuhat sa labing hugot nga mga buhat sa pagpamatay sa kaugalingon—pagpuasa, pagpanag-iya, paghigda nga patag sa yuta (*Nota sa Editor*), pag-inusara, ug uban pa. Kini usa ka tinuyo nga napili nga lakang, gipukaw sa grasya, giangkon aron mapadali ang espirituhanong pagkahamtong, ug sa tinuod, kini dali ra nakab-ot. Sa pikas bahin, ang pagpalugway sa kaugalingon, mga hunong-hunong, ug pagpakaluoy sa kaugalingon—bisan pa dili kanunay—kanunay nga nakapahinay ug nagpadayon sa paghinay sa pag-uswag sa espirituhanong pagtubo (pagkahamtong — *Ed.*).

Busa, nasulbad na ang butang: pagka-madasigon; pagbuhat og mga kaisog uban sa mas dako nga determinasyon—mga kaisog nga mao mismo ang labing determinado ug labing angay—kay bisan pa sa taliwala nila, ang uban mas dako ang kontribusyon, samtang ang uban gamay ra, sa pagpahinabo sa pag-antos sa mga pagbati ug sa pagpanudlo sa mga hiyas. Kung kini nga kahimtang sa pag-antos dili malikayan, bisan pa man panandaliang, unsa may pulos sa pagpadugay niini tungod sa usa ka gamayng sayop? Ang kawalay-desisyon, kapabayaan, ug katamaran usa ka dakong babag.

Sa diha nga nakahukom na ka, ayaw pagbarog nga walay buhat, kondili paningkamoti; kini gikan sa panan-aw sa tawo. Apan kinahanglan kanunay nga hinumduman nga, samtang ang kusog nga paghalad sa kaugalingon makaluwas sa bag-ong tinun-an, ang kalampusan ug mga bunga sa iyang paningkamot ug mga buhat—mao ang ilang epekto ug impluwensya sa paghinlo sa mga pagbati ug sa pagtukod sa tinuod nga pagkamaayo—dili gikan kaniya. Ang bunga niining mga buhat gitamnan ug nagahinog ilawom niini, apan dili kini gikan kanila ra, ni pinaagi kanila ra, kondili pinaagi sa grasya. '*Ako nagtamnan, si Apolos nagdunot, apan ang Diyos maoy naghatag sa pagtubo*' (1 Cor. 3:6). Sama sa pagsugod sa espirituhanong kinabuhi pinaagi sa grasya sa Diyos, mao usab kini ang paagi aron mapreserbar ug madala sa pagkahinog pinaagi sa maong grasya. ' , ' ingon sa Apostol, '*nga nagsugod sa usa ka maayong buhat kaninyo, siya ang magahuman niini hangtod sa katapusan*' (cf. Fil. 1:6). Ang unang binhi sa bag-ong kinabuhi naglangkob sa kombinasyon sa kagawasan ug grasya, ug ang pagkahinog niini mao ang pag-uswag niining maong mga elemento. Sama sa dihang, pagkahuman sa pagpanumpa nga mabuhi subay sa kabubut-on sa Dios alang sa Iyang himaya, miingon ang naghinulsol: 'Ikaw ra ang magpalig-on ug magtukod kanako'—busa usab, sa matag higayon pagkahuman niini, kinahanglan niyang, ingon sa pag-ingon, ipahimutang ang iyang kaugalingon sa mga kamot sa Dios uban sa pag-ampo: 'Ikaw mismo ang magbuhat sa makapahimuot sa Imong kabubut-on,' aron sa ingon niini—sa hunahuna ug sa kabubut-on, ug sa kamatuoran—ang Dios *maglihok sa sulod nato, aron kita magbuot ug molihok sumala sa Iyang maayong kabubut-on* (Fil. 2:13). Ang higayon nga ang usa ka tawo mismo naningkamot nga makahimo og usa ka butang sa iyang kaugalingon ug sulod kaniya mao ang higayon nga mapalong ang tinuod, espirituhanon, ug grasya-puno nga kinabuhi. Niining kahimtanga, bisan pa sa dakong paningkamot, walay tinuod nga bunga. Aduna'y mga sangputanan nga dili matawag nga dautan kung tan-awon nga nag-inusara; apan sa dagan sa mga panghitabo kini naglangkob og babag ug pagliko, ug usahay usa ka dautan, kay kini magdala sa pagpasigarbo ug pagkamahiligon sa kaugalingon, nga mao ang binhi sa yawa, gitanum niya ug paryente kaniya. Sa samang higayon, ang dili gikan sa Diyos gisagol sa buhat sa Diyos sulod nato ug nagaguba niini, busa imbis nga mopalig-on sa tawo nga nakabawi na sa iyang paghuna-huna, kinahanglan una nga limpyohan ug salaang sa grasya (ilabay ang dayami, ang dili kinahanglan — *Ed.*) ang mga butang nga nadaut tungod sa pagsalig sa kaugalingon. '*O wala ba kamo kahibalo nga si Cristo anaa kaninyo?*' nagtudlo ang Apostol, '*gawas kon kamo kulang sa pagsabot sa bisan unsang paagi*' (cf. 2 Cor. 13:5). Pagkahuman natong maghiusa sa Ginoo pinaagi sa Sakramento sa Pagpanamastamas o Bunyag, kinahanglan nato nga isumite ang atong kaugalingon kaniya, aron, sa diha nga Siya mismo misulod kanato isip Ginoo sa tanan, Siya, *nga nakahibalo sa tanang butang*, makahimo sa pagpadangat sa atong kaluwasan. Miingon ang Ginoo: '*Kung wala Ako, dili kamo makabuhay ug bisan unsa*' (Juan 15:5) — kinahanglan kita motuo ug mangayo aron Siya magbuhat sa sulod nato, aron Siya maghinlo kanato gikan sa atong mga pagka-ugali, ipataman kanato ang mga hiyas, ug buhaton ang tanan nga makapa-ayo. Mao kini ang sukaranan nga batasan sa penitente: '*Pinaagi sa Imong labawng kabubut-on*, luwasa ako, O Ginoo, ug maningkamot ako ug, nga walay pagkauyon, walay pagliso o sayop nga pagsabot, ug uban sa limpyo nga konsensya, buhaton ang tanan nga akong masabtan ug makaya buhaton!' Ang bisan kinsa nga magbutang sa iyang kasingkasing sa ingon niini nga paagi tinuod nga gidawat sa Ginoo, ug Siya molihok sulod kanila ingon usa ka Hari. Ang iyang magtutudlo mao ang Dios, ang iyang manalipod mao ang Dios, ang iyang kabubut-on ug ang nagbuhat niini mao ang Dios, ang nagbunga niini mao ang Dios, ang iyang magmamando mao ang Dios. Mao kini ang binhi ug kasingkasing sa langitnong kahoy sa kinabuhi sulod kaniya. Apan alang kaniya, kinahanglan gayud nga adunay materyal ug espirituhanong bakod. Kini nga bakod naglangkob sa usa ka magtutudlo ug mga lagda.

Ang naghinulsol nga tawo, sa pag-isumite niya sa iyang kaugalingon sa Dios, dali dayon siya mapailalom sa Iyang direkta nga paggiya ug madawat Niya. Ang bisan kinsa nga makahimo niini sa husto sukad sa sinugdanan, dali, padayon, ug kasaligan nga giya sa grasya sa Dios paingon sa pagkahingpit. Apan sa tinuod, pipila ra kaayo ang ingon nga mga tawo. Sila mao ang mga pinili sa Dios, nga, pinaagi sa usa ka katingalahang paspas nga pagdani gikan sa ilang sulod, gibutang ang ilang kaugalingon sa kamot sa Dios, gidawat Niya ug giya

Niya. Pananglitan, mao sila si Maria sa Ehipto, Pablo sa Thebes, Marcos sa Frasia ug uban pa. Naluwas sila pinaagi sa usa ka buhat nga determinado sa pag-ilaum sa ilang kaugalingon sa Dios. Sa kaso ni Maria sa Ehipto, taliwala sa tanan niyang mabangis nga pakigbisog sa iyang mga pagbati, lagda niya nga itugyan ang iyang kaugalingon sa mga kamot sa Dios, ug ang iyang mga pagbati, sama sa nahibal-an, mokunhod pinaagi niining buhat sa debosyon. Wala'y duhaduha nga gibuhay usab niya kini sa ubang mga higayon: mobalik siya Kaniya, pananglitan, aron mangayo og giya, ug madawat kini.

Apan ang ingon nga agianan dili, ug dili mahimong, unibersal. Kini iya, ug iya gihapon, sa mga espesyal nga pinili sa Dios. Ang tanan nga uban motubo ubos sa makita nga giya sa mga eksperyensiyadong tawo. Pinaagi sa hugot nga pagtuo nga ang Dios ra ang mohatag og pagpanumbalik, ang naghinulsol, aron molampos, kinahanglan nga walay duhaduha nga mosalig sa usa ka espirituhanong amahan. Ang panginahanglan niini mitumaw tungod kay walay hingpit nga pag-ilaom sa Diyos—usa ka kakulangan nga komon sa kadaghanan. Kinahanglan nga motubo ang usa paingon niini pinaagi sa daghang mga pagsulay, ug hangtod kini nga pagkahamtong makab-ot, walay punto nga matandog sa nagiya nga kamot sa Ginoo—sama sa pag-ingon, walay hawakan diin mapunit ang mensahe. Busa, kung walay kini nga gikinahanglan, ang usa ka bag-uhan nga naningkamot alang sa iyang kaugalingong kaluwasan dili gyud malikayan nga mosunod sa usa ka dalan nga dili masulti nga asegurado nga mao ang husto, ug kini delikado ug makapoy alang sa espiritu. Sa dihang si San Antonio nga Dako nagsugod sa pagpangutana kon husto ba ang iyang mga lagda, siya dayon mihiyaw: 'Sultihi ako, Ginoo, sa dalan,' — ug, pagdawat niya sa kasigurohan, nakasinati siya og kalinaw. Ang mosulod sa espirituhanong kinabuhi sama sa usa ka tawo nga misugod sa usa ka ordinaryong dalan. Tungod kay wala nato mailhi kini nga dalan, gikinahanglan nga adunay maggiya kanato. Mapangahas unta nga magtuo nga makaya nako kini sa akong kaugalingon... Dili, wala'y ranggo o kahibalo—wala'y makatabang dinhi. Dili usab kini dili kaayo hambog kung ang usa ka tawo, nga walay dakong panginahanglan, adunay kahigayunan nga makakita og espirituhanong magtutudlo apan mopili nga dili buhaton kini, nga nagtuo nga ang Diyos mismo ang maggiya kanila. Sa tinuod, ang giya padulong sa pagkahingpit iya sa Diyos, nga midawat kanato, apan ubos sa giya sa usa ka espirituhanong amahan. Ang amahan dili kita iyang itas sa mas hataas nga mga lebel, kondili motabang kanato nga kita mataas sa Diyos. Apan, kasagaran, ang Diyos maggiya kanato pinaagi sa uban, magtudlo kanato, maghinlo kanato, ug ipadayag ang Iyang kabubut-on. Ang usa nga biyaan nga nag-inusara, nga siya ra ang kauban, anaa sa dakong katalagman, dili pa hisgutan nga siya makigbisog ug malibog sa usa ka dapit nga hapit walay bunga. Kung wala siyay kahibalo sa espirituhanong pakigbisog o sa mga ehersisyo, o sa husto nga han-ay sa pagpraktis niini, magpadayon lang siya sa pag-usab-usab sa mga butang, sama sa usa ka tawo nga nagsugod sa usa ka buluhaton nga wala kahibalo unsaon kini pagbuhay. Dili na katingad-an nga daghan ang magpabilin sa usa ka dapit, mobugnaw, ug mawala ang ilang kadasig tungod niini. Apan ang labing dakong peligro alang kaniya mao ang kagubot sa sulod ug ang pagpangdayeg ni Satanas. Alang sa bag-o pa nagsugod, adunay kalibog sa sulod, sama sa gikan sa bahô nga singaw, nga motumaw gikan sa mga tinguha ug sayop nga pagbuto sa sulod, gikan sa nadaut nga gahum. Ang tanan adunay niini, mas denso o dili, depende sa ilang naunang pagkadaut. Apan giunsa man sa usa ka tawo pag-ila sa mga butang nga klaro ug husto sa ingon nga hamog? Alang sa usa ka nagalibot-libot sa hamog, bisan ang gamay nga tapok sa sagbot kasagaran motan-aw nga murag kalasangan o baryo—ug ingon usab, ang usa nga bag-o pa nagsugod sa iyang espirituhanong panaw dili mapugngan nga makakita ug daghan diin, sa tinuod, walay bisan unsa. Ang usa ra ka eksperyensiyadong mata ang makasabot sa kahimtang ug makapatin-aw unsay tinuod nga nahitabo. Labaw pa, siya mismo usa ka pasyente: busa, giunsa niya pagka-doktor sa iyang kaugalingon? Mapul-an siya ug malumos tungod sa sobra niyang paghigugma sa kaugalingon: sa katapusan, bisan ang mga doktor dili man magtambal sa ilang kaugalingong lawas. Apan ang labing dakong katalagman dinhi naggikan kang Satanas. Tungod kay siya mismo usa ka binuhatan nga mapahimulosa sa kaugalingon, iyang paboran, taliwala sa mga tawo, kadtong ginagiyahan sa ilang kaugalingong rason—pinaagi niini siya naglibog ug naglaglag kanila. Ug masulti pa gani nga kini ra ang naghatag kaniya og agianan kanato, o ang kahigayunan nga madala kita sa pagkaguba. Ang bisan kinsa nga dili mosalig sa iyang kaugalingong rason ug kasingkasing, apan ipailawom ang tanan niyang pagbati ug hunahuna sa paghukom sa lain, dili makasinati og kadaut, bisan pa kon ang yawa magpanimplok og delikado ug makaguba nga butang, tungod kay ang kasinatian ug rason sa laing tawo makamatngon sa limbong ug magpahimangno kaniya. Maong giingon: kinsa ang adunay magtutudlo ug nagasalig kaniya, dili duolon ni Satanas, aron dili siya kanunay mapakyas ug mapadayag ang tanan niyang mga tuso. Sa kasukwahi, kanunay siyang anaa uban sa mga nagasalig lamang sa ilang kaugalingon o

nagsalig lamang sa ilang kaugalingong rason. Ang ingon nga mga tawo iyang madala sa sayop nga dalan sa nagkalain-laing agianan, gamit ang nagkalain-laing limbong nga gihimo sa hunahuna o sa gahum sa pantasya, hangtod sa katapusan hingpit na niya silang laglagon.

Base niining mga rason, nga bug-at kaayo, ang bag-uhan kinahanglan mouyon nga magbaton og usa ka magtutudlo, pilion siya, ug itugyan ang iyang kaugalingon kaniya. Ilalom sa iyang giya, luwas siya, sama sa ilawom sa atop ug bakod—kay ang magtutudlo maoy motubag sa bisan unsang kapakyasan, sa atubangan sa Dios ug sa mga tawo. Apan katingalahan nga ang usa ka tinuod nga magtutudlo kanunay nga gihatag sa mga nangita kaniya sa tinud-anay. Ug ang magtutudlo, bisan kinsa pa siya, kanunay maghatag og tukma ug matinud-anong giya sa diha-diha nga ang ginagiyahan mosumiter sa iyaha uban sa tibuok niyang kalag ug pagtuo. Ang Ginoo mismo nagbantay na sa ingon nga matinud-anong sumusunod... Pag-ampo—ug ang Ginoo magtudlo og usa ka magtutudlo; isumiter sa imong kaugalingon sa magtutudlo—ug ang Ginoo magtudlo kaniya unsaon ka paggiyahan.

Usa pa ka butang nga hingpit nga gikinahanglan alang sa usa ka naghinulsol nga kalag nga nakahukom na mao ang mga lagda. Ang lagda usa ka kahulugan o pamaagi, usa ka hulma ug balangkas alang sa usa ka kalihokan, bisan kini internal o eksternal. Naghatag kini og direksyon ug nagtino sa tibuok dagan sa aksyon — ang sinugdanan, oras, lugar, pamaagi, ug konklusyon sa kalihokan. Pananglitan, kinahanglan magbasa—usa kini sa mga ascetic nga praktis. Kinahanglan ipahayag sa mga lagda: unsang mga libro ang basahon, sa unsang oras, pila ka dugay, unsaon pag-andam, unsaon pagsugod, pagpadayon ug pagtapos, ug unsaon paglihok sa gibasa. Pareho usab kini alang sa pag-ampo, pagpamalandong ug uban pang mga kalihokan. Klaro nga ang mga lagda naglangkob sa matag kalihokan, nga naghimo sa gawas nga bahin niini, ingon ba, ang lawas niini. Kinahanglan kini ipatuman sa tanang atong mga gahum ug sa tanang sangputanan sa atong mga kalihokan, aron walay buhat nga buhaton nga walay katugbang nga lagda nga ipatuman niini.

Ang panginahanglan niini klaro kaayo. Usa ka hingpit nga bag-o ug talagsaong kinabuhi ang nagsugod, usa nga wala pa nato masinati, ug diin wala pa nakasugakod ang atong mga abilidad. Aron matudloan nato ang atong kaugalingon sa usa ka kalihokan o sa lain pa ug mahimong maalamon niini, kinahanglan magtukod kita og espesipikong mga lagda kung unsaon ug unsay buhaton, sama sa pagpakita sa bag-ong rekrut kung giunsa pagtindog, paghawid sa riple, ug uban pa. Kung walay ingon ani, dili motubo ang kusog, ug dili usab mahitabo ang husto nga lihok. Ang walay lagda sa pag-ampo dili makahibalo unsaon pag-ampo, ingon man ang walay lagda sa pagpuasa dili makahibalo unsaon pagpuasa; sa kinatibuk-an, ang nagpuyo nga walay lagda dili makahimo og bisan unsa sa husto, ug ingon niini, ang ilang kinabuhi dili gyud matuod nga kinabuhi, bisan pa sa ilang mga paningkamot, kay ang kinabuhi binubuo sa atong mga lihok. Labaw pa, ang kinabuhi nga walay lagda dili mahimong pantay, ug dili usab kini makauswag sa sukod ug han-ay nga paagi. Sama sa pagbabalot sa bata aron dili kini maliso o magkaroon og bukol sa likod, ingon usab, ang tanang espirituhanong kalihokan kinahanglan nga gipugngan sa mga lagda, aron ang tibuok kinabuhi motubo ubos niini sa usa ka lig-on ug hapsay nga paagi; walay bisan usa ka kalihokan nga, tungod sa kawalay kahibalo, mosubay sa direksyon nga supak sa uban ug makadaot sa kinatibuk-ang estruktura, o maligaw sa sayop nga dalan sa kaugalingon, sama pananglitan, sa pag-ayuno. Ang usa ka batan-ong tanom gisuportahan o gibugkos sa usa ka lig-on aron kini motindog ug motubo nga tul-id. Ang usa ka tawo nga motubo nga walay lagda, nga pasagdan sa iyang kaugalingon, walay pagbansay ug walay kahanas; dili niya mahimo ang pipila ka mga butang, sayop ang iyang pagbuhat sa uban, ug husto ang iyang pagbuhat sa uban, apan dili angay o dili angay sa kahimtang. Sa katapusan, adunay dakong katalagman: kung walay lagda, sama sa walay suporta, siguradong mahulog ug masayop ang usa ka tawo. Alang sa ingon nga tawo, ang tanang kalihokan magdepende sa pagka-matngon, paghukom, ug tinguha. Apan masaligan ba nato ang ingon nga mga prinsipyo? Dili kanunay mapadayon ang pagka-matngon; ang paghukom kinahanglan sanayon ug, labaw pa, dili kini kanunay mapaspasan o hait—mahimo kini maluya; ug kinsa bay makapugong sa iyang kabubut-on kanunay? Busa, kung walay lagda, dili malikayan ang mga kalimot, sayop, ug kapakyasan. Apan kung adunay lagda, lain na ang istorya: gusto ka man o dili, buhata ang angay nimong buhaton, ug mahitabo kini; walay kapakyasan, ug mauswag ka. Ug labaw pa: unsaon pa kaha pagpugong sa pagka-bastos ug kaugalingong kabubut-on—ang labing delikadong kinaiya?

Busa, uban sa mga lagda, ilawom sa giya sa iyang amahan, ang masigasig nga anak, nga naningkamot pinaagi sa disiplina sa kaugalingon ug pagpugong sa kaugalingon o nag-apil sa walay hunong nga pakigbisog, molambo adlaw-adlaw padulong sa pagkahingpit, nga nagaduol sa pagkabalaan pinaagi sa pagwagtang sa iyang mga

kahiligon ug pag-angkon sa mga hiyas. Apan kinahanglan masabtan nga kini nga pagsaka padulong sa kahingpitan dili makita sa iyang kaugalingon: nagpaningkamot siya sa singot sa iyang agtang, apan daw walay bunga—kay ang grasya naglihok sa tago. Ang panan-aw sa tawo, ang mata, mokaon sa maayo. Ang tawo mismo biyaan na lang sa usa ka butang: ang panan-aw sa iyang kaugalingong pagkadautan. Ang dalan padulong sa pagkahingpit mao ang dalan sa pagkahibalo nga ako bulag, walay-wala, ug hubad; ug kauban niini kanunay ang pagkabuak sa espiritu, o ang kasakit ug kaguol tungod sa kaugalingong kahugaw, nga gipadayag sa atubangan sa Dios, o, nga pareho ra usab niini, ang walay hunong nga paghinulsol. Ang mga pagbati sa paghinulsol mao ang nagpalahi nga timailhan sa tinuod nga pag-ascetismo. Ang bisan kinsa nga moliko ug malikay niini, nalayo sa dalan. Ang paghinulsol nagtimaan sa pagsugod sa bag-ong kinabuhi; kini kinahanglan usab nga anaa samtang ang usa ka tawo nagahamtong ug nagatubo kauban sa maong pagtubo. Samtang motigulang ang usa ka tawo, mas hingpit niyang maila ang iyang pagkadautan ug pagka-makasasala, ug mas malalom siyang madani sa mapungot nga pagbati sa paghinulsol. Ang mga luha mao ang sukod sa pag-uswag, ug ang walay hunong nga mga luha usa ka timaan sa hapit na nga paghinlo. Nga mao gyud kini ang angay nga mahitabo makita sa kamatuoran nga naa kita sa kahimtang sa pagkahulog, sa pagka-exile, layo sa pugon sa atong panimalay, ug labi pa, tungod sa atong kaugalingong sayop. Sama sa usa ka exilado nga nagahilak ug nagahandom sa iyang yutang natawhan, ingon usab, ang mga nanlakat sa dalan sa pagpanglimpyo sa kaugalingon kinahanglan magmasubo ug maghinanakit, ug pinaagi sa mga luha, mangita sa pagbalik sa paraiso sa pagkabalaan. Labaw pa, ang asketiko kanunay nga nakigbisog—karon uban sa pagduha-duha, karon uban sa pagsukol; karon usa ka hunahuna, karon usa ka tinguha, karon usa ka pagbati, karon usa ka sala—bisan pa man dili tuyo—nga matag higayon naglabo sa pagkaputli sa iyang hunahuna ug nagpahinumdom kaniya nga sa iyang sulod wala'y lain kondili hugaw, pagkasalawayon, ug ang makalilisang sa Dios. Gitan-aw niya ang iyang kaugalingon nga sama sa usa ka bangkay nga baho, nga naghigda sa atubangan sa iyang mga mata ug nagpahirap sa iyang pangamoy hangtod nga mapahumok ang iyang hunahuna. 'Ibutang ang imong mga sala sa imong atubangan,' ingon ni Anthony ang Dako, 'ug tan-awa ang Dios pinaagi niini' (The Skete Paterikon). Sa katapusan, ang kanunay nga pagkahulog ug mga sayop sa bag-ohan—tungod sa kakulang sa kasinatian, kamangmangan, kakulang sa kahanas, ug usahay kahuyang—grabeng nagpabayat sa iyang konsensya, ug tingali mas bug-at pa kaysa kaniadto: sa pagkawalay pag-amping, mas dako ang mga sala. Siya sama sa usa ka bata nga nagakat-on paglakaw ug kanunay mahulog. Ug kini nga mga pagkahulog nanginahanglan og paghinlo; busa, nagkinahanglan kini og paghinulsol, pagbag-o sa hunahuna, ug mga luha; mao nga adlaw-adlaw—ug sa tinuod, matag-gutlo—ginasugo ang pagbag-o sa hunahuna sa tanan. '*O Dios, kaluy-i ako nga makasasala!*' Kinahanglan kini ang walay hunong nga pag-ampo sa usa ka asceta.

Busa, ang bag-uhan, uban sa mainit ug dili mapugngan nga kadasig, iyang gipahinungod ang iyang kaugalingon sa labing hugot nga mga paningkamot sa pag-asceta, nagpaabut sa tanan, bisan pa man, gikan sa kusog ug tabang sa Diyos, ug iyang gisalig ang iyang kaugalingon Kaniya, sa paglaum sa kalampusan apan dili sa kasiguruhan niini; ug busa, sa walay hunong nga paningkamot, ilawom sa giya sa iyang espirituhanong amahan, taliwala sa mga lagda, kanunay nga nagpabilin sa labing mapainubuson nga batasan.

Sa kini nga espiritu ug uban niining estruktura, ang asketa makasugod nga may kumpiyansa sa iyang buhat—ang buhat sa pagwagtang sa mga pagbati, o sa paghinlo sa iyang kinaiyahan gikan sa sagol sa dili natural nga pagbati. Sa iyang espiritu adunay **kadasig** nga lig-on sama sa kamatayon; apan bisan ang labing kusgan nga kadasig nagkinahanglan og plano aron masubay ang matinud-anong dalan paingon sa gitinguhang tumong. Ang pagpasabot niini maglangkob sa tanang lagda alang sa usa ka tawo nga mosugod sa asetikong paningkamot. Kini dili lain kondili usa ka paglatid niining mga lagda, nga ang panginahanglan niini gipakita na sa ibabaw. Ang magtutudlo sa kinatibuk-ang teorya kinahanglan mahibalo niini labaw sa tanan ug, sa pag-aplikar niini sa ginagiyahan nga tawo, mahimo usab niya kini iangay sa nagbag-o nga mga kahimtang.

Aron maporma ang ingon nga mga lagda, atong usab tutukan ang kahimtang sa penitente nga asketiko. Ang espiritu sa sulod niya nabanhaw ug nabuhi pag-usab pinaagi sa grasya nga nadawat sa mga Sakramento. Apan kini usa ra ka naayo nga bahin, nga natago sa kinahiladman sa atong pagkatawo. Kini sama sa usa ka tambal nga giinom sa usa ka bahin sa lawas nga hingpit nang nagakadaut. Sa gawas, bisan pa, ang iyang kalag, sa tanang mga gahum niini, ug ang iyang lawas, sa tanang mga gimbuhaton niini, ug ang tawo mismo, sa tanang iyang panlabang mga relasyon, nagalabaw ug napuno sa pagbati—dili usa ka patay nga pagbati, kondili usa ka buhi nga aktibo sa sulod nila. Ang pangunang tumong niining mga buhat mao ang pagpatay sa pagbati sa tanang porma niini ug ang pagbalik sa kinaiyahan sa iyang kaugalingong pagkabubut-on, aron samtang nagpadayon ang

paghinlo, ang grasya mogawas gikan sa sulod, ingon ba, nga mosulod sa tawo hinay-hinay ug sunod-sunod, uban sa maalamon nga hinay-hinay ug katuyoan. Gikan niini, ang tibuok han-ay sa mga lagda nga ipatuman dali nga makita, o ang giya sa ilang paghulma ug paghulagway nahimong klaro. Busa:

1) Ang binhi sa kinabuhi gitamnan na: bantayi kini uban sa tanang pag-amping; kay kon dili, walay pulos ang pagpaninguha, ug walay bisan unsa nga ikabuhay aron kini mapadayon. Human nimo madawat ang Espiritu—ayaw pagpaluya ang Espiritu; kon masigasig ka—pagmasigasig alang sa mas dako pa. Ampona ang gihatag ug ang nakuha—kay ang nakuha mao ang salapi nga pagapaliton ang mga bahandi. Kung mawala kini, mawala usab ang tibuok paningkamot. Sama sa panahon sa gubat nga dako kaayo ang pag-amping aron mapabilin ang posisyon pinaagi sa tanang paagi, ingon usab dinhi.

2) Kinahanglan putlon ang kadasig nga nahugpong ug nasagol sa mga pwersa sa atong kinaiyahan. Tungod kay kini nga panaghiusa susama sa kombinasyon sa mga kemikal nga compound, ang mga pamaagi sa pagbulag niini kinahanglan susama sa mga pamaagi sa kemikal nga dekomposisyon. Tinood gayud: aron mapalaya ang elemento gikan sa iyang napugngan nga kahimtang sa relasyon sa lain, kini dad-on sa pakigkontak sa usa ka ikatulong, gawasnong elemento, nga adunay mas kusgan nga pagkaangay niini kaysa sa una. Sa diha nga mahitabo kini, ang elemento nga nagbugkos niini mawala, samtang kini maghiusa sa bag-ong elemento ug, kauban niini, magkuha og bag-ong porma. Sa pag-aplikar niini nga prinsipyo, kinahanglan natong i-aplikar sa tanang gahum sa kalag ug lawas, ug sa tanang atong kalihokan—nga napailalom sa pagkaulipon sa kahiligon ug gipugngan sa usa ka dili natural nga kahimtang—ang usa ka butang nga ila unta nga maangkon ang pinakaduol nga pagkasinabtanay ug panaghiusa, aron, pinaagi sa pagdikit nila niini ug, ingon pa man, pagtubo ngadto niini, mahimo silang, sumala niini, maluwas gikan sa mga gapos sa kahiligon ug makab-ot ang usa ka bag-ong, natural nga porma sa pag-eksister. Mao kini ang lagda nga magdumala sa mga lihok o paningkamot nga gipahamtang niining mga gahum. Pinaagi sa pag-apil niini, samtang ginatipigan ang sulod nga bahandi sa Espiritu sa grasya, nga parisan niini ug sa mga pwersa sa atong kinaiyahan, ang usa ka tawo mapuno ug labi pa gayud niining Espiritu, nga ang kalayo niini, sa ingon makabaton ug mas dako nga kagawasan sa pagsulod paingon sa sulod, maglaglag sa kahugawan nga mas paspas samtang kini makasugat sa mas dako nga pagpalapad sa pagka-natural.

3) Kining duha ka punto naglangkob sa tibuok estruktura sa positibo nga mga lihok sa usa ka asketiko, o sa laing pagkasulti, ang mga ehersisyo sa pagpugong sa kaugalingon. Mahimo unta nga magpabilin na lang sa kini nga mga butang ang usa ka tawo, kon ang kahinam—nga gisalikway ug gibaliwala alang sa kaayohan—magpabilin nga hilom o malinawong mawala gikan sa atong kinaiyahan; apan tungod kay kini—sa bahin tungod sa natural nga pagka-mapugos sa sala, sa bahin tungod sa kusgan nga pagpabakod niini, bisan gikan sa kaugalingon nga bulok nga gigikanan niini—ang yawa—o gikan sa gingharian sa mga elemento sa kalibutan nga susama niini—dili kini modawat sa malinawon, mapailubon nga pagsumite; bisan pa nga kini nahulog na ug daw nabulag na, kini mobangon pag-usab ug naningkamot nga mobalik sa kanhi nga posisyon niini, usa ka dominasyon ug pagkaulipon—dili gayud mahimong kontento sa maong kalihokan lamang; hinungdan, gikinahanglan, kauban niini, ang direkta nga paglihok batok sa mga pagbati, ang pag-atubang kanila sa atubangan, ang pakigbisog batok kanila ug pagdaog kanila, sulod kanato ug sa ilang tinubdan gayud ug sa mga nagpadayon kanila. Ang paghulma sa mga lagda nga may kalabotan niini maglangkob sa usa ka hulagway sa sulod, o espirituhanong pakigbisog, sa kinatibuk-an ug sa matag bahin niini. Kini mga buhat sa pagsupak sa kaugalingon.

Busa, ang tanang lagda kinahanglan ibase sa mosunod nga usa ka sukaranan nga prinsipyo: panalipdi ang sulod nga espiritu sa kinabuhi, kadasig ug kainit sa pagbati; mopili og mga kalihokan o ehersisyo nga, sa usa ka bahin, makatabang sa pagpabuhay pag-usab sa nanghuyang nga kusog, ug sa pikas bahin, mapugngan o mapalong ang mga pagbati. Busa, ang tanan nga may kalabotan niini nga hilisgutan kinahanglan isumada sa kini nga tulo ka punto:

1. ang mga lagda sa pagpreserbar sa sulod nga espiritu sa kadasig,
2. ang mga lagda sa paggamit sa kaugalingong gahum sa pagbuhat og maayo, o pagdisiplina sa kaugalingon, ug
3. ang mga lagda sa pakigbatok sa mga pagbati, o ang praktis sa pagpugong sa kaugalingon.

Mahitungod sa pagpreserba sa espiritu sa kadasig alang sa Dios

Kinahanglan natong tumanon ang mga sugo, ug tumanon silang tanan; apan wala kita'y natural nga tinguha, kadasig o kainit sa kasingkasing alang niini. Sa paghinulsol, pinaagi sa usa ka mapungot nga espiritu ug sa usa ka saad sa pagbuhat sa kabubut-on sa Dios, kini nga kalayo gisiga sa atong espiritu pinaagi sa grasya sa Dios; kini gayud nga kalayo mao ang gahum sa pagtuman sa mga sugo, ug kini ra ang makahimo sa pagdala sa tibuok karga. Kung ang pagtuman sa mga sugo mao ang basihan sa kaluwasan, nan ang espiritu sa kadasig mao ra ang makaluwas nga gahum alang kanato. Kung anaa kini, adunay pagkamapisan, kadasig, pagkaandam ug kusog alang sa mga buhat nga makapahimuot sa Dios. Kung wala kini, mohunong ug mahugno ang tanan: kung walay kinabuhi sa espiritu, kini mobugnaw ug mamatay. Bisan pa buhata ang mga maayong buhat—maayo ra kini sa porma, apan dili sa gahum o espiritu. Mao kini ang kalayo nga gisiga sa atong Ginoong Jesu-Kristo dinhi sa yuta, ug gisiga sa Espiritu Santo sa kasingkasing sa mga magtutuo, nga mibaba sa porma sa mga dila sa kalayo.

Mahitungod niining espiritu sa kadasig, miingon ang Ginoo: *'Miabot ako aron magdala og kalayo sa yuta'* (Lucas 12:49). Gisugo kita sa Apostol nga *dili patyon ang Espiritu* (1 Tes. 5:19) ug nagpamatuod siya sa iyang kaugalingon: *'Nagpadayon ako'* (Fil. 3:14). Ug sa taliwala sa mga Balaang Amahan, k , gitawag kini sa lain-laing mga ngalan: pagpangita, paningkamot, kadasig, pagkamalig-on, kainit sa espiritu, pagkasigasig, ug simpleng kadasig.

Base sa dakong kahinungdanon ug importansya sa kadasig, ang unang buluhaton sa usa ka Kristohanong asketa mao ang pagpreserba niining kadasiga ug pagkamaigmat, ingon nga tinubdan sa kusog alang sa usa ka kinabuhi nga makapahimuot sa Dios. Aron mapreserbar kini, busa, kinahanglan gamiton ang espesipikong mga pamaagi ug praktis nga makatampo niini nga tumong. Unsa man kini? Ang kadasig kinahanglan mapreserbar sa parehas nga paagi nga kini natawo, ug kini natawo pinaagi sa sulod nga pagbag-o sa kasingkasing, ilawom sa dili makita nga paglihok sa grasya sa Dios.

Ang sulod, dili makita nga pagsaka sa atong espiritu padulong sa kadasig nagsugod **sa usa ka pagmata** nga puno sa grasya ug natapos sa usa ka determinado nga saad nga maglakaw nga matinud-anon sa kabubut-on sa Dios. Kining pagsaka gipakita sa labing hugot nga hinay-hinay nga pag-uswag. Ang makasasala nga tawo, nga nagpuyo hingpit sa gawas ug busa gitawag nga **'eksternal'**, gihikaw **paingon** sa sulod sa grasya nga miabut kaniya; ug didto, sama sa nabanhaw gikan sa tulog, iyang makita **ang** hingpit nga **bag-ong kalibutan**, nga wala pa niya mailhi kaniadto. Mao kini ang unang kusog, pagkahuman niini, uban sa tabang sa Dios, pinaagi sa nagkalain-laing **hunahuna ug pagbati**, hinay-hinay siyang napalaya gikan sa unang kalibutan, misulod sa lain, ug mihapa sa atubangan sa iyang Hari ug Ginoo, nga nagtanyag Kaniya og usa ka seryosong panata nga mahimong Iyang alagad hangtod sa kahangturan. Busa, ang gustong mapabilin nga dili mapalong ang iyang kadasig kinahanglan: (a) magpabilin sa sulod; (b) tan-awon ang bag-ong kalibutan; ug (c) magpabilin sa mga pagbati ug hunahuna nga pinaagi niini, daw misaka siya sa mga hagdanan paingon sa tiilan sa Trono sa Ginoo.

Mao kini ang kinahanglan nga walay hunong nga praktis, paningkamot, ug buhat sa Kristohanong asketiko!

Nagpabilin sa sulod

Kung ang usa ka inahing manok, nga nakakaplag og liso sa mais, mosinyas niini sa iyang mga sisiw, sila tanan, bisan asa pa sila, molupad ngadto kaniya ug magtapok gamit ang ilang mga tukak sa dapit diin naa ang iyang tukak. Sa eksaktong parehas nga paagi, kung ang Balaang grasya molihok sa usa ka tawo sa kalawom sa iyang kasingkasing, ang iyang espiritu mosulod didto uban sa iyang kahibalo, ug uban niini ang tanang gahum sa kalag ug lawas. Busa mao kini ang balaod sa sulod nga pagpuyo: ipabilin ang imong pagkahibalo sa kasingkasing ug, pinaagi sa konsentrasyon, tipuna didto ang tanang gahum sa kalag ug sa lawas. Ang pagpuyo sa sulod, sa kinauyokan, mao ang pagpugong sa hunahuna sulod sa kasingkasing, samtang ang nakatutok nga pagtigom sa mga gahum sa kalag ug lawas didto mao ang sukaranan nga paagi, o ang buhat, ang kahanas. Bisan pa, nag-aghat ug nagkinahanglanay sila sa usag usa, aron dili sila mabuhi kung wala ang usag usa. Kinsa man ang gipugngan sulod sa kasingkasing, nagtigom; ug kinsa man ang nagtigom, anaa sulod sa kasingkasing.

Kinahanglan tipuon sa usa ka tawo ang tanan niyang mga gahum—hunahuna, kabubut-on ug pagbati—sa palibot sa iyang konsyensya sa kasingkasing. Ang pagtigom sa hunahuna sa kasingkasing mao **ang pagtagad**; ang pagtigom sa kabubut-on mao **ang pagmatngon**; ang pagtigom sa pagbati mao **ang pagka-matinuoron**. Ang

pagtagad, pagmatngon, ug pagkamapamalandong mao ang tulo ka sulodnong kalihokan diin makab-ot ang pagpundok sa kaugalingon ug molihok ang pagpuyo sa sulod. Ang bisan kinsa nga nagbaton niini, ug sa tinuod tanan niini, naa sa sulod; ang bisan kinsa nga kulang niini, bisan usa ra, naa sa gawas. Pagkahuman niining mga mental nga kalihokan, ang katugbang nga mga organo sa lawas kinahanglan usab nga itudlo ngadto sa maong dapit: busa, alang sa pagtagad — pagbalhin sa **panan-aw paingon sa sulod**; alang sa pagmatngon — pagpasiugda sa kaunoran sa tibuok lawas, pagpadulong niini sa **dughan**; alang sa pagkamapugngan — ang pagpugong, sumala kang Nikiforos, sa pipila ka 'pagluag' nga lihok nga motumaw gikan sa ubos nga bahin sa lawas ug nagaduol sa kasingkasing, ug ang pagpugong sa pagpalabi ug pahulay sa unod. Ang ingon nga mga praktis sa lawas, nga dili mapabulag sa mga espirituhanong praktis, mao ang labing gamhanan nga tabang alang niining mga espirituhanong paagi, nga kung wala kini, dili kini maglungtad.

Busa, ang tibuok praktis sa 'pagpabilin sa sulod' pinaagi sa pagpundok sa kaugalingon naglangkob sa mosunod. Sa unang gutlo pagmata gikan sa tulog, sa diha nga mahibalo ka sa imong kaugalingon, **moubos** paingon sa sulod padulong sa kasingkasing, sa niining mga pisikal nga lawak: pagkahuman, tawga, guyda ug itudlo ang tanan nimong mental ug pisikal nga gahum ngadto, pinaagi sa pagtagad sa hunahuna, pinaagi sa paglingi sa imong mga mata ngadto, uban sa kusog sa pagbuot, ang tensiyon sa mga kaunoran ug ang pagpahunong sa mga kahinam sa unod; ug **buhata** kini hangtud nga ang imong pagkahibalo mapahimutang didto, sama sa usa ka tukmang dapit niini—ang lingkoranan niini—ug magdikit niini, sama sa usa ka lapok nga nagadikit sa lig-on nga bungbong; ug unya magpabilin ka didto nga walay hunong, samtang naa pa sa imong gahum ang imong pagkahibalo, kanunayng balik-balikon ang maong buhat sa pagpundok sa kaugalingon aron kini mapabag-o ug mapalig-on, kay kini usahay mokuyog ug masamok matag higayon.

Importante nga masabtan nga kini nga sulodnong pagpuyo ug konsentrasyon dili pareho sa pagpadalom sa hunahuna, o 'pagpamalandong' (gikan sa pulong nga 'to ponder'), bisan pa nga dako kaayo ang pagkapareho niini. Ang ikaduha nagpuyo lamang sa gigikanan sa hunahuna, nga wala mag-apil sa ubang mga gahum, ug nagpabilin sa ulo; samtang ang una nagpuyo sa kasingkasing, sa gigikanan sa tanang lihok, mas ubos ug mas lawom kay sa bisan unsang butang nga naglungtad o nahitabo sa sulod nato; o kini mao nga ang tanan niini mahitabo ibabaw niini, sa atubangan sa mga mata niini, ug gitugotan o gidili. Gikan niini klaro kaayo nga ang sulodnong pagpuyo sa espiritu () mao, sa tinuod nga porma, ang kondisyon alang sa tinuod nga paghari sa kaugalingon sa usa ka tawo, ug ingon niini alang sa tinuod nga kagawasan ug rasyonalidad, ug busa alang sa tinuod nga espirituhanong kinabuhi. Susama kini sa paagi nga, sa gawasnong kalibutan, ang nag-okupar sa kuta giisip nga magmamando sa siyudad. Busa, ang tanang espirituhanong paningkamot ug ang tanang buhat sa kinatibuk-an kinahanglan buhaton gikan niini nga dapit; kung dili, dili kini espirituhanon, kulang sa aske-tismo, ug angay balibaran. '*Ang Gingharian sa Dios anaa sa sulod kaninyo*,' ingon sa Ginoo (Lucas 17:21), ug unya, mahitungod sa usa ka espirituhanong praktis, Siya miingon: '*Adtoa ang imong sulod nga kwarto ug, pagkahuman nimo isira ang imong pultahan...*' (Mateo 6:6). Kini mao ang pinakasulod nga lawak sa kasingkasing, sumala sa pagsabot sa tanang balaang amahan. Tungod niini gayud nga hinungdan, ang usa ka espirituhanong tawo—ang usa nga nagaluwas ug naningkamot sa ascesis—gitawag nga '**sulodnon**'.

Karon klaro na nga ang pagbalhin sa hunahuna paingon sa sulod mao ang labing epektibo nga paagi sa pagpadayon sa kadasig. klaro:

1) Ang tigom nga kalag kinahanglan magdilaab, kay gitigom niini ang tanang gahum, sama sa mga nagkalat nga sinag sa adlaw nga, kon matigom sa usa ka punto, mopagawas og kusog kaayong kainit ug makapahugno sa mga butang. Sa tinuod, ang kainit kanunay nalambigit sa pagtigom: dinhi makita ang espiritu nga nakig-uban sa kaugalingon, ingon sa giingon ni Nikiforos, ug nagalipay.

2) Ang hunahuna nga natigom lig-on, sama sa usa ka maayong organisadong hukbo o usa ka hugpong sa huyang nga mga tubo nga giputos. Nagpasabot kini, sama sa usa ka sinturon sa hawak, sa kahandaan ug kusog sa paglihok. Ang hunahuna nga wala natigom kanunay huyang ug mapakyas o dili makab-ot bisan unsa.

3) Ang nakasentro makamatngon sa tanan sulod kaniya. Ang bisan kinsa nga naa sa sentro motan-aw sa tanang direksyon, makakita sa tanan sulod sa bilog nga patas ug, daw, sa usa ka higayon; samtang ang nakalayo sa sentro makakita lang sa direksyon sa usa ka radius; sa parehas nga paagi, ang nakasentro sa sulod makakita sa tanang lihok sa ilang mga gahum—makita nila kini ug makontrolar. Ang pagdilaab sa espiritu, bisan pa, mao ang kusog ug paghukom, ug sa pagkahiusa naglangkob sila sa tinuod nga espiritu sa kadasig, nga gilangkoban niini. Busa, kinahanglan isulti: pagka-sulodnon lang, ug dili ka gayud mohunong nga mainit ang kadasig.

Mao kana ang kahulugan sa pagpuyo sa sulod! Busa, kinahanglan maningkamot ang usa ka tawo aron makab-ot kini, kay dili kini kalit nga mahitabo, kondili sa hustong panahon ug pinaagi sa daghang pagpangita. Gibutang kini sa una tungod kay kini usa ka gikinahanglan alang sa espirituhanong kinabuhi. Ang pagkahingpit niini nagdepende sa pagkahingpit sa tulo ka mental ug tulo ka pisikal nga kalihokan nga nagmugna niini, mao ang: ang pagtagad sa hunahuna uban sa pagbaliko sa mga mata paingon sa sulod, ang kusog sa kabubut-on uban sa tensiyon sa lawas, ug ang pagkamapugong sa kasingkasing uban sa pagdumili sa mga kalipay ug pahulay sa unod. Mopakita kini sa hingpit nga kahayag sa dihang malimpyo ang hunahuna gikan sa mga hunahuna, ang kabubut-on gikan sa mga tinguha, ug ang kasingkasing gikan sa mga pagkapilit ug mga pagbati. Apan bisan pa sa wala pa niining panahona, nagpabilin gihapon kini nga pagpuyo sa sulod, bisan pa dili hingpit, dili pa hamtong, ug dili padayon.

Gikan niini, klaro kaayo nga makita kung unsa ang mga paagi alang sa walay hunong nga pagpuyo sa sulod—o, mas tukma pa, nga usa ra gayud ka paagi: tangtanga ang tanan nga makasamok sa tulo ka kalihokan nga gihisgutan, sa ilang doble nga kombinasyon, o ang tanan nga makadani sa gahum sa kalag paingon sa gawas, kauban ang katugbang nga mga gimbuhaton sa lawas: ang hunahuna ug ang mga sentido, ang kabubut-on ug ang mga kaunoran, ang kasingkasing ug ang unod. Ang mga pagbati madisturbo sa mga impresyon sa gawas; ang hunahuna sa mga panghunahuna; ang mga kaunoran sa pagkahuyang sa mga bukton ug tiil; ang kabubut-on sa mga tinguha; ang unod sa pahulay; ug ang kasingkasing sa pagkaulipon o pagkapilit sa usa ka butang. Busa, pabilin nga gawasnon ang hunahuna gikan sa mga hunahuna, ang mga pagbati gikan sa mga samok, ang kabubut-on gikan sa mga tinguha, ang mga kaunoran gikan sa pagkapoy, ang kasingkasing gikan sa pagka-dakop, ug ang unod gikan sa sobra nga paglingaw ug pahulay. Busa, ang kahimtang ug, sa samang higayon, ang paagi sa pagpuyo sa sulod: sa kalag—ang pakigbisog batok sa mga hunahuna, mga tinguha ug ang pagkaulipon sa kasingkasing; sa lawas—ang pagpugong niini; ug pagkahuman niini—ang kausaban sa gawasnong kahimtang. Base niini, ang tanang mosunod nga mga paningkamot sa aske-tismo, nga nagtumong sa pagpahinabo sa kaugalingon, sa samang higayon mga paagi usab alang sa sulod nga pagpuyo.

Mao kini ang hinungdan nga sa mga pagtulon-an sa mga Balaang Amahan (ang doktrina sa pagka-matinuoron, ang pagbantay sa hunahuna), ang sulod nga kinabuhi kanunay gipakita nga dili mapabulag sa askeytikong pakigbisog. Bisan pa, ang paghinumdom dili pareho sa pakigbisog. Kini usa ka lain nga espirituhanong kalihokan, ang labing bata kang sa tanan. Kini ang lugar diin nahitabo ang tanang espirituhanong kalihokan—ang pakigbisog, pagbasa, pagkontemplar sa Dios, ug pag-ampo. Bisan unsa pa ang buhaton sa usa ka asketa, kinahanglan una siyang mosulod sa sulod ug maglihok gikan didto.

Usa ka Panan-aw sa Lain nga Kalibutan

"Panguha nga mosulod sa templo sa sulod nimo, ug makita nimo ang langitnong templo," ingon ni San Isaac nga taga-Sirya. Ug sa tinuod, ang usa ka tawo nga misulod sa sulod sa iyang kaugalingon makakita sa usa ka lain nga kalibutan, sama sa usa ka dako kaayong templo, dili makita ug dili masukod sa hunahuna, apan nakaimprinta sa hunahuna, diin, bisan pa niana, ang usa ka tawo dili makakita sa iyang kaugalingon ni sa mga nahitabo sa sulod, kay ang tanan niini kinahanglan nga mamahilum — ug mamahilum gayud. Sa unang paglihok sa tawag sa grasya, kauban sa pagbalik sa sulod, kini nga kalibutan mapadayag, nga dili magdepende sa tawo, gusto man nila o dili. Apan pagkahuman niini, ang iyang panan-aw, ingon man ang iyang pagpabilin niini, gisalig sa kagawasan sa tawo ug kinahanglan **aktibong paninguhaon**. Kini nga paninguha, isip pagbalik-pasundayag sa ikaduhang pagbag-o samtang ang tawo mosaka paingon sa determinasyon ug kadasig, mao ang ikaduhang paagi sa pagpreserbar ug pagpasiga pag-usab sa kadasig.

Naglangkob kini sa pagkupot sa tibuok estruktura sa espirituhanong kalibutan sa hunahuna ug pagbati sa usa ka tawo. Sama sa usa ka tawo nga mosulod sa usa ka kwarto nga giingong nakamatikod niini kung iyang gihuptan ang tibuok niini, uban sa tanang han-ay niini, sa iyang hunahuna, ingon usab ang usa ka tawo nga mosulod sa sulod sa iyang kaugalingon, sama sa pagtabok sa usa ka ganghaan, makamatikod sa lain nga kalibutan kung iyang ipahimutang ang tibuok estruktura niini sa iyang hunahuna. Busa, matuman ang tanan nga may kalabotan niini kung masabtan sa hunahuna ang estruktura sa espirituhanong kalibutan, kung ipa-imprinta kini sa kaugalingon nga kamalayan, o isirado ang kaugalingon niini pinaagi sa kamalayan, ug magpabilin didto nga dili matandog.

Ang tibuok estruktura sa espirituhanon, dili makita, mental, apan tinuod gihapon nga kalibutan mahimong

ipahayag sa mubo nga paagi ingon niini: Ang Dios, ang Ginoo nga gisaulog sa Trinidad, nga nagmugna sa tanang butang ug nagpadayon niini, nagpahiuli, o, sumala sa pulong sa Apostol, nagdumala (tan-awa Efeso 1:10) sa tanang butang sa atong Ginoong Jesu-Kristo, pinaagi sa Balaang Espiritu, nga nagalihok sa Balaang Simbahan, ug kinsa, pagkahuman mapahimangnoan ang mga matinud-anon, gidala sila sa sunod nga kalibutan; ug magpadayon kini hangtod sa pagtuman sa tanang butang, o sa katapusan sa kapanahonan, sa dihang, pagkahuman sa pagkabanhaw ug sa paghukom, ang matag-usa pagadaug-ganti sumala sa ilang mga buhat: ang uban mahulog sa impyerno, ang uban mosulod sa paraiso, ug *ang Dios mahimong tanan sa tanan* (1 Cor. 15:28).

Kini ang naglangkob nga balangkas sa tanan nga tinuod nga naglungtad, naglungtad na, ug maglungtad pa. Dinhi, sa pinasikad nga porma, makita ang tibuok sulod sa Balaang pagpadayag. Ang tanan nga posible ug tinuod apil dinhi ug naglungtad dinhi. Mao usab kini ang sulod sa Kredohan. Ang nag-unang mga hilisgutan dinhi mao ang: ang pagka-makagahum sa Dios, ang ekonomiya sa kaluwasan, ug ang upat **ka katapusang** butang—kamatayon, paghukom, paraiso ug impyerno. Kining maong mga hilisgutan gayud ang gisugo ni Santo Tikhon ni Kristo sa tanang Kristohanon nga hinumduman nga walay hunong gikan pagkabata hangtod sa lubnganan.

Ang Kristohanong naningkamot sa pagtuo kinahanglan ipatam-atam kini nga estruktura sa iyang hunahuna, sa ato pa, dad-a kini sa usa ka kahimtang sa hayag kaayong klaridad sa konsyensya, o suloda kini sa lawom kaayo, o i-assimilate kini sa iyang kaugalingon, aron kini mahimong, daw gibutang sa ibabaw niya, — nga mahiusa ka pag-ayo niini nga ang hunahuna dili gani makalihok nga dili kini mabati sa sulod o sa ibabaw sa kaugalingon, sama sa dili paglihok sa kamot nga dili makasamok sa hangin, o pag-abli sa mata nga dili masinati ang impresyon sa kahayag. Ang labing maayong paagi aron makab-ot kini mao ang pagpatukod sa kaugalingon sulod niining estruktura, sama sa usa ka tawo nga mopaninkamot sa kaugalingon ug makita ang iyang kaugalingon nga natukod sa usa ka tukmang relasyon sa tanang mga butang nga naglibot kaniya — sa ato pa, aron patukoron ang kaugalingon, busa, sa gahum sa Dios, sa Iyang tuo nga kamot, nga mabati nga gihuptan Siya kanimo, ginasulod ug gitan-aw Niya; o, ingon ni Basil nga Dako, ang paghinumdom nga ginabantayan ka; pag-establisar sa kaugalingon sa pag-apil sa pagtukod sa kaluwasan, isip usa ka miyembro sa Simbahan—ang pagbati, sumala ni Crisostomo, nga ikaw usa ka sundalo ni Cristo ug narehistro sa maong siyudad; ang pag-establisar sa paghukom sa kamatayon, nga ang panan-aw usahay motutok sa paraiso, usahay sa impyerno.

Kini nga pagtukod dili dayon mahatag... Usa kini ka tumong. Ang pagpaninkamot aron makab-ot kini, usa ka espirituhanong paninkamot, lisod ug dugay, bisan dili kini masulti nga sobra ka komplikado. Kini naglangkob lamang sa usa ka yano, kusgan nga pagtutok sa hunahuna niining mga hilisgutan. Tan-awa ang imong kaugalingon nga gihuptan sa tuo nga kamot sa Dios ug gitan-aw sa mata sa Dios, nga naluwas sa Ginoo, nagbarog sa kamatayon, ilawom sa paghukom, aron ingon niini makasulod ka sa paraiso o malunop sa impyerno. Sa sinugdan, ang tibuok paninkamot gitumong lamang sa pagsabot niining tanan. Sa diha nga makab-ot na sa usa ka tawo kini nga panan-aw, magsugod na siya pagkahuman niini sa mas sayon ug mas kanunay nga pagsabot; ug sa mas padayon, mas matinud-anon ug mas mapisan nga pagpraktis niini, mas dali siyang makab-ot sa walay hunong nga panan-aw—o, nga pareho ra gihapon, nagbarog sa espirituhanong kalibutan, sa atubangan sa Dios, sa Simbahan, sa takna sa kamatayon ug paghukom, sa ganghaan sa impyerno o paraiso.

Ang katapusang tumong niining paninkamot mao ang pagpuyo sa espirituhanong gingharian, o, sa laing pagkasulti, ang pagbati sa kaugalingon sulod niini. Sa partikular: may kalabotan sa **gahum** sa Dios **nga makahimo sa tanan**, aron magpuyo sa usa ka kahimtang sa pagkahibalo sama sa usa ka bata nga naa sa mga bukton sa iyang inahan; sa relasyon **sa omnisciencia** sa Dios, sama sa usa ka sakop nga nagtindog sa atubangan sa hari; sa **relasyon sa pagtukod** sa kaluwasan, sama sa usa ka sundalo nga nag-ensayo, o usa ka anak sa balay sa iyang amahan, o usa ka artesano sa iyang buhat, o ingon usa ka kauban sa usa ka sirkulo sa mga higala, o ingon usa ka miyembro sa kaugalingong pamilya; sa **relasyon sa kamatayon** ug **paghukom**, sama sa usa ka kriminal nga nagpaabot sa desisyon bisan kanus-a; padulong **sa paraiso** ug **impverno**, sama sa usa ka tawo nga nagtindog sa labing nipis nga tabla, diin sa usa ka kilid niini nahimutang ang usa ka kal-ang nga nagbukal sa kalayo, ug sa pikas, ang labing matahum nga tanaman. Sa mga giisip sa Ginoo nga takus nga masabtan kining tanan sa ilang pagbati, angay isulti nga mibulag sila gikan niining kalibutan ug nagpuyo na sa lain uban sa ilang hunahuna ug kasingkasing, nga misulod sila sa Gingharian sa Dios o nadawat nila kini sa ilang sulod. *Ang Gingharian sa Dios anaa sa inyong sulod*. Kini nga pagbiya sa kasamtangang kalibutan ug pagsulod sa lain kinahanglan itudlo nga tumong ug mao ang gipangita sa masinati nga pagpangita.

Ang kondisyon niini mao, siyempre, ang sulodnong pagpuyo; kini dili mapabulag nga konektado sa

dihang magsugod, motubo, ug matuman ang ' ', aron kon ang walay hunong nga sulodnong pagpuyo matukod, matukod usab ang pagbarog sa kalibutan sa Dios; ug sa kabaliktaran: ang sulodnong pagpabilin masiguro lamang kon mapalig-on ang pagbarog sa lain nga kalibutan.

Ang praktis mismo naglangkob, sama sa giingon na, sa pagpugos sa kaugalingon nga tan-awon kining mga butanga kutob sa mahimo, uban sa tinguha nga makita kini nga walay hunong. Sa unang gutlo sa pagmata sa hunahuna, balika ang sulod ug, sa tanang posible nga paningkamot, ibutang ang imong kaugalingon sulod niining estruktura ug han-ay. Sa sinugdanan, labing maayo nga itutok ang imong pagtan-aw sa usa ka butang ug hunahunaon kini hangtod kini maporma sa imong hunahuna, unya mobalhin sa uban. Sa diha nga imong nahunahuna na silang tanan, ang tibuok han-ay masabtan sa usa ka gutlo. Ang uban mobahin niini nga praktis matag adlaw, ang uban sa mga bahin sa adlaw: pananglitan, paghunahuna sa kamatayon pagkahuman sa paniudto, sumala sa kahimut-an sa matag usa o sumala sa ilang gibati nga makapukaw pag-ayo sa ilang espiritu. Usa ra ka lagda ang angay sundon—ayaw kini kanunay usbon, kay kini makawala sa bunga sa praktis. Dili usab angay kalimtan nga ang pagbalhin-balhin sa pokus usa ra ka paagi; ang tumong, bisan pa, mao ang dili mausab nga pagpuyo sulod sa tibuok estruktura. Ang bisan kinsa nga, human masanay sa pagpamalandong sa usa ka butang, dili mosubay sa lain, mihunong na sa dalan ug ginadani ang ilang kaugalingon, nga nagtuo nga ilang gipanag-iya na ang butang nga bag-o pa lang nila gisugdan pangabudlay o paningkamotan. Sa diha nga masanay ka na sa usa ka butang, kanunayng molihok paingon sa lain, aron dili masayang ang nakuha pinaagi sa paningkamot, ug aron mapreparar ang kaugalingon alang sa labing paspas nga pag-ila sa lain. Kinahanglan hinumduman nga kini dili lang simpleng pagpamalandong, kondili ang dili malihok nga panan-aw sa hunahuna, o pagtuo niining maong hilisgutan; bisan pa man mahitabo ang hilig sa hunahuna padulong sa simpleng pagpamalandong, nga usa ka dili kusang panghitabo, kini dili angay dasigon o pasagdan, kondili kinahanglan pugngan dayon sa sinugdanan sa diha nga mailhan na kini.

Aron matabangan sa labing malampusong pagtuman niini nga buluhaton ug sa pag-angkon og kahingpitan niini, mahimo ka mokuha og usa ka talata gikan sa Balaang Kasulatan nga may kalabotan sa usa ka hilisgutan o sa lain, ug balik-balikon kini nga walay hunong sa tibuok adlaw o mas dugay pa; pananglitan: *'Asa ako paingon?* (Sal. 138:7); *'Gitudlo sa tawo nga mamatay kausa, ug pagkahuman niini moabot ang paghukom...'* (Heb. 9:27); *'Nagatigom ka ug kasuko alang sa adlaw sa kasuko...'* (Roma 2:5); *'Walay lain ngalan ilawom sa langit nga pinaagi kaniya kita angay maluwas'* (Buhat 4:12), ug uban pa; magbutang ug hulagway sa kamatayon, sa krus o sa Katapusang Paghukom ug ibutang kini sa usa ka dapit nga dali kini makita sa mata kanunay ug walay pagpugos; pilia ang mga libro ug artikulo nga hayag nga naglarawan niini nga mga hilisgutan, ug, kon adunay kahigayunan, makig-istorya sa mga tawo nga pareho ang pagtuo bahin sa maong mga topiko; hunahunaa kanunay ang dili makita ug wala damhang paghukom sa Dios, ang mga kahimtang nga makamatay, ang mga minahal nga namatay ug ang ilang kahimtang, hunahunaa ang imong kaugalingon nga nagahigda sa imong kamatayon, ug motan-aw sa lubong. Mas lawom ang epekto niini sa espiritu sa usa ka tawo kon hunahunaon niya pag-ayo kining mga hilisgutan samtang nag-ampo. Pinaagi sa tabang sa Diyos, dali ra kaayo maporma ang impresyon niining paagiha. Kinahanglan lang masiguro nga ang hilisgutan nga gipamutang sa hunahuna atol sa pag-ampo dili dayon biyaan, kondili dad-on uban kanimo kutob sa mahimo—bisan pa og pipila ka adlaw lang—nga naningkamot nga mapadayon ang impresyon pinaagi sa pagsulat, pagbasa, pakighinabi, o ubang paagi. Mapuslanon, aron sabay nga maporma ang tanang kamatuoran, ang pagpokus sa hunahuna, ang paghunahuna-huna sa tanan sa usa ka higayon, o sa labing gamay, sunod-sunod. Apan ang labing maayo sa tanan mao ang pag-awit sa Kredo kutob sa mahimo, samtang naningkamot usab nga masakop ang tanang kamatuoran niini sa usa ka higayon. Ang pagpaningkamot, konsentrasyon ug paningkamot madali nga magdala sa gitinguhang tumong; ayaw lang pagkahuyang, ayaw pag-undang, kondili padayon lang ug padayon, bisan pa og ang bunga ug ang resulta wala pa makita. Mahimo nga molabay ang daghang katuigan nga walay bunga, apan ang usa ka gutlo lang mohatag sa tanan sa walay kapoy nga mag-uuma sa tanaman sa Gingharian ni Kristo, tungod sa iyang pagkamapailubon sa pagpanarbaho ug mapailubonong pagkamaigmat.

Ang ingon nga panan-aw sa lain nga kalibutan makahupot ug makapukaw sa espiritu sa kadasig, tungod kay kini naghatag og tinuod nga larangan sa lihok alang sa masigasig nga espiritu. 'Dili kamo gikan niining kalibutan,' ingon ni Crisostomo, 'kundi sa lain nga kalibutan; busa, kinahanglan kamo molihok, ingon pagkasulti, niining kalibutan, ug alang niining katuyoan kinahanglan ninyo kini tan-awon. Sa laing bahin, kinsa man ang makakita niini, kanunay niyang makita sa iyang atubangan, ingon ba, usa ka sukdanan ug usa ka modelo, nga

nagpahinumdom kaniya nga dili maliso o buhaton ang bisan unsang sayop. Mapuslanon kini bisan pa sa dihang hunahunaon lang sa usa ka tawo kining mga butanga. Apan kon kinsa man ang mapaswerte nga makamatngon niini pinaagi sa ilang mga pagbati, bisan sa labing gamay nga sukod, kini dayon mopukaw sa sulod nila og kadasig nga moabot sa dakong kainit. Ang tanang balaang mga Amahan nagtawag niini nga 'mga tunok (pikol, dagom — *Ed.*) sa umaabot.' Ug bisan unsa niini ang madawat sa pagbati makapugong sa nakadawat niini nga mahulog sa sala. '*Hinumdumi kini,*' nagtudlo si Sirak, '*ug dili ka gayud makasala*' (Sirak 7:39). '*Kanunay nakong gibutang ang Ginoo sa akong atubangan,*' nagpamatuod si propeta David, '*aron dili ako matandog*' (Sal. 15:8). Si Macarius ang Dako, sumala sa iyang kaugalingong giingon, gisunog sa paghinumdom sa kalayo sa Gehenna, samtang ang uban naghilak nga walay hunong sa paghunahuna sa kamatayon. Ug daghan ang mga pulong sa mga balaang amahan mahitungod niining mga butanga ug mahitungod sa unsa ka dako ang pagpugos nila sa espiritu sa tawo ug pagpukaw sa kadasig. Ang makasabot niini makit-an ang iyang kaugalingon sa dakong kaguol, ug nailhan kaayo kung unsa kadako ang kaguol sa ingon nga mga sukdanan.

Pagpabilin nga lig-on sa mga pagbati nga nagdala sa paghukom

Apan kining tanan usa lamang ka preparasyon, usa ka kahimtang ug usa ka paagi sa pagpabuhi pag-usab sa kadasig. Ang pagpanumbalik sa labing determinado nga kadasig ug sa labing kusgan nga debosyon makab-ot pinaagi sa pagpabuhi pag-usab sa mga pagbati ug hunahuna nga mao ang gigamit sa sinugdanan pagkahuman sa pagmata gikan sa makasasala nga pagkatulog aron mosaka niini.

Sa pagmata, nakita nimo ang imong kaugalingon nga naa sa grabeng katalagman ug hapit nang malaglag; naa ka sa dakong kasakit ug kaguol; ug karon pasiga pag-usab kana nga pagbati sa katalagman ug pagka-grabe, kay tinuod gayud kini. Pabilin sa kahadlok ug ayaw tugoti ang imong kaugalingon nga maghunahuna o malimbong sa bakak nga pagbati sa seguridad tungod sa hunahuna nga daw nahuman na ang tanan.

Unya, sa pagbiya sa tanan, imong gisalikway ug gipangdaotan ang tanang butang, ug gipili ang lain nga mga panalangin—kadtong dili matilawan, dili makita, ug espirituhanon: biyaa usab kini karon, ilabay ang tanan ug balika ang dili makita ug espirituhanon; tan-awa kini ug paningkamoti nga higugmaon kini.

Gibiyaan nimo kaniadto ang tinguha nga malipay ang mga tawo: karon usab, tan-awa ang imong kaugalingon nga mas ubos kay sa tanan; andama ang imong kaugalingon sa bisan unsang matang sa pagdumot ug pag-abuso.

Gitan-aw nimo nga walay bili ang tanan niadto: ayaw usab paghatag bili sa bisan unsa karon; andama ang imong kaugalingon, human nimo itambog ang tanan, nga magpabilin nga walay-wala.

Gitatpa nimo sa tiilan ang pag-uyon sa kaugalingon kaniadto: karon usab, ipataas ang imong kaugalingon sa pagkaandam sa labing bug-at nga krus ug padayon sa pagka-istrikto sa imong kaugalingon.

Kaniadto, gisusi nimo ang imong kinabuhi: padayon karon sa pagtubo sa pag-ila sa kaugalingon; sudli paglawom ang mga sugo sa Ebanghelyo ug tan-awa kung unsay kulang kanimo; ang binhi natamnan na didto—karon pasagdi kini nga motubo.

Niadto, sa pag-ila nimo sa imong makasasala nga kinabuhi, nakita nimo nga wala na kay depensa ug nabungkag ka sa pagmahay: ayaw karon undang sa pagtindog nga walay depensa sa atubangan sa kamatuoran sa Dios; hukmi kanunay ang imong kaugalingon sa tanang butang nga walay bisan unsang pasangil o malimbungong paglikay; dumoti ang imong kabubut-on, ang imong mga tinguha, ug ang imong pagsabot; hagit-i ang imong kaugalingon sa kaulaw ug sa kahadlok sa kawalay paglaum; tan-awa ang imong kaugalingon nga nagbitay sa kinaladkad ug dili takus sa kaluoy. Unya misaka ka sa espirituhanong paagi ug, pinaagi sa pagtuo sa Ginoo ug paglaum sa Iyang tabang, misaad ka nga magpaningkamot pag-ayo alang Niya sa tanang adlaw sa imong kinabuhi, bisan pa sa punto sa walay kalooy nga pagpaka-antos sa kaugalingon, ug karon nagasinggit ka: 'Angay ko sa tanang pagsilot ug pag-antos, apan, tungod sa walay kinutuban nga tinguha sa Dios alang sa atong kaluwasan—nga bisan ang Iyang Bugtong Anak wala malikayan—dili ko mawagtang paglaum sa akong kaluwasan. Wala ko kajibalo kanus-a o giunsa, apan nagtuo ko nga maluwas ako. O Ginoo, ipagana lang nga maningkamot ako sa tibuok nakong kinabuhi, nga mangita og kaluwasan gikan Kanimo — uban sa paglaum nga dili Ka motalikod kanako, tungod sa Imong kaluoy ug sa pag-ampo sa Imong mga balaan

. Pinaagi kanila, nga naggunit sa timbangan sa kapalaran, luwasa ako!"

Unsa ka matahum nga mga pagbati! Husto kaayo nga tawgon sila **nga kinabuhi sa espiritu**. Ug sa tinuod, kon anaa sila, nagpasabot kini nga aktibo ang espirituhanong kinabuhi; ug kon kinahanglan pasigaon pag-usab

ang nagkaluya nga espirituhanong kinabuhi, kinahanglan mosulod ang usa sa usa niini nga mga pagbati. Ang mga Balaang Amahan tanan naghisingot niini—usahay tanan sila nga magkuyog, usahay tagsa-tagsa. Ug kini ang kinatibuk-ang tambag ug sugo—pabilin nga lig-on sa ingon nga pagbati. Ang bisan kinsa nga nakalayo niini, wala magpangita niini, ug wala maghinulsol sa pagkawala niini, mao ang usa nga nangabugnaw ug busa anaa sa katalagman—napatigil siya ug mahimo nga magpabilin nga ingon ana hangtod sa kahangturan, sa ato pa, sa kamatayon.

Busa, sa diha nga makasulod na ka, ipatukod ang imong kaugalingon sa panan-aw sa espirituhanong kalibutan ug sugdi ang pagpasiga pag-usab sa kalihokan sa espirituhanong kinabuhi, o una pa, magpadayon sa pagkontemplar, aron sa ulahi nimong maangkon, sa pagbati, ang mga kahimtang nga gihulagway—tanan niini naglangkob sa makaluwas nga paghan-ay sa hunahuna ug kasingkasing. Ang sukaranan ug dili mapulihan nga pag-andam alang niini mao ang pagbalik sa sulod ug pagtan-aw sa espirituhanong kalibutan. Ang una nagpakaila kanimong niini, samtang ang ikaduha nagbutang sa usa ka tawo sa usa ka espirituhanong kahimtang nga angay alang sa pagdilaab sa kinabuhi. Busa, masulti nato nga buhata lang kining duha ka preparatoryong buhat — ug ang uban mosunod na sa kaugalingon. Kasagaran magreklamo ang mga tawo: 'Naghugot na ang akong kasingkasing...' Dili kini katingalahan. Kung ang usa ka tawo dili motan-aw sa sulod ug dili naanad sa pagbuhat niini, kung dili siya mopundo sa angay niyang puwesto, ug wala siya kahibalo sa lugar sa kasingkasing—unsaon man paglihok sa husto sa iyang kinabuhi? Pareho kini sa pagbalhin sa kasingkasing gikan sa iyang lugar ug pagpangayo og kinabuhi. Ang bisan kinsa nga mag-amuma og pagtuo nga makamatikod sa espirituhanong kalibutan ug sa iyang kaugalingong lugar niini, dili gyud makalikay sa pagsulod sa kahimtang sa pagkaguol, dili gyud makalikay sa pagkahikap sa kalooy; ug sa higayon nga makab-ot na kini, dili na kaayo lisod pagkahuman ang pagmata sa ubang pagbati usab.

Aron matabangan niini, sama sa pagsabot sa espirituhanong kalibutan, gigamit ang mga bersikulo gikan sa Kasulatan nga mubo ug kusgan nga nagpadayag sa usa ka kahimtang o lain pa; pananglitan: '*Kaluy-i ang Imong binuhat, O Ginoo*'; '*Ang akong mga samad nangabaho ug nangagat...*' (Salmo 37:6); '*Kung wala Siya magmaloloy sa Iyang kaugalingong Anak...*' (Roma 8:32); '*sa Iyang paghukom kanako, luwasa ako...*' ug uban pa — ug gigamit niya kini, kanunay nga balik-balik ang parehas nga mga bersikulo hangtod kini mahimong hinumduman.

Dili tanang pagbati dali ra moabut sa tanang panahon, apan usahay usa, ug usahay lain; ug kinahanglan gamiton ang ingon nga mga kahimtang aron makab-ot kining mga pagbati sa labing dali nga panahon. Dali kini mapadayag sa buntag, o kinahanglan molihok sa ingon nga paagi nga kini mapadayag niadtong panahona, aron makapabilin ka niini sa tibuok adlaw. Ablihi ang imong kasingkasing ug mag-ampo, ug bisan unsa ang mobati sa sulod niini, magpabilin kang lig-on ug magmatngon niini. Bistiha kini nga pagbati sa Kasulatan ug balik-balika kini. Pinaagi sa paglihok sa ingon niini, magpabilin ka kanunay niining kahimtanga ug sa dili madugay masanay ka sa espirituhanong praktis. Apan, hinumdumi nga dili kanunay mapuslanon ang paghulat sa husto nga kahimtang: usahay kinahanglan molihok bisan pa nga walay sulod ang kalag, ug usahay, kung usa ka pagbati ang naa, kinahanglan kini ilisan og lain; kay, depende sa kahimtang sa espiritu, usahay kinahanglan magpabor sa usa ka pagbati ug usahay mas magpabor sa lain. Walay duhaduha nga ang labing malipayon nga kahimtang sa hunahuna mao kana nga ang usa ka tawo makasinati sa tanang pagbati sa usa ka higayon. Ang ingon nga kahingpitan sa espirituhanong kinabuhi angay itudlo isip tumong ug paninguhaon. Alang niini, sa matag higayon nga magsugod sa pag-ampo ang usa ka tawo, human tipuon ang iyang hunahuna sa sulod ug mosulod sa espirituhanong kahimtang, kinahanglan niyang sugdan ang pag-agi niini sa husto nga han-ay, usa-usa, sa sinugdanan bisan pa sa hunahuna, ug, sumala sa pagtugot sa Ginoo, sa pagbati usab. Maayo alang niini nga katuyoan ang pagpili og usa ka partikular nga pag-ampo nga naglangkob niining tanan, paghinumdom niini, ug pagbasa pag-usab niini kanunay uban ang pagtagad. Daghan kaayong mga pag-ampo sa Salmo, ug makakaplag ang matag-usa og usa ka pag-ampo nga angay kaniya, kay dili man usa ra ka pag-ampo ang angay sa tanan. Ginasumada kini sa dose ka adlaw ug dose ka gabii nga mga paghangyo ni San Crisostomo. Apan walay duhaduha nga ang labing kasaligan nga paagi aron mahinumdom niini mao ang pag-apil sa Banal nga Misa sa simbahan.

Dili na kinahanglan isulti pa kung giunsa sa mga pagbati ang pagpa-siga sa kalayo sa kadasig: bisan usa ra niini igo na aron magpadayon kini nga nagdilaab, kay ang matag-usa kabahin niini ug adunay kaugalingong papel sa sulod niini. Ang espiritu sa kadasig yano ug usa ra, apan naglangkob sa tanan. Ang unang pagbati kinahanglan kanunay mao ang kahadlok sa Dios, ug ang katapusan — usa ka pagpahiubos sa kaugalingon sa

pagsumite sa kabubut-on sa Dios, nga maayo ug nagluwas kanato. Ang una gikan sa espirituhanong kalibutan, samtang ang ikaduha motumaw gikan sa tanan nga mosunod sa pagtuo. Bisan pa, imposible nga tukma nga masuta kung unsang pagbati ang gikan sa asa ug giunsa—kay sa matag tawo kini mahitabo sa ilang kaugalingong paagi. Mao nga ang mga Balaang Amahan nagtanyag og lain-laing mga instruksyon o pagpasabot bahin niini. Kasagaran, kini gipresentar sa nagkabulag-bulag nga mga pagdasig: kahadlok sa Dios; tan-awa ang tanang butang ingon basura (tan-awa ang tanan ingon basura — *Ed.*); ayaw higugma sa kalibutan; ipahimutang ang imong kaugalingon sa ilawom sa tanan ug pasanginli ang imong kaugalingon sa tanang butang; ilhi ang imong mga sala; ug mangitag-uyon sa Dios ra. Kung itipon, kini tanan magresulta sa usa ka masakiton, mahadlok sa Dios nga pagkapilit sa Dios uban sa mga pulong: 'Ginoo, nga pinaagi sa Iyang kabubut-on ang tanang butang gipahimutang, luwasa ako, ug maningkamot ako sa akong makakaya.' Mao ra kana. Ang bisan kinsa nga masanay sa pagbutang sa ilang kaugalingon sa ingon nga kahimtang sa hunahuna adunay andam ug luwas nga dalangpanan.

Ang pag-anaa sa usa ka piho nga kahimtang sa hunahuna dako kaayo og kahulugan sa espirituhanong kinabuhi. Ang bisan kinsa nga nagbaton niini anaa na sa sulod sa iyang kaugalingon, sa kasingkasing, kay ang atong pagtagad kanunay naa sa aktibong bahin, ug kung kana mao ang kasingkasing, nan naa kini sa sulod sa kasingkasing. Alang sa mga anaa sa sulod sa ilang kaugalingon, ang espirituhanong kalibutan mapadayag. Gikan niini, klaro nga sama sa pagpuyo sa sulod sa kaugalingon, uban sa panan-aw sa lain nga kalibutan, nga usa ka gikinahanglan alang sa pagmata sa espirituhanong pagbati, ingon usab, sa pikas bahin, ang ikaduha nagkinahanglan sa una ug, sa ilang pag-usbong, kini ilang gipahimo. Pinaagi sa pinagsamang interaksyon sa duha, ang espirituhanong kinabuhi matuman. Ang bisan kinsa nga naa sa kahimtang sa pagbati, ang espiritu gipugngan ug napundar, samtang ang bisan kinsa nga walay niini molupad. Busa, aron mas malampuson ang pagpuyo sa sulod, padulong sa mga pagbati, bisan pa pinaagi sa lawom nga paglubong sa kaugalingon. Busa, bisan kinsa ang gustong magpabilin sa yano nga mental nga konsentrasyon, nagpaningkamot sa walay pulos: usa ka gutlo lang—ug magkawalat ang tanan. Dili na katingad-an, busa, nga ang mga eskolar, bisan pa sa ilang tanang edukasyon, kanunay nga nagdamgo-damgo: kini tungod kay sa ilang hunahuna ra sila nagtrabaho.

Dili na kinahanglan nga ipatin-aw sa detalye ang mga lagda ug kinaiya sa matag pagbati—ini angay nga hisgutan sa pribadong pagtudlo, pagpamalandong, ug pagbasa. Sa mga sinulat sa mga Balaang Amahan, kasagaran kini gipakita sa mga piraso, sa porma sa mga aforismo. Ang labing importante nga ilang gipangita ug gisugyot mao ang pagsabot sa espirituhanong estruktura ug ang pagkahibalo sa pagpadayon niini. Alang sa mga nakaabot niini, usa na lang ka lagda ang nabilin: magpaka-sulodnon, ug itago sa imong kasingkasing ang usa ka tinago nga pagtulon-an. Ang buot nilang ipasabot sa 'tinago nga pagtulon-an' mao ang panan-aw sa usa ka butang gikan sa espirituhanong kalibutan, o ang paglihok sa espirituhanong pagbati pinaagi sa usa ka pulong gikan sa Balaang Kasulatan, o usa ka pulong gikan sa mga Amahan sa Simbahan, o usa ka pag-ampo. Mao kini ilang gitudlo: tudloa ang imong kaugalingon sa paghinumdom sa Dios, sa paghinumdom sa kamatayon, sa paghinumdom sa mga sala, ug sa pagpugong sa kaugalingon; sa ato pa, hunahuna kini nga hilisgutan ug hisguti kini sa sulod sa imong kasingkasing nga walay hunong, pananglitan: '*Asa ako paingon?*' (Salmo 138:7) o: '*usa ka ulod, ug dili tawo*' (Salmo 21:7). Kini ug susamang mga praktis, nga gihimo uban sa pagtagad ug pagbati, naglangkob sa tinago nga pagtudlo.

Nagahulagway kini nga, sa mubo, ang tanang pamaagi o teknik sa pagpasiga ug pagpadayon sa espiritu sa kadasig mahimong isumada ingon niini: pagkahuman sa pagmata, tan-awa ang sulod sa imong kaugalingon, pangitaa ang imong lugar sa sulod sa imong kasingkasing, susiha ang tibuok nimong espirituhanong kinabuhi, ug, pagkahuman mapili nimo ang usa ka butang, magpabilin ka niini nga walay hunong. O, aron mas mubo pa gayud : tipuna ang imong mga hunahuna ug palamboa kini nga tinago nga pagtulon-an sa sulod sa imong kasingkasing.

Pinaagi niini, uban sa tabang sa grasya sa Ginoo, ang espiritu sa kadasig, sa iyang tinuod nga porma, mapadayon, usahay nagdilaab hinay, usahay nagdilaab pag-ayo. Ug kini mao ang sulodnong dalan. Kinahanglan masayud ka nga kini ang labing diretso nga dalan paingon sa kaluwasan. Mahimo nimong biyaan ang tanan ug itutok ang imong kaugalingon niini nga praktis—ug molampos ang tanan. Sa pikas bahin, bisan pa buhaton nato ang tanan, kung dili nato kini tagdon, wala kitay makita nga bunga.

Ang bisan kinsa nga dili motutok sa sulod ug sa kini nga espirituhanong praktis nagpahinay-hinay lang. Tinuod, kini nga praktis lisud kaayo, labi na sa sinugdanan, apan kini diretso ug mabungaon. Busa, ang usa ka pari nga maggiya angay ipaila ang iyang mga sakop niini nga praktis sa labing sayo nga panahon ug lig-onon sila

niini. Mahimo pa gani nga ipaila-ila una sila sa mga panlabang aspeto, apan sa tanang paagi kauban niining espirituhanong buhat — ug dili lang kini posible, kinahanglanon pa gayud kini. Kini tungod kay ang liso niining buhat makita sa proseso sa pagbag-o, diin kini tibuok mopakita. Kinahanglan lang kini ipatin-aw, ipasiugda ang kahinungdanon niini, ug maghatag og giya. Unya, ang tanang panlabang aspeto mopadayon nga malipayun, paspas, ug hamtong. Sa kabaliktaran, kung wala kini, magkabuwag ang tanan, sama sa mga bulok nga sinulid. Timan-i ang lagda nga dili kalit-kalit ang paglihok, kondili hinay-hinay; kinahanglan kini adunay hugot nga mga limitasyon, kay mahimo kini mosangpot dili sa sulod nga buhat, diin nahimutang ang kinauyokan sa butang, kondili sa gawasong mga lagda. Busa, bisan pa adunay mga tawo nga mosugod gikan sa gawas paingon sa sulod, ang dili mausab nga lagda kinahanglan magpabilin: mosulod una sa sulod ug didto pasigaon ang espiritu sa kadasig.

Murag yano ra kini nga butang; apan, kung dili kini masabtan, magpaningkamot lang ang usa sa walay pulos sulod sa dugay nga panahon — ug gamay ra kaayo ang mabuhay. Ug kini tungod gayud sa kinaiya sa pisikal nga kalihokan. Mas sayon kini, ug mao kana ang hinungdan nga kini makadani; ang sulod nga kalihokan, bisan pa, lisod, ug mao kana ang hinungdan nga kini makalayo. Apan ang usa ka tawo nga masandig sa una, ingon usa ka materyal nga butang, hinay-hinay nga mahimong materyal ang espiritu; busa, siya magbugnaw, magkatig-a, ug ingon niini, molayo pa gyud sa sulod nga kinabuhi. Busa, mahitabo nga sa sinugdan mahimo nimong ibaliwala ang sulod nga kinabuhi, ingon nga hangtod moabot ang panahon sa pagkahamtong—nga nagtuo nga moabot pa kini nga panahon—apan sa ulahi, sa pagtan-aw balik, imong makita nga napalampas na ang panahon ug, imbis nga andam, nahimo ka nga hingpit nga dili na makahimo niini. Dili usab nimo dapat ibaliwala ang gawasnon: kini mao ang suporta sa sulod, ug kinahanglan mag-uban sila. Klaro ra nga ang prayoridad naa sa una, kay ang tawo dapat moserbisyo sa Dios sa espiritu, ug angay nga pagsimba Siya sa espiritu ug kamatuoran (angay — *Ed.*). Kinahanglan silang duha magsubmito sa usag usa, sumala sa ilang tagsa-tagsa nga bili, nga walay pagpugos o pugsadong pagbulag.

Giya sa mga Ehersisyo nga Nagtampo sa Pagpalig-on sa Espirituhanon ug Pisikal nga Gahum sa Usa ka Tawo

Sa ingon niini, ang kinabuhi nga napuno sa grasya sa sulod, sa espiritu, magdilaab ug mas mosidlak pa gayud. Tungod sa kadasig ug pagkamaigmaton sa tawo nga nagsumiter sa iyang kaugalingon sa Dios, ang grasya magpuyo sa sulod niya ug pun-on siya sa iyang gahum sa pagbalaan, ug labi pa gayud, o i-assimilate siya ngadto sa iyang kaugalingon. Bisan pa, dili ug dili angay mohunong diha. Kini usa pa gihapon ka liso, usa ka punto sa suporta. Kinahanglan masiguro nga kini nga kahayag sa kinabuhi molapas pa ug, samtang mosulod sa kina-ya sa kalag ug lawas ug busa pagasantuhon ug pag-angayhon kini sa kaugalingon, pahawaon ang dili natural nga pagbati nga mitumaw ug ibalik sila sa ilang putli ug natural nga kahimtang—dili magpabilin nga nakapugong sa kaugalingon, kondili maglapta sa tibuok natong pagkatawo, sa tanang atong mga gahum. Apan tungod kay kining mga gahum, sama sa giingon sa ibabaw, napuno sa dili natural, ang Espiritu sa Grasya—ang labing putli sa tanan—nga misulod sa kasingkasing, dili makasulod diretso ug dayon, tungod kay gipugngan sa ilang kahugaw. Busa, kinahanglan nga magtukod og pipila ka mga tunga-tunganan tali sa Espiritu sa Grasya nga nagpuyo sa atong sulod ug sa atong mga gahum, diin Siya makasulod ug makahimo sa pag-ayo kanila, sama sa mga plaster nga gibutang sa masakit nga bahin. Klaro nga kining tanan nga mga paagi sa pag-umol, sa usa ka bahin, kinahanglan magbitbit sa kinaiya ug mga kinaiya sa usa ka diyosong o langitnong gigikanan, ug sa pikas bahin, kinahanglan hingpit nga mohaom sa atong mga gahum sa ilang natural nga kahimtang ug katuyoan; kung dili, ang grasya dili moagi kanila, ug ang mga gahum dili makadawat og tambal gikan kanila. Kinahanglan nga ingon niini ang kinaiya sa maong mga paagi sa ilang gigikanan ug sa ilang kaugalingong kinaiya. Apan sa ilang kaugalingon, dili kini mahimong bisan unsa gawas sa mga lihok, ehersisyo, o paningkamot, kay kini gigamit sa mga gahum sa paghunahuna, nga ang talagsaong kinaiya mao ang paglihok. Busa, kinahanglan karon nato pangitaon ug tukion kung unsang mga buhat ug ehersisyo ang Ginoo mismo, sa Iyang Kasulatan o pinaagi sa pagtulon-anon sa mga balaan nga misunod kaniya, ang gipili ug gitudlo isip mga paagi alang sa pag-ayo sa atong mga gahum ug sa pagpanumbalik sa ilang nawala nga pagkabalaan ug pagkakompleto. Dili lisod pangitaon ang ingon nga mga ehersisyo ug praktis; kinahanglan lang basahon ang pipila ka kinabuhi sa mga asketiko, ug kini

mopakita sa ilang kaugalingon. Pagpuasa, paningkamot, pagbantay, pag-inusara, pagbiya sa kalibutan, pagpugong sa kaugalingon, pagbasa sa Kasulatan ug sa mga Balaang Amahan, pag-adto sa simbahan, kanunay nga pag-ikumpisal ug komunyong, mga panata ug uban pang mga buhat sa pagka-matood ug pagkamaayo — kining tanan, kung tan-awon sa kinatibuk-an, ug usahay labi na sa pipila ka piho nga aspeto, makita sa halos tanang kinabuhi sa mga Balaang Amahan. Ang termino nga pareho kanila tanan—'asketikong paningkamot'—tingali makalilisang gamay, apan ang usa ka tawo angay madani sa kahulugan nga gipadayag niini, mao ang ilang kinaiya nga nag-ayo. Hatagan lang nato ang matag usa niini nga paningkamot ug ehersisyo sa husto nga lugar, nga naglatid sa lebel kung unsa ka dako, ug alang sa unsang katuyoan, ang matag paningkamot ipahigayon. Aron kini makab-ot nga mas malampuson, atong balangkason ang dagan sa matag usa sa atong mga lihok ug, ingon niini, sa tibuok atong kalihokan. Ang matag gawasnong buhat, nga nagagikan sa kahibalo ug kagawasan—ug busa sa espiritu—naganaog sa kalag ug, pinaagi sa mga gahum niini—hinungdanon, kabubut-on ug pagbati—gipreparar alang sa pagpatuman, ug dayon gipatuman sa mga gahum sa lawas sa usa ka piho nga panahon, lugar ug ubos sa ubang gawasnong kahimtang. Ang usa ka gawasnong buhat kasagaran molabay nga walay bakas kon kini dili balik-balikon, mapansin, o dawaton sa uban. Apan kon kini mahitabo, kini mahimong usa ka pirming lagda, kinaiya, o batasan, sama sa usa ka balaod. Ang kinatibuk-an sa niining mga batasan naglangkob sa espiritu sa maong katilingban o grupo sa mga tawo diin natukod ang maong mga batasan. Kung maayo ang ilang gigikanan, maayo usab ang mga batasan, ug maayo ang katilingban. Kung dautan ang ilang gigikanan, dautan usab ang mga batasan, ug dautan ang katilingban. Apan sa ikaduhang kaso, kinsa man ang misulod niining siklo sa mga batasan ug pamatasan, dili gyud makalingkawas nga nahimong ulipon niini ug, bisan pa sa kalisud sa pagkaulipon, mosilbi niini nga walay pagduha-duha. Ang bisan kinsa nga nagkinabuhi sumala sa mga pamaagi sa kalibutan mosugot sa mga batasan ug espiritu sa kalibutan. Apan bisan pa ang mga mosulod niining kalibutan nga adunay bag-ong panan-aw dili malikayan nga mapuno sa espiritu niini ug dali ra mahimong sama sa uban, kay kining mga batasan mao gayud ang mga elemento nga nag-amuma sa sulod nato og espiritu nga makasasala, mapaso, ug walay Diyos, tungod kay kini mismo wala'y lain kondili mga pagbati nga nagalihok.

Sa tumong nga limpyohan ug ibalik ang usa ka tawo, ang Banal nga grasya una sa tanan naghatag sa tinubdan diin nagagikan ang tanan niyang kalihokan; kini nagalihok sa iyang kamalayan ug kagawasan paingon sa Dios, aron ang pag-ayo unya mogikan niining tinubdana, ug uban sa tibuok niyang kusog, pinaagi sa iyang kaugalingong kalihokan—bisan pa kini gihatag kaniya o gipukaw sulod kaniya—gikan sa tinubdan nga naayo na ug nabalaan na. Nakita na nato kaniadto kung giunsa pag-ayo ug pagpreserba niining tinubdan. Karon, nahabilin na lamang nga tukion kung unsang mga lihok, nga gihatagan og gahum sa pagtambal sumala sa gipasabot sa ibabaw, ang angay nga mogawas niini. Apan, kini dili nagtugot sa arbitraryong pagtino niini nga mga lihok, kondili nga kini buhaton uban sa gawasnong ug walay pagpugos nga hunahuna ug kabubut-on; kay kon dili, dili kini magbunga sa gilauman nga bunga.

Busa, pagkahuman sa pag-amuma ug pagpreserba sa kadasig sa tibuok sulodnong pagkaanaa sa usa ka tawo, kinahanglan tukion ang mga praktis nga gilatid sa Pulong sa Dios ug sa mga sinulat sa mga Balaang Amahan: una, alang sa mga gahum sa kalag, ingon nga ang direkta nga mga tumana sa tanan nga gisugdan sa santuwaro sa espiritu; ikaduha, alang sa mga gahum ug gimbuhaton sa lawas, ingon nga mga tumana sa kung unsay nagahinog sulod sa kalag; ug sa katapusan, alang sa gawasnong pamatasan, ingon nga komon nga agianan sa tanang sulodnong kalihokan, o ingon nga arena niini ug, sa samang higayon, ingon nga porma niini. Ang tanan niini nga mga ehersisyo kinahanglan nga idirekta sa paagi nga dili nila patyon, kondili labi pa nga pasigaon ang espiritu sa kadasig uban sa tibuok sulodnong estruktura niini.

Sa kalag makita nato ang tulo ka mga gahum: ang hunahuna, ang kabubut-on, ug ang kasingkasing; o, sumala sa giingon sa mga Balaang Amahan, ang makatarunganong gahum, ang gahum sa tinguha, ug ang gahum sa kasuko. Alang sa matag usa niini, ang mga balaang asketiko nagpahamtang og espesipikong mga ehersisyo sa pagtambal, nga susama niini, ug pareho nga madawat ug makatabang sa grasya. Dili kini kinahanglan nga buhaton base sa teyorya, kondili pilion lang gikan sa mga nasulayan ug napamatud-an nga asketikong praktis, nga nagtino kung unsang ehersisyo ang angay sa unsang kakayahan. Busa:

Alang sa intelihensiya:

a) Pagbasa ug pagpaminaw sa Pulong sa Dios, sa mga sinulat sa mga Balaang Amahan, ug sa kinabuhi sa mga santo sa Dios.

- b) Ang pagtuon ug paghinumdom sa tanang kamatuoran nga gihatag sa Diyos sa mubo nga mga sumada (katekismo).
- c) Pagpangayo og tambag gikan sa labing eksperyensiyado ug senior nga mga personahe.
- d) Panag-istorya ug mahigalaong tambag.

Alang sa kabubut-on:

- a) Higpit nga pagsunod sa tanang asetikong lagda nga gipreskribo karon.
- b) Pagpasakop sa tibuok konstitusyon sa simbahan.
- c) Pagpasakop sa sibil, propesyonal, ug panimalay nga han-ay, kay pinaagi niini ang kabubut-on sa Dios gipadayag pinaagi sa uban.
- d) Pagpasakop sa kabubut-on sa Dios bahin sa dagan sa kinabuhi sa usa ka tawo.
- e) Pag-atiman sa kaugalingong konsensya sa pagbuhat sa maayong mga buhat.
- f) Pagmasunuron sa Espiritu nga masigasig sa pagtuman sa mga saad.

Mahitungod sa kasingkasing:

- a) Pag-apil sa balaan nga mga serbisyo sa simbahan.
- b) Pag-ampo, sumala sa gitudlo sa Simbahan, — adlaw-adlaw nga praktis sa balay.
- c) Ang paggamit sa Banal nga Krus, mga ikon ug uban pang balaan nga mga butang ug gamit.
- d) Pagsunod sa mga balaang kostumbre nga gitukod sa Simbahan ug kanunay nga gipreskribi niini.

Ang lawas, sa iyang kinaiyahan, putli. Busa, kinahanglan lang tangtangon gikan sa mga panginahanglan niini ang dili natural ug palig-onon kini sa mga natural niini; o, sa laing pagkasulti, ibalik kini sa iyang natural nga kahimtang. Dugang pa, kini kinahanglan usa ka tabang sa kalag, ingon nga kanunay nga higala niini; ug busa, gawas sa pagbalik sa mga utlanan sa kinaiyahan, ang pagtuman sa mga panginahanglan niini kinahanglan usab nga itudlo ngadto sa kaayohan sa kalag ug espiritu. Aron matuman kining mga gikinahanglan, usa ka piho nga ehersisyo ang gireseta alang sa matag gimbuhaton sa lawas, ingon usa ka paagi alang sa pag-ayo sa atong pisikal nga kinaiyahan ug alang sa espirituhanong kaayohan.

Naglakip kini og mga lagda nga nagmando sa:

- a) mahitungod sa mga sentido: ang pagpreserba sa mga sentido sa kinatibuk-an, ug labi na sa pandungog ug panan-aw (nerbiyos nga gimbuhaton);
- b) ang pagpreserba sa baba ug dila (muscular);
- c) pisikal nga kusog, pinaagi sa trabaho ug manwal nga buhat (muscular);
- d) paglikay ug pag-ayuno (abdominal);
- e) pagka-moderado sa pagkatulog ug pagmata (abdominal);
- f) pagkahinlo sa lawas (visceral).

Sa kinatibuk-an, mahitungod sa lawas: **paningkamot** (kaunoran), **pagkasensitibo** (nerbiyos) ug **kakapoy** (tiyan).

Dili na kinahanglan isulti nga, pinaagi sa ingon nga mga paningkamot, ang lawas hinay-hinay nga mobalik sa iyang natural nga kahimtang, nga mahimong mabuhi ug kusgan (kaunoran), hayag ug putli (nerbiyos), gaan ug gawasnon, ug mapamatud-an nga mao ang labing angay nga instrumento para sa atong espiritu ug usa ka takus nga templo sa Espiritu Santo.

Ang atong gawasnong kaugalingon mao ang agianan sa atong mga binuhatan, ang ilang dulaanan, ug sa samang higayon, hinungdan ug suporta—ang ilang sinugdanan ug katapusan. Mahimo unta kini pasagdan kung dili lang tungod kay kini naghatag usab ug balik-balik nga impluwensya kanato. Apan sa tinuod, kini nagpataw og kusgan nga impluwensya ug nagahari pa gani kanato. Busa, ingon usa ka pagpadayag sa kinaiya sa atong sulod nga kusog o kina-ya, kon kini mausab, kini usab dili gyud malikayan nga mausab. Ang sakop sa iyang kalihokan naglakip sa pamilya, trabaho, ug sosyal nga koneksyon. Busa, dinhi ipatuman ang tanang nagbugkos nga lagda:

- a) biyaan ang dautang batasan, walay eksepsyon;
- b) sunod, paghinlo sa imong mga koneksyon ug relasyon, pagpadayon sa mga mapuslanon ug pagtangtang sa mga makadaot, ug pagtino sa imong pamatasan o paagi sa pakig-uban sa mga tawo;

c) pagbahin-bahin pag-usab o pagtukod pag-usab sa mga katungdanan subay sa bag-ong han-ay, kon adunay;

d) pagtukod og han-ay sa mga buluhaton sa pamilya, o, sa mas kinatibuk-an, pag-angay sa panimalay sa espirituhanong kinabuhi.

Kinahanglan buhaton kini sa paagi nga ang tanan nga eksternal—lakip na ang mga butang, mga tawo, ug mga kalihokan—moporma, ingon pa, og usa ka matang sa espirituhanong kahimtang nga nagapakaon ug nagatukod, imbis nga nagaguba.

Mao kini ang mga ehersisyo ug espirituhanong paningkamot! Ang ilang pagpraktis kinahanglan nga walay hunong; kinahanglan nga kauban sila nato, sama sa bendahe nga adunay mga plasta sa nagkalain-laing bahin sa atong pagkatawo. Apan ang labing angay nga dapit alang niini, diin kini kinahanglan magpakita sa labing putli, hingpit, ug istrikto nga porma, mao **ang pag-ayuno** — ang labing makaluwas nga institusyon sa Balaang Simbahan, nga gituyo alang sa atong paghinlo ug pagbalaan pinaagi sa mga Sakramento. Kini nga termino nagpasabot sa:

1) ang pagbuhat sa tanang espirituhanong ehersisyo sa labing hingpit nga porma, isip pag-andam sa pagdawat sa mga Sakramento;

2) ang aktuwal nga pagdawat sa Sakramento sa Kumpisal ug sa Balaang Komunyon sa Lawas ug Dugo ni Kristo.

Kini nga mga praktis naglangkob sa tibuok tawo, nagapakaon sa espiritu, sa kalag ug sa lawas. Atong tawgon kini **nga mga paagi nga puno sa grasya alang sa pag-amuma ug pagpalig-on sa espirituhanong kinabuhi.**

Aniay pipila ka **kinatibuk-ang pahayag** mahitungod niining tanan nga espirituhanong paningkamot ug praktis. Ang matag asketiko kinahanglan nga buhaton ang tanang ingon niini nga paningkamot ug praktis sa usa ka porma nga espesyal nga angay kanila, kay sa ilang kaugalingon, ang mga regulasyon () daw hilaw nga materyal ug balangkas ra para sa mga lagda. Ang mga lagda gitukod gikan niini — pinaagi sa pag-aplikar niini sa oras, lugar, indibidwal, kahimtang, ug uban pa. Mao kini ang angay buhaton sa matag asketiko, sa iyang kaugalingon o ubos sa giya sa iyang magtutudlo ug espirituhanong amahan—ang pag-aplikar niini sa matag ehersisyo, ug unya, gikan sa tibuok hugpong niini, pagtukod og usa ka bug-os ug komprehensibo nga **han-ay sa espirituhanong mga ehersisyo, o mga asketikong buhat**, diin adunay tukmang lugar ug panahon para sa tanan, dako man o gamay. Kini nga han-ay, sama sa mga lagda, dili hingpit nga maipahayag sa sinulat nga giya, gawas lang tingali sa kinatibuk-ang mga termino. Dinhi, mahimo ra nga ilarawan ang matag ehersisyo ug ipakita ang katuyoan niini ug ang kinatibuk-ang mga prinsipyo sa pag-aplikar niini.

Dili lisod makita kung giunsa sa tanang ingon nga mga kahanas ug ehersisyo ang pagtugma sa sulod nga kalihokan. Kini gayud ang mga lagda sa gawasnong pamatasan, kauban ang konstitusyon sa lawas, nga hinungdanon alang sa pagpreserba sa sulod nga pagpuyo ug espirituhanong kahibalo, samtang ang mga debosyonaryong ehersisyo hinungdanon alang sa espirituhanong kaisug. Busa, sa espirituhanong kinabuhi, pareho silang hinungdanon sama sa sulod nga kinabuhi mismo. Ang mga Balaang Amahan nagtumong niini ingon nga pisikal o materyal nga kalihokan, o ang 'aktibong kinabuhi', samtang ang sulod nga kinabuhi gitawag nga 'kontemplatibong kinabuhi', ingon man espirituhanon ug intelektwal nga kalihokan. Sayop ang pagtuo nga makabarog sa kaugalingon ang sulod nga kinabuhi, bisan pa kon ang gawasnong kinabuhi dili niini haom; ingon man sayop usab alang sa bisan kinsa nga magpokus lamang sa gawasnong kinabuhi, nga makalimot sa sulod nga kinabuhi sama sa among gihulagway, o pasagdan kini. Kinahanglan mag-uban kini, aron ang tibuok butang mapadayag sa mubo nga paagi ingon niini: human nga misulod sa sulod ug nakasulod sa espirituhanong kahibalo, pukawa ang pwersa sa kinabuhi, o espirituhanong han-ay, ug dayon padayon sa askeytikong disiplina nga imong natukod.

Sa samang higayon, kinahanglan hugot nga hinumduman nga ang mga ehersisyo, mga gawa sa pagka-ascetic ug pamatasan, bisan pa sa ilang sukaranan nga panginahanglan ug hingpit nga pagkaangay sa pagpreserbar ug pag-amuma sa espirituhanong kinabuhi ug pagpahiuli sa kinaiyahan sa usa ka tawo, wala'y gahum nga buhaton kini sa ilang kaugalingon—dili kini ang nagmugna sa espiritu ug naghinlo sa kinaiyahan sa usa ka tawo, kondili ang grasya sa Dios, nga nag-agi kanila ug, ingon sa pagkasulti, nakasulod, usa ka kanal ngadto sa atong mga gahum. Busa, buhata kini uban sa tanang pag-amping, kadasig ug paglahutay; apan itugyan ang imong kaugalingong pag-uswag sa Ginoo, aron sa ilawom sa ilang tabon Siya Mismo ang magtukod kanato sumala sa

Iyang gusto ug kahibalo. Sa diha nga magbuhat ka og espirituhanong paningkamot, ayaw itutok ang imong pagtagad ug kasingkasing niini, kondili lampasa kini ingon usa ka butang nga gawasnon—ablihi ang imong kaugalingon sa grasya sama sa usa ka andam nga sudlanan, ug itugyan nimo ang imong tibuok kaugalingon sa Dios. 'Ang bisan kinsa nga makakaplag og grasya makakaplag niini pinaagi sa pagtuo ug pagkamapisan,' ingon ni San Gregorio sa Sinai, 'ug dili pinaagi sa pagkamapisan lang. Bisan pa unsa ka mapisan ang atong buhat, kung dili nato isumite ang atong kaugalingon sa Diyos samtang nagbuhat niini, dili nato madani ang grasya; dili kini magtukod sa tinuod nga espiritu sa sulod nato, kondili usa ka espiritu sa pagpangdayeg, nga nagmugna og usa ka Pariseo.' Ang grasya mao gayud ang ilang kalag. Tinuod kini kutob sa ilang pag-amuma ug pagpreserba sa pagpaubos sa kaugalingon, paghinulsol, kahadlok sa Dios, panginahanglan sa tabang sa Dios, ug debosyon sa Dios. Ang pagkasawa ug pagkontento niini nga mga butang usa ka timailhan sa ilang bakak nga paggamit, o sa kabuang.

Mao kini ang tibuok han-ay sa mga positibong lihok nga among nahisgutan, o ang mga prinsipyo sa pagpugong sa kaugalingon. Karon atong susihon ang matag-usa niini nga bulag, bisan pa sa kinatibuk-ang pagkasulti.

Mga ehersisyo nga nagtampo sa paghulma sa mga gahum sa kalag subay sa espiritu sa Kristohanong kinabuhi

Adunay tulo ka mga kakayahan: ang intelihensiya, ang kabubut-on ug ang emosyon. Ang mga ehersisyo gibahin sumala niini. Tinuod nga gitumong kini sa pagpalambo niining mga kakayahan, apan sa paagi nga ang espiritu dili mapalong niini; sa kasukwahi, kini mas mapasiga pa. Ang ikaduha nagsilbi nga sukdanan ug pagpugong sa una, nga gisubordinar niini hangtod sa hilom nga pagsumpo o hingpit nga paghunong.

a) Mga ehersisyo nga nagpalambo sa intelihensiya, uban sa pagpasiga ug pag-amuma sa espirituhanong kinabuhi

Ang Kristohanong paghulma sa hunahuna naglangkob sa pag-imprinta niini sa tanang kamatuoran sa pagtuo sa ingon ka lawom nga kini nahimong kinauyokan niini, o nga kini naglangkob lamang niini, aron kon maghunahuna kini bahin sa bisan unsa, kini maghunahuna o maghukom sa tanan nga mahibal-an pinaagi kanila, ug sa tinuod dili kini makalihok bisan gamay kung wala kini. Gitawag kini sa Apostol nga 'pagkupot pag-ayo sa hulagway sa matarong nga pagtulon-an' (2 Tim. 1:13).

Ang mga praktis o kalihokan nga may kalabotan niini mao ang: pagbasa ug pagpaminaw sa Pulong sa Dios, ang mga sinulat sa mga Amahan, ang kinabuhi sa mga balaang Amahan, panaghisgotay, ug pagpangayo og tambag gikan sa mga labing eksperyensyado.

Maayo ang pagbasa o pagpaminaw; mas maayo pa ang panaghisgot; ug labing maayo sa tanan mao ang tambag sa labing eksperyensyado.

Ang Pulong sa Dios mao ang labing mabunga, gisundan sa mga sinulat sa mga Amahan ug sa kinabuhi sa mga balaan. Bisan pa, kinahanglan masabtan nga ang kinabuhi sa mga balaan labing angay para sa mga bag-o pa nagsugod, ang mga sinulat sa mga Amahan para sa mga adunay katamtaman nga kahibalo, ug ang Pulong sa Dios para sa mga hingpit na.

Kining tanan—ang mga tinubdan sa kamatuoran ug ang mga paagi sa pagpahimulos niini—klarong makatabang sa pag-ukit niini sa hunahuna ug, sa samang higayon, sa pagpadayon sa espiritu sa kadasig. Kasagaran, usa ra ka teksto makapukaw sa espiritu sulod sa kapin sa usa ka adlaw; aduna'y mga kinabuhi sa mga santo diin ang paghinumdom lang makapabuhi pag-usab sa kalayo sa kadasig; aduna'y mga talata sa mga sinulat sa mga Balaang Amahan nga lawom kaayo ang pagdasig. Busa, usa kini ka maayong lagda:

sa pagkopya sa ingon nga mga talata ug pagtipig niini, aron magamit kon kinahanglan, sa pagpukaw sa espiritu.

Kasagaran, ang paningkamot sa sulod o sa gawas dili makatabang — nagpabilin nga natulog ang espiritu. Dali ug basa ug bisan unsa gikan bisan asa. Kung dili gihapon kini makatabang — modagan ka ug mangita ug tawo aron makig-istorya. Ang ikaduha, kon buhaton uban sa pagtuo, halos dili gayud mapakyas sa pagbunga.

Aduna'y duha ka matang sa pagbasa: ang usa kay rutin, hapit na mekanikal, samtang ang usa mapili, gipukaw sa espirituhanong panginahanglan ug sa tambag. Bisan pa, dili usab walay pulos ang una. Apan kini mas angay alang sa mga nakatukod na, nga mura'g nagrepaso na lang kaysa nagtuon.

Kinahanglanon alang sa matag tawo nga adunay, alang sa pakighinabi sa espirituhanong mga butang, usa ka tawo nga nakahibalo na sa tanan natong nahibaw-an ug kaniya masaligon nga ipadayag ang tanan nga naa sa hunahuna. Mas maayo kung usa ra ka ingon nga tawo, o sa labing daghan duha. Ang walay pulos nga pakighinabi, alang lang sa pagpasa sa oras, kinahanglan likayan sa tanang paagi. Ane a ang mga lagda sa pagbasa: sa dili pa magbasa, kinahanglan limpyohan sa hunahuna ang tanan nga butang;

— pukawa ang tinguha nga masayran ang gibasa; alinga sa Diyos sa pag-ampo; sundi pag-ayo ang gibasa ug dawata kini sa usa ka bukas nga kasingkasing;

— kung ang usa ka butang wala pa nakaabot sa kasingkasing, hunong diha hangtud nga makaabot kini;

— klaro nga kinahanglan mobasa og hinay kaayo;

— hunong sa pagbasa kung ang kalag dili na gustong mapakabusog sa gibasa — busog na kini. Apan kon adunay piho nga hugna nga mihikap sa kalag, hunong sa pagbasa niini ug ayaw na pagpadayon.

Ang labing maayong oras sa pagbasa sa Pulong sa Dios mao ang sa buntag; ang mga Kinabuhi sa mga Santo, pagkahuman sa paniudto; ug ang mga Balaang Amahan, sa dili pa matulog. Busa, mahimo nga makatila og gamay sa tanan matag adlaw.

Samtang nagbuhat niini, kinahanglan kanunay nga hinumduman ang pangunang tumong: ang pag-impronta sa mga kamatuoran ug ang pagdasig sa espiritu. Kung kini dili makab-ot pinaagi sa pagbasa o pakighinabi, nan kini puro walay pulos nga kalipay sa mga pagbati ug pandungog, bakak nga pakighinabi. Kung kini buhaton sa maalamon nga paagi, ang mga kamatuoran pareho nga mapalutang ug makapadasig, ug ang usa motabang sa usa; apan kung maliso ang usa gikan sa husto nga pamaagi, dili kini makab-ot: ang mga kamatuoran gisiksik sa ulo sama sa balas, ug ang espiritu mobugnaw ug mamatig-a, mapalabi ug mapahitas-on.

Ang pag-impronta sa mga kamatuoran dili pareho sa pag-usisa niini. Ang gikinahanglan lang dinhi mao kini: dakpa ang kamatuoran ug pug-osa kini sa imong hunahuna hangtud kini maghiusa niini—nga walay argumento o mga limitasyon—ang nag-inusarang nawong sa kamatuoran.

Busa, ang pinakasayon nga paagi aron makab-ot kini matarong nga ikonsiderar nga mao kini: ang tanang kamatuoran makita sa katekismo. Matag buntag, kuhaa ang usa ka kamatuoran gikan niini ug sabta kini pag-ayo; dalia kini sa imong hunahuna ug pakan-a ang imong kaugalingon niini kutob sa panahon nga nanginahanglan og nutrisyon ang imong kalag—usa ka adlaw, duha, o labaw pa; buhata usab ang sama sa lain, ug uban pa—hangtod sa katapusan. Kini nga pamaagi yano ug laganap nga gidawat. Kung dili ka makabasa, hangyos ang usa ka kamatuoran ug puy-i kini.

Klaro nga ang lagda para sa tanan: itugyan sa panumduman ang mga kamatuoran sa paagi nga kini makapadasig kanimo. Apan, lain-lain ang mga pamaagi sa pagpatuman niini, ug imposible nga magtudlo og usa lang ka pamaagi para sa tanan.

Busa, ang pagbasa, pagpaminaw, ug pakighinabi nga dili makatamda sa kamatuoran o makapukaw sa espiritu kinahanglan ituring nga sayop, nga nalayo sa kamatuoran. Mao kini ang kasakit sa sobra nga pagbasa tungod lang sa kuryosidad, kung ang usa ka tawo mosunod lang sa gibasa sa hunahuna, nga wala pasudla kini sa kasingkasing o gipalipay ang iyang pagbati.

Kini mao ang arte sa pagpanghandum-handum, nga dili magtukod ni magtudlo, kondili nagaguba, ug kanunay magdala sa pagpasigarbo. Ang tibuok butang, sama sa nahisgutan na, kinahanglan limitahan sa mosunod: dakpa ang kamatuoran ug pug-osa kini sa imong hunahuna hangtud nga malami sa imong kasingkasing. Gipasabot kini sa Yutang mga Amahan sa yano nga paagi: hinumdumi, pug-osa kini sa imong hunahuna, ipabilin kini sa atubangan sa imong mga mata.

b) Mga eheersisyo alang sa paghulma sa kabubut-on ug alang sa pagpukaw sa espiritu

Ang paghulma sa kabubut-on nagpasabot sa pag-impronta niini sa maayong kinaiya, o mga birtud: pagpaubos, kalumo, pagkamapailubon, pagpugong sa kaugalingon, pagkamapailubon, pagkamakatabang ug uban pa — aron, sa diha nga nahimong usa na kini niini o mitubo niini, mahimo kini, ingon pa, nga maglangkob sa iyang kaugalingong kinaiya; ug aron, sa diha nga adunay bisan unsang buhaton sa kabubut-on, kini buhaton pinaagi sa ilang inspirasyon ug sa ilang espiritu; sa ato pa, aron sila mahimong mga magmamando ug maghari sa atong mga buhat.

Ang ingon nga disposisyon sa kabubut-on lig-on ug matinud-anon; apan tungod kay kini supak sa makasala nga disposisyon, ang pag-angkon niini nagkinahanglan og pagpaningkamot ug kusog. Busa, ang mga praktis nga may kalabotan niini— —gipunting una sa pangunang kahuyang sa kabubut-on, nga mao ang

kaugalingong kabubut-on, pagkawalay-sunod, ug kawalay-pagdugay sa yugo.

Kini nga kahuyang gitambal pinaagi sa pagsumpo sa kaugalingong kabubut-on ug sa bisan unsang lain pa, ug sa pagsumpo sa kabubut-on sa Dios. Ang kabubut-on sa Dios, bisan pa man, gipadayag sa nagkalain-laing porma sa pagsunod nga gikinahanglan sa matag tawo. Ang pinakauna ug labing importante nga gikinahanglan mao ang pagtuman sa mga balaod o mga sugo sumala sa kaugalingong katungdanan o kahimtang; mosunod ang pagtuman sa mga balaod sa Simbahan, ang mga gikinahanglan sa sibil ug panimalayong kahusay, ang mga hangyo sa mga kahimtang nga motumaw gikan sa probidensyal nga kabubut-on, ug ang mga hangyo sa usa ka masigasigong espiritu—tanang uban sa paghuna-huna ug tambag.

Kining tanang mga dapit alang sa matarong nga mga buhat, nga bukas sa tanang, ug sa tinuod gayud sa tanang. Busa, pagkat-on lamang sa labing maayong paggamit niini, ug dili ka makasinati og kakulang sa mga paagi alang sa paghulma sa kabubut-on.

Alang niini, klaroha sa imong kaugalingon ang tibuok gilapdon sa matarong nga mga buhat nga posible para kanimo, sa imong posisyon, ranggo, ug mga kahimtang, samtang giisip usab kung kanus-a, giunsa, hangtod sa unsang sukod, ug unsa ang mahimo ug ang angay buhaton.

Human masuta ang tanang niini, paghimo og kinatibuk-ang balangkas sa mga buhat ug ang ilang han-ay, aron walay bisan unsa sa imong buhaton ang mahitabo lang sa tsamba, samtang hinumdumi nga kini nga han-ay angay lamang sa kinatibuk-an; sa partikular, kini mahimong usbon sumala sa dagan sa mga panghitabo. Buhata ang tanang uban sa rason.

Busa mas maayo nga ilista matag adlaw ang mga posibleng kahimtang ug mga posibleng buluhaton.

Ang mga maalamon sa pagbuhat sa pagkamatarong dili gayud mag-una-una sa bisan unsa, kondili buhaton gayud nila ang bisan unsa nga ipadala sa Diyos kanila, kay ang tanang naggikan sa Diyos; pinaagi sa mga kahimtang Iyang gipadayag kanato ang Iyang kabubut-on.

Apan kining tanang, usa ra ka butang sa mga buhat. Ang pagbuhat niini makahimo lang sa usa ka tawo nga kompetente. Aron mosaka niini paingon sa pagkamaayo, kinahanglan nga lig-on nga ipadayon sa usa ka tawo ang espiritu sa tinuod nga pagkamaayo, mao kini: uban sa pagpaubos ug kahadlok sa Dios, buhata ang tanang butang sumala sa kabubut-on sa Dios ug alang sa himaya sa Dios. Ang bisan kinsa nga molihok tungod sa pagsalig sa kaugalingon, uban sa kaisog nga hapit na kaulaw, alang sa kaugalingong kalipay o aron malipay ang uban, bisan pa samtang nagbuhat og matarong nga mga buhat, nagatubo sa ilang sulod ang usa ka dautang espiritu sa pagkamatarong sa kaugalingon, garbo, ug pagka-Fariseo.

Samtang ginapadayon ang husto nga espiritu, kinahanglan usab hunahunaon ang mga balaod, labi na ang balaod sa hinay-hinay ug padayon: sa ato pa, kanunay sugdi sa gamay ug mosaka sa mas taas, ug unya, sa diha nga nagsugod na, ayaw hunong. Sa ingon niini, malikayan sa usa ka tawo ang: **kasubo** sa pagbati nga dili siya hingpit, kay ang pagkahingpit dili makab-ot sa kalit lang; aduna pa'y panahon; **ang hunahuna** nga nahimo na niya ang tanang, kay walay katapusan ang mga hugna; ug ang **sobra** nga pagpangahas, ang pagkuha og mga buhat nga labaw pa sa iyang kusog.

Ang katapusang tumong mao ang pagka-natural sa pagkamaayo, sa dihang **ang balaod dili na mabati** nga bug-at.

Ang labing malampuson makab-ot niini mao ang gihatagan og grasya nga mabuhi uban sa mga matinud-anon ug aktibo; ug labi pa gayud kon siya anaa sa ilang pag-amuma. Dili na kinahanglan nga usbon ang buluhaton o itul-id ang mga sayop nga nahimo tungod sa kawalay kahibalo o kakulang sa praktis. Ayaw pagbasa o pagpamalandong, ingon sa giingon, kondili pangitaa ang usa ka tawo nga matarong, ug makat-on ka dayon sa kahadlok sa Dios. Pareho usab kini alang sa matag ubang birtud. Bisin pa, maayo nga, base sa kaugalingon, sa kinaiya ug kahimtang, mopili ka og usa ka birtud labaw sa tanang ug mosunod niini nga matinud-anon—mag-alagad kini nga pundasyon, sama sa usa ka canvas—ug gikan didto mosaka sa uban pa. Kini usa ka linya sa kinabuhi sa panahon sa katamaraan—nag-alagad kini nga usa ka gamhanang pahimangno ug dali nga mubanhaw sa determinasyon. Labaw sa tanang, ang pagpanagana mao ang pinakasiguro nga dalan, kay kini magdala ngadto sa Hari.

Apan, kini magamit lamang sa mga buhat, dili sa mga kinaiya, nga kinahanglan adunay kaugalingong sulod nga han-ay, nga natukod sa espiritu, sa usa ka paagi nga independente sa kahibalo ug gawasong kabubut-on, sumala sa kabubut-on sa Ginoo. Gikilala sa tanang mga santo ang kahadlok sa Dios ingon nga sinugdanan niini, ug ang gugma ingon nga katapusan niini; sa taliwala, ang tanang mga hiyas gitukod sa usag usa, bisan dili

pareho ang paagi para sa matag-usa, apan kanunay nga gibase sa mapainubuson ug masubo nga paghinulsol ug kasubo tungod sa mga sala. Kini mao ang kinabuhi sa mga hiyas. Ang paghulagway sa matag hiyas—ang mga kinaiya niini, mga buhat, mga grado sa pagkahingpit, ug mga pagliko—mao ang hilisgutan sa piho nga mga libro ug sa mga pagtulon-an sa mga Amahan. Kat-oni kini tanan pinaagi sa pagbasa.

Kini nga matang sa praktis sa pagkamahimsog direkta nga naghulma sa kabubut-on ug nag-impronta sa mga pagkamahimsog niini, apan sa samang higayon ginapabilin niini ang espiritu nga kanunay nga tensiyonado. Sama sa pagkaigo nga nagmugna og kainit, ingon usab ang mga maayong buhat mao ang gatong nga nagpasiga sa kadasig. Kung wala kini, bisan ang maayong espiritu mobugnaw ug mawala. Mao kini ang kasagarang mahitabo sa mga tawo nga walay buhat, o sa mga tawo nga nagpugong lang sa ilang kaugalingon sa pagbuhat sa dautan ug kawalay-hustisya. Dili, kinahanglan usab nga magtinguha ug mopili sa pagbuhat sa mga maayong buhat. Aduna, bisan pa, ang sobra ka busy, nga dali ra kaayo mapul-an ug mawala ang ilang espiritu. Tanan sa hustong sukod.

c) Ang pag-amuma sa kasingkasing

Ang pag-amuma sa kasingkasing nagpasabot sa pagpadako sa sulod niini og hilig sa mga butang nga balaan, diosnon, ug espirituhanon, aron kon malunod kini niini, mobati kini nga mura'g naa kini sa iyang natural nga palibot, makakaplag sa niini og katam-is, kalipay sa espirituhanong kahimtang, samtang nagpabilin nga walay pagtagad sa tanang uban, nga walay hilig niini ug, sa tinuod, mobati pa gani og pagdumot batok niini. Ang tanang espirituhanong kalihokan sa usa ka tawo nagatigom sa kasingkasing: ang mga kamatuoran gipamutang niini, ug ang mga maayong kinaiya nagagamot niini, apan ang pangunang buluhaton mao ang lami nga among gihulagway. Sa dihang makita sa hunahuna ang tibuok estruktura sa espirituhanong kalibutan ug ang nagkalain-laing mga butang niini, o sa dihang ang nagkalain-laing maayong mga buhat gihunahuna sa kabubut-on, ang kasingkasing kinahanglan, sa tanan niini, makasinati og katam-is ug magbuga og kainit. Kini nga espirituhanong kalipay mao ang unang timailhan sa pagkabanhaw sa usa ka kalag nga gipatay sa sala. Busa, ang pag-amuma niini usa ka labing importante nga butang, bisan pa sa pinakaunang mga hugna.

Ang praktis nga nagtinguha niini mao, sa tinuod, ang atong tibuok balaan nga ministeryo sa tanang porma niini—bisan publiko, pribado, panimalay o eklesiyastikal—ug, labaw sa tanan, ang espiritu sa pag-ampo nga nagahatag niini og kinabuhi.

Ang pagsimba sa Diyos—mao kana, ang tanang adlaw-adlaw nga mga serbisyo, kauban ang tibuok han-ay sa simbahan, ang mga ikon, kandila, insenso, pag-awit, pagbasa, ug mga lihok sa liturhiya, ingon man usab ang mga serbisyo para sa lain-laing panginahanglan—ug unya ang pagsimba sa panimalay, nga naglakip usab og mga butang sa simbahan—mga ikon nga gihalad, balaan nga lana, kandila, bulaang tubig, krus, insenso—kini nga tibuok koleksyon sa mga balaang butang, nga nagdani sa tanang pagbati—panlantaw, pandungog, pangamoy, paghikap, panlasa—mao **ang** labing gamhanan ug tinuod nga **nagpalinis** sa pagbati sa usa ka patay nga kalag. Ang kalag napatay sa espiritu sa kalibutan, nga naglibot niini pinaagi sa sala nga nagpuyo niini. Ang tibuok estruktura sa atong banal nga pagsimba—sa porma niini, sa kahulugan niini, sa gahum sa pagtuo, ug labi na sa grasya nga natago niini—adunay dili mapugngan nga gahum aron supakon ang espiritu sa kalibutan ug, pinaagi sa pagluwas sa kalag gikan sa mapugos nga impluwensya niini, nagtugot niini nga makaginawa nga gawasnon, ingon ba, ug matilawan ang katam-is niining espirituhanong kagawasan. Ang bisan kinsa nga mosulod sa simbahan mosulod sa usa ka lahi kaayo nga kalibutan; kini makaimpluwensya kanila ug sila mausab sumala niini. Pareho usab kini mahitabo sa mga naglibot sa ilang kaugalingon og mga balaan nga butang. Ang kasagaran sa espirituhanong mga impresyon mas paspas mosulod sa sulod nga kaugalingon ug mas dali magdala sa pagbag-o sa kasingkasing. Busa:

1) Angay paningkamotan nga motambong sa mga serbisyo sa simbahan kutob sa mahimo, kasagaran sa Matins, sa Liturgiya ug sa Vespers. Angay nga tumong nga makaadto adlaw-adlaw sa unang kahigayunan, bisan pa kausa ra sa usa ka adlaw, ug kung mahimo, nga dili mapakyas. Ang atong simbahan paraiso sa yuta, o langit mismo. Dali sa simbahan uban sa pagtuo nga kini ang puloy-anan sa Dios, diin Siya mismo nagsaad nga maminaw kanato nga mas sayon; samtang naa sa simbahan, paglihok nga daw naa ka sa atubangan sa Dios, uban sa kahadlok ug pagrespeto, nga imong ipakita pinaagi sa mapailubon nga pagtindog, pagyuko, ug matinud-anong pag-apil sa tibuok serbisyo, nga dili tugotan nga malibog ang imong hunahuna, o mapailalom sa katamaran o kawalay pag-amping.

2) Dili kalimtan ang ubang porma sa pagsimba, bisan pribado, ginabuhat sa simbahan o sa balay, ni ang

kaugalingong pag-ampo sa panimalay subay sa tibuok han-ay sa Simbahan. Kinahanglan hinumduman nga kini usa ra ka dugang sa serbisyo sa simbahan, ug dili usa ka kapuli niini. Ang Apostol, nga nagmando kanato nga dili pasagdan ang atong mga tigum, nagpaila nga ang hingpit nga gahum sa serbisyo iya sa komunal nga serbisyo (tan-awa Heb. 10:25).

3) Kinahanglan nga obserbahan sa usa ang tanang pista, ritwal, ug kostumbre sa Simbahan—sa tinuod, ang tibuok liturhikal nga han-ay—ug ipailalom ang kaugalingon niini sa matag aspeto sa kinabuhi, aron magpabilin kanunay, ingon ba, sa usa ka espesyal nga kahimtang. Sayon ra kini buhaton. Mao kini ang estruktura sa atong Simbahan. Dawata lang kini uban sa pagtuo.

Apan labaw sa tanan, ang nagahatag kusog sa ministryo sa simbahan mao ang espiritu sa pag-ampo. Ang pag-ampo usa ka katungdanan nga naglangkob sa tanan ug usa ka gamhanang paagi. Pinaagi niini, ang mga kamatuoran sa pagtuo gipamutang sa hunahuna, ug ang maayong pamatasan sa kabubut-on; apan labaw sa tanan, ang kasingkasing nabuhi sa iyang mga pagbati. Didto lang mosunod dayon ang unang duha, kon anaa kini. Busa, ang pag-amuma sa pag-ampo kinahanglan sugdan una sa tanan, ug ipadayon nga kanunay ug walay puas, hangtod ang Ginoo motubag sa pag-ampo sa nag-ampo.

Ang pundasyon sa pag-ampo naa sa mismong buhat sa pagbalik ngadto sa Dios, kay ang pag-ampo mao ang pagbaliko sa hunahuna ug kasingkasing ngadto sa Dios, nga mao gayud ang gikinahanglan niining buhat. Apan pinaagi sa kawalay pagtagad o kakulang sa kahanas, mahimo nimong patyon kini nga siga sa sulod nimo. Unya, kinahanglan dayon magsugod sa pipila ka mga praktis, aron pasigaon ang espiritu sa pag-ampo. Gawas sa pagbuhat ug pag-apil sa mga banal nga serbisyo, sama sa nahisgutan na, ang personal nga pag-ampo mao ang labing may kalabutan dinhi, bisan asa ug bisan unsaon kini pagbuhat. Aduna'y usa ka lagda dinhi: ipa-anaa sa imong kaugalingon ang pag-ampo. Aron makab-ot kini:

1) Pilia ang iskedyul sa pag-ampo—alang sa gabii, buntag, ug adlaw.

2) Himoa nga mubo pa lang ang rutina sa sinugdanan, aron dili mapul-an ang espiritu nga wala pa masanay niini nga praktis ug paningkamot.

3) Apan kini kinahanglan kanunay buhaton uban sa pagkamahadlok, pagkamaigmaton, ug hingpit nga pagtagad.

4) Nanginahanglan kini og: pagtindog, pagyuko, pagluhod, paghimo sa tanda sa krus, pagbasa, ug usahay pagkanta.

5) Mas kanunay ka mag-ampo niining klase sa pag-ampo, mas maayo. Ang uban mag-ampo kini matag oras: gamay-gamay sa matag higayon, apan mas kanunay.

6) Ang mga pag-ampo nga pagasultiun makita sa mga libro sa pag-ampo. Apan maayo nga masanay ka sa usa ka partikular nga pag-ampo, aron sa pagsugod niini, dayon mosiga ang imong espiritu.

7) Sayon ra ang lagda sa pag-ampo: sa diha nga magsugod ka sa pag-ampo, ampoa kini uban sa kahadlok ug pag-uyog sama sa pag-istorya sa dalunggan mismo sa Dios, kauban ang tanda sa krus, mga pagyuko ug pagpanagkag, sumala sa lihok sa espiritu.

8) Ang gitakdang lagda kinahanglan kanunay nga sundon nga walay kapakyas; apan kini dili makababag sa pagdugang niini sumala sa gisugo sa kasingkasing.

9) Basa man o pagkanta sa kusog, sa paghungihong, o sa hilom—wala'y kalainan, kay duol ang Ginoo. Apan usahay mas maayo nga buhaton ang tibuok pag-ampo sa usa ka paagi, ug sa lain nga panahon sa lain nga paagi.

10) Kinahanglan hugot nga hinumduman sa hunahuna ang utlanan sa pag-ampo. Ang usa ka maayong pag-ampo mao ang usa nga matapos sa pagyuko sa atubangan sa Dios, uban sa pagbati: *'Ikaw nga nagatimbang sa tanang butang, luwasa ako'*

11) Aduna'y mga lebel sa pag-ampo. Ang unang lebel mao ang pisikal nga pag-ampo, nga naglangkob sa pagbasa, pagtindog, ug pagyuko. Ang hunahuna maglibot-libot, ang kasingkasing walay gibati, ug walay tinguha: dinhi aduna'y paglahutay, paningkamot, ug singot. Bisan pa niana, magtakda og utlanan ug mag-ampo. Kini ang aktibong pag-ampo. Ang ikaduhang hugna mao ang pag-ampo uban sa pagtagad: ang hunahuna masanay sa pagtigom sa kaugalingon sa takna sa pag-ampo ug sa pag-ulit sa tibuok pag-ampo uban sa hingpit nga kahibalo, nga walay samok. Ang pagtagad maghiusa sa sinulat nga pulong ug mosulti nga daw kini iya mismo. Ang ikatulong hugna mao ang pag-ampo sa kasingkasing: ang kasingkasing mapainit sa pagtagad, ug ang naa sa

hunahuna mahimong pagbati dinhi. Aduna'y pulong sa paghinulsol, ug ania ang paghinulsol; aduna'y hangyo, ug ania ang pagbati sa panginahanglan ug pangandoy. Ang bisan kinsa nga nakaabot sa hugna sa pagbati nag-ampo nga walay pulong, kay ang Dios mao ang Dios sa kasingkasing. Mao nga kini ang tumoy sa pagbansay sa pag-ampo—ang pagtindog sa pag-ampo, nga nagalihok gikan sa usa ka pagbati ngadto sa lain. Niining panahona, mahunong na ang pagbasa, ingon man ang paghunahuna, ug magpabilin na lang sa pagbati uban sa pamilyar nga mga timailhan sa pag-ampo. Ang ingon nga pag-ampo hinay-hinay moabot sa sinugdanan. Sa simbahan o sa balay, moabot ang pagbati sa pag-ampo sa usa ka tawo... Ug mao kini ang kasagarang tambag sa mga balaan—ayaw kini pasagdi nga molabay: nga kon anaa ang pagbati, undang sa tanang ubang kalihokan ug pabilin niini. Ang Balaang Hagdan nagaingon: 'Usa ka anghel ang nag-ampo uban kanimo.' Ang pagtagad niining mga pagpadayag sa pag-ampo nagpalambo sa pag-amuma sa pag-ampo, samtang ang kawalay pagtagad makaguba niini: ug ang kinauyokan sa pag-amuma mao kini.

Bisan pa unsa ka perpekto ang pagtan-aw sa usa ka tawo sa iyang pag-ampo, dili gayud biyaan ang mga lagda sa pag-ampo, kondili praktisaha kini sumala sa gisugo, ug kanunay sugdi sa aktibong pag-ampo. Kinahanglan kini kauban sa intelektwal nga pag-ampo, ug mosunod ang pag-ampo gikan sa kasingkasing. Kung wala niini, mawala ang ikaduha, ug magtuo ang usa ka tawo nga nag-ampo siya, samtang sa tinuod wala diay.

Sa dihang ang pagbati sa pag-ampo mosaka ngadto sa punto sa walay hunong, didto magsugod ang espirituhanong pag-ampo, nga usa ka gasa sa Espiritu Santo, nga nag-ampo alang kanato—ang labing hataas nga hugna sa masabtan nga pag-ampo. Apan, ingon nila, aduna usab pag-ampo nga labaw pa sa pagsabot sa hunahuna, o nga molapas sa mga utlanan sa kahibalo (sama sa pagtudlo ni San Isaac nga taga-Sirya).

Ang 'pinakasayon' nga paagi sa pagsaka ngadto sa walay hunong nga pag-ampo mao ang pagpraktis sa Pag-ampo ni Jesus ug pag-ugat niini sa sulod sa kaugalingon. Ang labing eksperyensyado nga mga tawo sa espirituhanong kinabuhi, nga gipadayag sa Diyos, nakakaplag niining usa ka yano apan gamhanang paagi sa pagpalig-on sa espiritu sa tanang espirituhanong paningkamot, ingon man sa tibuok askeytikong kinabuhi, ug nagbilin og detalyadong mga lagda bahin niini sa ilang mga pagtulon-an.

Pinaagi sa atong mga paningkamot ug pag-ascetismo, nangita kita sa paghinlo sa kasingkasing ug sa pagpanumbalik sa espiritu. Adunay duha ka agianan niini: ang aktibong agianan—mao ang pag-apil sa mga praktis sa askeytismo nga gihisgutan sa ibabaw—ug ang kontemplatibong agianan—ang pagbalhin sa hunahuna paingon sa Dios. Sa una, ang kalag mapalimpyo ug modawat sa Dios; sa ikaduha, ang Dios, nga makita, mosunog sa tanang kahugawan ug mopuyo sa sulod sa napalimpyong kalag. Sa pagsumada sa ikaduha pinaagi sa Pag-ampo ni Jesus, miingon si Gregorio sa Sinai: 'Makab-ot nato ang Dios pinaagi sa mga buhat ug paningkamot, o pinaagi sa maalamon nga pagtawag sa ngalan ni Jesus,' ug gidugang pa niya nga ang unang agianan mas taas kaysa ikaduha—ang ikaduha mas paspas ug mas epektibo. Busa, ang uban naghatag sa Pag-ampo ni Jesus sa labing unang puwesto taliwala sa mga espirituhanong praktis. Kini nagahatag kahayag, nagalig-on, nagabangon, nagadaug sa tanang kaaway, makita man o dili makita, ug nagataas kanato paingon sa Dios. Ingon ana kini ka gamhanan ug makagahum! Ang ngalan sa Ginoong Jesus usa ka bahandi sa mga panalangin, kusog, ug kinabuhi sa Espiritu.

Natural nga mosunod, busa, nga bisan kinsa nga nakahinulsol, o nagsugod na sa pagpangita sa Ginoo, mahimo ug angay hatagan dayon, sukad pa sa sinugdanan, og hingpit nga pagtudlo sa pagpraktis sa Pag-ampo ni Jesus; ug pinaagi niini, ipaila usab sa tanang uban pang porma sa pag-ampo, kay pinaagi niini mapalig-on ang usa ka tawo nga mas paspas, makab-ot ang espirituhanong pagsabot nga mas dali, ug mosulod sa sulodnong kalinaw. Tungod kay wala sila kahibalo niini, ang uban—o sa tinuod kadaghanan—nagpabilin lang sa pisikal ug mental nga mga praktis sa E , ug halos walay pulos ang ilang paningkamot ug oras.

Kini nga praktis gitawag nga 'ang arte'. Ug kini yano kaayo. I-pokus ang imong pagkahibalo ug pagtagad sa imong kasingkasing, balik-balik nga pag-ampo nga walay hunong: '*Ginoong Hesukristo, Anak sa Dios, kalooya ako*', nga walay hulagway o porma, nga nagtuo nga ang Ginoo nakakita ug nakadungog kanimo.

Aron masaligan kini, kinahanglan magtakda ka og piho nga oras sa buntag o sa gabii—kwarter ka oras, tunga ka oras o labaw pa, kutob sa imong makaya—nga gipahinungod lamang sa pag-ampo niini. Kini buhaton pagkahuman sa mga pag-ampo sa buntag ug sa gabii, magbarog man o maglingkod. Kini ang magtukod sa pundasyon sa praktis.

Unya, sa tibuok adlaw, paningkamoti nga buhata kini matag pipila ka minuto, bisan unsa pa imong ginabuhat.

Ang batasan magpadayon nga mas molalom, ug ang pag-ampo, daw kini mismo ang mopadayon, bisan unsa pa man ang buhaton sa usa ka tawo. Mas determinado nga buhaton kini, mas dali nga makab-ot ang kalampusan.

Kinahanglan gayud nga ipokus sa usa ka tawo ang iyang hunahuna sa kasingkasing ug, samtang nag-ampo, pig-on gamay ang gininhawa, isip pagpadayag sa konsentrasyon sa pag-ampo.

Apan ang labing importante nga kondisyon mao ang pagtuo nga ang Diyos duol ug maminaw kanato. I-ingon ang imong pag-ampo sa dalunggan sa Diyos.

Kini nga praktis maghatag og kainit sa espiritu, gisundan sa kahayag, ug unya sa kalipay. Apan usahay makab-ot kini tanan sa paglabay sa daghang katuigan.

Sa sinugdan, kining pag-ampo sa dugay nga panahon usa ra ka buhat, sama sa bisan unsang kalihokan; unya mahimong butang sa hunahuna, ug sa katapusan, moturok sa kasingkasing.

Aduna'y mga pagliko gikan sa husto nga dalan niining pag-ampo. Busa, kinahanglan kini nga makat-on gikan sa usa ka tawo nga nakahibalo niini. Ang mga sayop mas motumaw gikan sa diin nakatutok ang atensyon—sa hunahuna o sa kasingkasing.

Ang naa sa kasingkasing luwas. Mas luwas pa ang nagkugkos sa Diyos uban sa kasakit sa matag oras, sa paghinulsol, nga nag-ampo alang sa kaluwasan gikan sa mga limbong.

Ang mga Balaang Amahan naglatid sa pagtulon-an bahin niining praktis sa detalyado. Busa, ang bisan kinsa nga misugod niini nga buluhaton angay mobasa sa ilang mga sinulat, ug biyaan ang tanan nga uban. Ang labing maayong mga pagtulon-an makita sa mga buhat ni Hesychius (sa Herusalem — *Ed.*), sa mga pambungad ni Elder Basil, ug sa kinabuhi ni Paissius (Ang Kinabuhi ug mga Sinulat sa Moldavian Elder Paissius Velichkovsky, uban sa dugang nga mga pambungad sa mga libro sa mga Balaan nga sila Gregory sa Sinai, Philotheus sa Sinai, Isichius ang Presbyter ug Nilus sa Sora, nga gikompila sa iyang higala ug kauban nga asketiko, ang Karaan nga si Basil sa Polyamerul, mahitungod sa espirituhanong pagkamapamalandong ug pag-ampo. Gipatik sa Vvedenskaya Optina Hermitage sa Kozel. Moscow, 1892. (Ed.); gikan kang Gregory of Sinai, Philotheus of Sinai, Theoliptus (Metropolitan sa Philadelphia — *Ed.*), Simeon the New Theologian, Nilus of Sora, ug sa balaang monghe Dorotheus (Ruso).

Ang bisan kinsa nga mahimong maalam niini, human masinati ang tanan nga gipakita sa ibabaw, usa ka tawo nga nagpraktis sa Kristohanong kinabuhi. Dali siyang molambo sa iyang kaugalingong paghinlo ug Kristohanong pagkahingpit, ug makab-ot ang gitinguhang kalinaw sa pakig-uban sa Dios.

Kini mao ang mga praktis para sa mga gahum sa kalag, nga giangay sa mga lihok sa espiritu. Dinhi makita nato kung giunsa sa matag-usa kanila ang pag-uyon sa kinabuhi sa espiritu, o sa espirituhanong pagbati. Apan nagdala usab kini sa pagpalig-on sa mga batakang kondisyon alang sa sulodnong pagpuyo, nga mao: ang mga praktis sa hunahuna nagdala sa pagtigom sa pagtagad, ang mga praktis sa kabubut-on sa pagbantay, ug ang mga praktis sa kasingkasing sa pagkamapugong. Ang pag-ampo, sa iyang bahin, naglangkob sa tanan niini ug naghiusa kanila; sa tinuod, sa iyang kinaiyahan, kini wala'y lain kondili ang sulodnong kalihokan nga gihulagway kaniadto.

Ang tanan niini nga mga kalihokan gituyo aron palambo ang gahum sa kalag, subay sa espiritu sa bag-ong kinabuhi. Pareho kini sa espirituhanon nga pagpalambo sa kalag, o sa pagtaas niini ngadto sa espiritu ug sa paghiusa niini niini. Sa Pagkahulog, nagkahiusa sila sa pagsupak. Sa pagbag-o, nabalik ang espiritu, apan nagpabilin ang kalag nga adunay kusgan nga linya sa pagsupak ug pagdumot batok sa espiritu ug sa tanan nga espirituhanon. Kini nga mga kalihokan, nga gisagulan sa espirituhanong mga elemento, nagdala sa kalag ngadto sa panaghiusa uban sa Espiritu ug hinungdan nga kini maghiusa Niya. Gikan niini, klaro kaayo kung unsa sila kaimportante, ug unsa ka grabe ang kahimtang sa mga nagpahilayo sa ilang kaugalingon gikan niini. Sila mismo ang hinungdan nga ang ilang paningkamot walay bunga—nagpaningkamot sila apan wala makakita og bunga; dayon dali ra silang mawadan og kadasig, ug mao na, tapos na ang tanan.

Apan sa samang higayon, kinahanglan hinumduman nga ang tanan nilang bunga nagagikan sa espiritu sa kadasig ug pagpangita. Gidala niini ang makapabag-ong gahum sa grasya pinaagi niining mga buhat ug naghatag og pagkabanhaw sa kalag. Kung wala kini, kining tanan nga mga buhat walay sulod, bugnaw, walay kinabuhi, ug walay bunga. Ang pagbasa, pagyuko, pagsimba, ug uban pa, gamay ra ang bunga kung walay sulod nga espiritu. Ang ingon nga mga buhat mahimong mosangpot sa garbo ug pagka-matarong sa kaugalingon, ug ang usa ka tawo mahimong mosalig lamang niini. Busa, mawala ang tanan kung moabot ang kalisdanan sa usa ka tawo nga walay Espiritu. Labaw pa, kini makapoy sa ilang kaugalingon. Ang Espiritu, bisan pa, naghatag sa kalag og kusog nga pinaagi niini, dili kini makakaplag og katagbawan sa maong mga buhat lamang ug kanunay gustong mobalik

niini, .

Busa, hingpit nga gikinahanglan, samtang nagbuhat niini nga mga buhat, nga kanunay natong hinumduman nga ang espiritu sa kinabuhi kinahanglan magdilaab sa atong sulod, uban sa mapainubuson ug tibuok kasingkasing nga pag-atubang ngadto sa Dios, ang atong Manluluwas; ug kini labing maayo nga mapakabos ug mapreserbar pinaagi sa pag-ampo ug mga debosyonal nga praktis. Kinahanglan usab mag-amping nga dili magpabilin lang niini, kay kini makapabuhi usab sa kalag. Busa, mahimo kang magpabiling espirituhanon samtang nagbuhat niini, apan mahimong makadaot sa espiritu. Labi na kini nga mahitabo sa pagbasa ug, sa kinatibuk-an, sa kahibalo ug pagsabot sa kamatuoran.

Pagpadagan sa lawas subay sa espiritu sa bag-ong kinabuhi

Usa ka talagsaong kinaiya dinhi mao ang pagpugong sa unod. Ang pagpugong sa unod nagpasabot nga dili kini pasagdan sa bisan unsang kahilambigit, o dili pagbuhat og bisan unsa alang sa kalipay. Dili pagkaon, ni ilimnon, ni tulog, ni lihok, ni panan-aw, ni paminaw, ni bisan unsang laing pagbati o impresyon ang angay dawaton ingon nga usa ka panalangin, kondili ingon lang nga naglabay-labay, ingon usa ka butang nga aksidente, nga walay pagtagad niini—sa wala pa, sa panahon, o human niini—ug labi pa gani, uban sa usa ka antas sa kakulang, dili sumala sa tinguha sa unod, kondili sumala sa rason ug sa usa ka maayong tuyo. Hatagi ang lawas sa gikinahanglan niini uban sa gamay nga pagpugong sa kaugalingon, ug, human kini ibaliwala, itutok hingpit ang pagtagad sa kalag. Sa taliwala sa mga balaang amahan, kini gitawag nga pagpangita sa kahupayan sa unod—ang labing delikado sa mga sakit ug usa nga supak sa Dios. Sa mga tawo nga nagpasagdan sa unod, dili makapuyo ang Espiritu sa Dios. Ug bisan pa ang usahay, pirmi-pirmi nga pagtagbaw sa unod, nga naggikan sa kawalay pag-amping ug katamaran, makapabugnaw sa espiritu. Unsa kaha man ang masulti bahin sa mga tawo nga ang kalibog sa unod nahimong ilang batasan? Ang pagtagbaw sa unod alang sa espiritu sama sa tubig alang sa kalayo. Ang unod mao ang lingkoranan sa tanang pagbati, sumala sa pagtudlo ni Cassian (si Juan Cassian nga Romano — *Ed.*) ug sama sa bisan kinsa nga makapamatuod pinaagi sa kasinatian; busa, ang pagpugong niini mao ang pagpauga sa mga pagbati. Ang bisan kinsa nga magpaluyo sa unod bisan sa gamayng paagi dili makapokus sa sulod; nabalot siya sa makapahimuot sa unod, ug busa wala siyay klarong pokus ug, ingon nga sangputanan, tugnaw. Ang kalag nga nagkabit sa unod naghiusa niini; gikan niini mabug-atan kini, madani paubos ngadto sa yuta, ug dili makahimo sa gawasong pagtan-aw sa espirituhanon gamit ang hunahuna. Sa pikas bahin, unsa ka klaro ang panan-aw sa usa ka tawo nga napugngan ang unod, unsa kadali siya nga motutok sa sulod, unsa ka huyang ang iyang mga pagbati, ug sa kinatibuk-an, unsa ka klaro nga nabuhi ang espirituhanong kinabuhi sa sulod niya! *Sa diha nga nagakadaut ang gawasong pagkatawo, ang sulodnong pagkatawo usab ginabag-o adlaw-adlaw* (cf. 2 Cor. 4:16). Ang unod, kon kini molig-on, mahitabo kini sa pag-antos sa espiritu; ug ang espiritu, kon kini mohamtong, mahitabo kini pinaagi lamang sa pahulay sa unod. Wala kitay makitang sayon nga kinabuhi sa mga balaan: ang tanan nagkinabuhi nga hugot, sa pagpugong, sa kahuyang, sa pagkamapahugno, ug sa pagpaté sa unod. Busa, para kang San Isaac nga taga-Siria, ang pagpaté sa unod giisip nga usa ka kondisyon sa kaluwasan. Ang nagpasagdan sa unod nagbarog sa usa ka dalan nga makadani, madulas, limbongon ug ilusyon.

Kinahanglan pugngan ang unod sa tanang bahin, miyembro, ug gimbuhaton niini, aron ang tanang miyembro mahimong instrumento sa pagkamatarong.

Sa mga bahin sa atong kinabuhi sa lawas, ang uban adunay kinaiya nga hayop-kalamag, ang labing duol nga instrumento sa kalihokan sa kalag, samtang ang uban hingpit nga hayopnon, mga instrumento alang sa sustansya, nutrisyon, ug pagtubo sa lawas. Ang una adunay mas dako nga kagawasan ug dili kaayo napugngan; ang ikaduha mas napugos, mas lamanon, ug mas magaspang.

Ang una naglakip sa: mga pagbati, paglitok ug lihok; ang ikaduha naglakip sa: nutrisyon, tulog, sekswal nga kalihokan ug lain-laing sensoryong impresyon—init, tugnaw, kalumo ug uban pa.

Busa, ania ang mosunod nga mga lagda sa pagpugong sa unod:

1. Kontrola ang imong mga pagbati, labi na ang panan-aw ug pandungog; pugngi ang imong mga lihok; pugngi ang imong dila. Ang bisan kinsa nga mapakyas sa pagpugong niining tulo makit-an nga ang iyang sulod nga kaugalingon nagkaguliyang, maluya ug nabihag; sa tinuod, wala gani kini anaa sa sulod; kay kini mao ang mga agianan diin ang kalag molabay gikan sa sulod paingon sa gawas, o ang mga bintana nga nagtugot sa sulod nga kainit nga makagawas.

2. Gamita ang imong gahum ibabaw niini pinaagi sa kusang pagpadulong kanila ngadto sa mga butang nga mapuslanon karon. Kaniadto, dili nila mapugngan ang pagdani kanila ngadto sa makapabuhi sa kaugalingon ug sa nag-unang pagbati. Karon, kinahanglan nimo silang ituyok ngadto sa makapahugot sa espiritu.

3. Sukda ang pagkaon nga gikinahanglan sa unod—yano ug himsog—timbang-a kini sumala sa sukod ug timbang, tukia ang kalidad ug oras niini, ug pahulaya ang imong hunahuna niini. Buhata usab kini sa pagtulog. Tapusa ang sekswal nga kalihokan pinaagi sa pagpauga sa unod. Labaw sa tanan, ipabilin ang unod sa kahimtang sa kapait—bugnaw, hugot ug uban pa—aron walay kalumo.

4. Sa pagpatuman niini tanan, pakigbisog batok sa unod hangtod kini mapugngan ug, sa pag-anad niini sa kini nga mapainubsanon ug hugot nga kahimtang, mahimong usa ka hilom nga sulugoon. Ang pagpailawom sa unod sa katapusan makab-ot. Kinahanglan hinumduman kini ug paninguhaon ingon usa ka ganti sa kaugalingong paningkamot. Ang mga pisikal nga birtud ginatubo pinaagi sa pisikal nga mga paningkamot: pag-inusara, kahilom, pag-ayuno, pagbantay, pagpaningkamot, paglahutay sa kakabus, pagkabalaan, ug pagkamatinahuron.

5. Bisan pa niana, hinumdumi nga kining kauban magpugos ug mag-atake kanato hangtod sa lubnganan. Giingon: ayaw pagsalig sa unod—mapanikas kini. Ug sa higayon nga imong ibaba ang imong pagbantay, nga naglaum sa pagdaug niini, dali dayon ka niini dakpon ug daogon. Ang pakigbisog batok niini usa ka tibuok kinabuhi, apan sa sinugdan kini ang labing lisod, unya hinay-hinay kini nga mamahimong mas sayon, hangtod sa katapusan nga usa na lang ka maampingong pagtagad sa disiplina ang mabilin, uban sa maluya na lang nga pagbati sa mga tinguha sa unod.

6. Alang sa labing malungtaron nga kalampusan—labi na sa pisikal nga mga paningkamot—kinahanglan nga sundon ang prinsipyo sa hinay-hinay nga pag-uswag. Aniy pipila ka kinatibuk-ang tambag: una, ipabilin ang unod sa kahimtang sa pag-agil sa tanang aspeto, ug itutok ang tanan nimong pagtagad sa sulod nga buhat. Sa diha nga ang mga pagbati magsugod na og kalma ug kainit magsugod na og motumaw sa kasingkasing, unya, samtang mosaka ang sulod nga kainit, ang mga panginahanglan sa lawas natural nga mokunhod, ug ang dagkong pisikal nga mga buhat magsugod nga daw sa ilang kaugalingon.

7. Ang labing importante nga pisikal nga mga buhat nga nagpugong sa unod mao ang: pag-ayuno, pagpanag-iya, pagpaningkamot, ug pagkamahigalaon. Ang katapusan mao ang labing epektibo sa tanan, ang labing gikinahanglan ug ang labing importante. Busa, ang pagkamahigalaon mao ang labing paspas nga dalan ngadto sa Kristohanong pagkahingpit. Kung wala kini, ang usa ka tawo dili makab-ot ang ingon nga kusog o ingon nga mga gasa. Kinahanglan hinumduman lang nga, gawas sa pagkabalaan sa lawas, aduna pay pagkabalaan sa kalag, nga mahimong kulang sa usa ka tawo bisan pa man nakapreserba siya sa pagkabalaan sa lawas hangtod sa lubnganan. Mas labaw pa kini kahinungdanon kaysa pagkabalaan sa lawas. Busa, bisan ang mga magtiayon, sa usa ka partikular nga lebel, mahimong moduol sa mga birhen pinaagi sa pagkabalaan sa kalag. Ang grasya motabang sa maghuhukom nga matinud-anon sa Diyos. Mao nga makita nato nga ang mga magtiayon adunay espirituhanong pagkahingpit.

Ang Han-ay sa Gawasnong Kinabuhi Sumala sa Espiritu sa Bag-ong Kinabuhi

Ang tanan nga may kalabotan sa han-ay sa gawasnong kinabuhi, subay sa espiritu sa bag-ong kinabuhi, mahimong ilarawan ingon usa ka pagbiya sa kalibutan, o pagwagtang sa kalibutanong espiritu gikan sa tibuok dagan sa atong gawasnong kinabuhi. '*Gipili ko kamo gikan sa kalibutan*, mao nga gipahimulag ko kamo,' miingon ang Ginoo sa mga Apostoles (Juan 15:19). Buhaton usab Niya kini pinaagi sa Iyang banal nga grasya alang sa matag magtutuo: Iyang gipahimulag ang ilang espiritu gikan sa kalibutan. Sa tinuod, ang pagbag-o sa kaugalingon naglangkob sa pag-ilisi sa hunahuna gikan sa walay pulos nga kalibutan ug pag-abli niini ngadto sa lain nga kalibutan—ang espirituhanon. Apan ang nahimo nga dili makita sa espiritu sa sinugdanan kinahanglan unya, sa kinabuhi, matuman pinaagi sa buhat ug mahimong usa ka kanunay nga lagda. Ang magapangita sa Ginoo kinahanglan nga molayo gikan sa kalibutan.

Ang 'kalibutan' nagpasabot sa tanan nga mapinanggaon, walay pulos, ug makasasala, nga misulod sa pribado, pamilya, ug sosyal nga kinabuhi ug nahimong usa ka batasan ug lagda didto. Busa, ang pag-atras gikan sa kalibutan dili nagpasabot sa paglayas gikan sa pamilya o sa katilingban, kondili sa pagbiya sa mga moralidad, kostumbre, lagda, batasan, ug mga panginahanglan nga hingpit nga supak sa espiritu ni Cristo, nga namahimutang ug nagahamtong sulod kanato. Ang pagkamamamayan ug kinabuhi sa pamilya gipanalanginan sa Diyos; busa, dili kini angay isalikway o dauton, ingon man usab ang bisan unsang may kalabotan sa ilang sukaranang

kaayohan. Apan ang tanan nga misulod niini nga makapahilak ug makapahugno, sama sa pagtubo nga makadaot ug makabaliko niini, angay dauton ug balibaran. Ang paglayas gikan sa kalibutan nagpasabot sa pagbarug sa tinuod nga kinabuhi sa pamilya ug pagkamamamayan; apan ang pagtratar sa tanang uban nga butang ingon nga dili kini atong kaugalingon, ingon nga wala kini'y kalabotan kanato. *Ang mga naggamit sa kalibutan magbuhat ingon nga dili sila naggamit niini* (1 Cor. 7:31).

Natural ra nga masabtan nganong kinahanglan kini buhaton. Ang bisan unsang butang nga walay pulos ug puno sa mga pagbati dili malikayan nga ipasa usab kini sa atong mga kalag, nga magpukaw o magtudlo sa pagbati. Sama sa usa ka tawo nga molakaw duol sa uling nga mangitngit usab, o kinsa makahikap sa kalayo nga masunog, ingon usab ang usa ka tawo nga moapil sa mga butang sa kalibutan mapuno sa mga pagbati ug kawalay-Diyos. Busa, sa diha nga masangit na sa kalibutan, ang naghinulsol nga tawo mahulog pag-usab, ug ang inosente madunot. Halos dili na kini malikayan. Dayon mabug-atan ang hunahuna; motungha ang kalimot, kahuyang, pagkaulipon ug pagpanguha, gisundan sa samad sa kasingkasing, unya ang kahiligon ug ang mga sangputanan niini—ug nahulog na ang tawo. Ang tanang sugilanon sa korapsyon nagpamatuod niini; sama sa tanan nga misalig sa pagtuo nga nagpamatuod kung unsa kini ka dili malikayan ug ka gikinahanglan nga biyaan kini tanan, kay molayas sila gikan niining tanang mga batasan sama sa kalayo.

Mahitungod sa eksaktong unsa ang angay biyaan ug unsaon, ang kasinatian nagtudlo niini nga mas maayo pa kaysa sa atong mga Kasulatan.

Ang balaod mao kini: kinahanglan biyaan ang tanan nga delikado sa bag-ong kinabuhi, nga makapukaw sa kahiligon, magdala og garbo ug makapalong sa espiritu—ug unsa kaha ka daghan ang lain-laing matang niini! Himoon nga sukdanan niini ang kasingkasing sa matag tawo nga matinud-anon nga nangita og kaluwasan nga walay limbong, dili lang alang sa pasundayag. Sa pagkakaran, ang mga teatro, sayawan, pagsayaw, musika, pagkanta, pagbiyahe, paglakaw-lakaw, pakig-uban sa uban, mga binuang, mga makalingaw nga pulong, katawa, walay pulos nga kalingawan ug bisan pa ang oras sa pagmata, pagtulog, pagkaon ug uban pa—kinahanglan tanan itabi ug usbon. Sa ubang panahon ug lugar, lain ang dagan. Apan ang lagda pareho ra gihapon: biyaan ang makadaot ug delikado sa kinabuhi, ang makapalong sa espiritu. Apan unsa kaha gyud kini? Alang sa usa ka tawo, mahimo kini nga labing yano nga butang, tingali bisan paglakaw sa pamilyar nga lugar uban sa pamilyar nga nawong... *'Tanan gitugotan kanako, apan dili tanan mapuslanon'* (1 Cor. 6:12).

Nagpasabot kini nga ang pagbiya sa kalibutan dili lain kondili ang paghinlo sa tibuok gawasnong kinabuhi sa usa ka tawo, ang pagtangtang niini sa tanan nga makapahinam, ug ang pag-ilis niini sa putli—ang dili makababag sa espirituhanong kinabuhi kondili makatabang pa gani niini—sa kinabuhi sa pamilya, pribadong kinabuhi, ug pampublikong kinabuhi; sa pagtukod, sa kinatibuk-an, og usa ka pamaagi sa gawasnong pamatasan sa balay ug sa gawas, uban sa uban ug sa propesyonal nga kapasidad; subay sa mga panginahanglan sa espiritu sa bag-ong kinabuhi, sa paghubit sa tanan pinaagi sa mga lagda, sa pagtukod og kahusay sa panimalay sa tanang aspeto, kahusay sa propesyonal nga kinabuhi, ug kahusay sa mga kaila ug pakig-uban kanino, kanus-a, ug giunsa.

Unsaon kini pagbuhat? Sumala sa abilidad sa matag tawo, apan buhata kini uban sa tambag ug pagpamalandong, ubos sa giya sa usa ka espirituhanong amahan o sa usa ka tawo nga imong gisaligan. Ang uban mubuhat niini kalit ug, daw, mas epektibo, samtang ang uban hinay-hinay. Kinahanglan, sukad pa sa unang higayon, dumota sa tibuok kasingkasing ang tanan nga kalibutanon ug makasasala ug mahimong langyaw niini, nga dili kini pangandoyon ug dili malingaw niini. *'Ayaw ninyo higugma ang kalibutan, ni ang mga butang nga anaa sa kalibutan'* (1 Juan 2:15). Pagkahuman niining sulodnong pagsalikway sa kalibutan, mosunod ang gawasnong pagsalikway nga kalit o hinay-hinay. Ang tawo nga huyang ang espiritu dili makasukol sa dugay nga pakigbisog, dili magbarug nga lig-on, maluya ug mahulog. Labi na kini tinuod sa mga ginabihag sa unodnong mga tinguha, nga nahimong kusgan sama sa ikaduhang kinaiya. Busa, ang ingon nga mga tawo kinahanglan nga mobulag dayon sa tanan, ug molayo sa dapit diin sila nangalumog sa sala. Ang usa ka tawo nga lig-on ang espiritu sa kadasig makasugakod niini, bisan pa hinay-hinay; apan sa duha ka kahimtang, sukad pa sa unang gutlo sa pagbag-o, kinahanglan gayud nga hunongon ang tanang pakigkontak sa makasasala nga kalibutan ug sa tanan nga kalibutanon, hangtod nga mapahimutang na ang mga pamaagi sa bag-ong kinabuhi. Kini susama sa pagpanalipod sa bag-ong tanom nga kahoy gikan sa hangin, nga bisan pa malumo, makapahugno niini tungod kay wala pa lig-on ang mga gamot niini.

Ang hunahuna nga makabuhi ka og Kristohanong kinabuhi samtang nagkabit ka sa kalibutan ug sa kalibutanong mga butang usa ka walay sulod ug limbong nga hunahuna. Ang bisan kinsa nga magkinabuhi niini

dili makat-on og laing butang gawas sa pagka-hipokrito ug kinabuhi sa pagpakaaron-ingnon; sa ato pa, Kristohanon ra sila sa ilang kaugalingong pagtan-aw, apan dili sa tinuod. Sa sinugdan, sa usa ka kamot, iyang laglagon ang iyang gitukod sa pikas kamot; sa ato pa, ang natigom samtang layo sa kalibutan mawala pag-usab sa unang lakang paingon niini, ug gikan niini, direkta na kini nga mahimong puro lang opinyon. Ang nawala sa kasingkasing mahimong magpabilin pa sa hunahuna ug imahinasyon. Karon, sa paghinumdom ug paghunahuna kung unsa ang nahitabo kaniadto, ang usa ka tawo mahimong magtuo nga naglungtad pa kini, samtang sa tinuod nawala na kini, nagbilin lamang ug bakas sa hunahuna. Ug magtuo sila nga ilang gipanag-iya ang wala man diay nila. Mao kini ang paghukom: *gikan sa mga walay tinuod nga pagtuo, kuhaon pa gani ang ilang gihunahuna nga ilang gipanag-iya* (Lucas 8:18). Gikan sa yano nga opinyon, usa ra ka lakang paingon sa pagka-Fariseo. Ug ang hugot nga pagka-Fariseo usa ka makalilisang nga kahimtang. Makahadlok kini, bisan pa; apan unsa may buhaton pagbiya sa kalibutan? Makahadlok kini gikan sa gawas; sa sulod, ang pagbiya sa kalibutan usa ka pagsulod sa paraiso. Sigurado, adunay dayon kapait, kasubo ug kawad-on: unsa man? — lig-ona ang imong kaugalingon sa pagkamapailubon. Unsa ang mas bililhon: ang kalibutan o ang kalag, ang panahon o ang walay katapusan? Biyaa ang mas gamay — ug dawata ang dili masukod sa bisan unsang sukdanan. Mahitabo gayud, bisan pa, nga ang kusog kaayong presyur sa kalibutan mabati lamang sa sinugdanan; pagkahuman kini mokunhod, mokunhod, ug kadtong mibiya sa kalibutan mabilin sa kalinaw, kay sa kalibutan pipila ra ang giila—magsulti sila bahin niini sa pipila ka panahon, unya makalimot sila. Ang mga mibiya sa kalibutan sama sa mga patay. Busa, dili na kinahanglan kahadlok kaayo sa pagdumot sa kalibutan, tungod sa iyang pagka-walay pulos ug garbo—tungod kay gihigugma niini ang anaa karon ug kalimtan ang uban. Kini usa ka pasundayag: nagpunting lang sa, o nagkupot lang sa sulod niini, kadtong naa niini; sa uban, gamay ra ang pagtagad niini.

Busa, pinaagi man sa mga paningkamot nga nagtinguha sa pagpalambo sa mga gahum sa kalag, o pinaagi sa pagpugong sa unod sa tanang bahin niini—ilabi na sa mga organo nga labing duol sa kalag—o pinaagi sa paghinlo sa gawasnong kahimtang sa usa ka tawo, ang usa ka tawo nga nangita og lig-on ug malungtaron nga saligan magbantay sa iyang sulod nga kaugalingon. Sa pagpalig-on sa iyang kaugalingon sa sulod pinaagi niining unang espirituhanon ug mental nga pagpaningkamot sa pag-inusara, samtang gipugngan ang unod, mosulod siya sa mga butang sa pamilya, sibil o komunal—sa mga butang nga putli ug makaluwas, sumala sa kabubut-on sa Dios—ug pinaagi niini tanan napalig-on siya sa espiritu, o, sa labing gamay, dili siya madunot.

Aduna pa'y usa ka butang nga makadisturbo kaniya—ang walay hunong nga tan-awon ug tunog sa mga butang—uban kalibutanon, uban yano—nga tungod kay nakaapekto sa kalag, nagadani sa atensyon niini ug busa gikuha ang kalinaw niini. Kung mapugngan usab kining mga agianan, magpabilin nga dili matandog ang sulodnong kalinaw. Klaro nga ang pinakasiguro ug labing mapagpasyang paagi aron makab-ot kini mao ang pagpugong sa mga sentido, apan dili kini posible o gikinahanglan sa tanan. Busa, ang mga balaang amahan naghimo og usa ka makaluwas nga tambal: pag-abli sa hunahuna sa mga impresyon sa gawasnong mga butang, apan dili malipat, kondili aron mapalig-on ang espiritu. Naglangkob kini sa paghatag og espirituhanong kahulugan sa matag butang, sa tanang makita ug madungog, ug sa pagka-mabaskog kaayo sa hunahuna bahin niining espirituhanong kahulugan nga, sa pagtan-aw sa usa ka butang, dili ang butang mismo ang makahikap sa hunahuna, kondili ang kahulugan niini. Kinsa man ang buhaton kini sa tanang ilang masugatan, magpadayon nga maglakaw sama sa usa ka eskuylahan... Sidlak ug kangitngit, tawo ug hayop, bato ug tanom, balay ug uma — ang tanan , bisan pa sa labing gamay nga detalye, mahimong leksyon kaniya; kinahanglan lang kini hubaron para sa kaugalingon ug magpabilin nga lig-on sa maong pagsabot. Ug unsa kaha kini ka makaluwas! 'Ngano man ka nagahilak?' pangutana sa mga disipulo sa tigulang, nga nakakita og usa ka matahum, sobra ka maanyag nga babaye nga nagsul-ob og mahal nga bisti. 'Naga-hilak ako,' matud niya, 'tungod sa pagkaguba sa mga makatarunganong binuhat sa Dios, ug tungod kay wala ko'y ingon ana ka dako nga kadasig alang sa kaluwasan sa akong kalag sama sa iyaha alang sa pagkaguba sa iyang lawas...' Usa pa, sa dihang nadungog niya ang iyang asawa nga nagahilak sa lubnganan, miingon: 'Mao kini ang hustong paghilak sa usa ka Kristohanon alang sa iyang mga sala.'

Mao kini ang mga buhat diin ang kalag, ang lawas, ug ang atong gawasnong pamatasan giporma sumala sa espiritu sa bag-ong kinabuhi, human ang espiritu mabuhi pinaagi sa grasya sa Dios sa pagbag-o, nga nagpadayon ngadto sa paghukom, mga saad, ug ang pag-selyo niini pinaagi sa Balaang Sakramento. Apan sama

sa pagbag-o ngadto sa Dios nga sa sinugdan delikado kon kini dili mapirmahan sa grasya pinaagi sa mga Sakramento, ingon usab, sa tanang panahon pagkahuman niini, ang kadasig magpabilin nga dili lig-on, ang debosyon walay gahum, ang kabubut-on huyang, ug ang kinabuhi payat, gawas kon ang usa ka tawo mabag-o pinaagi sa Banal nga mga Sakramento sa Kumpisal ug Banal nga Komunyong. Ang Kristohanong kinabuhi, nga gipakita sa kadasig, usa ka kinabuhi sa grasya; busa, ang labing gamhanang paagi sa pagpreserbar, pag-amuma, ug pagbanhaw niini mao ang pagdani ug pagdawat sa Diyosong grasya. Aduna'y espesipikong mga elemento nga nag-amuma sa atong pisikal nga kinabuhi; aduna usab mga elemento nga nag-amuma sa atong espirituhanong kinabuhi. Kini mao ang mga Sakramento.

Tungod gayud sa pagpadayun ug pagpaangat sa atong espirituhanong kinabuhi, gihatag sa Ginoo kanato ang Sakramento sa Iyang Lawas ug Dugo. *'Ako ang buhing pan,'* miingon ang Ginoo; *'ang akong unod tinuod nga pagkaon, ug ang akong dugo tinuod nga ilimnon;* busa, *bisan kinsa ang mokaon niini nga pan mabuhing hangtod sa kahangturan'* (Juan 6:51–58). Ang espirituhanong kinabuhi mao ang resulta sa pakig-ambit sa Ginoo; gawas kaniya ug walay siya, wala kitay tinuod nga kinabuhi. Apan miingon Siya: *'Ang mokaon sa akong unod ug moinom sa akong dugo nagpuyo kanako, ug ako kaniya ...'* *'Buhi ako tungod sa Amahan; busa ang mokaon kanako mabuhing tungod kanako'* (Juan 6:56–57): nagpasabot kini nga ang pakig-uban sa Ginoo matuman pinaagi sa pagdawat sa Iyang Lawas ug Dugo. Ang tinuod nga espirituhanong kinabuhi lig-on, aktibo ug mabunga. Apan *'kung wala ako,'* ingon sa Ginoo, *'wala kamo'y mahimo'.* *Ang bisan kinsa nga nagpuyo kanako, ug ako kaniya, makabunga og daghang bunga* (Juan 15:5). Nagagikan niini nga tanan nga *kon dili ninyo kan-on ang unod sa Anak sa Tawo ug imnon ang iyang dugo, wala kamo'y kinabuhi sa sulod ninyo ... ang bisan kinsa nga mokaon niining pan, mabuhing hangtod sa kahangturan* (Juan 6:51–53).

Aniya ang bulahan nga tinubdan sa pagpreserba ug pagpalig-on sa atong espirituhanong kinabuhi! Busa, sukad pa sa sinugdanan sa Kristiyanismo, gitan-aw sa mga tinuod nga masigasig sa pagkamapaambition ang kanunay nga komunyong ingon nga labing dakong panalangin. Sa panahon sa mga Apostoles, kini gipraktis bisan asa: ang tanang Kristohanon nagpadayon sa pag-ampo ug sa pagbungkag sa pan, nga mao, sila nakadawat sa komunyong. Si Basilio ang Dako, sa iyang epistola kang Cesar, nagpahayag nga makaluwas ang pag-apil sa Lawas ug Dugo adlaw-adlaw, ug mahitungod sa iyang kaugalingong kinabuhi misulat siya: *'Nag-apil kami upat ka beses sa usa ka semana.'* Ug kini mao ang komon nga panan-aw sa tanang mga balaan: nga walay kaluwasan kung walay Komunyong, ug walay pag-uswag sa kinabuhi kung walay kanunay nga Komunyong.

Apan ang Ginoo—ang tinubdan sa kinabuhi, nga nagahatag kinabuhi sa mga makatagamtam kaniya—usa usab siya ka kalayo nga makalunaw. Ang makatagamtam kaniya nga takus makatagamtam sa kinabuhi, samtang ang makatagamtam kaniya nga dili takus makatagamtam sa kamatayon. Bisan pa man nga kining kamatayon dili makita sa dayag, kini kanunay nagakahitabo sa dili makita sa espiritu ug kasingkasing sa usa ka tawo. Ang mga mokaon nga dili takus mibulag—sama sa uling gikan sa kalayo o sa lat-ang sa puthaw. Mahimo nga itanom ang binhi sa kamatayon sulod mismo sa lawas, o mahitabo kini dayon didto, sama sa nahitabo sa Simbahan sa Korinto, sumala sa obserbasyon sa Apostol (1 Cor. 29–30). Busa, ang usa ka tawo kinahanglan moduol sa Banal nga Komunyong uban sa kahadlok ug pag-uyog, ug uban sa husto nga pag-andam.

Ang pag-andam naglangkob sa paghinlo sa konsensya gikan sa patay nga mga buhat. *'Susiha sa tawo ang iyang kaugalingon,'* nagtudlo ang Apostol, *'ug unya pa siya mokaon niining pan ug moinom niining baso'* (1 Cor. 11:28). Ang pag-ampo sa pag-ila sa sala, kauban ang pagdumot sa sala ug sausa sa paglikay niini sa tanang paagi, nagahimo sa espiritu sa tawo nga sudlanan nga makahupot sa Diyos nga dili masabtan, pinaagi sa Iyang grasya. Ang determinasyon ug sausa mao ang dapit diin ang Ginoo nakig-uban kanato sa Eukaristiya, kay kini ra ang bahin nato nga putli; ang tanan nga uban dili putli. Busa, walay bisan kinsa nga moabot nga takus sa iyang kaugalingon; hinungdan, ang Ginoo ra gayud, pinaagi sa Iyang grasya, ang naghimo kanila nga takus tungod sa ilang pag-angkon nga uban sa paghinulsol ug ilang panata.

Mahimo nga limitahan ang butang niini: mag-ikumpisal sa takus nga paagi, ug ikaw mahimong usa ka takus nga makigkomunyong. Apan ang pag-ikumpisal usa ka Sakramento mismo, nga nagkinahanglan og angay nga pag-andam; ug, labaw pa, aron maabot ang hingpit niini, nagkinahanglan kini og espesipikong mga lihog, pagbati, ug disposisyon nga dili dayon mahimong hingpit ug mapakita sa usa ka higayon, kondili nagkinahanglan og panahon ug, sa usa ka paagi, eksklusibong debosyon niini. Busa, kini kanunay nga gihimo subay sa usa ka lig-on nga ritwal, nga adunay mga paunang buhat ug ehersisyo aron mag-andam niini, nga nag-alagad aron mapalalom ang pagsabot sa kaugalingong mga sala, o aron pukawon ug ipadayag ang paghinulsol alang sa pag-

a niini, o aron lig-onon ang determinasyon sa panata. Kung itipon, kini naglangkob sa **panahon sa pag-andam**.

Busa, aron mapataas ug mapalig-on ang kinabuhi sa grasya pinaagi sa mga Sakramento, kinahanglan nga magbantay og panahon sa pag-andam uban sa tanang gikinahanglan niini—mao ang pag-adto sa kumpisal ug, human sa ingon nga pag-andam sa kaugalingon, ang takus nga pagdawat sa Balaang Komunyong. Busa, angay nga magbantay og panahon sa pag-andam, o mas tukma pa, nga buhaton ang ingon nga panahon sa pag-andam, kay kini natukod na alang kanato sa Balaang Simbahan. Ang upat ka mga pag-ayuno gitukod alang niini nga katuyoan, aron ang mga masigasig sa pagkamatind-anon makapang-ayuno, makapanumpa sa sala, ug makadawat sa Balaang Komunyong niining mga panahona. Busa, angay himuon nga lagda nga ang mga nangita sa pagkahingpit mag-ayuno upat ka beses sa usa ka tuig, atol sa tanang dagkong pag-ayuno. Gisulat gayud kini sa **Orthodox Confession**. Bisan pa niana, dili kini magdili sa mga masigasig nga mag-ayuno nga mas kanunay, o bisan kanunay; ni gipahamtang kini nga sama sa yugo sa mga dili makahimo niini tungod sa ilang kahimtang. Kinahanglan lang buhaton kini: buhaton ang tanan nga makakaya aron mag-ayuno upat ka beses sa usa ka tuig. Alang sa mga layko, ang upat ka beses usa ka hamis, moderatong sukod ug, sumala sa gipakita sa kasinatian, usa ka dakong makaluwas. Kadtong mubuhay niini dili molabaw sa uban, ug busa dili sila magpasigarbo nga nakalabaw pa. Bisan pa, gitugotan nga mag-ayuno sa duha ka higayon atol sa Dakong Kwaresma ug Kwaresma sa Pasko—sa sinugdanan ug sa katapusan. Kini maghimo og kinatibuk-ang unom ka yugto sa pag-ayuno.

Kinahanglan nga ilain ang pag-ayuno gikan sa abstinensya, o ang husto nga pag-obserba sa mga ayuno sumala sa mga balaod sa Simbahan. Kabahin kini sa pag-ayuno, apan lahi niini tungod sa mas hugot nga pagsunod bahin sa pagkaon ug tulog, ug tungod kay kini kanunay kauban sa ubang debotong kalihokan, sama sa: pagbiya sa mga kabalaka ug buluhaton sa kalibutan kutob sa mahimo; pagbasa, alang sa mga makahimo, sa mga balaang basahon; regular nga pag-adto sa simbahan alang sa gitudlo nga mga serbisyo; ug uban pa. Sa kinatibuk-an, kini nga panahon gihatag lamang sa mga debosyonal nga kalihokan, nga ang tanan gitumong sa paghalad sa paghinulsol ug pag-angkon sa angay nga paagi, ug pagkahuman madawat ang Banal nga Komunyong.

Busa, klaro nga ang Kuwaresma, sa kinatibuk-an, naglakip sa paghinlo sa tibuok kinabuhi sa usa ka tawo, pagpanumbalik sa tibuok han-ay niini, pag-usab sa pokus sa mga tumong, pagbag-o sa pakig-uban sa Ginoo, ug pagbag-o sa espiritu ug sa atong tibuok pagkatawo. Kini sama sa paghugas sa hugaw nga sinina o pagligo sa paliguan pagkahuman sa biyahe. Ang usa ka Kristohanon nagbiyahe ug, bisan unsa pa ka-amping siya, dili makalikay sa abog—mabaskog nga mga hunahuna ug mga mantsa sa sala. Bisan unsa pa ka gamay ang hugaw, sama kini sa usa ka tuldok sa abog sa mata o usa ka partikulo sa balas sa orasan—ang mata dili makakita, ang orasan dili molihok. Busa, importante kaayo nga maghinlo kita sa panahon-panahon. Ka maalamon gayud sa paghan-ay niini alang kanato sa Simbahan, ug ka makaluwas gayud nga mosumite kita nga mapainubuson niini nga institusyon!

Mao kini ang kahulugan sa pag-ayuno! Kini usa ka paagi sa pag-amuma, pagpainit, ug pagpreserbar sa kinabuhi sa atong sulod, apan labaw sa tanan, kini usa ka hingpit nga pagsusi sa atong kinabuhi, sa atong mga kapakyasan ug sa ilang mga hinungdan, ug ang pagtukod og mga paagi aron malikayan kini. Kung mailhan ang mga sala, mapalayas gikan sa kasingkasing uban sa pagmugos ug pagdumot, ug malimpyo pinaagi sa pag-kumpisal uban sa panata, andam na ang sudlanan. Sa Banal nga Komunyong, moanha ang Ginoo ug makig-uban sa espiritu sa angay, nga kinahanglan mobati: *Dili ako nag-inusara, kondili uban Kanimo*.

Pagduol sa padayon nga pagpuasa

Ang pag-ayuno usa ka higayon nga buhat, apan ang espiritu sa pag-ayuno kinahanglan nga itas ngadto sa kahimtang sa walay hunong nga kalihokan; ug alang niini, kinahanglan nga magpraktis og pipila ka ehersisyo nga makatabang sa paglig-on niini sa sulod sa kaugalingon.

Tungod kay ang penitensya naglangkob sa tulo ka mga buhat nga nagasantos—pag-ayuno, kumpisal, ug Banal nga Komunyong—kinahanglan nga itas kining tulo ngadto sa labing taas nga padayon, o sa labing taas nga kadaghan. Aron makab-ot kini, kinahanglan nga:

a) Mahitungod sa pagpuasa

1. Sunda ang tanang dagkong pag-ayuno (kadtong molungtad og pipila ka adlaw — *Ed.*) o igahin ang panahon sa pag-ayuno sa pagpenitensya, nga nagpasabot og paglabaw pa sa yano nga pag-ayuno, aron ang unod mismo makasinati og kakulang, kagutom, ug kakulba. Usa ka piho nga gidaghanon sa mga adlaw sa pag-ayuno

ang giila alang sa penitensya, diin ang ordinaryong mga kalihokan sa usa ka tawo ipahunong ug ang iyang pagtagad ipunting lamang sa paghinlo sa konsensya; sa mga panahon sa penitensya, magpadayon ang adlaw-adlaw nga kinabuhi sama sa naandan; ginapakunhod ang pagpuasa, ug ang ubang kalihokan ginadeterminar sa kahimtang sa usa ka tawo. Ang yano nga pagpamatay sa unod, uban sa paghunong sa tanang kalipay—sama sa angay sa panahon sa pagminusmus—nagapahupay sa espiritu ug nagadani sa kaluoy sa Dios. Unsa ka gamhanan nga paagi sa espirituhanong pagtaas kini!

2. Pag-obserba sa pag-ayuno matag Miyerkules ug Biyernes. Panagsa, kini kusganong nagpahinumdom sa usa ka tawo nga dili siya gawasnon kondili nagasul-ob sa pagkaulipon, ilawom sa usa ka karga; kini nagpugong sa pagbubo sa senswalidad, naghatag og pagkamapinugtanon ug kusog; kini, ingon pa gani, sama sa mubo nga pagpugong sa usa ka masigasig nga kabayo gamit ang bit ug mga tali.

3. Dugang pa, ang boluntaryong pag-ayuno sa ubang mga adlaw usab, labi na sa mga Lunes, sumala sa nakaugat nga batasan. Ang uban mopugong sa ilang kaugalingon sa pipila ka klase sa pagkaon ug kanunay mokaon lang sa pagkaon para sa pag-ayuno, samtang ang uban mubuhat niini matag ikaduhang adlaw, ug uban pa. Aduna'y lain-lain porma sa pag-ayuno, ug ang tanan mapuslanon ug girekomenda sumala sa kusog ug kadasig sa usa ka tawo.

b) Mahitungod sa kumpisal

1. Bisan unsang sala nga nagpabug-at sa konsensya kinahanglan dayon limpyohan pinaagi sa paghinulsol, nga dili na maghulat sa piho nga panahon sa pagpuasa. Maayo nga dili kini pasagdan sa kasingkasing bisan sa usa ka adlaw, ug labi pang maayo nga bisan sa usa ka oras, kay ang sala mopalayas sa grasya, mokuha sa kaisog ug pag-ampo, ug magpalig-on ug magpabugnaw sa kasingkasing labi na kon dugay kini mapabilin. Apan kon mapalayas kini pinaagi sa paghinulsol, mabilin niini ang nagalihok nga hamog sa mga luha.

2. Adlaw-adlaw, sa dili pa matulog, ang usa ka tawo kinahanglan maghimo og pribadong pag-ako sa Ginoo, diin ang tanan nga makasasala—sa hunahuna, tinguha, pagbati ug mainit nga pagdani, ingon man ang tanan nga dili putli sa matarong nga mga buhat—ipadayag sa atubangan sa Dios, sa espiritu sa paghinulsol, ingon nga, bisan pa man daw gibuhat batok sa kaugalingong kabubut-on, bisan pa man naglungtad kini sa atong sulod ug naghimo kanato nga hugaw ug dili takus sa atubangan sa Dios ug sa atong kaugalingong pagbati sa pagkahinlo ug pagkahingpit. Sa pag-adto sa higdaanan, daw mosulod kita sa sunod nga kalibutan; ang pag-angkon nag-andam kanato niini. Sa panahon sa pagtulog, ang natipon sa tibuok adlaw mausab ngadto sa atong kaugalingong kinaiya—kinahanglan kini limpyohan, ug ang dili takus kinahanglan ilabay uban sa paghinulsol; pagkahuman niini, ang tanan mahimong putli.

3. Ang pagpraktis sa pag-ampo sa pag-ila sa sala sa matag higayon, nga mao ang pag-ampo sa Dios nga makakita sa tanan, sa diha-diha dayon nga masayran kini, sa matag hunahuna, matag tinguha, pagbati ug tinguha nga dautan ug hugaw, uban sa mapinamubos nga espiritu, ug mangayo og pasaylo ug kusog aron malikayan kini sa umaabot; sama sa paghinlo sa kaugalingon gikan sa hugaw sa maong higayon. Kini nga praktis labing makaluwas. Sama kini sa pagpahid sa imong mga mata samtang naglakaw sa abog; nagkinahanglan kini og hugot nga pagtagad sa kasingkasing. Ang usa nga nakapokus na kanunay nga mapisan ug masigasig. Sa pikas bahin, pinaagi sa pagbiya sa mga hunahuna ug tinguha nga wala matangtang pinaagi sa paghinulsol ug pag-ampo, magbilin ka og samad sa kasingkasing. Ug pila kaha ka daghan nga mga samad nga wala matagad, pila kaha ka daghan nga mga kasakit! Katingalahan pa ba, unya, nga mosunod ang pagbugnaw sa espiritu ug pagkahulog? Ang usa ka hunahuna dali ra nga mosangpot sa lain, ug ang usa ka tinguha sa lain—pag-uyon, ug gikan niini moabut ang sulodnong pangalunya ug pagkahulog. Apan ang naghinulsol kanunay nga naghinulsol kanunay nga nagapahimagas sa iyang kaugalingon ug naglimpyo sa dalan sa iyang atubangan.

4. Ang pagpaambit sa kaugalingong hunahuna—mao ang pagpadayag sa bisan unsang kalibog, kalibog sa hunahuna, o bag-ong pagsabot ngadto sa usa ka tawo nga pareho ang paghunahuna o sa espirituhanong amahan, aron sila makahukom ug matino ang bili niini ug mohatag og paghukom. Sa ingon niini, malikayan ang pagka-estagnado ug mga pagliso; makab-ot sa usa ka tawo ang batasan sa paghimo og desisyon para sa iyang kaugalingon ug, ingon niini, makaluwas sa oras nga usahay masayang sa walay pulos nga paghunahuna. Labaw sa tanan, adunay walay hunong nga seguridad ug dili matandog nga pagkamahugot sa pagtuo, nga nalangkit sa pagkamahugot sa kabubut-on ug pagkamahugot sa lihok.

Pinaagi sa tanang mga lihok, ang pag-ampo sa pag-ila sa sala mahimong walay hunong. Ang espiritu nagpabilin sa paghinulsol, sa pagkamabuotan, sa pagpahiubos sa kaugalingon, sa pagyuko sa pag-ampo — ug mao kana ang iyang kinabuhi. Sa tanang buhat, kini ang labing angay sa pagpreserbar sa espiritu sa kadasig ug sa kainit sa debosyon, hangtud nga alang sa uban, ang tanan nilang lihok, alang sa ilang kaugalingon ug sa uban, gipahinungod sa usa ka butang: ang paghinulsol sa matag higayon ug paghilak tungod sa ilang mga sala.

c) Mahitungod sa Banal nga Komunyon

1. Ang usa ka tawo kinahanglan motambong sa Liturhiya kutob sa mahimo ug, samtang kini gisaulog, motindog uban sa lig-on ug hayag nga pagtuo sa halad sa Dios nga gihalad niadtong panahona. Ang Sakramento sa Lawas ug Dugo usa ka langitnong pagkaon para sa mga Kristohanon ug usa ka halad. Dili tanan makadawat sa Komunyon sa Liturhiya, ni kanunay kini madawat, apan ang halad gihalad sa tanan ug para sa tanan. Maong angay nga motambong niini ang tanan. Miapil sila pinaagi sa pagtuo, pinaagi sa masakiton nga paghinulsol sa ilang mga sala, ug pinaagi sa mapainubuson nga pagsumite sa Ginoo, nga nagtanyag sa Iyang kaugalingon ingon usa ka *halad*—sama sa karnero—alang sa kinabuhi sa kalibutan. Usa ka buhi nga pagkontemplar niining Sakramento kusganong nagpabuhi ug nagpukaw sa espiritu. Ang pagtuo ug paghinulsol, labaw pa, kanunay magdala sa paghinlo sa mga sala, ug dili katingad-an nga usa ka tinago nga paghikap sa Ginoo sa kasingkasing sa Kristohanon, nga nagpahumot ug nagpabuhi niini, sama sa usa ka espirituhanong komunyon.

Ang ingon nga paghikap mas tam-is pa sa dugos ug putyukan, ug mas makapabaskog pa kaysa sa tanang espirituhanong pampabaskog. Apan ang usa ka tawo kinahanglan hinumduman nga kini hingpit nga gasa gikan sa Dios. Kanus-a, kang kinsa, ug giunsa kini paghatag nagdepende sa Ginoo mismo. Ang usa ka Kristohanon angay nga dawaton kini uban sa pagrespeto ug kalipay ug malipay sa dihang kini ihatag, apan dili maningkamot aron kini makuha, ni maghimo og paagi aron makab-ot kini; sa tinuod, mas maayo nga dili mosalig kon kini nagakahitabo o kon ang nagakahitabo tinuod gayud nga mao kana. Kini aron malikayan ang garbo ug maprotektahan batok sa limbong.

2. Kung dili ka makaanhi sa simbahan, ayaw pasagdi nga molabay ang takna sa balaan ug Diosnong Halad nga walay paghuyop ug pagbalik-tawo sa Dios; kung mahimo, tindog sa pag-ampo ug magluhod-luhod. Bisan unsang makalilisang nga butang makapahadlok sa tanang binuhat: pananglitan, dalugdog, linog, o bagyo. Sa takna sa Banal nga Halad sa simbahan, ang labing makapahingangha ug labing dako nga buhat sa yuta ug sa langit gihimo; apan kini gihimo nga dili makita, espirituhanon, sa atubangan sa walay utlanan nga Dios nga Trinidad, sa mga balaang Anghel, sa tibuok panon sa Langitnong Simbahan, ug sa atubangan sa mata sa pagtuo sa tanan nga naningkamot ug nagkinabuhi sa yuta — dili makita, apan tinuod gihapon. Maong ang magtutuo dili angay pasagdan nga molabay kining mga higayon nga walay pagtagad. Apan kon kini hinumduman, kining maong paghinumdom nagpasiga sa espiritu ug nagtaas niini ngadto sa Dios, ug pinaagi niini, nagdani sa grasya.

Mao kini ang paagi aron ang mga praktis sa pag-ayuno mahimong padayon, aron kini, kauban ang sulodnong debosyon, pinaagi sa kanunay nga kusog ug kaisog, mapalig-on ang kalig-on sa kasingkasing ug ang espiritu sa pagpangita, ug, uban sa tabang niini, mausab ang tanang espirituhanon ug pisikal nga paningkamot ngadto sa mga paagi sa kaluwasan alang sa pagbag-o ug pagpalig-on sa atong sulodnong kaugalingon.

Mao kana ang kinatibuk-ang han-ay sa mga giya nga lagda. Tungod kay kini natukod sa kinauyokan sa kinabuhi, kini hingpit nga gikinahanglan alang sa bisan kinsa nga nangita sa Ginoo. Apan dinhi gipakita lang ang mga prinsipyo, ang espiritu ug ang gahum sa mga lagda: pananglitan, bahin sa lawas — ang pagpahinabo sa unod sa tanang pisikal nga kalihokan; o bahin sa gawasnong kinabuhi — ang paglikay sa tanang butang nga puno sa espiritu sa mga kahiligon, ang pagpanumpa sa kalag uban sa tanang kusog niini, ug ang paglakaw ilawom sa impluwensya sa mga paagi sa grasya. Mao kini ang mga sukaranan nga punto sa asetikong kalihokan. Sa pag-aplikar niining mga prinsipyo, tungod sa nagkalain-lain kahimtang sa matag indibidwal, kinahanglan usab kini magkalainlain, ug sa ingon niini nga kaso imposible nga magtakda og usa ka lagda lang. Pananglitan, aron maayo ang hunahuna, kinahanglan ipamutang niini ang mga Balaang kamatuoran, sumala sa pagsabot sa Balaang Simbahan. Makab-ot kini pinaagi sa pagbasa, pagpaminaw, ug pakighinabi, nga nagkuha sa Pulong sa Dios, sa mga pagtulon-an sa mga Amahan sa Simbahan, sa kinabuhi sa mga balaan, ug sa mga sermon. Ang espirituhanong amahan ang kinahanglan makahibalo kung unsang pamaagi ang labing angay para sa matag indibidwal ug kung giunsa kini pagpatuman. Bisan unsaon kini pagbuhat, buhata lang kini. Kay, bisan pa nga ang ascetisismo usa ra ka paningkamot, kini nagpakita sa walay katapusang lain-lain porma. Kinahanglan lang hinumduman nga ang usa

ka espirituhanong amahan nga nagapatay sa espiritu sa kadasig pinaagi sa nagkalain-laing pagtugot ug pagpasagdan, o kinsa nagapahupay ug nagapaluya sa mga nagatugnaw na, usa ka manlupig sa mga kalag ug usa ka mamamatay; kay usa ra ka agianan—hikap ug masubo.

Ang pinakakompleto ug pinakamaayong pagkatuman niining tanan iya sa monastisismo. Kini usa ka paagi sa kinabuhi nga, sa labing maayo, pinakabubo ug pinakaperpekto nga porma, natuman ang mga panginahanglan sa ascesis, sa espiritu gayud. Kini lisod ug penitensyal; kini kanunay naglangkob sa mga naggiya ug sa mga giya; pinaagi sa kinaiyahan niini nga gilay-on gikan sa gawas nga kalibutan, apan pinaagi usab sa kinaiyahan niini nga napailalom sa mga panginahanglan sa lawas; naghatag kini og labing dako nga kahigayunan alang sa pagpraktis sa espirituhanong ehersisyo, pagbasa, balaang pagsimba, pag-ampo ug pagsunod; kini labi nga angay alang sa aktibong paglaglag sa mga pagbati, kasagaran pinaagi sa dili pagpanag-iya, pagka-mapig-ot, kawalay-pahulay ug pagkalimot sa kaugalingon, ug partikular ilawom sa giya sa usa ka espirituhanong direktor. Unya, sa mapanagna nga monghe, dali nga motubo ang sulodnong pangandoy alang sa Dios, alang sa labing hugot nga paghalad sa kaugalingon ug pagbulag sa tanang butang, alang sa mas dako nga abilidad sa pagpuyo sa sulod sa kaugalingon, ug alang sa pagka-pastolan pag-ayo sa espiritu sa pag-ampo. Busa, ang mapanagna nga monghe dali nga mosaka dinhi ngadto sa kahilom, ngadto sa pag-inusara sa hunahuna, ug molihok paingon sa usa ka dapit sa pahulay—ngadto sa disyerto o sa usa ka selda.

Mga Lagda sa Pakigbisog Batok sa mga Kadasig, o Mga Prinsipyo sa Pagpugong sa Kaugalingon

Ang pagpuyo sa gihulagway nga paagi usa ka gamhanan ug epektibong paagi sa pagwagtang sa kahiligon, ug sa atong paghinlo ug pagbag-o. Pinaagi sa pagpadayon niini uban sa hingpit nga kahibalo ug kagawasan, ang usa ka tawo, pinaagi sa pagbiya sa kahiligon ingon ba, nagaguba niini, nagdumili niini og nutrisyon o nagapugong niini, sama sa usa ka yoke, pinaagi sa gitudlo nga mga lagda sa tibuok gahum ug kalihokan niini. Ang mga pagbati nga gipugngan sa ingon niini nga paagi mawala ra, sama sa kandila ilawom sa sudlanan. Bisan pa, dili gayud mahimo nga magpabilin lang sa usa ka positibo nga kalihokan. Ang mga lagda gitukod isip tambal alang sa mga kakayahan nga nadaut ug natumaw sa pagbati. Ang maong gahum nga naa **sa dautan** kinahanglan karon itudlo ngadto **sa maayo**. Busa, dili malikayan nga masugat ang dautan sa sinugdanan pa lang ug sa unang hugna sa kalihokan, sa unang lihok sa mga gahum. Kung dili makig-uban ang maayo ug dautan, ug kung gikinahanglan kanato ang putli nga maayo—nga walay sagol nga dautan—nan sa matag paningkamot kinahanglan palagson ang dautan aron makasugod ug makahuman sa putli nga maayo. Busa, sa kanunayng koneksyon sa , ang direkta, positibo nga paggamit sa kaugalingong gahum kanunay kauban ang usa ka dili direkta nga paningkamot, nga nagtumong sa pagpahawa sa dautan ug kahinam nga motumaw sa sulod niini—sa laing pagkasulti, **ang pakigbisog batok sa mga pagbati ug kahakog**. Ang mismong pagtukod sa kaugalingon sa mga buhat nga gihulagway, ug ang pagbansay niini, makab-ot pinaagi sa pakigbisog ug kombal, pinaagi sa kadaugan batok sa mga tukso ug pagpangdani. Kinsa bay usa ka ascetic nga nag-ayuno nga wala magpakigbisog batok sa tiyan, o usa ka tinuod nga bataon nga magtutuo nga wala makadaog sa kaugalingong kabubut-on ug pagpanghimatuud sa kaugalingon? Ug kini dili lang magamit sa bisan unsang aspeto, kondili sa tibuok kurso sa positibong kalihokan, gikan sa pinakalawom nga gigikanan niini hangtod sa katapusang hugna sa pagbiya sa kalibutan. Sa bisan asa adunay pakigbisog, busa ang gihulagway nga han-ay, samtang nagpahiuli sa kusog ug kinaiyahan, sa samang higayon mao usab ang dulaanan sa walay hunong nga espirituhanong pakig-away. Daoga ang dili natural sa kusog, ug kini mosugot sa natural; pahawaa ug balibara ang dautan—ug makita nimo ang maayo. Ang asetikismo usa ka walay hunong nga kadaogan.

Ang posibilidad, pundasyon, ug kondisyon sa tanang sulodnong kadaugan mao ang unang kadaugan batok sa kaugalingon—sa pagbungkag sa kabubut-on ug sa pag-isumite sa kaugalingon kang Dios, uban sa pagdumili sa tanang makasasala. Dinhi natawo ang pagdumot sa mga pagbati, kasuko, ug pagsalikway, nga mao ang espirituhanong pwersa militar ug nga kini ra ang mopuli sa tibuok hukbo. Kung wala kini, ang kadaogan naa na sa kamot sa kaaway nga walay pakigbisog; sa pikas bahin, kung naa kini, kasagaran ihatag kanato ang kadaogan nga walay pakigbisog. Gikan niini klaro nga sama sa atong kinahiladman nga kaugalingon mao ang sinugdanan sa positibong lihok, mao usab kini ang sinugdanan sa pakig-away, apan sa supak nga direksyon. Ang pagkahibalo

ug gawasnong kabubut-on, ang pag-atubang paingon sa maayo ug ang gugma niini, mopukan sa kasina ang tanang dautan ug ang tanang pagbati—ug, labaw pa, ang kaugalingon. Kini, sa tinuod, mao gayud ang kinauyokan sa pagbalhin, ang punto sa pagbalhin. Busa, ang gahum nga nakigbisog batok sa mga pagbati mao usab ang hunahuna, o ang espiritu, diin nahimutang ang kahibalo ug kagawasan—usa ka espiritu nga gisuportahan ug gipalig-on sa grasya. Pinaagi niini, sama sa atong nakita, ang gahum sa pagtambal moagos ngadto sa mga gahum sa pangisip pinaagi sa mga buhat sa pagkamaayo; pinaagi usab niini, ang kusog sa pag-igo ug paglaglag moagos ngadto sa mga pagbati sa pakigbisog. Ug sa kabaliktaran: kung mosaka ang mga pagbati, direkta kini nga nagtumong sa hunahuna o espiritu, nga mao ang pagpailalom sa kahibalo ug kagawasan. Nalugar kini sa santuwaryo sa atong sulod nga kaugalingon, diin ang kaaway, pinaagi sa mga pagbati, nagpusil sa iyang nagdilaab nga mga pana gikan sa kalag-lawm ug lawas, sama sa usa ka ambush. Ug basta ang kahibalo ug kagawasan magpabilin nga buo—mao nga, motindog sa kiliran sa maayo—bisan unsa pa kadako sa pag-atake, atong kadaugan.

Dili kini nagpasabot, bisan pa, nga ang tibuok gahum sa kadaugan naa kanato; nagpadayag lang kini sa gigikanaan niini. Ang sentro sa pakigbisog mao ang atong nabag-ong espiritu; ang gahum nga nakadaog ug naglaglag sa mga tinguha mao ang grasya. Nagatukod kini og usa ka butang sa sulod nato samtang gub-on ang lain—apan usab, pinaagi sa espiritu, o sa hunahuna ug gawasnong kabubut-on. Ang nakigbisog uban sa paghilak nagapasakop sa iyang kaugalingon sa Dios, nagasubo sa iyang mga kaaway ug nagdumot kanila, ug ang Dios, diha kaniya ug pinaagi kaniya, nagapahawa kanila ug nagapukan kanila. *'Kusgi kamo,'* ingon sa Ginoo, *'nadaug ko ang kalibutan'* (Juan 16:33). *'Makaya ko ang tanan pinaagi kang Cristo nga nagahatag kanako ug kusog,'* miangkong ang Apostol (Filipos 4:13)—sama sa, kung wala Siya, wala kitay mahimo. Ang bisan kinsa nga gustong magdaog sa iyang kaugalingon walay duhaduha nga mahulog, bisan sa mismong pagbati nga iyang gisukol, o sa usa ka ikaduhang pagbati. Apan ang nagpasa sa iyang kaugalingon sa Diyos makadaog nga daw walay gibuhay. Kini, usab, dili nagpasabot nga wala nay kinahanglan nga paningkamot gikan sa tawo, kondili nagpakita lang nga, bisan pa sa tanang paningkamot, ang atong kalampusan o kadaogan dili gayud nato kaugalingon; ug kon kini anaa man, kini kanunay gikan sa Diyos. Maong kinahanglan kamo magbatok ug makigbisog sa tanang posible nga paagi, apan ayaw ninyo undangi ang paglabay sa tanan ninyong kasubo ngadto sa buhing Dios, nga nagaingon: *'Aniay Ako uban kaninyo sa adlaw sa kadautan—ayaw kamo kahadlok.'*

Unsaon, busa, sa paglihok sa usa ka tawo karon, o unsang mga pamaagi ang kasagarang angay sa pagpugong sa mga pagbati? Aron masayran kini, kinahanglan susihon ug maila sa usa ka tawo ang tanan niyang kaaway, ingon man ang mga porma nga ilang gipakita ug gigamit; gikan niini, ang kinaiya sa pakig-away batok kanila mahimong klaro sa iyang kaugalingon. Ang kalampusan sa pakig-away nagdepende pag-ayo sa klarong pagsabot sa tibuok komposisyon niini.

Ang atong pag-uswag padulong sa pagkamaayo dili gayud malinawon, tungod kay buhi pa ang atong mga pagbati ug kusgan kini nga gisuportahan sa karon nga kalibutan—walay pulos, makita—ug sa ngitngit nga mga pwersa nga nagdumala niini. Kini mao ang gigikanaan sa mga pagdani nga mosaka sa atong sulod batok sa pagkamaayo.

Ang usa ka tawo hingpit nga ginadumala sa mga pagbati hangtod sa pagbag-o. Sa pagbag-o, ang espiritu, nga napuno sa kadasig, mahimong putli. Ang kalag ug ang lawas, bisan pa man, nagpabilin nga sakop sa mga pagbati. Sa diha nga magsugod ang ilang paghinlo ug pag-ayo, mosukol ug murebelde sila batok sa espiritu nga nagpadagan kanila, aron ipanagang ang ilang kaugalingong paglungtad. Kining mga pagrebelde ginahimo panguna pinaagi sa pisikal ug mental nga mga pwersa ug gipahirapan ang espiritu kutob sa ilang pagkupert niini. Apan adunay mga lihok nga diretso ngadto sa espiritu. Kini mga nagdilaab nga pana nga gipana sa kaaway gikan sa mga pagpanago sa unod ug kalag batok sa bihag nga nakalingkawas sa iyang tiraniya. Busa, bisan pa nga adunay bahin sa atong sulod nga naayo o hingpit na, ang mga pagbangi sa sala ug ang mga pagbati sa kahinam mopakita ug mabati sa tibuok natong pagkatawo.

1. **Sa lawas:** ang ilang gamot nga hinungdan mao ang pagpalugway sa unod, o ang paghatag og kalipay sa unod, diin direkta nga nalangkit ang kasibot sa kinabuhi sa lawas ug senswal nga kalipay. Kung anaa kini, adunay malimot nga tinguha, kalakapan, pagpalugway sa senswalidad, katamaran, pagka-babae-babae, paglawig sa panghunahuna, pagkasinultihanon, pagka-dili alerto, kawalay kapahulayan, pagka-maluyahon sa tanang butang, pagka-walay seryoso, walay pulos nga pakig-istorya, pagkatulogon, pagkatulog sa mga mata, kauhaw sa kalipay, ug matag matang sa binuhay nga gimugna aron pahimulosan ang unod sa kahilakaw.

2. **Sa kalag:** a) **sa intelektwal nga bahin** — pagkamatarong sa kaugalingon, pagsalig lamang sa kaugalingong hunahuna, pagkasupak, pagrebelde batok sa hunahuna sa Dios, pagduha-duha, garbo (pagpasigarbo — *Ed.*) ug pagpanghambog, kuryosidad, pagkawalay-pokus sa hunahuna, paglawig sa hunahuna; b) **sa bahin sa tinguha** — kaugalingong kabubut-on, pagsuway, kahakog sa gahum, kalupigan, espiritu sa pagpangusog, pagpasagad, pag-angkon sa kaugalingon, kawalay pagpasalamat, pagpanag-iya, kahakog; c) **sa bahin sa pagbati** — mga pagbati nga makasamok sa kalinaw ug kahilom sa kasingkasing, o lain-laing matang sa kalipay ug kasakit: kasuko, selos, pagdumot, dautang buot, panimalos, pagpanamastamas, pagdumot sa uban, paghigugma sa himaya, pagka-mapahitas-on, garbo, kalungkutan, kasubo, pagkahugno sa kasingkasing, kalipay, kalingawan, kahadlok, paglaum, mga gilauman.

Ang gigikanan sa tanang mental ug pisikal nga mga pagbati mao ang paghigugma sa kaugalingon o ang kaugalingon, nga bisan pa sa sinugdanan mapildi o matanggihan, kanunay mosaka pag-usab ug, nga natabonan sa lainlaing pagbati, mosulod sa panagbangi sa espiritu. Kining nabilin nga kaugalingon, uban sa tibuok panon sa mga pagbati, naglangkob sa karon nagdilaab nga makarun nga tawo ug mao gayud *kana nga 'balaod sa mga miyembro'* nga gihisgutan sa Apostol (Roma 7:23), diin kanunay mosubang ang usa ka butang nga supak sa gipangandoy sa espiritu. Ang mga Balaang Amahan, aron dili malipat ang pagtagad sa Kristohanong espirituhanong mandirigma, naningkamot sa pagsubay sa tanang pagbati pabalik sa ilang mga gamot, aron ipakita unsa ang angay paningkamotan sa mandirigma. Alang niini, ilang giila ang tulo sa gigikanan—ang kaugalingon: senswalidad, kahakog, ug garbo—ug unya lima pa nga nanagbulos gikan niini. Gipili lang nila kini, gihulagway nila ang pag-usbong niini ug gipakita ang pamaagi sa pagpakigbatok niini. Ang bisan kinsa nga moputol sa senswal nga kalipay pinaagi sa pagsakripisyo sa kaugalingon, sa kahakog pinaagi sa dili pagpanag-iya, ug sa garbo pinaagi sa pagkapaubos, nakadaog batok sa pagkamakasariili; kay mas sayon kini wagtangon sa mga bunga niini kaysa sa kaugalingon niini. Ang tanan niini may kalabotan sa kalag ug sa lawas. Apan bisan ang espiritu, sa diha nga mabanhaw—o, mas tukma pa, sa proseso sa pagkabanhaw—dili kini gawas sa mga pag-antos, nga labi pang delikado tungod kay kini motandog sa tinubdan mismo sa kinabuhi ug kasagaran dili mabantayan tungod sa ilang ka-pinong ug kalawom. Ug dinhi, sama sa sa kalag ug sa lawas, adunay, supak sa tibuok himo sa sulod nga espirituhanong kinabuhi, usa ka supak nga serye sa mga lihok ug kahimtang nga nagpalayo niini ug nagpalabo niini. Busa, kasagaran mahitabo nga, imbis nga magpuyo sa sulod ug kalinaw, adunay pagbubo gikan sa kaugalingon, usa ka paglupad ngadto sa mga sentido; imbes sa tulo ka buhat sa sulod nga pagpabilin—atensyon, pagmatngon ug pagka-matino—anaa ang pagkalibog sa hunahuna, sulod nga kagubot, garbo, kahuyang, kapabayaan, pagpasagad sa kaugalingon, kahiligon, kawalang-hiya, pagka-priso, pagpabor, ug samad sa kasingkasing; imbes sa kahibalo sa espirituhanong kalibutan—anaa ang pagkalimot sa Dios, sa kamatayon, sa paghukom, ug sa tanan nga espirituhanong butang.

Tungod kay ang kahibalo—nga natukod sa niining mga sulodnong kahimtang—mao ang kinauyokan sa espiritu, kon kini mohina, mohina usab ang kinabuhi nga kalihokan. Gikan niini motumaw, imbis sa kahadlok sa Dios ug pagbati sa pagsalig Niya, ang kawalay kahadlok; imbis sa pagpili ug pag-amuma sa espirituhanon, ang pagkawalay pagtagad niini; imbis sa pagbulag sa tanang butang, ang pagpalipay sa kaugalingon (ngano man nga pasakitan pa sa tawo ang iyang kaugalingon!); imbes nga pagbati sa paghinulsol—pagkatul-anan, pagkatig-a sa kasingkasing; imbes nga pagtuo sa Ginoo—pagpangatarungan sa kaugalingon; imbes nga kadasig—pagkawalay pagtagad, katamaran, ug kakulang sa kainit; ug imbes nga debosyon sa Dios—pagpalugway sa kaugalingon.

Kung ang ingon nga pagbati mosalakay sa hunahuna o kagawasan sa usa ka tawo, kini hingpit nga mopugong o mokunhod sa tinubdan sa atong espirituhanong kinabuhi ug magbutang kanato sa grabeng katalagman. Dinhi gyud gikinahanglan gayud ang tabang gikan sa gawas. Usahay, ang usa ka tawo wala gani makahibalo niining mga makapahikayat nga pagbati, kay kini sakop sa kahimtang sa labing pino nga mga hunahuna. Mas klaro ug mas bastos ang emosyonal ug pisikal nga mga tinguha, bisan pa man ana, aduna usab niini ang pino, sama sa pananglitan, ang tinguha sa pisikal nga kahupayan, pagkamatarug ug pagpanamastamas. Klaro kini sa mga pulong, apan kasagaran natago sa mga buhat.

Tan-awa ang kadaghan sa mga pagbangi sa sala, nga kanunay andam sa pagpatay sa atong bag-ong kinabuhi... Ang usa ka tawo naglakaw sa yuta sa iyang pagkatawo sama sa naglakaw sa luad nga balas, nga andam malubong bisan kanus-a. Sa diha nga maglakaw ka, mag-amping ka, basig matapakan sa imong tiil ang bato.

Apan, samtang nagpuyo ilawom sa yugo sa bag-ong mga lagda ug kahimtang, ug uban sa espiritu nga

naglihok, dili unta ingon ka kusog kining tanan nga dautang lihok kon wala ang tabang sa ilang silingan nga ginikanan—ang kalibutan ug ang mga demonyo.

Ang kalibutan mao ang natuman nga gingharian sa mga pagbati, o ang mga pagbati nga nahimong hayag sa mga tawo, mga kostumbre, ug mga buhat. Kung makig-uban ka niini sa bisan unsang paagi, dili nimo malikayan nga mapukaw ang katugbang nga samad, o pagbati, sa sulod nimo, tungod sa ilang pagkapareho ug pagkasuod nga kinaiya. Busa, ang tanan nga nagpuyo sa kalibutan madani ngadto kanila pinaagi sa mga pagbati nga nagpuyo sa ilang sulod, nga gipukaw sa mga kahigayunan ug mga tukso.

Apan adunay pipila ka mga pagdani nga iya mismo sa kalibutan. Kini mao ang: ang makadani nga hitsura ug kalampusan sa tanang butang; ang makalilisang nga gahum—ang pagbati sa pagbayaan ug pagkamapukan taliwala sa kadaghanan; ug, sa tanang butang, mga babag, sarkasmo, pagpanawa, pagdumot, pagkawalay pagtagad, ug pag-antos pinaagi sa mga buhat nga supak sa balaod. Kini gisundan dayon sa pagpanglutos, pagpanlupig, pagkadautan, kakulang, ug mga kasubo sa tanang matang.

Ug ang mga demonyo, isip tinubdan sa tanang dautan, naglibot sa mga tawo bisan asa uban sa ilang mga hukbo, nagtudlo kanila sa tanang matang sa sala, naglihok pinaagi sa unod, labi na sa mga pagbati ug sa elemento diin nagpuyo ang kalag ug ang mga demonyo mismo. Busa ang matag pagbati ug matag masalawatong pagbangi mahimong ikatugyan kanila isip hinungdan. Apan adunay usa ka butang sulod sa siklo sa sala nga ang mga demonyo ra gayud ang makapahimutang, usa ka butang nga bisan pa sa tanang kadaut, daw dili makaya sa kinaiyahan sa tawo: busa, mga blasphemous nga hunahuna—pagduha-duha, kawalay pagtuo, katingalahang pagdumot, paglibog sa hunahuna, lain-laing matang sa ilusyon ug, sa kinatibuk-an, mga mainit kaayo ug makadaut nga tukso, sama sa: dili mapugngan nga kahilambigit, makamatay ug padayon nga kasuko, ug uban pa. Gawas pa niini nga mga dili makita nga pakigbisog batok sa mga demonyo, aduna usab mga pag-atake gikan kanila nga makita ug matandog sa lawas: kini naglakip sa nagkalain-laing matang sa mga panag-an, nga misakop pa gani sa ilang gahum sa lawas. Aron maila ang tanang kalimbong sa mga demonyo, mapuslanon nga basahon ang mga kinabuhi nila Nippon, Spyridon ug uban pa.

Kini ang tanan nga motindog batok sa bag-ong tawo, sulod ug gawas. Ang mga mapamalandong moingon nga walay bisan usa ka gutlo nga molabay nga walay pagsugod sa usa o lain niini nga mga lihok; dili kini malikayan, kay makita nato nga ang sulod nga kaugalingon, nga masigasig sa pagkamakamaayo, napalibotan sa tanang kilid sa usa ka kaaway nga grupo, nalubong niini sama sa usa ka dagat. Apan, gawas sa pag-ila niining kadaghan sa mga kaaway, aron magmalampuson sa pakig-away kinahanglan usab nga mailhan ang mga porma nga gipakita niining mga pag-atake.

Hunahunaa nato kung asa gipunting ang hunahuna sa usa ka tawo. Gipa-sulod kini sa sulod, padulong sa lain nga kalibutan; didto, adunay lain nga naglungtad ug naglihok. Ang ilang hunahuna nabisi sa espirituhanong mga butang, ug ang ilang tuyo gipunting sa espirituhanong mga buhat. Nagpasabot kini nga ilang giliko ang ilang kaugalingon gikan sa mga makapahinam ug makasasala. Sa takdang panahon, kon matukod ang usa ka sistema sa mga lagda nga makatabang sa pagpalambo sa pagkamaayo, klaro nga sila hingpit nga naa sa sulod sa gingharian sa espirituhanong balaan nga kahayag. Ang makasasala ug ang mga makapahinamgaway gikuha na sa ilang pagtagad ug nag-ilawom sa yugo sa mga lagda. Usahay mosidlak sila, panagsa, unya mobalik sila sa pag-atras, bisan pa man ug dili man sila makadani og pagtagad. Ipakita ra nila ang ilang kaugalingon sa sulod nga mata, pahinumduman ang usa ka tawo sa ilang presensya, ug nangita lang nga pakig-uban, hunahunaon ug pagnininduman. Busa, ang pangunang porma diin ang kaaway nagpakita sa iyang kaugalingon sulod kanato mao **ang hunahuna**. Kung ang kaaway makalampos sa pag-okupar sa atong hunahuna og dautang hunahuna, dili na siya walay nakuha, ug kanunay niyang ikapanghambog ang kadaugan, tungod kay dali ra mosunod ang tinguha niining hunahuna, ug pagkahuman sa tinguha mosunod ang desisyon ug lihok—ug kini usa na ka sala ug pagkahulog. Base niini, ang mga balaang amahan, nga maampingon sa ilang kaugalingon, giila ang mosunod nga mga porma ug lebel sa pag-alsa sa mga pagbati ug sa pagkaipit niini: ang pagsulod sa hunahuna, ang hunahuna mismo, kalipay, tinguha, pagbati, pagdani, determinasyon, ug pagkahuman niini, ang buhat. Sa paagi sa ilang pagpadayag, usahay hinay-hinay kini nga motubo, sunod-sunod; sa ubang panahon, ang matag-usa magpakita nga bulag, mura'g dili han-ay, gawas **sa desisyon**, nga dili gayud dayon nga buhat kondili gisundan sa pagpamalandong ug paggamit sa gawasnong kabubut-on: samtang wala pa kini, nagpabilin nga buo ang pagkabulos ug hayag ang konsensya. Busa, ang tanang buhat nga mopahimulos niini gitawag sa usa ka pulong: 'hunahuna'—bisan kini mag-inusara o adunay magdudugang—usa ka yano nga hunahuna, usa ka hunahuna nga

puno sa pagbati, usa ka hunahuna nga puno sa kahilakaw; kay kini motungha sa atong sulod ingon nga yano nga hunahuna, usa ka yano nga hulagway sa usa ka makasasala nga butang, o ingon nga kahilakaw, pagka-andam, tinguha, o, sa katapusan, ingon nga pagbati, ingon nga hilig. Ang tanan niini nagdani ug nagtuptop sa hunahuna o espiritu padulong sa madasigon ug makasasalaon, apan dili pa kini dautan, ni makasasala, hangtud mouyon ang hunahuna niini; kinahanglan kini makigbisog kanila matag mosidlak kini, hangtud mapalayas na sila. Ang gilapdon niining pakigbisog nagsugod sa higayon nga motungha ang hunahuna, kahilakaw, pasyon o pagdani hangtod sa pagkawala niini ug sa paglaglag sa matag bakas niini; ang tanang lagda sa kini nga pakigbisog nagtumong niini nga tumong. Tinuod nga ang kalibutan naglihok sa kaugalingon nga paagi, sama sa pagbuhat ni Satanas, apan ang ilang mga tukso moabot lamang sa atong kaisipan sa usa sa tulo ka porma, kay ang ilang bugtong tumong mao ang pagbalda sa atong sulod nga kahimtang ug pagdani kanato paingon kanila. Ang tanan nilang limbong gitumong alang niini nga tumong; busa, niining bahin, dili ang mga pamaagi o lihok nga ilang gigamit batok kanato ang importante, kondili kung unsa ang ilang gustong pukawon sa atong sulod—mao kana ang importante ug bililhon sa kinabuhi ug pamatasan. Pananglitan, sa mga pagpanlupig, dili ang pag-antos sa usa ka tawo ang tumong, kondili ang hunahuna sa pagreklamo, pagkawalay paglaum, o pagbiya sa pagkamaayo. Busa, bahin sa espirituhanong pakigbisog, masulti nato nga walay duhaduha: bisan asa ug giunsa pagmata sa sala, itudlo ang tanang kusog ug pagtagad ngadto sa maong sala; sugdi ang pakigbisog niini ug pakigbatok niini. Kini nga balaod labing importante: kini magpabilin sa usa ka tawo nga nakasentro sa iyang kaugalingon, ug busa lig-on ug, sa usa ka paagi, luwas. Maong sa mga sinulat sa mga Balaang Amahan, ang tanang lagda gitumong sa mga hunahuna, pagbati, ug tinguha, ug giangay sa ilang kinaiyahan; apan ang mga hinungdan wala'y gihisgutan, o kung hisgutan man, wala'y gihatagan nga partikular nga kahinungdanon niini, ug kasagaran walay kalainan. Kay ang kalibutan, ang mga demonyo, ug ang kahilayan makapukaw—ug nagapukaw gayud—sa parehas nga pagbati, apan kini wala maghatag niini og lahi nga kinaiya. Busa, dinhi ang tibuok pagtagad sa asketiko kinahanglan itudlo: paingon sa sulod, ngadto sa iyang kaugalingong mga hunahuna, tinguha, pagbati ug hilig—apan sa una, ngadto sa iyang hunahuna, kay ang kasingkasing ug ang kabubut-on dili ingon ka dali mausab sama sa hunahuna, samtang ang mga pagbati ug tinguha talagsa ra motumaw nga nag-inusara apan kadaghanan niini natawo gikan sa hunahuna. Busa, mao kini ang lagda: putla ang hunahuna, ug maputol nimo ang tanan.

Pagkahuman niini, dali ra kaayo paghimo og kinatibuk-ang balangkas sa espirituhanong pakig-away. Ikasaysay kini pag-ayo sa **Letters on the Christian Life**. Kuhaon nato kini gikan didto.

Sa mga lagda sa espirituhanong pakig-away nga naglangkob sa arte-martial sa Kristohanon, ang uban nag-alagad aron mapugngan ang mga pag-atake, ang uban aron madala ang pakig-away sa pinakasayon ug pinakamaayong konklusyon, ug ang uban pa aron masiguro pag-ayo ang mga bunga sa kadaugan, o aron wagtangon dayon ang mga sangputanan sa kapildihan; ug busa kini sa kinaiyahan gibahin sa tulo ka kategorya: (a) mga lagda nga sundon sa wala pa ang gubat, (b) sa panahon sa gubat mismo, ug (c) human sa gubat.

Sa wala pa ang pakig-away, ang usa ka mandirigma kinahanglan molihok sa paagi nga, pinaagi sa iyang mga lihok, mapugngan niya ang mga atake, o matugotan ang iyang kaugalingon nga madiskubre kini sa sinugdanan pa lang, o bisan pa andamon ang dalan para sa kadaugan. Busa, una sa tanan, kinahanglan niyang limitahan ang gilapdon sa mga makasasala nga pagbati ug ipokus kini sa usa ka dapit; kay pinaagi niini dili lang mas sayon alang kaniya nga masuta ang mga samok, apan mas klaro usab kung asa niya itudlo ang iyang paningkamot.

1. Ang kinatibuk-ang balangkas sa gingharian sa sala mao kini: human kini makapahimutang sa sentro sa kinabuhi—ang kasingkasing—misulod ang sala sa kalag ug lawas pinaagi sa tanang gimbuhaton niini, unya mikalat kini sa tanang eksternal nga relasyon sa usa ka tawo ug, sa katapusan, gipahimutang niini ang landong niini sa tanang naglibot kaniya. Karon, bisan pa og mapalayas gikan sa kahiladman sa kasingkasing, naglibot-libot gihapon kini sa palibot niini, nagakaon gihapon sa kanhi niyang gikaon; ang mga nawong, butang, ug kahimtang dali ra makapukaw sa parehas nga mga hunahuna ug pagbati nga nalangkit sa usa ka tawo kanila samtang nag-alagad sa sala. Karon, ang usa ka maampingong manlaban kinahanglan putlon kini nga panlabay sa kaaway. Alang niini, kinahanglan niya nga: a) usbon ang tibuok niyang pamatasan sa gawas, hatagan ang tanang bahin kaniya og bag-ong dagway, bag-ong motibasyon, bag-ong ritmo, ug uban pa, nga angay sa espiritu sa bag-ong kinabuhi; b) ipahimutang ang iyang oras aron walay bisan usa ka oras nga mabilin nga walay husto nga buhaton. Ang bisan unsang bakanteng oras nga walay gikinahanglan nga buhaton, dili pun-on sa bisan unsa lang, kondili sa mga kalihokan nga makatabang sa pagpatay sa sala ug pagpalig-on sa espiritu. Ang bisan kinsa

makasinati sa iyang kaugalingon kung unsa ka mapuslanon, niining bahin, ang pipila ka pisikal nga ehersisyo—kadtong mosukol sa mga hilig nga gihisgutan; c) pagpugong sa mga pagbati, labi na sa mga mata, dalunggan, ug dila, nga mao ang labing sayon nga agianan sa sala gikan sa kasingkasing paingon sa gawas ug gikan sa gawas paingon sa kasingkasing; d) paghatag og espirituhanong kahulugan sa tanang masugat—mga butang, mga tawo, ug mga kahimtang—ug, labi na, pagpuno sa kanunayng puy-anan sa mga butang nga labing makapukaw sa kalag, aron, samtang nagpuyo sa gawasnong kalibutan, daw nagpuyo sa usa ka matang sa Divinong eskuylahan. Sa kinatibuk-an, ang tibuok kinabuhi sa gawas sa usa ka tawo angay nga ipahimutang sa ingon nga paagi nga, sa usa ka bahin, kini dili na magkinahanglan og espesyal nga pagtagad ug magpahilwas kanato gikan sa tanang kabalaka alang sa atong kaugalingon, ug sa pikas bahin, dili lamang magpanalipod kanato gikan sa mga kalit nga kagubot sa sala, kondili magpakaon ug magpalig-on usab sa bag-ong kinabuhi sa espiritu nga nagausbong. Sa ingon nga han-ay, hingpit nga mapugngan ang sala gikan sa gawas; dili na kini makadawat og nutrisyon o kusog gikan niining tinubdan.

2. Kung, gikan sa sulod, ang usa ka tawo karon magpaningkamot sa tanang paagi aron mapreserbar ang iyang kaugalingon ingon sa iyang nahimtang, sa kahimtang diin siya migawas gikan niadtong unang kadaogan—mao nga, kung kanunay niyang pasigaon pag-usab ang mga pagbati ug disposisyon nga nabanhaw kaniya niadtong panahona—unya ang sala mapugngan usab gikan sa sulod, ug magpabilin dinhi hangtod sa walay katapusan nga walay suporta o kalig-on. Ang sala, nga gipawalay nutrisyon ug suporta, kung dili dayon mapapas, kinahanglan nga hinay-hinay nga moluya hangtod kini hingpit nga mapul-an. Human niini, ang pakigbisog batok sa sala klarong maminusan ug hingpit nga mopokus sa pakigbisog batok sa mga hunahuna (nga labi nga mopaningkamot sa pagbungkag sa bag-ong kahimtang), ug talagsaon na lang batok sa mga pagbati ug hilig, diin kinahanglan lang **magbantay**... Kini gayud nga duha ka mapagmatngon nga bantay ang kanunay nga angay ipadayon sa sundalo ni Cristo: pagkamapugong ug pagkahibalo sa paghusga. Ang una nakatutok paingon sa sulod, ang ikaduha paingon sa gawas; ang una nagbantay sa mga lihok nga naggikan sa kasingkasing mismo, samtang ang ikaduha nagtagna sa mga lihok nga lagmit motumaw niini tungod sa mga impluwensya sa gawas. Ang lagda para sa una mao kini: sa diha nga ang tanang hunahuna mapalayas na gikan sa kalag pinaagi sa paghinumdom sa presensya sa Dios, barog sa pultahan sa kasingkasing ug bantayi pag-ayo ang tanan nga mosulod ug mogawas niini; labaw sa tanan, ayaw tugoti nga ang pagbati ug mga tinguha mouna sa imong mga lihok, kay ang tanang dautan naggikan niini. Ang lagda para sa ikaduha: sa pagsugod sa matag adlaw, lingkod ug hunahuna ang tanang posibleng panagtagbo ug kahimtang, ug ang tanang pagbati ug pagdani nga mahimong motumaw ingon tubag niini; ug andama daan sa imong kaugalingon ang gikinahanglan nga depensa batok niini, aron dili ka malibog o mawad-an og paglaum sa dihang moabot ang usa ka dili gilauman nga pag-atake. Labaw pa, aron mas epektibo ang imong lihok sa dihang mahitabo gayud ang pag-atake, mapuslanon nga mag-ensayo ka daan sa hunahuna, diin imong ibutang ang imong kaugalingon sa lain-laing kahimtang, uban sa lain-laing pagbati ug tinguha, ug dinhi aron maghimo og lain-laing paagi sa pagpugong sa kaugalingon sulod sa husto nga utlanan, ug aron masuta kung unsa ang partikular nga nakatabang kanato sa usa ka sitwasyon kumpara sa lain. Ang ingon nga paunang ehersisyo nag-awhag sa usa ka espiritung makig-away, nga nagahimo kanato nga masanay sa pag-atubang sa kaaway nga walay kahadlok ug sa pagdaog kaniya nga walay dakong kalisud, ingon man, pinaagi sa mga pamaagi nga nasulayan ug napamatud-an na. Labaw pa, sa dili pa kita makig-away, kinahanglan una natong masuta kung kanus-a molihok nga opensibo, kanus-a magdepensa, ug kanus-a molikay. Gawas pa sa kamatuoran nga ang paggamit sa usa o lain nga pamaagi sa pakig-away nagtumong sa mga hugna sa espirituhanong pagtubo, labing maayo sa sinugdanan ang molikay, mao, ang pagpangitag dalangpanan sa ilawom sa proteksyon sa Ginoo nga walay pagbatok. Dugang pa, sa diha nga mailhan na nato ang atong mga kaaway pinaagi sa kasinatian ug matun-an nato ang ilang mga pag-atake, mahimo nato silang mapugngan dayon; apan, dili nato tinuyoang tugotan nga mosidlak ang mga pagbati sulod nato, ni magbutang sa atong kaugalingon sa kahimtang diin sila gawasnon nga molihok sa bug-os nilang kusog, aron lang makahimo og kahigayunan alang sa pakig-away ug kadaugan. Aduna'y pipila ka kusog kaayong emosyonal nga pagbati nga mapildi lamang pinaagi sa usa ka pamaagi o sa lain. Ang mga hunahuna kinahanglan gayud nga palagson, apan dili kini kanunay mahimo sa mga hilig ug tinguha, labi na kadtong unodnon. Sa bisan unsang kaso, mahimo kang mapildi sa pakig-away tungod lang sa kawalay kahibalo. Sa katapusan, dili gayud mosulod sa pakig-away ang usa ka tawo nga walay sentral, madaugong hunahuna—kini, ingon pa gani, mao ang bandila sa kadaogan. Sama sa kaniadto nga gisulbad niini ang panagbangi tali sa maayo ug dautan pabor sa maayo, karon, atol sa pakig-away batok sa matag indibidwal nga makasasala nga tinguha sa

kalag, kini maghimo kanato nga mananaog nga walay kahago. Sa paglitaw niini, ang tanang hugpong sa mga kaaway, ang tanang dautang hunahuna ug tinguha, kinahanglan nga matibulaag. Aduna kini gahum nga mohatag og inspirasyon ug mopataas sa usa ka tawo ibabaw sa iyang kaugalingon; busa, kinahanglan nga hunahunaon kini kanunay kutob sa mahimo ug himuon kini nga buhing kamatuoran—aron itukod kining manan-aw, nga nagpahawa sa kangitngit, hangtod sa kahangturan sa kalangitan sa hunahuna. Walay makapukaw sa kadasig sa paglaglag sa sala nga mas kusgan pa kaysa niini nga hunahuna—nga kadasig, nga paspas nga suba sa buhing tubig nga, nagalon-alon apan dili nagbuto, nagahimo nga dili mabantayan ang tanang balud nga gipahinabo sa paglabay sa mga bato sa tukso.

Uban sa ingon nga mga pag-amping ug lagda, padayon, kawal ni Kristo, nga may kumpiyansa sa pakig-away. Labaw pa, bisan sa tunga-tunga sa pakig-away mismo, kinahanglan nga molihok ka subay sa natukod nga mga lagda, aron dili ka susama sa mga kaaway nga walay klarong tumong ang ilang pag-atake samtang nagdependa sa ilang kaugalingon. Kasagaran, usa ka hapsay nga pamaagi sa paglihok, nga walay sobra nga pagpugos, makahatag kanimo og kalampusan. Sa pag-ila sa pagduol sa kaaway—ang unang paglihok sa kadasig, o hunahuna, o tinguha, o hilig—una sa tanan, daliang ilhon nga kini mga kaaway. Dako kaayong sayop, ug unibersal pa gayud, ang pagtan-aw sa tanang motumaw sa atong sulod ingon atong dili ikawalay-panag-iya, nga atong panalipdan sama sa atong kaugalingon. Ang tanang makasasalaan nga butang kay gikan sa gawas kanato; busa, kinahanglan kini kanunay nga bulagon sa atong kaugalingon, kay kon dili, adunay traidor sa sulod nato. Ang bisan kinsa nga gustong makig-away sa iyang kaugalingon kinahanglan mobahin sa iyang kaugalingon ngadto sa iyang kaugalingon ug sa kaaway nga nagatago sa sulod niya.

Sa diha nga imong gibulag ang imong kaugalingon gikan sa usa ka nailhan nga makasasala nga tinguha ug imong giila kini nga imong kaaway, ipahibalo kini nga pagkahibalo sa imong pagbati ug pasiga pag-usab sa pagdumot niini sa imong kasingkasing. Kini ang labing epektibo nga paagi sa pagpahawa sa sala. Ang matag makasasala nga tinguha ginapadayon sa kalag tungod sa pagbati og kalipay nga makuha gikan niini; busa, kon mubanhaw ang pagdumot niini, kini, nga nawad-an na sa tanang suporta, mawala na sa kaugalingon. Apan, dili kini kanunay sayon, ni kanunay posible: sayon ra nga mapukan ang mga hunahuna pinaagi sa kasuko; mas lisod ang mga tinguha; apan ang mga pagbati mas lisod pa gayud, kay kini mismo mga lihoc sa kasingkasing. Kung kini dili makatabang, ug ang kaaway dili mosurender nga walay pakigbisog, mosulod ka sa pakigbisog nga mapangahas, apan nga walay garbo o sobra nga kumpiyansa. Ang kahadlok makalibog sa kalag, mosangpot sa kawalay kalig-on ug pagkaluag, ug tungod kay kini dili lig-on sa kaugalingon, dali ra kini mapukan. Ang garbo ug pagpasigarbo mao gayud ang mga kaaway nga angay supakon: kinsa man ang motugot kanila nga makontrol, napukan na ug nag-andam sa iyang kaugalingon alang sa dugang pagkahulog, kay kini magdala sa usa ka tawo ngadto sa kawalay lihoc ug kapabaya-an. Sa diha nga nagsugod na ang gubat, bantayi ang imong kasingkasing labaw sa tanan: ayaw tugoti nga ang mga bag-ong pagbati makaabot sa imong emosyon; atubanga kini sa mismong pagsulod sa imong kalag ug paningkamoti nga patyon kini didto. Alang niini, padali sa pagtukod sulod sa imong kalag og mga pagtuo nga supak sa mga gibasehan sa makabalisa nga hunahuna. Ang ingon nga mga supak nga pagtuo, sa gubat sa hunahuna, dili lang usa ka taming kondili usab mga pana—nagtalipod kini sa imong kasingkasing ug nagatumbog sa kaaway sa iyang kasingkasing. Sukad niadto, ang gubat maglangkob sa nag-usbong nga sala nga kanunay gipanalipdan sa mga hunahuna ug ideya nga nagdependa niini, samtang ang nakig-away, sa iyang bahin, mubungkag niining mga kuta pinaagi sa supak nga mga hunahuna ug ideya. Ang gidugayon sa kini nga pakigbisog nagdepende sa daghang mga kahimtang, nga hingpit nga imposible nga matagna. Dili angay nga moka, o bisan sa hunahuna, mosandig bisan gamay paingon sa kiliran sa kaaway—ug masiguro ang kadaugan, kay ang makasasala nga tinguha, sama sa atong nahisgutan kaniadto, wala'y lig-on nga puwesto sa atong sulod ug busa, sa natural nga paagi, madali ra kini nga mohunong. Kung, bisan pa niining matinud-anong paningkamot aron ipagtanggol ang imong kaugalingon, nagpabilin gihapon ang kaaway sa imong kalag sama sa usa ka multo ug dili mosurender, usa kini ka klarong timailhan nga kini gipakusgan sa usa ka pwersa gikan sa gawas; busa kamo usab kinahanglan nga mobalhin sa usa ka langyaw nga tinubdan sa tabang, bisan kini sa yuta o sa langit—salig sa inyong espirituhanong magtatambag ug, sa mainitong pag-ampo, tawga ang Ginoo, ang tanang mga balaan, ug labi na gayud ang inyong Bantay nga Anghel. Ang debosyon sa Diyos wala gayud mapabay-i nga walay ganti. Apan, angay hinumdoman nga lain ang pakigbisog sa mga hunahuna, lain ang pakigbisog sa mga pagbati, ug lain pa gayud ang pakigbisog sa mga tinguha: kay ang mga hunahuna nagkalahilahi, ang mga tinguha nagkalahi-lahi, ug ang mga pagbati nagkalahi-lahi. Sa tanan niini, kinahanglan gamiton ang

espesipikong mga pamaagi, nga kinahanglan una nga matino pinaagi sa pagpamalandong o gikan sa mga kasinatian ug pagtulon-anon sa mga asketa. Apan dili kanunay magsalig sa hugot nga pagsukol: usahay ang yano nga pagdumot makapahawa sa kaaway, samtang ang pagsukol makapadaghan lang kaniya ug makapukaw kaniya. Kinahanglan sundon ang kaaway hangtod nga wala na gyud bisan gamayng bakas niya nga mabilin; kay kon dili, bisan ang yano nga hunahuna nga mabilin sa kasingkasing, sama sa dautang binhi, mamunga kini sa dili mabantay nga pagbaliko sa kalag paingon niini. Sa taliwala sa pakig-away mismo, dili angay mohimo og mga lakang aron mapugngan kini sa umaabot. Ang mga lagda nga gihimo sa kainit sa kahimtang kanunay kaayo ka istrikto, ug busa kanunay kinahanglan kini usbon; ingon resulta, mosangpot kini sa kasinatian sa kapakyasan, nga makadaot kaayo sa espirituhanong pakig-away ug makapahagit kaayo sa mandirigma.

Natapos na ang gubat. Pasalamati ang Ginoo sa pagluwas kanimo gikan sa kapildihan, apan ayaw paglubong sa kalipay sa kaluwasan; ayaw pagpasagad; ayaw tugoti nga mohina ang imong kadasig—ang kaaway kanunay magkunwari nga napildi aron, sa diha nga matultol ka sa pagbati sa kasiguruhan, mas sayon ka niyang masakitan pinaagi sa usa ka kalit nga pag-atake. Busa, ayaw biyai ang imong mga armas sa gubat, ug ayaw kalimti ang mga lagda sa pagpanalipod sa kaugalingon. Kanunay nga magbantay ug magmatngon nga mandirigma. Mas maayo nga moupou ka ug susihon ang mga nakuha: tan-awa pag-usab ang tibuok dagan sa gubat—ang sinugdanan niini, ang dagan niini, ug sa katapusan, unsa ang hinungdan niini, unsa ang labi nga nakapalala niini, ug unsa ang nakapahaman niini. Kini usa ka matang sa tributo nga kuhaon gikan sa napildi, nga dako kaayo'g ikatabang sa umaabot nga mga kadaogan batok kanila; busa, sa katapusan, makab-ot ang espirituhanong kinaadman ug asetikong kasinatian. Ayaw isulti bisan kinsa ang imong kadaogan—kini makapukaw pag-ayo sa kaaway ug makapakunhod sa imong kusog. Ang garbo nga dili malikayan sa ingon nga mga kahimtang maoy mag-abli sa pultahan sa espirituhanong pagpalig-on, ug human nimo mapildi ang usa ka kaaway, kinahanglan nimo nga makig-away sa tibuok hukbo nila. Apan kon mapildi ka, maghinulsol ka, apan ayaw paglayas gikan sa Dios, ayaw pagmatig-a; padali sa pagpalumo sa imong kasingkasing ug pagdala niini sa paghinulsol. Dili gayud malikayan ang pagkahulog, apan mahimo ug kinahanglan nga mobangon pag-usab human sa pagkahulog. Ang usa nga modagan og paspas, bisan pa matumba siya sa bisan unsa, dali siyang mobangon ug mobalik sa dalan padulong sa iyang tumong—sundon ang iyang ehemplo. Ang atong Ginoo sama sa usa ka inahan nga nagguni sa kamot sa iyang anak ug dili siya biyaan, bisan pa ug kanunay siyang masapian ug mahulog. Imbis nga malunod sa pasibo nga pagkawalay paglaum, kaisug alang sa bag-ong paningkamot, nga nakakat-on gikan niining pagkahulog og leksyon sa pagpaubos ug pag-amping, aron dili na molakaw sa madulas nga dalan diin dili gyud malikayan ang pagkahulog. Kung dili nimo pahaw-ason ang sala pinaagi sa matinud-anong paghinulsol, unya, human kini makakuha og pikas sa sulod nimo, dili gyud kini mapugngan nga madani ka paingon sa kalawom sa dagat sa sala. Ang sala makab-ot ang labaw nga gahum kanimo, ug kinahanglan na usab nimo magsugod pag-usab gikan sa sinugdanan sa pakigbisog; apan ang Dios ra ang nakahibalo kon posible pa ba kana. Tingali, pinaagi sa pag-uyon sa sala karon, malapas na nimo ang utlanan sa paghinulsol; tingali, pagkahuman ana, wala na'y bisan usa ka kamatuoran nga makatandog sa imong kasingkasing; tingali bisan ang grasya dili na ihatag kanimo. Unya, samtang anaa pa ka dinhi, ibilang ka sa mga gikondenar sa walay katapusang pag-antos.

Sa kinatibuk-an, angay hinumduman bahin sa mga lagda sa kini nga pakigbisog nga, sa kinauyokan, kini wala'y lain kondili ang pag-aplikar sa tibuok arsenal sa piho nga mga kaso, ug tungod niini imposible nga ilarawan silang tanan. Ang kinaiya sa sulod nga pakigbisog dili masukod ug natago; ang mga kahimtang nga naglibot niini sobra ka lainlain, ug ang mga nag-away sobra ka nagkalainlain: ang usa ka tukso alang sa usa wala'y pulos alang sa lain; ang makapahugno sa usa, sa lain hingpit nga walay pagtagad. Busa hingpit nga imposible nga magtukod og usa ka hugpong sa mga lagda para sa tanan. Ang labing maayo nga tigbuhat sa mga lagda sa kini nga pakigbisog mao ang matag tawo para sa iyang kaugalingon. Ang kasinatian maoy magtudlo sa tanan; kinahanglan lang nga adunay mainitong tinguha sa pagdaug sa kaugalingon. Ang mga unang asketiko wala magtuon gikan sa mga libro apan nagtindog isip mga modelo sa mga mananaog. Labaw pa, dili angay mosalig pag-ayo sa niining mga lagda—nagrepresentar lang kini og gawasnong balangkas. Ang tinuod nga kinauyokan sa butang mao ang makat-unan sa matag tawo pinaagi lamang sa kasinatian, sa dihang aktuwal na silang moapil sa pakigbisog. Ug niining paningkamot, ang ilang bugtong giya mao ang ilang kaugalingong pag-amping ug ang ilang pag-ilaom sa Diyos. Ang sulod nga dagan sa Kristohanong kinabuhi sa sulod sa matag tawo nagpahinumdom sa karaang ilawom nga mga agianan, nga labi ka komplikado ug tinago. Sa pagsulod niini, ang gisulay makadawat og pipila ka kinatibuk-ang instruksiyon—buhaton kini dinhi, kana didto, sundon kini nga timaan dinhi, ug kana nga timaan didto—ug

dayon biyaan siyang nag-inusara sa kangitngit, usahay sa huyang nga kahayag sa usa ka lampara. Ang tanan nagdepende sa iyang pagkamabinantayon, kaalam sa paglihok ug pag-amping, ug sa dili makita nga giya. Susama nga sekreto ang naglungtad sa sulod nga kinabuhi sa Kristohanon. Dinhi, ang matag-usa naglakaw nga nag-inusara, bisan pa nga napalibotan sa daghang mga lagda. Ang naandan na nga pagbati sa kasingkasing, ug labi na gayud ang mga pahimangno sa grasya, mao ra ang kanunay, dili masayop, ug kanunay nga anaa nga mga giya sa pakigbisog batok sa kaugalingon; ang tanan nga uban gibyaan na.

Mao kana ang dagan sa pakigbisog batok sa matag pagbati, tinguha, ug hunahuna. Mahitungod sa mga pagbati, tinguha, ug hunahuna, pareho ra kini tanan; busa, wala nay partikular nga panginahanglan nga hisgutan pa pag-ayo ang pakigbisog batok sa matag hunahuna. Maghimo lang kita og pipila ka obserbasyon:

1. Aduna'y mga **pinong** hunahuna, ug aduna'y labing pinong hunahuna, ug aduna'y **mga magang hunahuna**, ug aduna'y labing magang hunahuna. Ang bisan kinsa makabantay sa ikaduha para sa ilang kaugalingon; ang una dili mabantayan samtang nagpuyo sila sa kasingkasing, apan mapadayag pagkahuman—pinaagi sa mga lihoc sa usa ka tawo, ug labi na sa uban kaysa sa kaugalingon. Ani-a ang pagdani nga dili saligan bisan gamay ang kaugalingong kalinaw sa hunahuna, pagkamaayo, ug pagkabalaan, kondili magduda kanunay niini—nga bantayan pag-ayo ang dagan sa mga panghitabo ug obserbahan kung unsang mga hunahuna ang kauban niini ug nagtapos niini, aron pagkahuman mahukman kung unsa ang orihinal nga naa sa sulod. Mas maayo, bisan pa, nga adunay lain nga kasaligan nga tig-obserba—ang usa ka eksperyensyadong mata dali dayon motudlo sa kung unsay natago sa atong sulod, bisan pa man nga dili nato kini mabantayan sa atong kaugalingon. Sa diha nga maghisgot kita sa labing pino nga mga hunahuna, dili lang nato pasabot ang espirituhanon: kini motumaw gikan sa lawas ug sa kalag. Ang ilang talagsaong kinaiya mao ang ilang pagka dili mabantayan, ang ilang pagkatago sa kalawom, nga ang usa ka tawo magtuo nga naglihok siya nga putli, nga walay sagol nga pagbati, samtang sa tinuod naglihok siya tungod sa pagbati. Ang hinungdan niini mao ang pagkaputli sa kasingkasing nga wala pa matukod, o, mas tukma, ang kapakyasan sa pag-ila sa natural gikan sa gisapaw. Kung mahitabo kini, ang pino ug labing pino mahimong magaspang ug labing magaspang, kay ang pagtagad mapukaw sa kasinatian ug ang mga pagbati sa kasingkasing matudloan sa pag-ila tali sa maayo ug dautan.

2. Aduna'y mga hunahuna, tinguha, ug pagbati nga moabut sa porma sa kalit nga pagbuto ug dali nga pagkagubot, ug aduna usab'y mga kanunay, nga molungtad og adlaw, bulan, ug tuig. Ang una kay gagmay, apan kini dili angay pasagdan; kinahanglan magbantay pag-ayo dili lang niini, kondili usab sa ilang han-ay. Ang kaaway murag mosunod sa usa ka lagda: dili magsugod kalit sa usa ka pagbati, kondili sa usa ka hunahuna, ug balik-balikon kini. Ang hunahuna nga gipalayas sa kasuko sa unang higayon mahimong dawaton nga mas malumo sa ikaduha o ikatulo nga higayon; unya motumaw ang usa ka tinguha ug usa ka pagbati, ug gikan didto usa na lang ka lakang ngadto sa pagtugot ug paglihok. Ang padayon nga mga hunahuna bug-at ug makamatay; mao kini ang pangunang gitawag nga '**tintasyon**'. Ang angay mahibal-an mahitungod niini mao nga kini dili gikan sa kinaiyahan, bisan pa man nga kini anaa niini tungod sa kinaiya niini, kondili kanunay kini gikan sa kaaway; nga gitugotan kini sa Ginoo uban sa usa ka piho nga tuyo, mao ang atong paghinlo, aron masulay ug mapamatud-an ang atong pagkamatinud-anon, pagtuo, pagkamapailubon ug abilidad sa pag-ila sa sulod nga tawo, — busa, kinahanglan natong batukan kini uban sa kalinaw sa hunahuna, bisan pa man kon kini makapasuko kaayo sa usa ka bag-ong kasingkasing nga napuno sa grasya—sama sa mga panamastamas, kawad-on sa paglaum ug kawalay pagtuo; ang labing importante mao nga dili gayud mosugot kanila bisan kanus-a, dili kini pasulod sa sulod, ug panalipdan ang kasingkasing nga walay hugaw gikan niini, pinaagi sa pagbulag kanila gikan kanato ug sa atong kagawasan pinaagi sa hunahuna ug pagtuo.

3. Ang mga hunahuna nga angay supakon dili kanunay dautan; kasagaran kini daw maayo ug kanunay nga neutral. Alang sa mga dautan, usa ra ang lagda: pagpahawa kanila dayon; ang mga neutral, bisan pa, kinahanglan susihon o hunahunaon pag-ayo. Dinhi mosulod ang gidayeg nga kahanas sa pag-ila kung unsang hunahuna ang buhaton ug unsa ang balibaran. Walay lagda nga ipatuman niini: pasagdi ang matag-usa nga makat-on gikan sa ilang kaugalingong kasinatian, kay walay duha ka tawo nga pareho, ug ang angay sa usa dili tingali angay kanato. Mas maayo pa: kon natukod na ang usa ka rutina, sundi kini; ug bisan unsang bag-ong mosulod, bisan pa man og daw makatarunganon kini, ilabay kini. Kon ang hunahuna wala'y kadaut sa kaugalingon niini o sa mga sangputanan niini, bisan pa niana, ayaw dayon kini tugoti, kondili hulat sa husto nga panahon, aron dili ka magpadala sa pagdali. Aduna'y uban nga naghulat og lima ka tuig nga wala maglihok base sa usa ka hunahuna. Apan, ang labing importante nga lagda mao ang dili pagsalig sa kaugalingong hunahuna ug kasingkasing, kondili

ipailawom ang matag hunahuna sa espirituwal nga magtutudlo. Ang paglapas niini nga lagda kanunay na, ug hangtod karon, mao gihapon ang hinungdan sa dagkong pagkahugno ug limbong.

4. Ang dautang hunahuna motintal, samtang ang usa ka makatinuod nga hunahuna manlimbong. Ang bisan kinsa nga madani sa una giisip nga nakasala ug nahulog, samtang ang bisan kinsa nga madani sa ikaduha giisip nga naa sa ilawom sa mahika sa limbong. Posible ba nga ilarawan ang tanang porma sa limbong sa ilang gigikanan ug kinaiya? Usa sa ilang pangunang kinaiya mao nga ang usa ka tawo kumpiyansang nagtan-aw sa iyang kaugalingon nga lahi sa iyang tinuod nga pagkatawo, pananglitan: nga gitawag siya aron magtudlo sa uban, nga kaya niya ang usa ka talagsaong kinabuhi, ug uban pa. Ang gigikanan niini naa sa labing pino nga hunahuna nga 'Aduna koy bili, ug dili kini gamay nga bili...' Ang walay bili nga tawo magdamgo og usa ka butang mahitungod sa iyang kaugalingon. Kini nga labing tinago nga garbo mao ang gikapit sa kaaway aron madani ang usa ka tawo. Dugang pa, ang matag pino ug dautang hunahuna, nga wala nato mabantayi, nagpabilin kanato sa ilusyon; samtang , nagtuo kita nga ginagiyahan kita sa maayong ug matinud-anong hunahuna. Sa kini nga bahin, masulti nga walay usa ka gutlo nga molabay nga wala kita sa ilad; naglakaw kita sama sa taliwala sa mga hulagway, nga nadani kanato sa bisan unsang porma. Kini tungod kay ang dautan naa pa sa sulod, wala pa mawala, samtang ang pagkamaayo naa ra sa ibabaw; busa, ang atong mga mata daw natabonan sa usa ka hamog.

5. Mahitungod sa matag hunahuna nga tagsa-tagsa, maalamon nga mangolekta daan og impormasyon bahin niini; sa ato pa, aron masabtan kini, ang mga hinungdan sa gigikanan niini, ang mga sangputanan niini, ug ang mga paagi sa pagpahawa niini. Magamit kini isip reserba, mapuslanon kaayo sa panahon sa panagbangi; sa dihang ang hunahuna dili mapapas pinaagi sa kasuko ug magsugod sa pagdaghan, nga nag-awhag ug nagdani, kinahanglan kini atubangon sa usa ka butang nga mosupak niini. Apan aron mahimo kini, kinahanglan adunay reserbang mga hunahuna. Sa niini nga bahin, gipili sa mga Balaang Amahan ang **walo** ka nag-unang pagbati ug gihulagway kini isip usa ka modelo, nga magamit sa bisan kinsa nga nangita og giya. Bisan pa, dili kini ang bugtong mga hilisgutan sa espirituhanong pakigbisog, kondili ang nag-unang mga hilisgutan lamang. Busa, makit-an nato ang mga paghulagway sa ubang pagbati ug mga lagda sa pag-atubang niini sa mga buhat sa uban. Ang pinakadato nga koleksyon niini makita sa mga buhat ni Juan Climacus.

6. Aduna'y mga hunahuna nga laman, aduna'y mga hunahuna nga pangisip, ug aduna'y mga hunahuna nga espirituhanon. Klaro sa tanan nga kini tanan mahimong motungha bisan kanus-a; apan, sa kinaiyahan, mas dali mapansin sa sinugdanan ang mga hunahuna nga laman, samtang ang mga hunahuna nga pangisip ug espirituhanon motungha unya. Busa, ang pakigbisog kinahanglan usab molambo o ilisan ang pokus niini. Kinahanglan maila kini aron, pagkahuman mapildi ang lawas, pananglitan, dili mapukan sa pagkamapahulay nga naggikan sa bakak nga pagbati sa seguridad, kay mahimo ka pang mapildi pinaagi sa kalag, ug ang nakapildi sa kalag mahimong mapukan sa espiritu. Sa kinatibuk-an, samtang nagaginhawa pa, dili mohunong ang pakigbisog, bisan pa man kini mohinay, ug usahay sulod sa taas nga panahon.

7. Si San Doroteo miingon: 'Anaa ang pagbati nga naglihok, anaay nakigbisog, ug anaay nagdaog.' Ang una nagpakasala, ang ikaduha nagsugod sa pagpanglimpyo sa iyang kaugalingon, ug ang ikatulo hapit na makab-ot ang kawalay pagbati. Mas determinado nga mosukol batok sa mga pagbati, dili mosugot kanila bisan sa hunahuna, labi na sa tinguha o kalipay, o kung mahitabo kini, dali kining tangtangan sa kasingkasing, kanunayng pagdala sa kaugalingon sa kahintang sa pagdumot, mas dali makab-ot ang pagkab-ihis. Mas mapailubon ug mapasagdan ang usa ka tawo sa iyang kaugalingon, mas molungtad ang proseso, nga adunay hunong-hunong ug pagbalik-balik. Kini nagdepende sa pag-uyon sa kaugalingon, o sa kapakyasan sa pagbulag sa kaugalingon gikan sa kahiligon: pinaagi sa daw pag-uyon sa kaugalingon, ginahigugma sa usa ka tawo ang kaaway ug nagalihok batok sa iyang kaugalingon.

8. Ang resulta sa kini nga pakigbisog mao ang pagkaputli sa hunahuna gikan sa mga hunahuna, sa kasingkasing gikan sa mga pagbati, ug sa kabubut-on gikan sa mga hilig. Sa diha nga kini makab-ot, ang usa ka tawo molihok nga walay pagbati. Ang iyang sulod mahimong usa ka putli nga salamin, nga nagpakita sa espirituhanong mga butang.

9. Ang mental nga pakigbisog batok sa mga hunahuna, kahilambigit ug mga pagbati dili angay mahimong bugtong paagi sa pagpanglimpyo kanato gikan sa atong mga hugaw, nga magpahawa ug mopuli sa tanang uban pa, bisan pa sa hingpit nga panginahanglan niini, dili malikayan ug gamhanang makadaog. Kinahanglan kini kauban sa **aktibo nga pakigbisog batok sa mga** pagbati—mao ang ilang pagwagtang, pagpatay ug paglaglag (pagpamug-ot — *Ed.*)—pinaagi sa mga lihok nga supak niini. Ang hinungdan niini mao nga ang pagbati

nakasulod (nakasawsaw, niturok — *Ed.*) sa atong mga gahum, ug nahitabo kini tungod kay nagbuhat kita uban sa pagbati. Ang matag buhat nga puno sa pagbati nagpahimutang og usa ka partikulo sa pagbati sa atong gahum, ug pinaagi sa pagtigom sa tanang ingon nga mga buhat, ang atong gahum napuno na sa pagbati, sama sa espongha nga puno sa tubig o sinina nga baho. Sa pikas bahin, aron tangtangan kini nga kadasig, kinahanglan magbuhat og mga lihok nga supak sa una, aron sa ingon niini ang matag lihok, samtang mosulod kini sa gahum, mopahawa gikan niini og katugbang nga bahin sa kadasig; ug ang kadaghanan sa ingon nga mga lihok, nga kanunay ug padayon nga gihimo, makawagtang sa tanang kadasig. Ang ingon nga pamaagi, basta kini gamiton sa husto, kusgan kaayo nga ang mga nagpraktis niini, human sa pipila ka pagsulay, makasinati og pagkunhod sa ilang mga pagbati, usa ka pagbati sa kahupayan ug kagawasan, ug usa ka kahayag sa sulod sa ilang kalag. Ang mental nga pakigbisog lamang maoy makapahawa sa pagbati gikan sa hunahuna, apan nagpabilin kini nga buhi; natago lang kini. Sa pikas bahin, ang supak nga lihok mao ang paghampak niining bitin sa ulo. Dili kini nagpasabot, bisan pa, nga pwede hunongon ang mental nga pakigbisog samtang nagbuhat. Kinahanglan kini kauban sa lihok nga dili mapabulag; kung dili, mahimo kini hingpit nga walay bunga ug bisan pa mosangpot sa pagpalig-on, imbis nga pagkunhod, sa kahinam, tungod kay samtang gikombat ang usa ka kahinam, ang lain mahimong mosulod—pananglitan, ang garbo atol sa pag-ayuno. Kung kini pasagdan, bisan pa sa tanang paningkamot, ang praktis dili mamunga. Ang mental nga pakigbisog, kung ipares sa aktibong praktis, motumbok sa kahiligon gikan sa gawas ug sulod, ug wagtangan kini sama sa kadali nga pagkamatay sa usa ka kaaway nga napalibotan ug napildi gikan sa atubangan ug likod.

10. Niining aktibong pag-ayo sa kaugalingon, kinahanglan nga mosunod sa usa ka piho nga han-ay ug sunod-sunod; sa pagtukod niini, kinahanglan nga tagdon ang kinaiya sa kahiligon sa kinatibuk-an, ang kaugalingong kinaiya, ug ang matinahuron nga pamatasan nga gihisgutan sa seksyon sa positibong lihok. Sa unang higayon, kinahanglan nga tutukan ang nag-unang mga pagkahilig nga makapahugno sa kaugalingon: pagka-mapahimuslanon sa kaugalingon, kahilambigit, ug garbo — ug, ingon nga sangputanan, kinahanglan nga pangunahin nga itudlo ang kaugalingon sa pagpahinabo sa lawas ug pagka-mapintas, sa pag-usik sa kabtangan ug paglaglag sa mga butang, sa pagpailalom ug pagpaubos sa kaugalingon sa uban, o sa pagpaubos sa kaugalingon (tan-awa si Barsanuphius). Sa mga santo nga aktibo nga naningkamot sa pagpanglimpyo sa ilang kaugalingon, ang mga buhat nga ingon niini kanunay nga mao ang panguna. Sa ikaduhang puwesto moabot ang ilang pangunang pagbati. Kini nga pangunang pagbati mopakita sa higayon sa pagbag-o, sa diha nga marealize ang pagkasalawayon sa kaugalingon ug sa paghinulsol. Kung ang usa ka panata gihimo nga dili makasala, kini nga pagbati mao ang labing hugot nga gipunting sa hunahuna. Busa, kini kinahanglan nga mosunod nga mahimong dayon nga tumong sa pagsukol batok sa sala nga nagpuyo sa atong sulod. Gilamdag niini ang tanang ubang pagbati, sama sa pagbugkos niini kanila palibot sa iyang kaugalingon, o pagsilbi isip sentro alang kanila. Ang ubang mga pagbati motungha lamang human kini mapaluya ug mapildi, ug kini mapalayas (mapang-ibulag, mapakatag — *Ed.*) kauban niini. Kinahanglan nga armahan ang kaugalingon batok niini gamit ang tibuok kusog sukad pa sa sinugdanan, labi na kay kasagaran daghan ang kasuko batok niini, nga mao ang naghatag og kusog aron makasukol. Ug dili mahimong mapailalom ang pangunang mga pagbati kung dili una mapailalom kini nga usa. Sa ikatulong aspeto, klaro kaayo ang han-ay sa matarong nga lihok. Kini mao: una, kinahanglan lihokon batok sa dominante nga pagbati; sunod, batok sa mga gamot nga pagbati; ug unya, sa dihang mihunong na ang duha, gawasnon na ang matarong nga lihok sa pagtapos sa nahabilin sa kaaway nga grupo sumala sa iyang pagbuot, ug labi na gayud subay sa sulod nga giya. Bisan unsang pagbati nga mubanhaw ug mobati, ang mga lihok kinahanglan itudlo batok niining maong pagbati. Mao kini ang mga tumong sa pakigbisog, ug kini kinahanglan sundon sumala sa usa ka nailhan nga prinsipyo. Labaw pa, samtang ang gisaysay nga han-ay kinahanglan sundon, ang mismong buhat sa pagsukol kinahanglan sukod ug lig-on, aron dili molukso-lukso gikan sa usa ka butang ngadto sa lain sama sa usa ka tawo nga naglibog. Walay tinuod nga bunga, kondili ang walay pulos nga pagpasigarbo ang moturok. Mas determinado ug lig-on ang paglihok sa usa ka tawo, mas duol siya sa katapusan ug sa kalinaw. Kinahanglan magpadayon sa gisugdan nga buluhaton hangtod moturok ang bunga, kay ang katapusan nagkorona sa paningkamot... Dugang pa, kinahanglan tutukan ang bisan unsang ipakita sa kasinatian sa nagbuhat. Morag mao kini ang dagan sa mga butang: pagkahuman sa punto sa pagbalhin, mosunod dayon ang aktibong pakigbisog batok sa mga pagbati; gikan niini o kauban niini, mosunod dayon ang sulod nga pakigbisog; unya, pagkahuman, nagpalig-on ug nagpabakod sila sa usag usa: samtang nagkauswag ang sulod, nagkauswag usab ang gawas; samtang nagkauswag ang gawas, nagkauswag usab ang sulod; sa katapusan, kung

pareho nang lig-on, motungha sa hunahuna sa usa ka tawo ang mga huna-huna sa mga katingalahang buhat ug mga buhat nga nagtumong sa hingpit nga paglaglag sa mga pagbati, sa pagputol niini sa gamot. Dili angay buhaton sa usa ka tawo ang dagkong katingalahang buhat ug mga buhat alang sa iyang kaugalingon, ni tambagan ang uban nga buhaton kini. Kinahanglan molihok hinay-hinay, motubo ug magpalig-on matag lakang, aron adunay kusog ug gahum. Kon dili, ang atong mga lihok susama sa bag-ong tambal sa daan nga sinina. Ang panawag sa paglihok kinahanglan mogikan sa sulod, sama sa usa ka determinado ug makahupay nga tambal nga usahay gipakita sa masakiton pinaagi sa sulod nga tinguha ug intuwisyon.

11. Ang mental ug aktibong pakigbisog batok sa kaugalingong mga pagka-antos kusgan na sa kaugalingon, apan ang paningkamot molihok nga walay sama nga mas paspas, mas mabungaon ug mas epektibo kon kini giya sa lain. Kung mag-inusara, dili kanunay mailhan sa usa ka tawo ang kaaway sa pakigbisog sa hunahuna, ni dili usab siya kanunay makalihok batok kaniya ug mapadayon ang kadasig ug determinasyon sa pagbuhat niini; ug, labaw sa tanan, sa bisan unsang kahimtang, dili siya makabaton og usa ka plano o daan nga giandam nga balangkas aron pagdumala sa tibuok pakigbisog. Hapaw kaayo nga imposible nga makab-ot kini sa kaugalingon. Kinahanglan nga adunay usa ka tawo nga motan-aw sa atong karon ug sa atong kaugmaon gikan sa gawas. Busa, ang pagsalig sa usa ka espirituhanong magtutudlo angay ituring nga labing maayo ug labing hinungdanon nga paagi sa pagpaayo sa kaugalingon. Iyang gamiton ang parehas nga pamaagi kanato ug sa sulod nato—aktibo, mental nga pakigbisog—apan, labing importante, sumala sa iyang kaugalingong paghukom, plano, ug sa klarong pagsabot sa tumong, sa dalan, ug sa sangang-dalan. Busa, kamo nga nangandoy ug nangita og paghinlo, pangitaa ug hangyoo ang Ginoo og usa ka amahanong magtutudlo; sa diha nga makakaplag na kamo kaniya, isulti kaninyo kaniya ang tanan mahitungod sa inyong kaugalingon nga inyong nahibaw-an ug nakita sa sulod ninyo. Unya, isumite ninyo ang inyong kaugalingon hingpit kaniya, sa sulod ug sa gawas—isumite ninyo ang inyong kaugalingon sama sa hilaw nga materyal, aron siya makatukod gikan niini og usa ka balay para sa Ginoo, usa ka bag-ong tawo. Pagkahuman nimo niini, biyaa ang tanang kabalaka alang sa imong kaugalingon ug mangitag og dalangpanan nga walay kabalaka ilawom sa pako sa amahan. Pasagdi siya nga maggiya kanimo bisan asa ug bisan unsaon niya gusto; pasagdi siya nga ipabuhay kanimo bisan unsa, bisan kanus-a ug bisan asa niya gusto. Sa atong bahin, utang nato kaniya ang walay pagduha-duha nga pagsunod—walay paghunahuna, masaligon, andam—ug ang hingpit nga pag-abli sa atong konsensya kaniya, o ang pagpadayag sa atong mga hunahuna, tinguha, pagbati, buhat ug pulong—ang tanan natong ginabuhay ug ang tanan nga mahitabo kanato. Nagtugot kini kaniya nga makita kung asa kita nagbarug ug ang kahimtang sa atong sulod, ug naghatag kaniya og basihanon aron hatagan kita og tambag ug magtutudlo kanato og mga buluhaton. Ang pagpadayag sa atong mga hunahuna ug ang pagsunod sa atong amahan mao ang makahukom nga manlupig (manlupig — *Ed.*) sa mga pagbati ug mananaog sa mga demonyo. Sa matag higayon nga ipadayag ang atong hunahuna ug buhaton ang gisugo niadtong higayona, sama kini sa paglimpyo sa samad ug pag-ilis sa bendahe. Kini usa ka apurado nga medikal nga pagtambal! Ang nagbukas sa iyang kaugalingon naglabay sa tanan nga hugaw ug, pinaagi sa pagsunod, modawat unya sa putli: bag-ong suplay, tambal nga pagkaon, putli nga katas—sama sa usa ka tawo nga mokaon og pampagawas unya mokaon og maayong pagkaon. Apan labaw sa tanan, ang mismong gamot sa mga pagbati maputol sulod kanila, mao ang: ang kaugalingon, **ang 'ako'**. Ang nagpangulo sa pakig-away batok sa kaugalingon mao gihapon **ang** nakig-away niini, ug sa ingon niini, samtang ang usa k naglihok batok sa 'kaugalingon', sa usa ka paagi ginapakaon niya kini. Apan, ilawom sa usa ka magtutudlo, **ang** atong '**Ako**' hingpit nga mawala sa iyang kabubut-on sukad pa sa unang higayon; ug uban niini, mawala ang basihanon sa tanang pagbati ug mosubang ug molihok nga walay han-ay, sa kalibog; bisan pa niana, dinhi mismo, mapildi ang ilang tanang limbong ug mahimong walay pulos pinaagi sa pagkamatinud-anon. Sa kinatibuk-an, kini usa ka gamhanang paagi sa pagpugong sa mga pagbati ug sa dali nga pag-angkon sa pagkabalaan. Ang tanang kasinatian sa mga santo nagtutudlo niini; ug daghan kaayong mga pananglitan... Angay usab hinumduman nga sa sayo pa, pagkahuman sa pagbag-o sa kinabuhi, makaplagan ug mapili ang usa ka espirituhanong magtutudlo, mas maayo. Ang kadasig buhi ug andam sa bisan unsa, ug unsa kaha ang dili mabuhay sa usa ka maalamon nga magtutudlo niini, labi na kon ang kaugalingong kabubut-on—nga nagmugna og pagkapilit, kawalay pagsalig, pagkasupak ug tinguha sa pag-ayo—wala pa makahugot sa gamot... Ang nag-antos niining mga kinaiya, human mopili og usa ka magtutudlo, kinahanglan unang maayo niini aron makuha ang iyang lugar isip usa ka maayong anak, nga mahimong matudloan. Ka-amgo kini kung ang kalag masanay sa pagbuhat sa tanan sumala sa iyang kaugalingong pagsabot ug kabubut-on.

12. Sa katapusan, ang labing hingpit nga pagpino, ingon man, sa atong tibuok pagkatawo—ang paghinlo niini sama sa kalayo—gihimo mismo sa Ginoo. Sa partikular: gikan sa gawas—pinaagi sa kasubo; gikan sa sulod—pinaagi sa mga luha. Dili masulti nga kini motungha lang sa katapusan, ug wala pa naglungtad kaniadto. Dili, nagsugod kini gikan pa sa sinugdanan gayud, ug kauban ang usa ka tawo sa porma sa nagkalain-laing mga kasakit ug kasubo sa kasingkasing; ug samtang nagakatigulang ang usa ka tawo, mas mosamot kini og kabug-at. Apan mao kini ang paagi sa Ginoo sa pagpatuman niini kanato, pinaagi sa pagtugot ug, daw ingon, pagpanalangan sa ordinaryong dagan sa mga panghitabo sa gawas ug sulod alang sa atong kaugalingong kaayohan. Apan sa pagduol sa katapusan, Iyang tinuyoang gihan-ay (giusab — *Ed.*) kini, gihatagan og luha, ug gidala ang mga kasubo — magkuyog man, o sunod-sunod, usahay una ang usa, unya ang usa pa, ug usahay lain nga klase sa usa ka tawo, ug lain sa lain. Ang kasubo kalayo; ang luha tubig. Kini pagbunyang **sa tubig ug kalayo**. Gihulagway ni San Isaac nga Siryano kini ingon sa pag-alsa sa krus, o ang katapusang pagkrusipisyon sa gawasnong tawo. Kining higayona, ingon nila, mao ang labing makapahimulos, susama sa nasinati ni Abraham sa dihang iyang gihalad ang iyang anak nga lalaki isip halad: kangitngit sa hunahuna, walay paglaum nga kasakit sa kasingkasing, ang pagpaabot sa kasuko gikan sa ibabaw, ug ang impyerno nga nagpaabot sa ubos; makita sa usa ka tawo ang iyang kaugalingon nga nagalaglag, nagbitay sa giladmon. Gikan dinhi, ang uban mogawas nga mananaog, samtang ang uban mapukan ug mobalik, aron lang mosaka pag-usab niining bukid. Kadtong nakalabang niining hugna, nga nakaabot na sa langit, dili na sila kalibutanon kondili langitnon; gipataas sila sa Balaang Espiritu ug gidala niini, sama sa mga ligid sa panan-awon ni Ezequiel. Ang Dios naglihok sa ilang sulod. Ang ilang kahimtang labaw pa sa masabtan sa hunahuna. Kini mailhan lamang pinaagi sa kasinatian; mao nga kadtong nakasinati niini dili maghisgot bahin niini; kay walay kapuslanan ang pagbuhat niini, ug mahimo pa gani kini makadaot. Mao kini ang nahitabo sa katapusan. Hangtud niining panahona, kauban sa ubang mga pamaagi, ang kanunay nga kasubo ug kalisdanan—nga gipahimutang sa Dios—ug ang espiritu sa paghinulsol, nga gihatag Niya, kinahanglan masinati ingon nga labing gamhanang paagi sa paghinlo. Sa gahum niini, kini katumbas sa usa ka espirituhanong giya, ug kon wala'y ingon nga giya, kini makapulhi nga igo—ug sa tinuod gayud, mubuhat kini—sa usa ka mapainubuson nga magtutuo. Kay sa ingon ana nga kahimtang, ang Dios mismo ang Giya, ug Siya, walay duhaduha, mas maalamon kay sa tawo. Gihulagway ni San Isaac nga Siryano sa detalyado nga paagi ang hinay-hinay nga pagdala sa Ginoo sa ginapahapsay paingon sa mas lawom nga pag-antos nga nagapahapsay, ug giunsa Niya pagpasiga sulod kaniya ang espiritu sa paghinulsol. Ang gikinahanglan lang kanato mao ang pagtuo sa Iyang mapinanggaong pag-atiman ug ang andam, malipayon, ug mapasalamaton nga pagdawat sa tanan nga Iyang ipadala. Ang kakulang niini nagwagtang sa gahum sa pagpanglimpyo sa masubo nga mga panghitabo, nga nagpugong niini nga makaabot sa atong mga kasingkasing ug sa kinahiladman natong pagkatawo. Nagamit kini sa kasubo. Mahitungod sa paghinulsol, kini naglakip sa maampingong pagsusi sa mga sala sa usa ka tawo ug sa iyang espirituhanong kagubot, pinaagi sa pagmatngon sa kaugalingon ug kahibalo sa unsay nahitabo sa sulod nato, nga gisundan sa kanunay nga pag-angkon sa sala, kauban ang matinud-anong paghinulsol ug lawom nga kasubo. Kung walay gawasnong kasubo, lisod alang sa usa ka tawo nga supakon ang garbo ug pagpasigarbo; ug kung walay luha sa paghinulsol, giunsa man sa usa ka tawo pagwagtang sa sulodnong pagka-makasarili sa Farisaikal nga pagkamatarong sa kaugalingon? (Sa mga sinulat ni Santo Isaac nga taga-Siria, ang gawasnong kasubo, mga luha ug paghinulsol gidayeg sa tibuok niyang mga buhat). Gitan-aw sa Apostol nga ang bisan kinsa nga kulang sa una usa ka manlalapastangan. Tungod kay kini dili anaa sa atong gahum kondili sa kamot sa Dios, bisan pa man magduhaduha kita sa pagpangayo niini tungod sa kakulang sa pagsalig sa atong kaugalingong kusog ug sa kawalay-hibalo kon makasugakod ba kita niini, dili unta nato pasagdan sa bisan unsang paagi ang ikaduha. Ang ikaduha kadaghanan naa sa atong kaugalingong kamot, ug walay pagdili sa pag-ampo alang niini. Busa, gamita ang tanang paagi ug ang tanan nimong kinaadman, paningkamoti kutob sa imong makaya nga mapainubuson ang imong kaugalingon sa atubangan sa Dios sa paghinulsol, nga mohapa sa Iyang atubangan ug mangayo og kaluoy. Sa pagtan-aw Niya sa imong paningkamot, Iya kang hatagan og walay hunong nga paghinulsol ug, kung kinahanglan, daghang luha, nga mao ang makahugas ug makapahimulos hingpit sa nawong sa imong kalag. Ang kauswagan dili unta magdala sa pagsalig sa kaugalingon ug pagpanghambog, kondili sa kahadlok nga basin gilabay na ka sa Ginoo ingon nga dili na kinahanglan, ug busa sa labing dako nga kadasig alang sa tinuoray nga paghinulsol sa kasingkasing, nga kanunay usa ka halad nga makapahimuot sa Dios. Sa tinuod, masulti pa gani nga bisan pa kon wala kay gipakita nga timaan sa kasubo sa gawas, kinahanglan magmasubo ka sa sulod, kay ang Dios, ingon ba, nagtawag kanimo niini. Sa pikas bahin, alang sa mga nagasubo sa gawas, ang Ginoo mismo nagpadala og mga

kahupayan—mga higayon sa labing matahum nga kalipay nga makapalimot sa usa sa iyang mga kasubo ug makahupay sa iyang mga samad, nga naghimo sa paghilak nga imposible. Ang mga luha mahimo'g kauban niini o dili: ang tibuok butang naa sa paghilak sa atubangan sa Dios tungod sa kaugalingong hugaw.

Kini ang tanang paagi nga gipapas ang mga pagbati sulod kanato—bisan pinaagi sa atong kaugalingong pangkaisipan nga paningkamot, pinaagi sa giya sa mga espirituhanong lider, o pinaagi sa Ginoo mismo. Nahisgutan na nga kung walay sulod nga mental nga pakigbisog, ang gawasnong pakigbisog dili molampos; pareho usab kini sa pakigbisog ubos sa giya, ingon man sa probidensyal nga paghinlo. Busa, ang sulod nga pakigbisog kinahanglan nga walay hunong ug walay paglubad. Sa kaugalingon niini, dili kini ingon ka gamhanan, apan kon kini mawala, ang tanan nga uban mahimong walay pulos ug walay kapuslanan. Ang mga naglihok ug ang mga nag-antos, ang mga nagahilak ug ang mga nagsunod, nangalaglag ug nagpadayon sa pagkalaglag tungod sa kakulang sa sulod nga pakigbisog o pagbantay sa hunahuna. Kung atong hinumduman usab ang gisulti kaniadto bahin sa positibong sulodnong lihok—nga kini mao ang katuyoan ug tinubdan sa kusog alang sa positibong gawasnong lihok—nan ang tibuok kahulugan sa sulodnong lihok ipadayag sa tibuok niyang gahum, ug mahimong klaro sa tanan nga kini mao ang tinubdan, pundasyon, ug tumong sa tanang pagpanumli. Ang tanan natong kalihokan mahimong isumada sa mosunod nga pormula: pagtigom sa sulod sa imong kaugalingon, pagpukaw sa espirituhanong kahibalo ug kinabuhi nga kusog, ug niining kahimtanga sa hunahuna, pagsunod sa gitudlo nga gawasnong agi sa lihok ubos sa giya sa usa ka espirituhanong direktor o sa Banal nga Pag-atiman; apan sa samang higayon, uban sa hugot ug kusog nga pagtagad, pagmatngon ug pagbantay sa tanan nga motumaw sa sulod. Sa diha nga motungha ang mainitong pag-alsa, palagsaa kini ug patumbaha, sa hunahuna ug sa lihok, samtang dili kalimtan ang pag-amuma sa sulod sa usa ka espiritu nga mapinamub-an ug masubo tungod sa kaugalingong mga sala.

Ang tanang pagtagad sa usa ka asketa kinahanglan magpokus dinhi, aron samtang naningkamot siya, dili siya malipat ug daw nakagapos o nakabalkot ang hawak sa iyang mga hunahuna. Ang paglakaw uban sa ingon nga sulodnong pagpuyo ug pagbantay mao ang paglakaw nga matin-aw, ug ang pagtulon-an bahin niini mao ang pagtulon-an sa pagkamatin-aw. Karon klaro na nganong giisip sa tanang asketa ang hiyas sa pagkamapugong-sa-kaugalingon nga labaw sa tanang hiyas sa pagka-asketa ug giisip nga walay bunga ang mga wala niini. Mao nga kini kinahanglan nga ipasiugda sa partikular. Nahisgutan na kini, apan sinugdanan pa lang kana. Gihisgutan kini didto aron ipakita nga ang pagpraktis sa pagpugong sa kaugalingon ug disiplina sa kaugalingon kinahanglan nga motungha lamang gikan sa sulod, o, mas maayo pa, nga ang usa ka tawo kinahanglan nga sundon kini human una niyang mapahimutang ang iyang kaugalingon sa sulod. Karon, pilion nato ang maong sinugdanan alang sa atong pagsaka, kay didto ang tumong, samtang ang panlabas usa lamang ka paagi. Sa ato pa, kinahanglan natong ipakita ang sukaranan nga hilig sa naningkamot nga espiritu paingon sa Dios, ang mga kondisyon alang sa paspas nga pagduol Niya, ug ang kahimtang sa usa ka tawo nga duol—o, mas tukma pa, nga makahimo niini—kay ang mismong buhat sa pagduol naggikan sa Dios.

Ang Unang mga Lakang Padulong sa Pagkinabuhi nga Pagkig-uban sa Dios

Sa diha nga naestablisar na niya ang iyang sulod, iyang gitumong ang tanang kusog sa iyang kadasig ngadto sa buhat sa pagpauswag sa kaugalingon, nagalini sa iyang kaugalingon gikan sa hugaw ug mga pagbati, nagagawas sa iyang mga gahum ug nagpalig-on niini pinaagi sa mga kalihokan nga makapahimuot sa Diyos. Kini nga buhat nagkinahanglan sa tanan niyang pagtagad, paningkamot, ug oras. Samtang nasamay sila niini nga paningkamot ug, sa samang higayon, naghatag og han-ay ug organisasyon sa ilang sulod nga kahimtang, natural nga mas mosentro sila sa sulod, magtipon sa ilang kaugalingon, ug magtukod sa pundasyon alang sa usa ka nagpadayon nga presensya sa ilang sulod. Mao kini ang tumong sa unang espirituhanong pakigbisog: ang pagsulod sa kaugalingon. Sa samang higayon nga magsugod ang usa ka tawo sa pagtukod sa iyang kaugalingon sa sulod niya, hinay-hinay nga mapadayag kaniya ang pangunang tumong—nga iyang angay pangitaon ug kaniadto, daw, natago sa luyo sa daghang mga buluhaton. Apan natural ra, samtang molayo ang usa ka tawo sa gingharian sa mga pagbati, nga atubangon niya ang pangunang tinguha ug hilig sa atong espiritu, aron mapalapdan ang sakop nga gilangkoban sa tibuok paningkamot. Kini nga tumong ug tinguha mao ang pag-uyon padulong sa Dios isip

labing hingpit nga kaayohan. Mahimo kini lamang kon masinati sa usa ka tawo ang katam-is sa kinabuhi sa Dios o matilawan kung unsa ka maayo ang Dios; busa, dili kini kalit nga mahitabo. Sa sinugdan, ang kahadlok nagpabayat sa usa ka tawo: nag-alagad sila ingon ulipon, tungod sa katungdanan, tungod sa pagbati sa obligasyon nga ilang naila sa higayon sa pagmata. Unya, ang kahadlok mokunhod ug, bisan dili kini hingpit nga mawala, mapulihan sa katam-is sa pagpanarbaho para sa Ginoo, sa pagbati sa kalipay niini. Ang pagpadayag niini mao ang unang paglihok sa kalag paingon sa Dios, ang panan-aw sa hayag nga katuyoan niini. Sa higayon nga motungha kining hilig, magsugod kini sa pagtubo sa kaugalingon sa samang han-ay sa pagkahimugso niini. Dili lang kini angay hulaton nga walay lihok; dili, kinahanglan molihok sa usa ka piho nga paagi aron mapadali ang pinakapaspas nga pag-uswag niining hilig. Alang niini, sama sa miagi, ang pangunang pokus naa sa sulod, positibong lihok; apan ang tanang buhat nga gihimo sa ingon niini—basta kini gihimo nga wala maglayas gikan sa sulod—makatabang niini nga hilig, mag-amuma ug magpalig-on niini, samtang gibutang ang tanang paglaum sa Diyos ug gipangdala ang tanan ngadto sa himaya sa Diyos. Kinahanglan kini ang espiritu nga nag-una sa tanang ingon nga mga lihok; kung dili, magpabilin kini nga walay bunga ug, labaw sa tanan, dili makasustento ang usa ka tawo sa iyang karga kung wala kini nga sulod nga kusog nga gipahimutang sa sulod niya. Busa, ang nahisgotan nga mga paningkamot makapadasig sa pagduol ngadto sa Dios, apan kini kinahanglan nga itudlo ngadto niining katuyuan pinaagi sa usa ka partikular nga sulod nga disposisyon, nga kinahanglan ipadayon sa usa ka tawo samtang ginabuhat kini.

Ang pagsaka sa hunahuna paingon sa Dios, o ang pagkahilig ngadto Kaniya, naporma samtang napalig-on ang sulodnong mga kalihokan sa usa ka tawo. Mopamutang kini kanila sama sa usa ka liso ug motubo sama sa tanom sa yuta. Busa, samtang ginapadako kining sulodnong kinabuhi aron mapukaw ang mas paspas nga pagkahilig paingon sa Dios, kinahanglan nga:

1. Bansay-a ang hunahuna sa paglakaw sa atubangan sa Dios. Paninguhaa sa tawo nga walay hunong nga makita ang Dios, ingon nga Siya anaa sa iyang tuo, ug mosaka ngadto sa pagkahibalo nga Siya nagtan-aw kaniya. Ang pagnaandan niini mao ang ganghaan paingon sa Dios, ang pag-abli sa langit alang sa hunahuna.

2. Buhaton ang tanan alang sa himaya sa Dios ug, sa tanang butang—bisan sa gawasnon o sulodnon—wala'y lain hunahunaon kondili kini nga himaya: kini ang sukod sa tanang buhat ug magbilin kini og timailhan niini.

3. Buhata ang tanan uban sa kahibalo sa kabubut-on sa Diyos, lakaw sa maong kabubut-on, tuman-a kini sa tanang butang, ug isumite ang tibuk kasingkasing niini. Ang paglihok subay sa kabubut-on sa Diyos naglangkob sa tanan nga nagagikan sa usa ka tawo, samtang ang pagsumite niini naglangkob sa tanan nga mahitabo sa usa ka tawo. Bisan unsa pa ang imong buhaton, paningkamoti nga masuta kung unsa ang gusto sa Dios gikan kanimo sa maong buhat; bisan unsa pa ang moabot kanimo, daw-a kini nga gikan sa kamot sa Ginoo. Usa ka tawo, usa ka butang, usa ka panghitabo, kalipay, kasubo—daw-a kini tanan uban sa kalipay; isumite sa tanan nga boluntaryo, malinaw, ug malipayon, bisan pa sa bisan unsang kalisdanan.

Pinaagi niining mga espirituhanong praktis, ang hunahuna labi pang masabtan ang Dios ug mapalig-on sa panan-aw sa Dios—masanay kini nga magpuyo sa panan-aw sa Dios uban sa Iyang walay kinutuban nga kahingpitan. Kini nga panan-aw gihatag kasagaran atol sa matinahuron nga pagtindog sa atubangan sa Dios ug molambo pinaagi sa maong pagtindog usab sa atubangan sa Dios. Kini ang sinugdanan sa pagsaka padulong sa buhing pakig-uban sa Dios.

Samtang nagpadayon ang panan-aw sa Dios, mosidlak ug mahuman ang matinahuron nga pagsimba sa Dios sa espiritu, sa diha nga, sa usa ka tinuoray nga paghilak ngadto sa Dios, ang usa ka tawo mohugno sa Iyang atubangan sa pagpahiubos sa kaugalingon, ingon usa ka binuhat—dili uban sa masakiton apan uban sa kahibalo nga siya gidawat, gihigugma ug gipakitaan og kaluoy.

Busa, motungha ang usa ka dili mapugngan nga sulodnong pangandoy ug pagbati sa dakong kalipay paingon sa Dios.

Ang paningkamot paingon sa Dios mao ang tumong. Apan sa sinugdan, kini naglungtad lamang isip tinguha, usa ka tinguha. Kinahanglan kini himuong tinuod ug buhi, sama sa usa ka natural nga pagdani—malumo, andam, ug dili mapugngan. Kini nga matang sa pagdani lamang ang nagpakita nga naa kita sa atong tukmang lugar, nga gidawat kita sa Dios, nga nagpadulong kita kaniya. Kung ang puthaw madani sa magnet, nagpasabot

kini nga adunay pwersang magnetiko nga naglihok niini; pareho usab kini sa espirituhanong kahulugan: didto lang kini mahimong klaro nga ang Dios nagahikap kanato, kung adunay kini buhing tinguha—kung ang espiritu, nga molaktaw sa tanan, mudali paingon sa Dios, ug malingaw. Sa sinugdan, dili pa kini mahitabo—ang usa ka masigasig nga tawo hingpit nga nakatutok sa iyang kaugalingon, bisan pa alang sa Dios; apan kining paghunahuna sa Dios intelektuwal ra. Wala pa gihatagan sila sa Ginoo og pagtilaw sa Iya mismo, ug dili pa sila makahimo niini, kay dili pa sila putli. Nag-alagad sila

Ginoo, aron isulti, nga walay tinuod nga kalipay. Unya, samtang ang kasingkasing napahimakas ug nabag-o, magsugod siya sa pagbati sa katam-is sa kinabuhi nga makapahimuot sa Ginoo, sa paglakaw niini uban sa gugma ug kadasig—mahimong kini iyang tinubdan sa kalipay. Ang kalag magsugod sa pagbulag sa tanan, sama sa katugnaw, ug madani paingon sa Dios, nga nagpinit niini. Ang sinugdanan niining pagdani naa sa espiritu, nga naghandum sa Balaang grasya. Pinaagi sa mga pahimangno ug giya niini, kini motubo sulod sa gitakdang han-ay, diin kini ginapakaon bisan pa walay kahibalo ang tawo sa proseso mismo. Ang mga timailhan niining pagkatawo mao ang: usa ka kusang-loob, hilom, ug walay kapoy nga pagpuyo sa sulod sa atubangan sa Dios, kauban ang pagbati sa pagrespeto, kahingawa, kalipay, ug uban pa. Kaniadto, gipugos sa espiritu ang kaugalingon sa sulod, apan karon gitukod na kini ug nagpabilin didto sa walay katapusan. Makakaplag kini og kalipay sa pag-inusara uban sa Dios, layo sa uban, o sa dili pagtagad sa bisan unsang butang sa gawas. Makakaplag kini sa sulod niini sa Gingharian sa Dios, nga mao ang *kalinaw ug kalipay sa Balaang Espiritu* (Roma 14:17). Ang ingon nga paglubong sa sulod, o paglubong sa Dios, gitawag nga mental nga kahilom o pagdakop sa Dios. Mahimo kini nga malukop, apan kinahanglan nga himuon kini nga permanente, kay anaa man dinhi ang tumong. Anaa ang Dios sa atong sulod kung ang atong espiritu tinuod nga naa sa Dios, kay kini dili usa ka mental nga pakig-uban, kondili usa ka buhi, hilom nga paglubong sa Dios, nga layo sa tanan nga butang. Sama sa sinag sa adlaw nga nagdala sa tulo sa hamog, mao usab ang Ginoo, nagapataas sa espiritu pinaagi sa paghikap niini. '*Ug ang espiritu nagpataas kanako*,' ingon sa propeta (Ezek. 3:12). Daghang mga santo ang kanunay nga naa sa kahimtang sa pagkahibulong sa atubangan sa Dios, samtang ang uban gikuptan sa Espiritu sa mubo nga panahon, apan kanunay. Busa, ang ingon nga pagdani, o pagsulod sa Dios, magsugod, motubo, ug mahimong hingpit pinaagi sa grasya sa Dios sa mga tawo nga tinuod, matinud-anon, ug masigasig sa pagpangita sa Dios.

Usa ka hinungdanon nga kondisyon alang niini mao ang paghinlo sa kasingkasing aron madawat nato ang Dios nga nagadani kanato paingon Niya: '*ang mga putli sa kasingkasing makakita sa Dios*' (Mat. 5:8). Busa, ang tanang asketikong praktis, ehersisyo, ug buhat nga nahisgutan hangtod karon usa ka gikinahanglan ug dili mapulihan nga preparasyon alang niini. Apan, kini tanan kinahanglan buhaton sa husto nga paagi, ug labi na gayud uban niining tumong sa hunahuna. Ang labing importante dinhi mao ang pagbantay sa kasingkasing: ang tipigan sa masigasig nga espiritu naa sa sulod; ang kondisyon aron balido ang mga paningkamot sa pag-asketiko, mga ehersisyo, ug mga buhat mao nga kini moturok gikan sa sulod; ang kalampusan sa pakigbisog moabot lamang gikan sa sulod; ang labing maayong paagi sa pag-amuma sa pangandoy alang sa Diyos mao ang gikan sa sulod. Busa, ang sulodnong buhat mao ang sentral nga tinubdan sa usa ka espirituhanon, tinuod nga Kristohanong kinabuhi. Tungod niini, giisip sa mga Balaang Amahan kini nga mao ra gayud ang dalan padulong sa pagkahingpit. '*Pag-amping ug pagmata; pagbantay ug pag-ampo*,' ingon sa Ginoo (1 Ped. 5:8; Marcos 14:38). Ang pagka-matino, o ang pagbantay sa kasingkasing, mao ang pangunang paningkamot. Alang sa mga Balaang Amahan, ang tanan gitumong niini: ang tanan naa sa kasingkasing, kay ang naa sa kasingkasing mao ang mapadayag sa buhat.

Ang desisibo nga lakang sa pagsaka paingon sa Dios, ang mismong utlanan sa pakig-uban sa Dios, mao ang hingpit nga pag-ilaum sa kaugalingon Niya, human niini Siya na ang naglihok, ug dili ang tawo. Diin man nahimutang ang tanang kusog, o unsa ba gayud ang atong gipangita? Komunyong sa Dios—mao ang pagpuyo sa Dios sa atong sulod ug pagsugod sa paglakaw sa atong sulod, daw nagsul-ob sa atong espiritu, nga nagdumala kanato pinaagi sa Iyang hunahuna, kabubut-on, ug pagbati, aron *ang atong tinguha ug ang atong lihok* mahimong Iyang buhat, aron Siya ang magbuhat sa tanang butang, ug kita mahimong Iyang mga instrumento, o kadtong naglihok pinaagi Niya, sa atong mga hunahuna, tinguha, pagbati, pulong ug buhat. Mao kini ang gipangita sa Ginoo, ang Maghuhari sa tanan, kay Siya ra gayud ang nagbuhat sa tanang butang sa mga binuhat pinaagi sa mga binuhat mismo. Ang espiritu nga nakasabot na sa kaugalingon kinahanglan mangita sa sama.

Ang kondisyon alang niining pagpuyo sa Dios sa atong sulod ug alang sa Iyang paghari, o ang pagdawat sa Iyang pagka-makagahum sa tanan, mao ang pagbiya sa kaugalingong kagawasan. Ang usa ka buhing binuhat

nga gawasnon, pinaagi sa iyang kinaiya ug kahulugan, naglihok sumala sa kaugalingong kabubut-on, apan dili kini ang angay nga mahitabo. Sa Gingharian sa Dios, dili unta adunay bisan kinsa nga molihok sa kaugalingon niyang kabubut-on, kondili ang Dios ang molihok sa tanang butang; ug kini dili mahitabo samtang ang kagawasan nagbarug sa kaugalingon niyang katungod—kay kini nagdumili ug nagbalibad sa gahum sa Dios. Ug sa ingon lang mihunong kining mapugos nga pagsukol sa gahum sa Dios, sa dihang ang atong kagawasan—o ang atong independyente ug kaugalingong buot nga lihok—matumba sa Iyang atubangan, sa dihang usa ka matinud-anong hangyo ang mogawas sa sulod sa usa ka tawo: 'Ikaw, O Ginoo, buhata sa ako ang imong gusto, kay ako buta ug maluya.'

Niining maong higayona mosulod ang gahum sa Dios sa espiritu sa tawo ug magsugod sa Iyang buhat nga naglangkob sa tanan. Busa, ang kondisyon aron ang Dios magpuyo sa atong sulod mao ang matinud-anong pag-isumite sa atong kaugalingon kaniya.

Ang pag-isumite sa kaugalingon sa Diyos mao ang labing sulod, labing tinago nga buhat sa atong espiritu, nga dali ra mahitabo sama sa tanang butang, apan dili kini makab-ot sa usa ka gutlo lang, kondili hinay-hinay kini nga motubo, bisan pa sa taas o mubo nga panahon, depende sa kahanas ug pagka-maampingon sa Kristohanong nagbuhat niini. Ang sinugdanan niini naa sa unang buhat sa pagbag-o, kay didto ang naghinulsol, sa paghimo og panata, kanunayng moingon: 'Likayan ko ang dautan ug buhaton ko ang maayo; ikaw ra, Ginoo, ayaw ko pagbyae sa imong grasya.' Uban niining pagbati, mosulod siya sa dalan sa pagpanamastamas ug nagpaningkamot nga may kadasig niini, sa paglaum nga madawat ang tabang sa Dios. Apan klaro nga dinhi ang iyang kadasig ang nanguna, samtang ang lihok sa Dios mosunod sa iyang agi. Kini gikinahanglan tungod sa pagbati sa nagsugod ug sa tuyo sa Dios. Ang bag-uhan gustong magpaningkamot alang sa Ginoo, aron pag-alagad Niya—busa siya nagpaningkamot. Kini naghatag kaniya og pagbati sa kumpiyansa ug, daw, og kaisog sa pagtan-aw sa Dios. Apan klaro nga kini dili angay magpabilin ingon niini. Kinahanglan gayud nga ang usa ka tawo mosunod sa paggiya sa Dios, ug biyaan ang iyang kaugalingong kusog nga gipangandoy. Busa, dili angay magpabilin ang usa ka tawo sa iyang unang kahimtang sa panghuna-huna, kondili, nga dili mapakunhod ang maong kadasig, kinahanglan siya magpailalom sa Diyos, ibutang ang iyang kaugalingon ilawom sa Iyang giya, ug makat-on sa pagsunod sa Iyang mga pahimangno ug paggiya. Gipasabot kini sa dili direkta nga paagi sa dihang gisultihan si Pedro: *'Sa imong pagkabatan-on, ikaw ang nagasapot sa imong kaugalingon ug nagalakaw sa bisan asa nga imong gusto; apan sa diha nga ikaw tigulang na, ikaw magaunat sa imong mga kamot, ug ang lain ang magasapot kanimo ug magadala kanimo sa bisan asa nga dili nimo gusto paingnan'* (Juan 21:18). Sa sinugdan, ang usa ka tawo masigasig sa iyang kaugalingong pagbuot, ug unya mosulti: 'Ginoo, Ikaw ra ang nakahibalo sa dagan sa mga panghitabo; pag-andam sa akong kaluwasan. 'Moadto ako, bisan pa man nga napugos ako, bisan asa Mo ako dad-on.' Mao kini gayud ang buhat sa matinud-anong debosyon sa Dios. Ang unang matang sa kalihokan kay angayan kaayo ug matahum—unsa pa kaha ang bunga niini! Mao nga kini makapugong kanimo hangtod sa kahangturan. Apan kinahanglan mag-amping, kay sama kini sa pagpaningkamot sa walay bunga nga yuta: daghan og balas ug bato, apan walay kinabuhi. Kinahanglan maningkamot ang usa ka tawo, human siya molihok palayo niini, aron mobalhin sa debosyon sa Diyos. Tinuod, sa usa ka paagi mahimo kini motubo sa kaugalingon samtang nagpadayon sa unang kalihokan; bisan pa niana, kinahanglan bantayan ug palamboon kini nga pagtubo, o, labi pa gani, dawaton ang nahimo ug ang nahimong bunga. Sa tinuod, bisan pa niini, '—ang Diyos ang naglihok, kay kung Wala Siya, wala kita'y bili; apan ang tawo moingon: 'Ako ang mipili, ako ang nagtinguha, ako ang naningkamot, ug ang Dios ang mitabang.' Ang tinguha ug ang pagpili, ug ang mga paningkamot, mao usab ang mga maayong buhat ug, busa, gikan sa Dios; apan ang tawo, sa taliwala sa iyang mga kaguol ug paningkamot, nagtuo nga ang iyang kaugalingong kusog mao ang naa niini. Busa, ang sulodnong pagbalhin gikan sa kadasig ngadto sa masigasig nga debosyon sa Diyos dili lain kondili ang pagpadayag ug pagpakita sa atong hunahuna sa lihok sa Diyos sa sulod nato, o sa pagpadayon sa atong kaluwasan ug paghinlo. Ang masigasig nga tawo mapukaw niini pinaagi sa kanunay nga kapakyasan bisan pa sa tanang paningkamot, pinaagi sa dili gilauman ug dagkong kalampusan nga nakab-ot nga walay dakong kalisud, ug pinaagi sa mga sayop ug pagkahulog—ilabi na kadtong nagsilbing leksyon—sama sa pagbiya sa grasya. Kining tanan magdala sa usa ka tawo ngadto sa pagkahibalo ug pagtuo nga siya walay pulos, samtang ang tanan mao ang Dios ug ang Iyang gamhanang grasya. Mao kini ang katapusang hugna sa kurso sa pag-andam alang sa debosyon sa Dios. Mahimo kini lamang kon ang usa ka tawo makahibalo nga siya walay pulos. Sa iyang bahin, ang usa ka tawo mahimo nga buhaton ang mosunod: susihon ang mga panghitabo ug kahimtang samtang kini nagakahitabo, aron masabtan ang gahum sa Dios sa sulod niini;

susihon pag-ayo, uban sa lig-on nga pagtuo, ang mga kondisyon sa pagpakamatarong, hangtod nga siya mosinggit: *'Pinaagi niining mga pagsulay gayud, luwasa ako'*; ang panan-aw sa dili mabilang nga kadaghanon sa mga kaaway, ang pagkalabo sa dalan, kangitngit sa atubangan sa mata, ang dili masukod nga mga sangang-dalan, ug ang dili masabtan sa hunahuna nga mga sugo sa Dios. Kining mga preparasyon sa hunahuna nakakuha og labi nga kusog gikan sa aktibong mga buhat, mao ang: ang pag-apod-apod sa tibuok bahandi sa usa ka tawo, ang pagpasakop sa kaugalingon sa pang-unibersal nga pagdumot (sa porma sa usa ka balaan nga buang), pag-inusara, ug ang kinabuhi sa usa ka mongta. Kini mao ang mga hinungdanon nga pagbalhin sa kinabuhi nga, pagkahuman niini, wala na'y lain nga paingnan gawas sa Dios. Ang tanang ingon niini nga mga tawo direkta nga nagahaboy sa ilang kaugalingon sa kamot sa Dios ug gidawat Siya kanila. Sa niini nga bahin, ang tabang sa usa ka espirituhanong magtutudlo bililhon kaayo, kon siya, nga dili makita sa ginagiyahan, ibutang siya sa ingon ana nga mga kahintang diin ang dili makita nga tabang sa Dios ra ang makaluwas kaniya. Miingon ang mga karaang Amahan: ang mga bag-ohan angay hatagan og korona. Kini nga pagbati sa kaugalingong kakulang sa kahinungdanon ug pag-isumite sa Diyos labing mapalambo sa walay hunong nga kasubo ug, labi na gayud, sa talagsaong mga krus nga gipadala sa Diyos, nga atong gihisgutan sa ibabaw.

Ang tawo nga nagsumiter sa iyang kaugalingon sa Diyos, o giisip nga takus niining gasa, magsugod sa paglihok sa Diyos ug pagpuyo kaniya. Dili mapapas ang kagawasan, kondili magpadayon kini, kay ang pagsumiter sa kaugalingon dili usa ka katapusang, hingpit nga buhat, kondili usa ka walay hunong nga pagbalik-balik. Ang usa ka tawo magpahimutang sa iyang kaugalingon sa atubangan sa Diyos, ug ang Diyos modawat kaniya ug molihok sulod kaniya, o pinaagi sa iyang mga gahum. Dinhi makita ang tinuod, banal nga kinabuhi sa atong espiritu. Ang nagahaboy sa iyang kaugalingon sa kamot sa Dios modawat gikan sa Dios ug molihok pinaagi sa iyang nadawat. Kini usa ka buhing panaghiusa, kinabuhi sa Dios, ug pag-establisar sa Dios sa tibuok pagkatawo: sa hunahuna, kasingkasing ug kabubut-on. Nahitabo kini pinaagi sa pag-isumite sa kaugalingon. Apan samtang hinay-hinay nga motubo ang pag-isumite sa kaugalingon, ug sa tinuod pa gani sa samang unang buhat, kinahanglan usab nga mosaka kining pagdawat sa Dios ug pagpabilin kaniya. Tinuod gayud kini; kini mosaka sa kaugalingon. Bisan pa, sa atong bahin usab, kinahanglan adunay butang nga motabang niini o makapadali sa pagkahamtong niini. Ang natad sa pakig-uban sa Dios, ang kahintang diin kini naporma ug naglihok, mao ang maalamon nga espirituhanong pag-ampo... Ang nag-ampo nagpuyo sa Dios ug busa hingpit nga andam ug kaya nga ang Dios usab magpuyo kaniya. Apan kini nga pag-ampo dili pareho sa yano nga paghangyo; kini usa ka espesyal nga espirituhanong buhat, dili kaayo giya kundi hinay-hinay nga nagahamtong nga dili mabantayan, alang sa ginagiyahan ug sa nagagiya. Niini, masulti nato, nahimutang ang katapusang utlanan sa mga lagda sa ascesis (tan-awa si Simeon nga Teologo). Kay sa dihang ang maong pag-ampo mapahimutang ug mahimong lig-on, ang Dios nahimong usa ka espiritu uban sa atong espiritu. Ug ang mga lagda naghigot lamang sa iyang sinugdanan; apan ang mahitabo sulod niini samtang kini nagakahingpit natago, nahimong dili makita, sama ni Moises sa luyo sa panganod.

Ang buhi nga pakig-ambit uban sa Dios mahitabo sa kahintang sa kahilom nga nagdala sa kawalay-pagbati

Bisan kinsa nga diin nagsugod na ang dili mapugngan nga sulodnong paglihok ug kining pagdayeg ngadto sa Dios, ug labi na kinsa diin nagsugod na ang hingpit nga paghalad sa kaugalingon sa Dios ug walay hunong nga pag-ampo, andam na ug kaya na mosulod sa kahilom. Mao ra gayud ang ingon nga tawo ang igo nga lig-on aron makasukol niini nga hagit ug malampuson kini nga matuman. Dili posible nga mapabilin ang ingon nga tawo sa usa ka komunal nga puy-anan ug sa kauban sa uban.

Unsa may nakapahawa kang Arsenius ang Dako gikan sa mga tawo? Kini mao ang sulodnong pagdani padulong sa Dios. "Gihigugma tika," ingon niya, "apan dili ko makig-uban sa Dios ug sa mga tawo." "Ang tinuod nga tawo sa kahilom," ingon ni Juan Climacus, "nga dili gustong mawadan sa katam-is sa Dios, molayo sa tanang tawo—nga walay pagdumot batok kanila—sama sa kadasig nga pagduol sa uban kanila."

Himoon nato nga kuhaon ang may kalabutan nga talata bahin sa konsepto sa kahilom gikan sa ika-27 nga Pulong sa **Ang Hagdanan**:

"Aduna'y gawasnong kahilom, sa dihang ang usa ka tawo, pagkahimulag niya sa tanan, nag-inusara; ug aduna'y sulodnong kahilom, sa dihang ang usa ka tawo nagpuyo sa espiritu nga nag-inusara uban sa Dios, dili pinaagi sa paningkamot kondili gawason, sama sa gawasnong pagginghawa sa dughan ug sa pagtan-aw sa mata.

Nag-uban sila, apan ang una dili mabuhi kung wala ang ikaduha. Busa, ang tinuod nga tawo sa kahilom mao siya nga, ingon usa ka dili-lawasnong binuhat, naningkamot nga ipabilin ang iyang kalag sulod sa utlanan sa iyang lawasnong puy-anan. Pasagdi nga ang selda sa tawo sa kahilom maglangkob sa iyang lawas, ug pasagdi nga kini nga lawas maglangkob sa sulod niini sa templo sa hunahuna."

Ang kahilom dili makadani sa usa nga wala pa matilawan ang katam-is sa Dios; ni ang usa nga wala pa makadaog sa mga pagbati matilawan kini nga katam-is. Ang usa nga gipang-antos sa espirituhanong pagbati ug naningkamot nga makab-ot ang kahilom sama sa usa nga milukso gikan sa barko ngadto sa kalawoman ug nagtuo nga makalabang siya paingon sa baybayon nga luwas gamit ang usa ka tabla.

Ayaw tugoti nga bisan kinsa nga dali masuko ug hambog, mapakaaron-ingnon ug mapanghimakak, makakita bisan sa usa ka silip sa kahilom, aron dili sila mahulog sa kalibog sa hunahuna.

Ang nakatila sa katam-is sa Dios naningkamot alang sa kahilom, aron kini iyang matilawan nga walay puas, nga walay bisan unsang babag, ug walay hunong nga pagpasiga sa sulod niya og kalayo pinaagi sa kalayo, kadasig pinaagi sa kadasig, ug tinguha pinaagi sa tinguha. Busa, 'ang hilom mao ang kalibutanong hulagway sa usa ka anghel; sa makasulat sa pangandoy, sa sinulat sa pagkamaigmaton, iyang gipagawas ang iyang pag-ampo gikan sa katamisan ug pagkawalay pag-amping... Ang hilom mao siya nga misinggit uban sa espirituhanong kadasig: *"Andam na ang akong kasingkasing, O Dios!* (Salmo 56:8). Ang hilom mao ang nag-ingon: *'Matulog ako, apan nagmata ang akong kasingkasing'* (Kanta sa mga Kanta 5:2)."

Busa, ang bugtong buhat sa hilumon mao ang pag-uban sa Ginoo, nga iyang nakig-istorya sa nawong-sa-nawong, sama sa mga pinalangga sa hari nga mosulti sa iyang dalunggan. Kini nga buhat sa kasingkasing gipanalipdan sa lain—ang pagpreserbar sa kalinaw sa hunahuna. Ang kahusay sa mga hunahuna ug ang dili masupak nga hunahuna sa Diyos mao ang tinuod nga kinaiya sa kahilom ug, labaw pa, sa kawalay kabalaka. Naglingkod sa kahitas-an, magbantay—kon kahibalo ka lang unsaon—ug unya makita nimo kung giunsa, kanusa, gikan asa, pila, ug unsang klase sa mga kawatan ang gustong mosulod ug mangawat sa mga hugpong sa ubas. Sa dihang kapoy na ang bantay, mobangon siya ug mag-ampo, unya mobalik siya sa iyang lingkoranan ug buhaton pag-usab ang iyang unang buluhaton uban sa bag-ong kaisog.

Ang mga nagahigugma sa bulahan nga kahilom nag-agi sa buhat sa espirituhanong mga gahum ug ginapang-alig ang ilang paagi sa kinabuhi. Dili gyud sila matagbaw sa walay katapusan sa pagdayeg sa Magbubuhat; ingon usab, ang nakasaka sa langit sa kahilom dili gyud matagbaw sa pag-awit sa mga pagdayeg sa Magbubuhat.

Apan ang pag-ampo nga walay katamisan ug ang pagpreserba sa usa ka kasingkasing nga walay samok dili makab-ot gawas kon ang hingpit nga kawalay kabalaka unang natukod sa kasingkasing. Dili makahimo ang usa ka tawo sa makatinuod nga pag-uswag sa unang duha ka hugna kung wala pa niya naangkon ang katapusan, sama sa dili makabasa ang usa ka tawo kung wala pa siya nakakat-on sa alpabeto. 'Usa ka buhok makasamok sa mata, ug gamay nga kabalaka makaguba sa kahilom.' Ang bisan kinsa nga gustong maghalad og putli nga hunahuna sa Dios apan magpaligoy-ligoy sa kabalaka sama sa usa ka tawo nga hugot kaayo ang pagbugkos sa iyang mga tiil apan naningkamot gihapon nga molakaw og paspas. Busa, ang tinuod nga kahilom magsugod sa pag-isumite sa kaugalingon sa Dios ug sa lawom nga pagtuo sa kasingkasing sa Iyang pag-atiman kanato.

Ang tinuod nga mga tawo sa kahilom mao lamang kadtong naghiusa sa ilang kaugalingon sa kahilom aron malingaw sa gugma sa Dios, aron mapalong ang ilang kauhaw niining gugma, nga nadani sa kahamugaway niini. Ang ingon nga mga tawo, kon ilang praktisahon ang kahilom uban sa pag-ila, dali ra nilang matilawan ang mga bunga niini, nga mao ang: hapsay nga hunahuna, hinlo nga paghunahuna, kalipay sa Ginoo, dili mapugngan nga pag-ampo, walay hunong nga pagbantay, kanunay nga paghilak, ug uban pa.

Busa, usa ka sulodnong pangandoy alang sa matam-is nga pagtindog sa atubangan sa Dios ang nagdani sa usa ka tawo ngadto sa kahilom; ang agianan niini gipahapsay sa paghinlo gikan sa mga pagbati pinaagi sa tanang espirituhanong pakigbisog diin napalig-on ang pagkamaayo sulod kanato ug napapawala ang dautan; ang direkta nga utlanan niini mao ang pag-ilaum sa kaugalingon sa Dios uban sa walay kabalaka nga pagsalig; ang kinauyokan niini mao ang usa ka dili matandog, mapangamuyo nga pagtindog sa atubangan sa Dios uban ang hunahuna sa kasingkasing, diin gikan niini gisindihan ang kalayo ibabaw sa kalayo.

Ang pagdilaab sa espiritu tungod sa paghikap sa Diyos sa katapusan nagapahimalo sa usa ka tawo ug nagataas kaniya ngadto sa kahimtang nga walay pagbati. Niining kalayo, ang atong kinaiyahan matunaw pag-usab, sama sa puthaw nga wala pa mapino sa kalaha, ug mubutho nga masidlak sa langitnong pagkabalaan, nga

naghimo niini nga puy-anan nga andam na para sa Diyos.

Busa, sa dalan padulong sa kinabuhi nga pakig-uban sa Dios, adunay usa ka dili malikayan nga kahilom—kung dili man kanunay sa pamilyar nga porma sa askeytikong kinabuhi, nan kanunay kini isip usa ka kahimtang diin ang espiritu, nga natigom sa sulod ug napalalom sa kalayo sa Espiritu sa Dios, gipataas ngadto sa serapikong pagkabalaan ug usa ka pagdilaab alang sa Dios ug sa Dios.

Kini nga kalayo mosidlak sa higayon sa pagbag-o ug magsugod sa paglihok sa diha-diha dayon nga, sumala sa ilang saad, ang usa ka tawo mosugod sa paningkamot; apan kini usa ka sinugdanang kainit, usahay makita, usahay mawala. Naglihok kini sa tibuok proseso sa paghinlo sa kasingkasing; kung dili, dili makasukol ang usa ka tawo niining mga paningkamot. Apan dili pa kini makapadayag sa tibuok gahum niini niadtong panahona, tungod sa katugnaw sa mga pagbati nga nagpabilin pa sa sulod sa usa ka tawo. Ipadayag niini ang tibuok gahum kon ang mga pagbati mahilom na. Ang unang kainit sama sa pagsunog sa basa ug mamasa-masa nga kahoy, samtang ang ikaduha sama sa pagsunog sa maong kahoy human kini ugaon sa kalayo ug mosulod sa tibuok kahoy. Sa laing pananglitan, ang unang kainit sama sa kainit sa tubig nga adunay piraso sa yelo nga wala pa matunaw: naa ang kainit, apan ang tubig dili molukbo ug dili molukbo hangtud matunaw ang yelo. Apan sa diha nga matunaw na ang yelo, ang kainit, nga misulod sa tibuok masa sa tubig, nagpinit niini nga mas kusog ug mas kusog pa; ingon nga resulta, ang tubig mobukal sa ibabaw sa ug mapalimpyo. Mao kini ang kahimtang sa ikaduhang matang sa kainit. Ang katapusang duha ka pananglitan sa pamatasan sa kalayo naglarawan sa paglihok sa espirituhanong pagsunog sa katapusang hugna sa Kristohanong pagkahingpit, nga nagdala sa hingpit nga pagkaputli ug pagkawalay-pagbati.

"Ang substansya sa mga pagbati, nga gisunog sa Banal nga kalayo, gisunog ug nawala; ug samtang kini nga substansya mawala ug ang kalag mapalimpyo, mao usab ang pagbiya sa mga pagbati."

Mao kini ang kahulugan sa kawalay-pagkahilig, sumala sa gipahayag sa *Ladder* sa Pulong 29: 'Ang kawalay-pagkahilig mao ang pagkabanhaw sa kalag sa wala pa ang pagkabanhaw sa lawas.'

Ang pagkabanhaw sa kalag kinahanglan sabton ingon nga pagbulag gikan sa daang kinaiyahan, sa dihang ang bag-ong tawo mahimong tinuod, nga walay bisan unsa nga bahin sa daang tawo, ingon sa giingon: '*Hatagan ko kamo og bag-ong kasingkasing, ug ibutang ko sa inyong sulod ang bag-ong espiritu*' (Ezek. 36:26) (tan-awa si Isaac nga taga-Sirya).

Kini nga hingpit ug nagpadayon nga pagdaghan sa kahingpitan sa mga hingpit sa Ginoo nagbalaan sa hunahuna ug nag-alsa niini gikan sa materyal nga kalibutan nga kanunay kini madala pataas gikan sa kinabuhi sa lawas sa ekstasi paingon sa langit, aron makita ang panan-awon.

Gipakita sa Apostol ang kawalay-pagbati sa dihang gisulat niya: '*Amon ang huna-huna ni Cristo*' (1 Cor. 2:16). Ang maong Siryanong asketa nagpakita usab sa kawalay-pagbati, nga misinggit: 'Hugasi ako sa mga balud sa Imong grasya!' (Santo Efren).

Walay pagbati batok sa tanang butang nga makapukaw ug makapadako sa mga pagbati, nahimo siyang dili na mabati nga wala na kini'y epekto kaniya, bisan pa man nga anaa kini sa iyang atubangan. Kini tungod kay hingpit siyang naghiusa sa Dios. Mosulod siya sa usa ka bordel—ug dili lang nga wala siyay gibati nga pag-uyog sa kahilambigit, apan gidala pa gyud niya ang puta ngadto sa usa ka putli ug asketiko nga kinabuhi.

Kinsa man ang giisip nga takus niining kahimtanga, samtang ania pa dinhi, nga nakaputos sa mortal nga unod, mahimong templo sa buhing Dios, Nga naggiya ug nagtudlo kaniya sa tanan niyang mga pulong, buhat, ug hunahuna; ug siya, pinaagi sa sulodnong kahayag, nasabtan ang kabubut-on sa Ginoo, sama sa pagpaminaw og usa ka tingog, ug, nga labaw pa sa tanang pagtulon-an sa tawo, miingon: '*Kanus-a ako moanha ug magpakita sa atubangan sa Dios?*' (Salmo 41:3), kay dili na nako ikapadayon ang mga buhat sa akong kaugalingong mga tinguha, apan nangita ako sa imortal nga kaayo nga imong gihatag kanako sa wala pa ako nahulog sa pagkadaut. Apan nganong daghan pa man akong isulti! Ang walay pagkamakasarikil *dili magkinabuhi sa iyang kaugalingon, kondili si Cristo ang nagkinabuhi kaniya* (Gal. 2:20), ingon sa giingon: '*Nakigbisog ako sa maayong pakigbisog, natapos ko ang lumba, napadayon ko ang pagtuo*' (2 Tim. 4:7).

Ang pagbulag sa kalibutan mao ang langitnong palasyo sa Langitnong Hari. Ug busa, sa katapusan, ang pakig-uban sa Dios ug ang panaghiusa sa Dios—ang katapusang tumong sa panaw sa espiritu sa tawo—kung ang espiritu naa sa Dios, ug ang Dios naa niini. Sa katapusan, natuman ang maayong kalipay sa Ginoo ug ang Iyang pag-ampo, nga sama sa Iyang pag-uban sa Amahan ug ang Amahan sa Iya, ingon usab ang matag magtutuo mahimong usa kaniya (Juan 17:21). Natuman ang Iyang makapahupay nga saad: 'Ang bisan kinsa nga magbantay

sa Iyang pulong, higugmaon siya sa Amahan, ug Moanha Kami kaniya ug magpuyo Kami uban kaniya' (Juan 14:23). Natuman ang apostolikong paghulagway sa mga namatay sa mga tinguha sa unod, nga mao nga ang ilang kinabuhi natago uban ni Cristo sa Dios (cf. Col. 3:3). Ang ingon nga mga tawo mao ang templo sa Dios (1 Cor. 3:16), ug ang Espiritu sa Dios nagpuyo kanila (Rom. 8:9).

Kadtong nakaabot niini mao ang mga mistiko sa Dios, ug ang ilang kahimtang pareho sa sa mga Apostoles, kay ila usab nabantayan ang kabubut-on sa Dios sa tanang butang, daw nakadungog sila og usa ka tingog, ug, human hingpit nilang gihiusa ang ilang mga pagbati sa Dios, tinago Sila tinudloan sa Iyang mga pulong. Kini nga kahimtang gipakilala sa kalayo sa gugma, diin ilang mapangahas nga gipahayag: '*Kinsa may makabulag kanato?*' (Roma 8:35). Ug ang gugma mao ang maghahatag sa propesiya, ang hinungdan sa mga milagro, ang kalawoman sa kahayag, ang tinubdan sa balaan nga kalayo, nga samtang kini nag-agos, mas nagdilaab ang kauhaw sa kaniya nga naghandum niini.

Tungod kay kini nga kahimtang mao ang bunga sa kahalom, kon kini buhaton uban sa pag-ila, dili tanan nga nagpabilin sa kahalom pasagdan sa Dios nga magpabilin sa kahalom hangtod sa kahangturan. Kadtong pinaagi sa kahalom makab-ot ang kawalay-pagbati ug pinaagi niini mahimong takus sa labing matinud-anong pakig-uban sa Dios ug sa pagpuyo sa Balaan, gipangulohan sila gikan didto ngadto sa pag-alagad sa mga nangita og kaluwasan ug pag-alagad kanila pinaagi sa paghatag og kahayag, paggiya, ug pagbuhat og mga milagro. Ug kang Antonio nga Dako, sama usab kang Juan sa kamingawan, usa ka tingog ang misulti kaniya sa iyang kahalom, nga nagtawag kaniya sa mga buluhaton sa paggiya sa uban sa dalan paingon sa kaluwasan—ug ang mga bunga sa iyang mga buluhaton nailhan sa tanan. Pareho usab kini sa daghan pang uban.

Wala kami makahibalo og bisan unsang kahimtang dinhi sa yuta nga mas labaw pa kaysa niini nga apostoliko. Dinhi usab nagtapos ang among pagrepaso sa han-ay sa usa ka kinabuhi nga makapahimuot sa Dios.